

Френсіс Скотт

Тіцджеральд

Цент
на двох

Зарубіжні авторські зібрання

Френсіс Скотт

Тіцджеральд

Цент
на двох

Харків
«ФОЛІО»
2021

УДК 821.111(73)

Ф66

Серія «Зарубіжні авторські зібрання»
заснована у 2019 році

Переклад з англійської
І. О. Плясова, С. О. Щиголевої

Художник-оформлювач
О. А. Гугалова-Мешкова

Фіцджеральд Ф. С.

Ф66 Цент на двох: новели / Френсіс Скотт Фіцджеральд;
пер. з англ. І. О. Плясова, С. О. Щиголевої; худож.-оформлювач О. А. Гугалова-Мешкова. — Харків: Фоліо, 2021.
— 380 с. — (Зарубіжні авт. зібрання).

ISBN 978-966-03-9627-2

У творах Френсіса Скотта Фіцджеральда (1896—1940), створених на початку 1920-х рр. — збірках новел «Flappers and Philosophers» (1920), «Tales of the Jazz Age» (1922) — зберігається здебільшого невимушено іронічний настрій розповіді. Письменник у той період уособлював втілення американської мрії — молодість, заможність, ранній успіх, тож і головними вартостями молодого покоління описував потяг до багатства, успіху і безтурботних розваг.

У книзі зібрано п'ятнадцять новел початку 1920-х. Персонажі в них живі і яскраві, романтичні, молоді. Вони мріють зустріти свою любов, домогтися успіхів у житті.

УДК 821.111(73)

© І. О. Плясов, С. О. Щиголева, переклад українською, 2021

© О. А. Гугалова-Мешкова, художнє оформлення, 2021

ISBN 978-966-03-9627-2

© Видавництво «Фоліо», марка серії, 2019

БЛАГОСЛОВЕННЯ

I

На Балтиморському вокзалі було спекотно та багатолюдно, тому Лоїс була змушена згаяти біля телеграфного столу досить багато тягучих секунд, поки клерк з великими передніми зубами рахував і перераховував довге повідомлення гладкої дами, щоб визначити, чи містить воно невинні сорок дев'ять слів або фатальні п'ятдесят одне.

Лоїс, чекаючи, вирішила, що не зовсім впевнена, чи точно вона написала адресу, тому дістала із сумочки листа і знову пробіглася по ньому очима.

«Моя люба, — починався він, — я все розумію, і нині я щасливіший, ніж колись був за все життя. Якби я тільки міг дати тобі ті речі, яких ти достойна, але я не можу. Лоїс, ми не можемо одружитися і не можемо втратити один одного, визнавши, що вся ця чудова любов закінчується нічим.

Допоки я не отримав твій лист, кохана, я сидів тут у напівтемряві й думав, куди я можу поїхати звідси, щоб коли-небудь забути тебе; можливо, за кордон, проїхати наскрізь усю Італію чи Іспанію і мріяти про це, щоб загасити біль втрати, там, де руїни цивілізацій, схожих на вино старої витримки відобразили б лише спустошення мого серця — і тоді прийшов твій лист.

Найсолодша, найсміливіша дівчинка, якщо ти надішлеш мені телеграму, я зустріну тебе у Вілмінгтоні. До

цього часу я тут просто чекаєтиму й сподіваюся, що кожна моя давня мрія про тебе здійсниться.

Говард».

Вона вже прочитала лист стільки разів, що знала кожне його слово напам'ять, але він все ще її дивував. У ньому вона знайшла багато невиразних віддзеркалень людини, яка його написала, — змішану ясність і смуток його темних очей, шалене, неспокійне збудження, яке вона відчувала іноді, коли він розмовляв з нею, його мрійливу чуйність, що присипляла її розум. Лоїс було дев'ятнадцять, і вона була дуже романтичною, допитливою і безстрашною.

Гладка дама та клерк нарешті зійшлися на п'ятдесяти словах, Лоїс взяла бланк і написала свою телеграму. І не було жодних сумнівів в остаточності її рішення.

«Це просто доля, — думала вона, — саме так все працює у цьому проклятому світі. Якщо боягузтво — це все, що мене стримувало до цього часу, то більше я не буду стримуватися. Тож ми просто дозволимо, щоб все йшло своїм шляхом, і ніколи не шкодуватимемо про це».

Клерк продивився її телеграму:

«Прибула сьогодні Балтімор проведу день братом зустрічай Вілмінгтоні три пополудні середу кохаю Лоїс»

«П'ятдесят чотири центи», — сказав клерк із захопленням.

«І ніколи не шкодуватимемо, — подумала Лоїс, — і ніколи не шкодуватимемо...».

II

Світло проходило крізь дерева як крізь фільтр і падало на траву плямами. Деревя були схожі на високих, млявих дам з пір'яними віялами, що легковажно кокетують з потворним дахом монастиря. Деревя були як

дворецькі, що ввічливо схилялися над безтурботними доріжками та стежками. Дерев, дерев над пагорбами з обох боків, були розкидані групами, посадками й лісами по всій східній частині штату Мериленд, ніжне мереживо на подолах багатьох жовтих полів, темний непрозорий фон для квітучих кущів та диких зарослих садів.

Деякі дерева були дуже веселими та молодими, але монастирські дерева були старшими за сам монастир, який, за справжніми монастирськими мірками, був зовсім не старий. Власне кажучи, по суті його називали не монастирем, а лише семінарією; але все-таки це був монастир, попри його вікторіанську архітектуру чи доповнення до неї у стилі Едуарда VII, або навіть його запатентоване у часи Вудро Вільсона покриття даху зі столітньою гарантією.

За будівлею монастиря було господарство, де пів дюжини братів-мирян рясно потіли, з невблаганною спритністю рухаючись навколо овочевих грядок. Ліворуч, за рядом в'язів, було імпровізоване бейсбольне поле, де один з послухників з битою намагався вибити з гри трьох інших, що супроводжувалось біганиною, важким диханням та ударами по м'ячу. А після того, як пролунав густий дзвін, що відбивав наступні пів години, людський рій чорного листя видуло на шахову дошку з доріжок під чемними деревами.

Деякі з цього чорного листя були дуже старими, їхні щокви вкриті зморшками, які нагадували брижі на потривоженій гладіні басейну. Ще був розсип листя середнього віку, чії фігури у сутанах, що розвивалися, при погляді в профіль здавалися дещо несиметричними. Вони несли товсті томи творів Томи Аквінського та Генрі Джеймса, кардиналів Мерсьє та Іммануїла Канта, а також багато пухлих зошитів, наповнених конспектами лекцій.

Але найчисленнішими були молоді листки — біляві хлопчики дев'ятнадцяти років із дуже суворими,

сумлінними виразами облич; чоловіки під тридцять з гострою самовпевненістю, які вже проповідували у світі протягом п'яти років, їх було кілька сотень, — з міст і селищ, штатів Мериленд, Пенсільванія, Вірджинія, Західна Вірджинія та Делавер.

Було багато американців, декілька людей ірландського походження, кілька французів, кілька італійців і поляків, і всі вони йшли, невимушено тримаючись за руки парами, трійками, або довгими рядами, і майже у всіх були стиснуті губи й виставлене вперед підборіддя — адже це було Товариство Ісуса, засноване в Іспанії за п'ять сотень років до цього суворо налаштованим солдатом, який навчав чоловіків тримати оборону від прориву й у битві й у бесіді, складати проповідь або договір, просто робити це і не сперечатися...

Лоїс вийшла з автобуса на сонячне світло біля зовнішніх воріт монастиря. Їй було дев'ятнадцять, вона мала золотаве волосся й очі, які тактовні люди намагалися не називати зеленими. Якщо хтось з творчих людей бачив її в міському транспорті, вони часто крадькома витягали недогризки олівців та на зворотах конвертів намагалися зафіксувати цей профіль або той вираз, який брови надавали її очам. Пізніше вони переглядали результати й зазвичай рвали малюнки на шматочки зі здивованими зітханнями.

Попри те, що Лоїс була одягнена у дорогий костюм для подорожей, вона не затрималась, щоб змахнути пил, який покривав її одяг, але розпочала крокувати центральною алеєю, кидаючи зацікавлені погляди на обидва боки. На її обличчі був вираз нетерплячого очікування, але вона зовсім не мала того відомого виразу, який носять дівчата, коли вони приїжджають на випускний бал у Принстоні або Нью-Гейвені; адже тут ніколи не бувало ніяких випускних балів, тому, можливо, це не мало значення.

Їй було цікаво, як він буде виглядати, чи може вона впізнати його з тих фотографій. На знімку, який висів над бюро матері у неї вдома, він здавався дуже молодим і досить жалюгідним, із запалими щоками, з чітко окресленим ротом та погано підігнутою сутанною послушника, яка мала на меті продемонструвати, що він вже прийняв важливе рішення відносно свого життя. Звичайно, йому тоді було лише дев'ятнадцять, а зараз йому було тридцять шість — і він зовсім не виглядав таким; на останніх знімках він був набагато гладкішим, а його волосся стало трохи тонкішим, але враження від брата, яке вона завжди зберігала, було враженням саме від цієї великої фотокартки. І тому їй завжди було трохи шкода його. Яке ж це життя для людини? Сімнадцять років підготовки, а він ще навіть не був священником — і не буде їм ще цілий рік.

У Лоїс була думка, що все буде занадто офіційно, якщо вона дозволить. Але вона збиралася прикласти всі свої старання, щоб справити враження, що вона світиться від справжнього щастя, враження, яке вона могла справити навіть тоді, коли голова розколювалась, або коли у матері траплявся нервовий зрив, або коли вона сама була особливо романтичною, допитливою та сміливою. Цього брата, без сумніву, потрібно було підбадьорити, і вона збиралася його розвеселити, подобається йому це чи ні.

Підходячи до великих невибагливих вхідних дверей, вона побачила, як один чоловік раптово відокремився від групи й, підтягуючи поли своєї сутани, побіг до неї. Він посміхався, вона помітила, що він виглядав дуже кремезним і надійним. Вона зупинилася і чекала, знаючи, що її серце б'ється незвично швидко.

— Лоїс! — закричав він, і через секунду вона опинилася в його обіймах.

Вона раптом затремтіла.

— Лоїс! — закричав він знову, — як же це чудово! Я не можу сказати тобі, Лоїс, скільки я з нетерпінням чекав цього. Ох, Лоїс, яка ж ти гарна!

У Лоїс перехопило подих.

Його голос, хоч і стриманий, був наповнений якоюсь особливою енергією, дивною, такою, що огортає, якою, як вона вважала до цього, з усієї родини володіє лише вона.

— Я теж дуже рада... Кіте.

При цьому першому вживанні його імені вона почервоніла, але радше від радості.

— Лоїс... Лоїс... Лоїс, — повторював він здивовано. — Дівчинко, зайдімо сюди на хвилину, я хочу представити тебе ректору, а потім ми підемо прогулятися. Нам потрібно обговорити тисячу різних речей.

Голос його став похмурим: «Як там мати?».

Вона на мить подивилася на нього, а потім сказала те, чого вона взагалі не збиралася казати, те саме, чого вона вирішила взагалі уникати.

— О, Кіте, вона... їй весь час стає все гірше і гірше в усіх сенсах.

Він повільно кивнув, ніби зрозумів.

— Нерви, так... розповіси мені пізніше. А зараз...

Вона була в невеликому кабінеті з великим столом, щось казала маленькому, веселому, сивому священнику, який потримав її руку на кілька секунд.

— Так ось яка вона Лоїс!

Він сказав це так, ніби чув про неї роками.

Він попросив її сісти.

Зайшли двоє інших священників, повних захоплення, потискували їй руку і зверталися до неї, як до «сестрички Кіта», і вона виявила, що зовсім не проти цього.

Вони виглядали дуже впевнено, хоча вона очікувала певної сором'язливості, принаймні стриманості. Прозвучало кілька невідомих їй жартів, які, здавалося, смі-

шили кожного, і маленький отець-ректор називав їх тріо «тмьяними старими ченцями», і цей жарт вона оцінила, бо, звичайно, вони зовсім не були ченцями. У неї блискавично виникло враження, що вони особливо люблять Кіта — отець-ректор називав його «Кітом», а один з інших протягом усієї розмови тримав руку на його плечі. Потім вона знову потиснула руки й пообіцяла повернутися трохи пізніше за морозивом. Посміхаючись знову і знову, вона була доволі абсурдно щасливою... вона сказала собі, що це тому, що Кіт так захоплюється тим, що демонструє її усім.

Потім вони з Кітом прогулювались по доріжці, тримаючись за руку, і він розповідав їй, яка чудова людина отець-ректор.

— Лоїс, — несподівано перервався він, — перш ніж ми підемо далі, я хочу сказати тобі, наскільки твій візит є значущим для мене. Я думаю, що це... дуже мило з твого боку. Я ж розумію, як перед цим весело ти проводила час.

Лоїс зітхнула. Вона не була готова до цього. Спочатку вона планувала приїхати у спекотний Балтімор, провести ніч у подруги, а потім вже побачити свого брата. Вона відчувала себе доволі доброчесною і сподівалася, що він не буде обурений чи читати їй моралі щодо того, що вона ніколи не бувала у нього раніше. Але ж ця прогулянка з ним під деревами здавалося такою дрібницею і, на диво, щасливою дрібницею.

— Але ж, Кіте, — швидко сказала вона, — ти знаєш, я не могла чекати більше жодного дня. Я востаннє бачила тебе, коли мені було п'ять, але, звичайно, зовсім не пам'ятаю цього. І як я могла жити далі, практично не бачившись зі своїм братом?.

— Це дуже мило з твого боку, Лоїс, — повторив він.

Лоїс почервоніла — це дійсно було дуже особисте для нього.

— Я хочу, щоб ти розповіла мені все про себе, — сказав він після паузи. — Звичайно, я маю загальне уявлення про те, що ви з мамою робили в Європі ті чотирнадцять років, і тоді ми всі так переживали, Лоїс, коли у тебе була пневмонія і ти не могла приїхати разом з матір'ю. Так, це було два роки тому... а потім, ну, я бачив твоє ім'я в газетах, але це мене не задовольняло. Я тебе зовсім не знав, Лоїс.

Вона виявила, що аналізує його особистість, як вона аналізувала особистість кожного чоловіка, якого зустрічала. Їй було цікаво, чи дійсно це враження... враження близькості, пов'язане з тим, що він постійно повторює її ім'я? Він вимовляв його так, ніби любить його звучання, ніби воно має якесь притаманне йому особливе значення,

— Потім ти навчалась у школі, — продовжив він.

— Так, у Фармінгтоні. Мати хотіла відправити мене до монастиря, але я відмовилася.

Вона кинула на нього погляд, щоб побачити, чи це не обурить його.

Але він лише повільно кивнув.

— Тобі вистачило монастирів за кордоном, чи не так?.

— Так, Кіте, і монастирі там зовсім інші. Тут навіть у найкращих дуже багато дівчат простого походження.

Він знову кивнув.

— Напевне так, — погодився він, — і я гадаю, що розумію, як ти ставишся до цього. Спершу і мені було ніяково тут, Лоїс, хоча я цього ніколи не скажу нікому, крім тебе; ми з тобою досить чутливі до таких речей.

— Ти маєш на увазі тутешніх чоловіків?

— Так, деякі з них, звичайно, були гарні, такими людьми, до яких я звик, але були й інші; наприклад, чоловік на ім'я Реган — я ненавидів цього хлопця, хоча тепер він мій найкращий друг. Він чудова особистість, Лоїс; ти зустрінешся з ним пізніше. Людина саме такого типу, яку я хотів би мати на одному боці з собою у будь-якому бою.

Лоїс подумала, що Кіт — саме такий чоловік, якого вона хотіла б мати на своєму боці в бою.

— А як ти сам... як з тобою це сталося? — запитала вона досить сором'язливо. — Я маю на увазі, як ти потрапив сюди. Звичайно, мати розповіла мені історію про залізничний вагон....

— А, це ..., — він виглядав досить роздратовано.

— Розкажи мені про це. Я хочу почути це від тебе.

— О, напевне я не зможу розповісти нічого, крім того, що ти вже, напевне, знаєш. Був вечір, і я цілий день їхав потягом і думав — про сотні різних речей одразу, Лоїс, а потім раптом у мене виникло відчуття, що хтось сидить навпроти мене. Я відчув, що він там знаходиться вже деякий час, і я просто подумав, що це ще один мандрівник. Раптом він нахилився до мене, і я почув голос, який промовив: «Я хочу, щоб ти був священником, це саме те, що я хочу від тебе». Ну, я підскочив і заволав: «О, Боже, тільки не це!» Я виглядав, як ідіот, перед приблизно двадцятьма людьми. Розумієш, насправді там, навпроти мене, взагалі нікого не було. Через тиждень я пішов до езуїтського колегіуму у Філадельфії й проповз останні сходинки до кабінету ректора навколішки.

Знову настала тиша, і Лоїс побачила, що очі її брата затьмарились, що він дивиться незрячим поглядом кудись далеко, на залиті сонцем поля. Її хвилювали модуляції його голосу і раптова тиша, яка, здавалося, огорнула його, коли він скінчив розповідь.

Тепер вона помітила, що його очі були тієї ж самої фактури, що й у неї самої, не враховуючи відсутності зеленого відтінку, і що лінія його рота насправді набагато ніжніша, аніж на тому знімку, — чи це його обличчя до цього часу значно подорослішало? Він вже трохи полисів на самій маківці голови. Їй було цікаво, чи відбулося це від того, що йому так часто доводилося носити капелюха.

Здавалося жахливим, щоб чоловік ставав лисим, а нікому до цього не було жодної справи.

— Ти був благочестивим, коли ти був молодим, Кіте? — запитала вона. — Ти знаєш, що я маю на увазі. Ти був релігійним? Якщо ти не заперечуєш проти таких особистих питань.

— Так, — сказав він все ще з затьмареними очима, — і вона відчула, що його вразлива відчуженість є такою ж частиною його особистості, як і його увага.

— Так, я думаю, що був, коли був... тверезий.

Лоїс трохи захвилювалась.

— Ти пиячив?

Він кивнув.

— Я був на шляху до того, щоб занапастити все. — Він посміхнувся і, повернувши погляд своїх сірих очей на неї, змінив тему. — Дівчинко, розкажи мені про матір. Я знаю, останнім часом тобі було дуже важко. Я знаю, що тобі довелося багато чим пожертвувати й змиритися багато з чим, і я хочу, щоб ти знала, як добре я думаю про тебе відносно всього цього. Я відчуваю, Лоїс, що ти там начебто займаєш місце нас обох.

Лоїс швидко подумала, якою незначущою була насправді її жертвність; і як останнім часом вона постійно уникала своєї нервової матері-напівінваліда.

— Молодість не можна приносити в жертву старінню, Кіте, — твердо сказала вона.

— Я знаю, — зітхнув він, — і ти не повинна мати цю вагу на своїх плечах, дитино. Я б хотів бути там, щоб допомогти тобі.

Вона помітила, як швидко він змінив справжній зміст її репліки, і миттєво зрозуміла, яка риса дозволила йому зробити це. Він був добрий. Її думки полинули кудись вбік, і тоді вона порушила тишу дивним зауваженням.

— Бути добрим важко, — промовила вона раптово.

— Що?

— Нічого, — розгублено заперечила вона. — Я не хотіла вимовляти цього вголос. Я просто думала... про розмову з людиною на ім'я Фредді Кеббл.

— Брат Морі Кеббла?.

— Так, — сказала вона досить здивовано, думаючи, що він не знав Морі Кеббла, хоча в цьому нічого дивного не було. — Ну, він і я, ми говорили про доброту кілька тижнів тому. І я сказала, що чоловік на ім'я Говард — чоловік, якого я знаю, добрий, але він не погодився зі мною, і ми почали сперечатися про те, що таке насправді доброта для людини. Він продовжував мені казати, що я маю на увазі якусь розхлябану м'якість. Я знала, що це не так... але я не знала, як саме висловити мою думку. А тепер я розумію. Я мала на увазі якраз навпаки. Я гадаю, справжня доброта — це якась твердість... і сила.

Кіт кивнув.

— Я розумію, що ти маєш на увазі. Я знав старих священників, які мали цю рису.

— Я говорю про молодих чоловіків, — сказала вона досить зухвало.

Вони дійшли до нині спорожнілого бейсбольного поля, і він, вказавши їй на дерев'яну лавку, у повний зріст витягнувся на траві.

— А чи щасливі тут ці молоді люди, Кіте?

— А хіба вони не виглядають щасливими, Лоїс?

— Я думаю, що так, але ті молоді, ті двоє, яких ми щойно промайнули... чи вони...

— Склали обітниці? — засміявся він. — Ще ні, але наступного місяця складуть.

— Навічно?

— Так, якщо вони не зламаються психічно чи фізично. Звичайно, за такої дисципліни, як у нас, багато хто не витримує.

— Але ці хлопці. Хіба ж вони не відмовляються від усіх чудових шансів у зовнішньому світі... як і ти?

Він кивнув.

— Дехто з них.

— Але Кіте, вони ж не знають, що роблять. Вони ж не мали жодного досвіду того, того від чого вони відмовляються.

— Я гадаю, що не мали.

— Це не здається справедливим. Життя спочатку їх просто налякало. Вони ж усі такі молоді?

— Ні, деякі з них повешталися, вели досить дурне життя — наприклад, Реган.

— Я думаю, щось подібне було б на краще, — задумливо сказала вона, — чоловіки, які бачили життя.

— Ні, — щиро сказав Кіт, — я не впевнений, що вештання дає людині такий досвід, яким можна поділитися з іншими. Деякі з найбільш вдумливих людей, яких я знав, були абсолютно жорсткими щодо себе. А ті перевиховані вільнолюбці — це горезвісна нетерпима до інших порода. Ти не вважаєш так, Лоїс?

Вона кивнула, все ще задумливо, а він продовжував:

— Мені бачиться, що коли одна слабка людина приходить до іншої, вони не допомоги хочуть одна одній; це своєрідне товариство у провині, Лоїс. Коли ти народилася, мати почала нервувати, вона звикла ходити й плакати до якоїсь місіс Косток. Господи, це раніше змушувало мене тремтіти. Вона розказувала, що це втішало її, — бідна стара мати! Ні, я не думаю, що для того, щоб допомогти комусь, хтось має проявити свої почуття. Реальна допомога приходить від сильнішої людини, яку ти поважаєш. А їхня симпатія тим більша, оскільки вона не пов'язана з особистим.

— Але ж люди хочуть людського співчуття, — заперечила Лоїс. — Вони хочуть відчутти чужиність іншого.

— Лоїс, вони хочуть відчутти, що інша людина теж слабка. Це те, що вони розуміють під людяністю.

— Тут, у монастирі, Лоїс, — продовжував він з по-смішкою, — вони з самого початку намагаються вигнати з нас цей жаль до самого себе та гординю нашої власної волі. Вони змушують нас драїти підлогу та робити інші подібні речі. Це схоже на ідею врятувати своє життя, втративши його. Бачиш, ми начебто відчуваємо, що чим меншою є людина в людському розумінні, тим кращим слугою вона може бути для усього людства. Ми також живемо з цим до самого кінця. Коли хтось із нас помирає, його родина навіть не може отримати тіло. Його ховають тут під простим дерев'яним хрестом разом із тисячею інших.

Його тон раптово змінився, він дивився на неї і його сірі очі були сповнені яскравістю.

— Але ще в серці чоловіка є деякі речі, яких він не може позбутися. І одна з них полягає в тому, що я дуже люблю свою маленьку сестру.

У раптовому пориві вона стала на коліна біля нього в траві й, схилившись, поцілувала його в лоба.

— Ти суворий, Кіте, — сказала вона, — і я тебе люблю за це... І ти добрий.

III

Повернувшись у приймальню, Лоїс зустріла ще півтора десятка друзів Кіта. Там був молодий чоловік на ім'я Джарвіс, досить блідий і тендітний на вигляд, який, як вона здогадалася, повинен був бути онуком старої місис Джарвіс, і вона подумки порівнювала цього подвижника зі зграєю його буйних дядьків.

І там був той самий Реґан зі шрамами на обличчі й пронизливими пильними очима, які стежили за нею по

всій кімнаті й часто зупинялись на Кіті, з виразом, який найбільше нагадував поклоніння. Тоді вона зрозуміла, що Кіт мав на увазі, коли казав про «гарну людину, яку він хотів би мати на одному боці з собою у бою».

«У нього типаж місіонера, — промайнула в неї туманна думка, — Китай, чи щось таке».

— Я хочу, щоб сестра Кіта показала нам, як танцюють шиммі, — зажадав один молодий чоловік із широкою усмішкою.

Лоїс засміялася.

— Я боюся, що в такому разі отець-ректор відішле мене шиммувати за ворота. До того ж я не експерт.

— Я впевнений, що для душі Джиммі це не буде на краще у будь-якому разі, — промовив Кіт значуще. — Він занадто схильний роздумувати про такі речі, як всілякі шиммування. Коли він став ченцем тільки-но почалась мода на, як його... матчиш, це переслідувало його весь перший рік. Ви б бачили його, коли він чистив картоплю, обнімаючи відро і роблячи ногами якісь зовсім нерелігійні рухи. Чи не так, Джиммі?

Пролунав загальний сміх, до якого Лоїс приєдналася.

«Одна бабуся, яка приходить сюди на месу, надіслала Кітові це морозиво, — прошепотів їй Джарвіс під прикриттям загального сміху, — бо вона чула, що ти приїдеш. Це дуже добре, чи не так?».

У Лоїс тремтіли сльози на очах.

IV

Потім через пів години в каплиці усе раптом пішло не так. Минуло кілька років з того часу, як Лоїс була на Благословенні, і спочатку вона була в захваті від бли-

скучої монстрації¹ з її плямою білого світла в центрі, від повітря, важкого від наповнення пахощами, і сонця, яке світило крізь вітраж із зображенням святого Франциска Ксав'є над її головою та відбивало теплі червоні сліди на сутані людини, яка стояла перед нею. Але при перших нотах «O Salutaris Hostia» ніби великий тягар спустився на її душу. Кіт був праворуч, а молодий Джарвіс — ліворуч, і вона тривожно поглядала на них обох.

«Що зі мною не так?» — нетерпляче подумала вона.

Вона знову подивилася. Чи то була певна холодність в обох їх профілях, яку вона раніше не помічала — блідість губ та дивний вираз у їх очах? Вона трохи здригнулася: вони були схожі на мерців.

Вона відчула, як її душа раптово відсахнулася від Кіта. Це був її брат — ця, ця зовсім неприродна людина. Вона впіймала себе на тому, що всміхнулася.

«Що зі мною не так?»

Вона провела рукою по очах і важкість зросла. Від пахощів їй ставало погано, а помилкова та нерівна нота одного з тенорів хору, дратувала вухо, мов скрипіння грифелю олівця. Вона поворушилася, підняла руку до волосся, торкнулася чола, і виявила, що воно вологе від поту.

«Тут спекотно, до чорта спекотно».

Знову вона придушила слабкий сміх, а потім в одну мить тягар її серця раптом перетворився на холодний страх... Все навкруги було хитким. Чому ніхто цього не бачив? Зі свічкою на вівтарі щось відбувалося. З неї щось виходило, набуваючи обрисів і форми над нею.

Вона спробувала боротися зі своєю нестримною панікою, умовляла себе, що це насправді гніт. Якщо гніт не прямий, свічки інколи виробляють щось подібне, але ж

¹ Монстрація (від *лат.* monstrare — демонструвати) — різновид дароносиці. Призначена для адорації — позалітургійного шанування Святих Дарів, освячених у ході Євхаристії.

не настільки! З незрівнянною швидкістю в ній збиралася якась сила — величезна, всепоглинальна сила, що виходила з усякого почуття, з кожного куточку її мозку; коли вона різко піднялася, то відчула всередині себе величезну жахливу відразу.

Вона притисла руки до свого тіла, відсахнувшись від Кіта та Джарвіса.

«Щось з цією свічкою... — вона нахилилася вперед, і в наступну мить відчула, що зараз кине́ться вперед до неї. — Невже ніхто не бачить? ...хоч хтось?»

«Ох!»

Несподівано вона відчула вільний простір біля себе, і щось підказало їй, що Джарвіс видихнув і раптово присів ... потім і вона стала на коліна... І, коли палаюча світлом монстрація повільно покинула в руках священика віктар, вона відчула у вухах величний зростальний гуркіт. Звук дзвонів був схожий на удари молотом... а потім, у мить, яка здавалася вічною, крізь її серце прокотився потужний потік, і в ньому почувалися ніби крик та ритмічне биття, схоже на шум морського прибою...

Вона звала, і їй здавалося, ніби вона кличе Кіта, а її губи вимовляли беззвучні слова: «Кіте! О, Боже мій! Кіте!».

Раптом вона відчула нову присутність прямо перед нею чогось зовнішнього, наповненого і вираженого теплим червоним відблиском. І вона зрозуміла, що це був вітраж святого Франциска Ксав'є. Її розум ухопився за це, остаточно вчепився в нього, і вона відчула, що знову, без кінця, безсило кличе Кіта: «Кіте... Кіте!».

Потім посеред великої тиші почувся голос:

— Нехай буде благословенний Бог!

Поступово наростальним гулом пролунав відгук, який важко прокотився по каплиці:

— Нехай буде благословенний Бог!

Ці слова миттєво заспівали в її серці; солодкі пахощі таємничо розповсюдились у повітрі, а свічка на вівтарі згасла.

— Нехай буде Благословенне Його Святе Ім'я.

— Нехай буде Благословенне Його Святе Ім'я.

Все розмилося у вихорі туману.

Зі звуком, який був наполовину зітханням наполовину стогоном, вона похитнулася і впала назад у раптово протягнуті руки Кіта.

V

— Лежи спокійно, дитино.

Вона знову заплющила очі. Вона опинилася на траві зовні, спираючись на руку Кіта, як на подушку, а Реган промокав її голову холодним рушником.

— Зі мною все добре, — тихо сказала вона.

— Я знаю, але просто полеж ще хвилинку. Там було занадто жарко. Джарвіс теж відчув це.

Вона засміялася, коли Реган знову акуратно торкнувся її рушником.

— Зі мною все добре, — повторила вона.

І хоча теплий спокій огорнув її розум і серце, вона відчувала себе, як не дивно, розбитою і покараною, ніби хтось тримав її оголену душу і сміявся.

VI

Через пів години вона, спираючись на руку Кіта, йшла довгою центральною алеєю до воріт.

— Це був такий короткий день, — зітхнув він, — і мені дуже шкода, що ти почувала себе погано, Лоїс.

— Кіт, я почуваюся добре, справді. Я хочу, щоб ти не хвилювався.

— Бідна моя дитина. Я не усвідомлював, що Благословення буде для тебе занадто довгою службою після поїздки сюди спекотною погодою та всього іншого.

Вона весело засміялася.

— Я думаю, що правда полягає в тому, що я не дуже звикла до Благословення. Меса — це максимальна межа мого релігійного завзяття.

Вона зробила паузу, а потім швидко продовжила:

— Я не хочу тебе шокувати, Кіте, але я навіть сказати тобі не можу, як незручно стало бути католиком. Це, схоже, вже зовсім застаріло. Що стосується моралі, то деякі найбільш нестямні хлопці, яких я знаю, — католики. А найрозумніші хлопці — я маю на увазі тих, хто багато думає і читає, — схоже, більше ні в що не вірять.

— Розкажи мені про це. Автобусу не буде ще пів години.

Вони сіли на лавку біля алеї.

— Наприклад, Джеральд Картер, він опублікував роман. Він так і котиться зі сміху, коли люди згадують про безсмертя. І ще Гова — ну, інший хлопець, якого я добре знала останнім часом, він був членом «Фі-Бета-Каппа» в Гарварді, — каже, що жодна розумна людина не може вірити у надприродне християнство. Він каже, що Христос був великим соціалістом. Я тебе шокуюю?.

Вона несподівано замовкла.

Кіт посміхнувся.

— Монаха не можна шокувати. В нього професійний імунітет щодо шоку.

— Ну, — продовжувала вона, — це в усьому. Все здається таким обмеженим. Наприклад, церковні школи. Існує більше свободи в тих речах, які католики не можуть бачити, як-от контроль над народжуваністю.

Кіт здригнувся майже непомітно, але Лоїс це побачила.

— О, — швидко сказала вона, — зараз усі говорять про все.

— Напевно, так краще.

— О, так, набагато краще. Ну, це все, Кіте. Я просто хотіла розповісти тобі, чому тепер я ставлюся трохи... без ентузіазму.

— Я не шокований, Лоїс. Я розумію краще, ніж ти думаєш. Усі ми проходимо через такі часи. Але я знаю, що все буде добре, дівчинко. Є той дар віри, який ми маємо, ти і я, і він допоможе нам здолати погані часи.

Говорячи це він піднявся, і вони знову почали йти алеєю.

— Я хочу, щоб ти молилася за мене інколи, Лоїс. Я думаю, що твої молитви будуть саме про те, що мені дійсно потрібно. Тому що ми стали набагато ближче один до одного за ці години, я вважаю.

Її очі раптом засяяли.

— О, це так, дійсно так! — вигукнула вона. — Зараз я відчуваю себе ближче до тебе, ніж до будь-кого у світі.

Він раптом зупинився і вказав на узбіччя.

— Ми можемо... лише хвилину...

Це була П'єта, статуя Пресвятої Богородиці у людський зріст, встановлена у півколі з каміння.

Відчувши себе трохи ніяково, вона опустила на коліна біля нього і зробила невдалу спробу помолитися.

Вона була лише на середині молитви, коли він піднявся. Він знову взяв її за руку.

— Я хотів подякувати Їй за те, що Вона дозволила нам провести цей день разом, — просто сказав він.

Лоїс відчула раптову грудку в горлі, і вона хотіла сказати щось, що дасть йому зрозуміти, наскільки це значуще і для неї теж. Але вона не знайшла слів.

— Я завжди буду пам'ятати це, — продовжував він, і його голос трохи тремтів, — цей зворушливий день з тобою. Це було саме те, що я очікував. Ти саме така, як я сподівався, Лоїс.

— Я дуже рада, Кіте.

— Розумієш, поки ти була маленька, вони продовжували надсилати мені знімки. Спочатку ти була зовсім дитина, потім дитинча в шкарпетках, що гралося на пляжі з відерцем і лопаткою, а потім раптом ти стала задумливою дівчинкою з цікавістю у чистих очах — і я весь час думав про тебе. Кожна людина повинна мати щось живе, до чого лежить її серце. Я думаю, Лоїс, саме твою маленьку чисту душу я намагався тримати поруч із собою — навіть коли життя здавалося занадто гучним, а кожне інтелектуальне уявлення про Бога здавалося абсолютним глузуванням. Бажання та любов і мільйон інших речей приходили до мене і казали: «Подивися на нас! Дивись, ми — Життя. А ти повертаєшся спиною до нас!» Але весь час, Лоїс, крізь цю тінь, я завжди міг бачити, як твоя дитяча душа мерехтить переді мною, така крихка, ясна і чужа.

Лоїс тихо плакала. Вони дійшли до воріт, і вона вперла лікоть у них і почала нестримно витирати очі.

— І пізніше, дівчинко, коли ти захворіла, я став на коліна і всю ніч просив Бога помилувати тебе для мене — о тоді я знав, що хочу більшого; Він навчив мене хотіти більшого. Мені хотілося знати, що ти рухаєшся і дихаєш в одному світі зі мною. Я бачив, як ти ростеш, що твоя чиста невинність змінюється полум'ям і палає, щоб дати світло іншим слабшим душам. І тоді я хотів в якийсь день взяти твоїх дітей на коліна і почути, як вони називають старого буркотливого монаха дядьком Кітом.

Він ніби сміявся зараз, коли говорив.

— О, Лоїс, Лоїс, я тоді просив у Бога більше. Я хотів, щоб ти писала мені листи та хотів місця за твоїм столом. Мені дуже цього хотілося, Лоїс, люба.

— Ти матимеш це, Кіте, — ридала вона, — ти ж знаєш це, скажи, що ти це знаєш. Ох, я поводжусь, як дитина, але я не думала, що ти виявишся таким, і я... о, Кіте... Кіте....

Він взяв її за руку і ніжно погладив її.

— Ось твій автобус. Ти ж прийдеш знову, правда?

Вона поклала руки на його щоки, і, опустивши його голову, притиснула його обличчя до свого, мокрого від сліз.

— О, Кіт, брате, одного дня я тобі щось скажу.

Він допоміг їй увійти, побачив, як вона дістає хустинку і сміливо посміхається йому. І коли водій надавив на газ і автобус рушив, навколо неї піднялася густа хмара пилу, і вона зникла.

Кілька хвилин він простояв там, на дорозі, спершись рукою на ворота, а його губи склалися у напівпосмішку.

— Лоїс, — сказав він вголос, якось здивовано, — Лоїс, Лоїс.

Пізніше деякі послухники помітили його на колінах перед П'єтою, і, повернувшись через деякий час, знайшли його все ще на цьому ж місці. І він був там допоки зішли сутінки, і приязні дерева затіяли розмови у вишині, а цвіркуни перейняли свій тягар пісень у присмерковій траві.

VII

Перший клерк у телеграфній будці на Балтиморському вокзалі свиснув кризь великі зуби до другого клерка:

— Чого?

— Бачиш цю дівчину — та ні, красуню з великими чорними крапками на вуалі. Занадто пізно — вона вже зникла. Ти пропустив дещо.

— Що саме?.

— Нічого. Чорт, яка ж вона гарна. Приїхала сюди вчора і відправила телеграму якомусь хлопцеві, щоб її зустрів. Тепер, хвилину тому, вона прийшла з повністю написаною телеграмою і стояла тут, щоб подати мені її, коли зненацька передумала чи що, і раптом порвала її.

— Гм.

Перший клерк обійшов стійку і, піднявши з підлоги два клаптики паперу, ліниво склав їх. Другий клерк читав через плече і, читаючи, підсвідомо підраховував слова. Їх було всього сім.

«Хочу попроситися тобою назавжди. Рекомендую Італію. Лоїс».

— Порвала, кажеш? — сказав другий клерк.

МІСТЕР ІКІ

Квінтесенція пошуків змісту на один акт

Сцена являє собою простір перед котеджем у Західному Іссакширі у безнадійно аркадський полудень десь у серпні. МІСТЕР ІКІ¹, несподівано одягнений у костюм селянина Єлизаветинських часів, вештається серед горицків і ножів. Він — немолодий чоловік, чий життєвий розквіт минув. З того факту, що він трохи гаркавить і що він несвідомо вдягнув свій каптан навиворіт, ми можемо припустити, що він або трохи вище, або значно нижче звичайних правил буденного життя.

Біля нього на траві лежить ПІТЕР, маленький хлопчик. ПІТЕР, зазвичай кладе підборіддя на долоні, як на фотографіях молодого сера Вальтера Релі. Він має певні риси, включаючи серйозні, похмурі, навіть сумні, сірі очі — він випромінює ауру істоти, яка жодного разу не споживала їжі земної. Слід сказати, що така аура найкраще випромінюється під час відблисків, що народжуються після обіду з великою кількістю яловичини. Зачарований, він дивиться на МІСТЕРА ІКІ.

Тиша... Співають птахи.

ПІТЕР: Часто вночі я сиджу біля свого вікна і розглядаю зірки. Іноді я думаю, що вони належать мені ... (Серйозно) Я думаю, що сам стану зіркою одного дня...

МІСТЕР ІКІ: *(примхливо)* Так, так... так...

ПІТЕР: Я знаю їх всіх: Венера, Марс, Нептун, Глорія Свенсон.

¹ Іску (англ.) — неприємний, бридкий, липкий.

МІСТЕР ІКІ: Я не дуже добре знаю астрономію... Я думав про Лондон, хлопче. І згадував мою дочку, яка поїхала туди, щоб стати машиністкою... *(Він зітхає.)*

ПІТЕР: Мені подобалася Ульса, містер Ікі; вона була такою пухкою, такою кругленькою, такою повнотілою.

МІСТЕР ІКІ: Та вона не варта паперу, яким вона була набита, хлопче. *(Він спотикається о купу горщиків і ножів.)*

ПІТЕР: Як Ваша астма, містере Ікі?

МІСТЕР ІКІ: Слава Богу, гірше!... *(Похмуро)* Мені сто років... я стаю крихким.

ПІТЕР: Я сподіваюся, що Ваше життя трошки вгаму-валася, відколи Ви відмовились від дрібних підпалів чужого майна.

МІСТЕР ІКІ: Так... так... Розумієш, Пітере, хлопче, коли мені стукнуло п'ятдесят, я досить сильно перемі-нився — якраз, коли сидів у в'язниці.

ПІТЕР: Ви знову стали на хибний шлях?

МІСТЕР ІКІ: Гірше. За тиждень до закінчення мого терміну вони наполягли на тому, щоб пересадити мені залози здорового молодого в'язня, якого вони як раз зби-рались стратити.

ПІТЕР: І це оновило Вас?

МІСТЕР ІКІ: Оновило мене, якби! Старий Нік повер-нувся і почав жити всередині мене! Цей молодий злочин-ець, очевидно, був провінційним грабіжником і клепто-маном. Що значить кілька невеличких підпалів у порів-нянні з цим!

ПІТЕР: *(з повагою)* Як прикро! Наука — повна туфта.

МІСТЕР ІКІ: *(зітхаючи)* Зараз я його досить добре контролюю. Не кожному доводиться зношувати два на-

бори залоз за одне життя. Я б не згодився взяти наступний набір навіть за весь запас бадьорості притулку для сиріт.

ПІТЕР: *(беручи до уваги)* Я не думаю, що Ви б відмовились від набору від гарного спокійного старого священика.

МІСТЕР ІКІ: У священників немає залоз — у них душі.

(За сценою приглушено звучить сигнал клаксону, що свідчить про те, що близько зупинився великий автомобіль. Потім на сцені з'являється гарно одягнений молодий чоловік, вдягнений у вечірній костюм і капелюх з патентованої шкіри. Він дуже світський чоловік. Його протиставлення духовності інших двох дійових осіб спостерігається навіть з першого ряду балкона. Це РОДНІ ДІВАЙН.)

ДІВАЙН: Мені потрібна Ульса Ікі.

(МІСТЕР ІКІ підіймається і, здригаючись, стоїть між двома ножами.)

МІСТЕР ІКІ: Моя дочка в Лондоні.

ДІВАЙН: Вона покинула Лондон. Вона їде сюди. Я відправився за нею.

(Він тягнеться за сигаретами до маленької оздобленої перламутром сумки, що висить у нього на боці. Він дістає одну і, циркнувши сірником, підносить його до сигарети. Сигарета миттєво запалюється.)

ДІВАЙН: Я зачекаю.

(Він чекає. Проходить кілька годин. Немає ніяких звуків, окрім випадкового базікання чи клацання ножикив, коли вони сваряться)

між собою. Тут можна вставити кілька пісень чи якісь карткові фокуси у виконанні ДІВАЙНА або ж акробатичний етюд, чи як вам заманеться.)

ДІВАЙН: Тут дуже тихо.

МІСТЕР ІКІ: Так, дуже тихо ...

(Раптом з'являється кричуще одягнена дівчина; вона дуже вульгарна. Це УЛЬСА ІКІ. Вона має одне з тих безформних облич, що притаманні ранньому італійському живопису.)

УЛЬСА: *(з грубим, вульгарним голосом)* Батько! Ось і я! Вгадай що зробила Ульса?

МІСТЕР ІКІ: *(трепетно)* Ульса, моя маленька Ульса.

(Вони обіймають тулуби один одного.)

МІСТЕР ІКІ: *(з надією)* Ти повернулася, щоб допомогти з оранкою?

УЛЬСА: *(сердито)* Ні, батько; оранка це так нудно. Думаю, що ні.

(Хоча її акцент жахливий, зміст її промови дуже милий і чітко зрозумілий.)

ДІВАЙН: *(примирливо)* Слухай, Ульса. Давай будемо намагатись досягти порозуміння.

(Він рухається до неї витонченими, рівними кроками, які допомогли йому стати капітаном команди зі спортивного крокування в Кембриджі.)

УЛЬСА: Ти все ще стверджуєш, що це мусить бути Джек?

МІСТЕР ІКІ: Про що це вона?

ДІВАЙН: *(ласкаво)* Моя дорога, звичайно, це мусить бути Джек. І ніяк не може бути Френк.

МІСТЕР ІКІ: Який Френк?

УЛЬСА: Це буде Френк!

(Тут можна вставити якийсь ризикований жарт.)

МІСТЕР ІКІ: *(примхливо)* Ви не поб'єтесь... Точно ж не поб'єтесь...

ДІВАЙН: *(протягує руку, щоб погладити її по руці тим самим потужним рухом, який зробив його капітаном команди з греблі в Оксфорді)* То краще б тобі вийти за мене заміж.

УЛЬСА: *(презирливо)* Та невже? Мене ж пустять до твого будинку навіть з чорного ходу.

ДІВАЙН: *(сердито)* Вони не посміють! Не переживай — ти зайдеш у нього як господиня через парадний.

УЛЬСА: Сер!

ДІВАЙН: *(зніяковіло)* Прошу пробачення. Ви ж знаєте, що я маю на увазі?

МІСТЕР ІКІ: *(капризно, наче в нього голова болить)* То Ви хочете взяти заміж мою маленьку Ульсу?...

ДІВАЙН: Підтверджую

МІСТЕР ІКІ: Нічого не знаю про Вас.

ДІВАЙН: От і добре. Я маю найкращу у світі конституцію тіла...

УЛЬСА: І найгірші підзаконні акти до неї.

ДІВАЙН: В Ітоні я був членом клубу «Поуп»; в Регбі я належав до «Полупива». Я молодший син, тому мені судилося служити в поліції...

МІСТЕР ІКІ: Можна не продовжувати... Гроші у Вас є?

ДІВАЙН: Повно. Думаю, що Ульсі щоранку доведеться роздвоюватись, коли вона вирушатиме в місто за покупками — на двох Роллс-Ройсах. У мене також є Крокодилак та перероблений танк. Я маю абонемент в оперу...

УЛЬСА: (*похмуро*) Я тільки в ложі можу нормально спати. І я також чула, що тебе виключили з твого клубу.

МІСТЕР ІКІ: Ключами?...

ДІВАЙН: (*повісивши голову*) Так, мене виключили.

УЛЬСА: За що?

ДІВАЙН: (*майже нечутно*) Одного дня я пожартував і сховав усі м'ячики для поло.

МІСТЕР ІКІ: Який стан Вашого ментального здоров'я?

ДІВАЙН: (*похмуро*) Блискучий. Кінець кінцем що таке блиск? Лише відчуття такту, що дозволяє вам сяяти, коли ніхто не дивиться і пожинати плоди під час загальної уваги до вас.

МІСТЕР ІКІ: Обережніше... Я не видам дочку заміж за епіграму...

ДІВАЙН: (*ще більш похмуро*) Запевню Вас — я сама банальність. Я часто опускаюся до рівня підсвідомих штамтів.

УЛЬСА: (*понура*) Нічого з того, що ви обговорюєте значення не має. Я не можу одружитися з людиною, яка думає, що це буде Джек. Чому б не Френк...

ДІВАЙН: (*перебиваючи*) Дурниці!

УЛЬСА: (*наполегливо*) Сам дурень!

МІСТЕР ІКІ: Ну-ну!... Не слід засуджувати... Милосердя, моя дівчино. Як то там казав Нерон? — «Ні до кого зі злобою, до всіх з милосердям...»

ПІТЕР: Це був не Нерон. Це був Джон Дрінкуотер.

МІСТЕР ІКІ: Ну, мабуть! Але хто ж цей Френк? І хто цей Джек?

ДІВАЙН: *(холодно)* Готч.

УЛЬСА: Демпсі.

ДІВАЙН: Ми посперечалися, хто з них залишиться живим, якщо вони будуть смертельними ворогами й будуть разом зачинені в одній кімнаті. І я стверджую, що Джек Демпсі без жодних зусиль...

УЛЬСА: *(сердито)* Фігня! Він навіть не зміг би ...

ДІВАЙН: *(швидко)* Здаюся.

УЛЬСА: Тоді я знову тебе люблю.

МІСТЕР ІКІ: Тож я втрачу свою маленьку дочку ...

УЛЬСА: У тебе будинок, повний інших діток.

(З котеджу виходить ЧАРЛЬЗ, брат УЛЬСИ. Він одягнений, ніби зібрався у море; на плечі висить бухта канату, а на шиї висить якір.)

ЧАРЛЗ: *(не бачить їх)* Я йду у море! Я йду у море!
(Його голос звучить переможно.)

МІСТЕР ІКІ: *(сумно)* Та ти давно вже пішов...далеко.

ЧАРЛЬЗ: Я читав «Кофрад».

ПІТЕР: *(мрійливо)* «Конрад», так! «Два роки морського життя», Генрі Джеймс.

ЧАРЛЬЗ: Що?

ПІТЕР: версія «Робінзона Крузо» Вальтера Патера.

ЧАРЛЬЗ: *(до свого батька)* Я не можу залишитися тут і гнити разом з тобою. Я хочу прожити своє власне життя. Я хочу полювати на вугрів.

МІСТЕР ІКІ: Я буду тут... коли ти повернешся ...

ЧАРЛЬЗ: *(презирливо)* Ой, та черв'яки вже облизуються лишень почувши твоє ім'я.

(Напевне ви помітили, що деякі персонажі вже деякий час нічого не кажуть. Драматичну техніку буде безумовно вдосконалено, якщо вони зможуть виконати натхненне соло на саксофоні.)

МІСТЕР ІКІ: *(у скорботі)* Ці долини, ці пагорби, ці комбайни Мак-Кормік — вони нічого не означають для моїх дітей. Я розумію.

ЧАРЛЬЗ: *(більш м'яко)* Отже, ти все ж по-доброму думаєш про мене, будько. Розуміти — означає пробачити.

МІСТЕР ІКІ: Ні..., ні... Ми ніколи не прощаємо тих, кого можемо зрозуміти... Ми можемо пробачити лише тих, хто нас поранив без жодної причини...

ЧАРЛЬЗ: *(з нетерпінням)* Мене до чорта нудить від твоїх роздумів про людську природу. І, хай там що, я ненавиджу кожну годину, що тут провів.

(Ще кілька дюжин дітей МІСТЕРА ІКІ вибираються з дому та розсипаються по траві, спотикаючись об горщики й ножики. Вони бурмочуть: «Ми їдемо геть» і «Ми залишаємо тебе».)

МІСТЕР ІКІ: *(його серце розбите)* Усі вони покидають мене. Я був надто добрий. Я сховав різки й зіпсував усю радість. О, в ім'я гланд Бісмарка!

(Доноситься якийсь звук — мабуть, шофер ДІВАЙНА втомився чекати на свого господаря.)

МІСТЕР ІКІ: *(у розпачі)* Вони не розуміють землю! Вони так далекі від Великих Картопляних Традицій! *(Він*

пристрасно хапає жменю землі й натирає свою лисину. На ній починає проростати волосся.) О, Вордсворт, Вордсворт, як вірно ти сказав!

Тепер завмерла вона і сили не має;
Не відчуває вона і не чує;
Її з собою Земля обертає
У чужому «Олдсмоби́лі»...

(Всі стогнуть і кричать «Життя» та «Джаз» повільно рухаючись до країв сцени.)

ЧАРЛЬЗ: Назад до землі, як же! Я вже десять років намагаюся повернутися спиною до усього земного!

ІНША ДИТИНА: Аграрії можуть бути опорою країни, але ж кому сподобається, щоб на нього всі спиралися?

ІНША ДИТИНА: Мені байдуже, хто вирощує овочі у моїй країні, якщо я можу їсти салат!

ВСІ: Життя! Психічні дослідження! Джаз!

МІСТЕР ІКІ: *(бореться із самим собою)* Я повинен бути оригінальним. Це все хворобливі уявлення. Важливе не саме життя, а саме оригінальність, яку ви привносите до нього...

ВСІ: Ми будемо кататись на Рив'єрі. У нас є квитки у цирк Пікаділлі. Життя! Джаз!

МІСТЕР ІКІ: Зачекайте. Дозвольте прочитати вам з Біблії. Дозвольте мені відкрити книгу навмання. Завжди можна знайти щось, що підійде до обставин, що склалися. *(Він виявляє, що Біблія лежить в одному з горщиків, відкриває її навмання і починає читати.)* «...і Анав, і Еш-темо, і Анім, і Гошен, і Холон, і Гіло, одинадцять міст та їхні оселі. Арав, і Дума, і Еш'ан...»

ЧАРЛЬЗ: *(жорстоко)* Купи ще десять кілець і спробуй знову.

МІСТЕР ІКІ: *(пробує знову)* «Яка ти прекрасна, моя ти подруженько, яка ти хороша! Твої оченятка, немов ті голубки, глядять з-за серпанку твого! Твої коси немов стадо кіз, що хвилями сходять з гори Гілеадської!..» Гм! Не досить-таки скромно...

(Його діти сміються з нього, кричать «Джаз!», І «Все життя — це насамперед сугестивність!»)

МІСТЕР ІКІ: *(відчайдушно)* Це не спрацює сьогодні. *(з надією)* Можливо, це волога. *(пересвідчується)* Так, це волога... У горщику була вода... Це не спрацює.

ВСІ: Волога! Не спрацює! Джаз!

ОДИН З ДІТЕЙ: Пішли вже, треба встигнути на шість-тридцять.

(Тут можна вставити будь-яку іншу репліку)

МІСТЕР ІКІ: Прощавайте...

Всі вони виходять. МІСТЕР ІКІ залишається наодинці. Він зітхає і підходить до сходів котеджу, лягає і закриває очі.

Сутінки сходять, і сцена залита таким світлом, якого ніколи не буває ані на суші, ані на морі. Нічого не чути, окрім дружини пастуха овець, що грає на губній гармошці арю з Десятої симфонії Бетховена. Великі білі та сірі молі спускаються на старого аж допоки не покривають його повністю. Але він не ворушиться.

Завіса опускається і підіймається кілька разів, щоб позначити проміжок часу у декілька хвилин. Хороший комедійний ефект може бути досягнутий, якщо вдасться продемонструвати як МІСТЕР ІКІ чіпляється за завісу і піднімається разом з нею. Світлячки або феї на дротах також можуть бути виведені на сцену саме в цей момент.

Потім з'являється ПІТЕР і на його обличчі помітно майже імбецильну доброту. У руці він щось тримає і час від часу дивиться на це в екстазі, що його захоплює. Після боротьби з самим собою він кладе це на тіло старого, а потім тихо відходить.

Молі балакають поміж собою, а потім раптово відлітають геть перелякані. І в той час, як поглиблюється ніч, навкруги виблискують маленькі іскорки, білі та круглі, вносячи тонкий аромат до вітру Західного Іссакиширу від нафталінової кульки, дарунка любові ПІТЕРА.

(П'єса може закінчитися в цей момент або тривати нескінченно.)

ПОРЦЕЛЯНОВЕ І РОЖЕВЕ

Кімната на нижньому поверсі заміського дому. Верхню частину стіни прикрашено художнім фризом, що зображує рибалку з сіттю біля його ніг та корабель у багряному океані, рибалку з сіттю біля його ніг та корабель у багряному океані, рибалку з сіттю біля його ніг і так далі. В одному місці на фризі є перекриття — тут у нас є половина рибалки з половиною сіті біля його ніг, навпроти половини корабля на половині малинового океану. Фриз не має до сюжету ніякого відношення, але, відверто кажучи, мене він зачаровує. Я міг би продовжувати нескінченно, але мене відволікає один з двох об'єктів у кімнаті — синя порцелянова ванна. Вона з характером, ця ванна. Це не одна з цих новомодних, схожих на гоночні човни, але невелика з високими бортами й вона виглядає так, ніби збирається стрибнути; відмовившись, однак, через свої занадто коротенькі ніжки, вона змирилася зі своїм оточенням та небесно-блакитним покриттям. Але зі сварливості вона відмовляється дозволити будь-якому зі своїх відвідувачів повністю простягнути ноги — що плавно підводить нас до другого об'єкту в кімнаті:

Це дівчина, очевидний придатак ванни, тільки голова і шийка — у вродливих дівчат завжди шийка замість шиї — і зовсім трошки від плечей з'являється над бортом. Протягом перших десяти хвилин вистави глядачі переймаються питанням, чи справді вона грає свою роль чесно і оголена, чи їх обманюють, і вона одягнена.

Дівчину звать Джулі Марвіс. З гордого вигляду, з яким вона сидить у ванні, ми робимо висновок, що вона не дуже висока і що вона звикла доглядати за собою. Коли вона посміхається, її верхня губа трохи задирається і нагадує про Пасхального Зайчика. Їй зовсім трохи не вистачає до двадцяти років.

І ще одне — нагорі та праворуч від ванни є вікно. Воно вузьке і має широке підвіконня; воно пускає в середину досить багато сонячного світла, але ефективно заважає тому, хто заглядає у нього, бачити ванну. Ви починаєте здогадуватись про що піде мова?

Ми традиційно починаємо з пісні, але, оскільки здивовані зітхання публіки практично заглушили першу половину, доведеться навести лише кінець:

ДЖУЛІ (сопрано-ентузіастіко з придыханням):

Як Цезар Чикаго скорив,
Хлопець чудовий, усі говорили
Всі його курки священні
Танцювали неначе скажені
Весталки немов подуріли

А як нервії нервували занадто
Він прочухана давав їм кожен раз
Вони трясли своїм пузом
З консульським блюзом
Це був римський імперський джаз

(Під час бурхливих оплесків, які сліднують за піснею Джулі, вона скромно розводить руками й робить невеличкі хвилі на поверхні води — принаймні, ми припускаємо, що вона це робить. Потім двері ліворуч відчиняються і входить Лоїз Марвіс, одягнена, але вона несе одяг та рушник. Лоїз на рік старша за Джулі та майже її двійник за обличчям та голосом, але в її одязі та виразі обличчя — усі ознаки консерватора.

Так, ви правильно здогадалися. Це старий добрий сюжет комедії помилок.)

ЛОЇЗ: (здригнувшись) Ой, вибач. Я не знала, що ти тут.

ДЖУЛІ: О, привіт. Я даю невеличкий концерт...

ЛОЇЗ: (перебиваючи) Чому ти не зачинила двері?

ДЖУЛІ: Не зачинила?

ЛОЇЗ: Звичайно, ти цього не зробила. Ти ж не думаєш, що я пройшла крізь них?

ДЖУЛІ: Я думаю, ти зламала замок, дорогенька.

ЛОЇЗ: Ти така недбала.

ДЖУЛІ: Ні. Я просто щаслива, як пес на купі сміття, і я даю невеличкий концерт.

ЛОЇЗ: *(суворо)* Подорослішай!

ДЖУЛІ: *(розмахуючи рожевою рукою)* Стіни відбивають звук, бачиш. Ось чому є щось дуже гарне у тому, щоб співати у ванні. Це створює ефект виняткової чарівності. Може виконати щось за твоїм бажанням?

ЛОЇЗ: Я бажаю, щоб ти скоріше покинула ванну.

ДЖУЛІ: *(задумливо хитаючи головою)* Не можна поспішати. Це моє царство в цей час, Благочестива.

ЛОЇЗ: Чому ти так мене звеш?

ДЖУЛІ: Бо ти наступна за Пречистою. Тільки не кидай у мене нічого, будь ласка!

ЛОЇЗ: Як довго ще ти будеш там сидіти?

ДЖУЛІ: *(нісля певного розгляду)* Не менше п'ятнадцяти й не більше двадцяти п'яти хвилин.

ЛОЇЗ: А як послуга мені, може тобі вистачить десяти?

ДЖУЛІ: *(нагадуючи)* О, Благочестива, чи пам'ятаєш ти той холодний день минулого січня, коли така-то Джулі, відома своєю посмішкою Пасхального Зайчика, мусила йти на вулицю, а гарячої води було ледве-ледве, то юна Джулі щойно наповнила ванну для себе улюбленої, коли раптом прийшла її злюча сестра і купалася у ній, змусивши юну Джулі виконати свої обмивання холодним кремом — що занадто дорого та приносить багато клопоту?

ЛОЇЗ: *(з нетерпінням)* То ти не поквапишся?

ДЖУЛІ: Чому я мушу?

ЛОЇЗ: Бо в мене побачення.

ДЖУЛІ: Тут, у будинку?

ЛОЇЗ: Не твоя справа.

(Джулі знизує видимими кінчиками плечей що напевне породжує брижі.)

ДЖУЛІ: Як скажеш.

ЛОЇЗ: О, заради Неба! У мене майже вдома побачення.

ДЖУЛІ: Майже?

ЛОЇЗ: Він не стане гостювати. Він заїде за мною і ми підемо гуляти.

ДЖУЛІ: *(підіймаючи брови)* О, стає трохи ясніше. Це безперечно містер Калкінс. Я думала, ти пообіцяла матері, що не будеш його запрошувати.

ЛОЇЗ: *(відчайдушно)* Вона зовсім дурна. Вона не вносить його, бо він щойно розлучився. Звичайно, вона має більше досвіду, ніж я, але ж...

ДЖУЛІ: *(розсудливо)* Не дозволяй їй ставитись до себе як до дитини! Досвід — найбільш непотрібна річ у світі. Усі літні люди мають його на продаж.

ЛОЇЗ: Мені він подобається. Ми говоримо про літературу.

ДЖУЛІ: Так ось чому я останнім часом помічаю усі ці важезні книги розкидані по всьому будинку.

ЛОЇЗ: Він позичає їх мені.

ДЖУЛІ: Ну, ти повинна грати за його правилами. З римлянами вчиняй по-римськи. Але я з книгами покінчила. Я достатньо освічена.

ЛОЇЗ: Ти дуже непослідовна — минулого літа ти читала кожен день.

ДЖУЛІ: Якби я була послідовна, я б все ще споживала тепле молоко з маленької пляшечки.

ЛОЇЗ: Так, і, напевне, з моєї пляшечки. Але мені подобається містер Калкінс.

ДЖУЛІ: Я його ніколи не зустрічала.

ЛОЇЗ: Так, ти поквапишся?

ДЖУЛІ: Так. *(Після паузи)* Я зачекаю, поки вода трохи охолоне, а потім додам ще гарячої.

ЛОЇЗ: *(саркастично)* Як цікаво!

ДЖУЛІ: Пам'ятаєш як ми з тобою грали в «милки»?

ЛОЇЗ: Так — у десять років. Я дуже здивована, що ти вже не граєш у цю гру.

ДЖУЛІ: Я граю. Як раз збираюся через хвилину

ЛОЇЗ: Дурна гра.

ДЖУЛІ: *(тепло)* Ні, не дурна. Вона корисна для нервів. Б'юсь об заклад, ти забула, як у неї грати.

ЛОЇЗ: *(заперечно)* Ні, не забула. Наповнюєш ванну мильною піною, а потім сідаєш на край і зісковзуєш вниз.

ДЖУЛІ: *(презирливо похитуючи головою)* Ні! Це лише частина правил. Ти повинна ковзати вниз, не торкаючись рукою чи ногою...

ЛОЇЗ: *(нетерпляче)* О, Господи! Чи не все одно? Я б дуже хотіла, щоб ми або перестали приїжджати сюди влітку, або придбали б будинок з двома ваннами.

ДЖУЛІ: Ти можеш придбати собі невеличке коритце з олова або скористатися шлангом...

ЛОЇЗ: Замовкни вже!

ДЖУЛІ: *(не звертаючи уваги)* Залиш рушника.

ЛОЇЗ: Що?

ДЖУЛІ: Залиш рушника, коли підеш.

ЛОЇЗ: Цього рушника?

ДЖУЛІ: *(дуже мило)* Так, я забула свого рушника.

ЛОЇЗ: *(озираючись уперше)* Ти зовсім дурепа? У тебе навіть халата нема.

ДЖУЛІ: *(також оглядаюсь)* Дійсно нема.

ЛОЇЗ: *(з підозрою)* Як ти потрапила сюди?

ДЖУЛІ: *(сміється)* Я, мабуть, ... я, мабуть, якось прослизнула. Ну знаєш — така собі біла фігура, що прослизає по сходах, і...

ЛОЇЗ: *(сварливо)* Ти маленька негідниця. Ти не маєш жодної гордості чи самоповаги?

ДЖУЛІ: Маю досить і того й іншого. Я думаю, що це як раз і доводить. Я дуже добре виглядала. Я насправді досить мила у своєму природному стані.

ЛОЇЗ: Ах, ти ж...

ДЖУЛІ: *(думаючи вголос)* Я хочу, щоб люди не носили одягу. Я здогадуюсь, я мала б народитись язичницею, або ж тубільцем, чи щось таке.

ЛОЇЗ: Ти...

ДЖУЛІ: Мені минулої ночі наснилося, що однієї неділі до церкви маленький хлопчик приніс магніт, який притягував тканину. Він постягав одяг відразу з усіх, що привело їх у жахливий стан: люди плакали, кричали без кінця, ніби вони вперше виявили свої власні шкіри. Тільки я не хвилювалася, бо просто сміялася. Мені довелося збирати пожертви, тому що ніхто інший цього не міг зробити.

ЛОЇЗ: *(не звертаючи увагу на цю промову)* Ти хочеш сказати, що якби я не прийшла, ти б побігла назад до своєї кімнати... го... голою?

ДЖУЛІ: Au naturel — звучить набагато краще.

ЛОЇЗ: А якби у вітальні хтось був?

ДЖУЛІ: Ніколи ж ще не було до цього часу.

ЛОЇЗ: До цього часу! Кари Господні! Скільки разів...

ДЖУЛІ: До того ж зазвичай у мене є рушник.

ЛОЇЗ: *(повністю приголомшено)* Святі угодники! Тобі треба було відлупцювати як слід, сподіваюсь, ти все ж попадешся якимось. Я сподіваюсь, що у вітальні, коли ти вийдеш, буде з десяток міністрів, а також їхні дружини та дочки.

ДЖУЛІ: У вітальні не вистачило б місця для них, — відповіла Чепурунка Кейт з Району Пралень.

ЛОЇЗ: Гаразд. Ти зробила собі ванну; ти у ній і лежи.

(ЛОЇЗ рішуче направляється до дверей.)

ДЖУЛІ: *(з тривогою)* Гей! Гей! Мене не хвилює халат, але мені потрібен рушник. Я не можу витиратися шматочком мила та мокрою мочалкою.

ЛОЇЗ: *(вперто)* я не буду потакати такому створінню. Витирайся як хочеш. Можеш покататися по підлозі, як тварини, які не носять одяг.

ДЖУЛІ: *(знову задоволено)* Добре. Забирайся!

ЛОЇЗ: *(гордо)* Ага!

(ДЖУЛІ вмикає холодну воду і пальцем спрямовує струмінь на ЛОЇЗ. ЛОЇЗ швидко виходить, гримаючи дверима за собою. ДЖУЛІ сміється і вимикає воду)

ДЖУЛІ: *(співає)*

Від «Ерроу» комірець він мав
Дівчинку зустрів та цілував

У вагоні, що в Санта-Фе прямував
Посмішка від «Пебеко» у неї була
Та плаття від «Люсіль» вона вдягла
Трам-пам-пам якось вони...

(Вона переходить на свист і нахилиється вперед, щоб увімкнути крани, але здригається від трьох гучних ударів у трубах. Вона замовкає на мить — а потім вона говорить у кран, ніби це телефон)

ДЖУЛІ: Алло! *(Нема відповіді)* Ви сантехнік? *(Нема відповіді)* Ви водопровідник? *(Один гучний, глухий удар)* Що вам треба? *(Нема відповіді)* Я вважаю, що ви привид. Це так? *(Нема відповіді)* Ну, тоді перестаньте стукати. *(Вона тягнеться і вмикає кран гарячої води. Вода не тече. Тоді вона знову кричить прямо в кран).* Якщо ви сантехнік — це підступ. Увімкніть негайно. *(Два гучні, глухих удари)* Не сперечайтесь! Мені потрібна вода... вода! Вода!

(У вікні з'являється голова молодого чоловіка — голова, прикрашена тонкими вусами та симпатичними очима. Останні намагаються розгледіти хоч щось, і хоча вони не бачать нічого, крім багатьох рибалок із сітками та великого багряного океану, вони вирішують почати говорити)

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Хтось знепритомнів?

ДЖУЛІ: *(здрігається і прислухається уважно)* Це кішка стрибнула!

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: *(співчутливо)* Вода не допомагає при знепритомненні.

ДЖУЛІ: Допомагає! Бо ніхто не казав про знепритомнення!

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Ви щось сказали про те, що кішка стрибнула.

ДЖУЛІ: (*рішуче*) Ні, не казала!

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Ну, ми можемо обговорити це пізніше. Ви готові йти? Або ви все ще відчуваєте, що якщо ми зараз підемо разом, то почнуться плітки?

ДЖУЛІ: (*посміхається*) Плітки! Хіба ж? Це буде більше ніж плітки — це буде справжній скандал.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Ну, ви перебільшуєте. Ваша родина може бути дещо незадоволеною, але тим, хто не знає життя усе здається брудним. Ніхто з інших навіть не звернув би уваги, крім кількох старих жінок. Виходьте.

ДЖУЛІ: Ви не знаєте, про що просите.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Ви думаєте, що за нами стежить натовп?

ДЖУЛІ: Натовп? Буде спеціальний, броньований потяг з вагоном-рестораном, що курсуватиме з Нью-Йорка щогодини.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Скажіть, ви прибираєте будинок?

ДЖУЛІ: Чому ви так думаєте?

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Я бачу, що на стінах немає картин.

ДЖУЛІ: Ну у цій кімнаті ніколи не було жодних картин.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Дивно. Я ніколи не чув про кімнату без картин, gobеленів декоративних панелей чи чогось такого іншого.

ДЖУЛІ: Та тут і меблів немає.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Який дивний будинок!

ДЖУЛІ: Це залежить від кута зору, з якого ви дивитесь.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: *(сентиментально)* Так приємно отак з вами розмовляти, коли ви являєте собою лише голос. Я радий, що не бачу вас.

ДЖУЛІ: *(вдячно)* І я рада.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Якого кольору ваш одяг?

ДЖУЛІ: *(після критичного огляду своїх плечей)* Ну, скажімо так, це такий собі рожево-білий колір.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Він вам пасує?

ДЖУЛІ: Дуже. Я... я вже давно його ношу. І звикла до нього.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Я думав, ви ненавидите старий одяг.

ДЖУЛІ: Так, але це подарунок на день народження, і я начебто мушу його носити.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: рожево-білий. Закладаюся, що це божественно. Він стильний?

ДЖУЛІ: Досить. Це дуже проста, стандартна модель.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Який у вас голос! Яке чудове відлуння! Іноді я заплющую очі й, здається, бачу вас на далекому безлюдному острові, що кличе мене. І я поринаю до вас через прибій, чуючи, як ви кличете, стоячи там, вода простягається по обидва боки від вас...

(Мило ковзає з борту ванної й плюхається у воду. МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК кліпає)

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Що це було? Мені здалося?

ДЖУЛІ: Так. Ви ... ви дуже поетичний, чи не так?

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: *(замріяно)* Ні. Я займаюся прозою. Я віршую лише тоді, коли мене щось зворушило.

ДЖУЛІ: *(бурмочучи)* Невеличке ворушіння...

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Я завжди любив поезію. Я пам'ятаю донині перший вірш, який вивчив напам'ять. Це була «Евангеліна».

ДЖУЛІ: Неправда

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Я сказав «Евангеліна»? Я мав на увазі «Кістяк в обладунках».

ДЖУЛІ: Я не особливо розумна. Але я можу згадати свій перший вірш. У ньому був один лише один куплет:

Паркер і Девіс
На паркані сиділи
Мали п'ятнадцять центів
Бо долар не заробили

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: (з нетерпінням) Отже, ви полюбили літературу?

ДЖУЛІ: Якщо вона не надто стара, складна або гнітюча. Так само і з людьми. Мені вони зазвичай подобаються, якщо вони не надто старі, складні або гнітючі.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Звичайно, я читав дуже багато. Ви сказали мені минулого вечора, що ви дуже любите Вальтера Скотта.

ДЖУЛІ: (роздумуючи) Скотта? Подивимось Так, я читала «Айвенго» та «Останній з могікан».

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Це Купер.

ДЖУЛІ: (сердито) «Айвенго»? Ви з глузду з'їхали! Я точно знаю. Я читала.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: «Останній з могікан» — це Купер.

ДЖУЛІ: Мені байдуже! А ще мені подобається О. Генрі. Я не уявляю, як він писав усі ці історії. Більшість із них він написав у в'язниці. «Баладу Редінгської в'язниці»¹ він точно склав у в'язниці.

1 «Балада Редінгської в'язниці» — твір О. Вайлда.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: (*кусаючи губу*) Література... література! Як багато це значить для мене!

ДЖУЛІ: Ну, як сказала Габі Деліс містеру Бергсону, з моєю зовнішністю та вашими мізками для нас немає нічого неможливого.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: (*сміється*) З вами, звичайно, важко налагодити стосунки. Одного дня ви така собі приємно мила, а наступного — не в настрої. Якби я не так добре зрозумів ваш темперамент...

ДЖУЛІ: (*з нетерпінням*) О, то ви один із цих психологів-любителів, чи не так? Розумієте людей за п'ять хвилин, а потім з розумним виглядом розповідаєте, кожен раз, коли про них згадують. Я це ненавиджу.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Я не похваляюся, що розумію вас. Ви найзагадковіша, я це визнаю.

ДЖУЛІ: В історії лише двоє загадкових людей.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: І хто ж це?

ДЖУЛІ: Залізна Маска та той, хто каже, «ту-ту-ту», коли телефонна лінія зайнята.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Ви загадкові. Я люблю вас. Ви красива, розумна і доброчесна, і це найрідкісніша з відомих комбінацій.

ДЖУЛІ: Ви історик. Розкажіть мені про роль ванни в історії. Я думаю, що її страшенно недооцінюють.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Ванни... Подивимось Що ж, Агамемнона вбили у ванні. І Шарлотта Корде заколола Марата кинджалом у ванні.

ДЖУЛІ: (*зітхаючи*) Давня давнина! Нічого нового у світі не існує, чи не так? От лише вчора я втрапила на партитуру музичної комедії, якій не менше двадцяти років; а на обкладинці написано: «Шиммі Нормандії».

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Я не люблю ці сучасні танці. О, Лоїз, я б так хотів, вас побачити. Підійдіть до вікна.

(У водопроводі лунає гучний стук і раптом з відкритих кранів починає литися струмінь. ДЖУЛІ швидко закриває їх).

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: *(спантеличено)* Що, заради всього святого, це було?

ДЖУЛІ: *(невинно)* Мені теж щось почулося.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Це звучало як проточна вода.

ДЖУЛІ: Невже? Дивно. Власне кажучи, я наповнювала акваріум із золотими рибками.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: *(все ще спантеличено)* А що за дивний стукіт?

ДЖУЛІ: Одна з риб клацнула своїми золотими щелепами.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: *(з раптовою рішучістю)* Лоїз, я вас кохаю. Я не людина не від цього світу, і я звик рішуче...

ДЖУЛІ: *(зацікавлено)* О, як захопливо.

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: ...рішуче рухатись вперед. Лоїс, я хочу вас.

ДЖУЛІ: *(скептично)* Та ну! Чого ви насправді хочете, — повернути до себе увагу всього світу і щоб він зачаровано дивився, поки ви не дасте команду «Вільно!»

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: Лоїз, я... Лоїз, я...

(Він зупиняється, коли ЛОЇЗ відчиняє двері, заходить і захоплює їх за собою. Вона роздратовано дивиться на ДЖУЛІ, а потім раптом помічає молодого чоловіка за вікном)

ЛОЇЗ: (з жахом) містер Калкінс!

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: (здивовано) Але ж ви сказали що вдягнені у рожево-біле!

(Кинувши на нього один відчайдушний погляд ЛОЇЗ скрикує, сплескує руками ніби капітулюючи й опускається на підлогу.)

МОЛОДИЙ ЧОЛОВІК: (у великій тривозі) О Господь милосердний! Вона знепритомніла! Я вже біжу.

(Погляд ДЖУЛІ падає на рушник, який вислизнув з млявої руки ЛОЇЗ)

ДЖУЛІ: У такому випадку я теж біжу.

(Вона кладе руки на борти ванни, щоб піднятися, і поміж глядачами виникає неясний шум, чи то шепіт, чи то приглушені зітхання. Але темінь, як у Беласко, швидко настає і закриває сцену.)

ЗАВІСА

«О, РУДА ВІДЬМО!»

Мерлін Грейнджер був працівником у книгарні «Мунлайт Квіл», яку ви, можливо, відвідували, що розташована недалеко від Ріц-Карлтон на Сорок сьомій вулиці. «Мунлайт Квіл» є, а точніше був, дуже романтичним магазином, що вважався прогресивним з причини постійної темряви, що там панувала. Всередині було дуже багато червоних та помаранчевих плакатів, від екзотичного змісту яких перехоплювало подих, а світло йшло від блискучих віддзеркалюючих палітурок спеціальних видань, не менше ніж від великої приземкуватої лампи, яка мала абажур із багряного атласу та світила цілий день, розгойдуючись над головою. Це була справді «витримана», наче гарне вино, книгарня. Слова «Мунлайт Квіл» були схожі на вишивку, що зміїлася над дверима. Вітрини, здавалося, завжди були наповнені чимось, що ледь-ледь пройшло літературну цензуру; томи з обкладинками глибокого помаранчевого кольору, які пропонували свої назви, написані на маленьких білих паперових квадратах. І над усім панував запах мускусу, яким мудрий та незбагнений містер Мунлайт Квіл наказав окропити все навколо, що наполовину створювало запах магазину цікавинок у дікенсівському Лондоні, а наполовину — кав'ярні на теплих берегах Босфору.

З дев'яти до п'яти тридцяти Мерлін Грейнджер запитував знуджених бабусь у чорному та молодих чоловіків із темними колами під очима, чи цікавить їх оцей

новомодний автор, або може вони цікавляться першими виданнями? Чи може вони хочуть придбати романи з арабами на обкладинці, чи книгу, яка містить новітні сонети Шекспіра, які через парапсихічний зв'язок надиктовані міс Сатон із Південної Дакоти? Питаючи про це він презирливо фиркав. Власне кажучи, його особистий смак припадав скоріше до цих останніх, але як працівник «Мунлайт Квіл» він мусив у робочий час вдавати розчарованого знавця.

Після того, як у п'ятій тридцять кожного дня він опу-скав віконниці на вітрині й прощався з таємничим міс-тером Мунілайтом Квілом, пані-клерком міс МакКракен та леді-стенографісткою міс Мастерс, він йшов додому, до Кароліни. Ні, він не вечеряв із Кароліною. Неймовірно, щоб Кароліна вирішила б споживати їжу з бюро, де за-понки знаходились небезпечно близько біля домашнього сиру, а кінчик краватки Мерліна ледве не тонув у його склянці молока. Він ніколи не запрошував її до себе на вечерю. Він їв один.

Мерлін зайшов у гастрономічний магазин Брегдорта на Шостій авеню і купив коробку крекерів, тюбик пас-ти з анчоусів і кілька апельсинів, а ще невелику баночку сосисок і трохи картопляного салату та пляшку безалко-гольного напою, — і з цим усім, вміщеним у коричневий пакет, зайшов до своєї кімнати у п'ятдесят-якийсь дім на Західній П'ятдесят восьмій вулиці, з'їв вечерю і побачив Кароліну.

Кароліна була дуже молодою і веселою дівчиною, яка жила зі старшою леді й мала, можливо, дев'ятнадцять років. Вона була немов привид, тому що її не існувало, доки не наставав вечір. Вона матеріалізувалася, коли в її квартирі близько шостої загорялося світло, а зникала пізніше, близько опівночі. Її квартира виглядала приєм-ною і була розташована у гарній будівлі з білого каменю,

навпроти південної сторони Центрального парку. Задня частина квартири дивилася у єдине вікно єдиної кімнати, що займав самотній містер Грейнджер.

Він називав її Кароліною, тому що вона нагадувала портрет з обкладинки книги з такою назвою, що знаходилася у «Мунлайт Квіл».

Мерлін Грейнджер був худеньким молодиком двадцяти п'яти років, з темним волоссям і без вусів, борода або чогось подібного, а Кароліна була сліпучою і легкою, з мерехтливою багрянистістю рудих хвиль волосся, і обличчям, що нагадує про поцілунки — таке лице, як ви вважали, належать вашому першому коханню; але коли ви дивитесь на стару фотографію, ви розумієте, що це не так. Вона, як правило, одягалася в рожевий або блакитний колір, але останнім часом іноді вбирала витончену чорну сукню, яка, очевидно, була її особливою гордістю, бо кожен раз, коли її носила, стояла на певному місці біля стіни, де, як Мерлін вважав, було дзеркало. Сиділа вона, як правило, у невеликому кріслі біля вікна, але іноді віддавала належне шезлонгу біля лампи, і часто, відкинувшись назад, палила сигарету, а положення її рук при цьому Мерлін вважав дуже витонченим.

Одного разу вона підійшла до вікна, велично завмерла і дивилася назовні, тому що місяць заблукав і краплями скидав найдивніший блиск в простір між ними, перетворюючи мотив урн та мотузок для білизни в яскравий імпресіонізм срібних діжок та гігантських сіток павутиння. Мерлін сидів біля вікна, їв домашній сир з цукром і молоком, і так швидко потягнувся за віконним шнуром, що іншою рукою скинув сир на коліна. Молоко було холодним, а цукор залишив плями на його штанах, і він був впевнений, що вона все ж таки його бачила.

Іноді у неї були відвідувачі — чоловіки в смокінгах, які стояли й вклонялися, тримаючи капелюхи й пальта

в руках, в той час, коли розмовляли з Кароліною; потім вклонившись ще раз, вони йшли з нею з освітленого простору, очевидно, супроводжуючи її на вечірку або на бал. Інші молоді люди приходили, сиділи й курили сигарети, і, здавалося, намагалися щось розповісти Кароліні — вона сиділа або у маленькому кріслі, уважно спостерігаючи за ними, або у шезлонгу біля лампи, виглядаючи при цьому дуже мило і справді непереборно чарівно.

Мерлін любив цих відвідувачів. Когось із чоловіків він схвалював. Інших він лише терпів. Були один чи два чоловіки, яких він ненавидів, — особливо того, хто приходив найчастіше, — чоловіка з чорним волоссям, з чорною козлиною борідкою і темною душею, який здавався Мерліну розпливчато знайомим, але він ніколи не міг сказати точно, звідки насправді його знає.

Життя Мерліна не було «пов'язане з цим вигаданим романом»; це не були «найщасливіші години його дня». Він ніколи не з'явився вчасно, щоб врятувати Кароліну з їхніх «пазурів»; ні, він навіть не одружився з нею. Сталося щось набагато більш дивне, і саме про це піде мова нижче.

Почалося це одного жовтневого полудня, коли вона жваво зайшла у вишуканий інтер'єр «Мунлайт Квіл».

Був темний полудень, збирався дощ, наче перед кінцем світу, і все відбувалося в особливо похмурому сірому тоні, який трапляється лише у Нью-Йорку пополудні. По вулицях віяв вітер, ганяючи шматки газет та інше сміття; маленькі вогники починали світитись крізь усі вікна, і це виглядало настільки самотньо, що ставало шкода верхівок хмарочосів, загублених там у темно-зеленому та сірому небі, і відчувалося, що саме зараз напевно фарс повинен закінчитися, зараз всі будівлі зруйнуються, як карткові будинки, і перетворяться у пильні цинічні купи, поховавши під собою усі ті мільйони людей, яких заносило та виносило з них.

Принаймні такі роздуми гнітили душу Мерліна Грейнджера, коли він стояв біля вікна, складаючи дюжину книжок назад на полиці після візиту дами у горностаявому манто, яка налетіла неначе шалений ураган. Він дивився у вікно, сповнений найжахливіших думок — він думав про ранні романи Г. Уеллса, книгу «Буття», про те, як Томас Едісон заявив, що через тридцять років на острові не буде житлових будинків, а лише великий і бурхливий базар. А коли він поставив останню книгу потрібною стороною вгору і повернувся — до магазину впевненою ходою зайшла Кароліна.

Вона була одягнена у стильний, але досить простий прогулянковий костюм — він згадав це, коли думав про цей візит пізніше. Її картата спідниця була плісирована складками; її жакет мав м'який відтінок жовтого; її черевики та гетри були коричневого кольору, а капелюшок — маленький і оздоблений — доповнював її, як верх дуже дорогої та красивої коробки, повної цукерок.

Мерлін, затамувавши подих від здивування, нервово просунувся до неї.

— Добрий день..., — сказав він, а потім зупинився, — чому, він не знав, за винятком того, що йому стало зрозуміло, що в його житті відбудеться щось дуже незвичайне, і що для цього не потрібно буде ніякого оздоблення, окрім тиші, та належної кількості уваги в очікуванні.

І в ту хвилину, до того, як все почало відбуватися, у нього було відчуття, що секунда, коли у нього перехопило дихання, розтягнулася у часі: і він побачив крізь скляну перегородку, яка обмежувала маленький кабінет, недоброзичливу конічну голову свого роботодавця містера Мунлайт Квіла, який нахилився над листуванням. Він побачив міс Мак-Кракен та міс Мастерс, як дві плями волосся, що звисали над купами паперів; він побачив багрянку лампу над головою, і з приємним задоволенням

помітив, як справді приємно і романтично вона виглядає у книгарні.

А потім це сталося, а точніше — почало відбуватися. Кароліна схопила томик віршів, що лежав вільно на купі, розгублено помахала ним стрункою білою рукою і раптом легким жестом підкинула вгору до стелі, де він зник в багряній лампі, оселившись там, і його було видно крізь підсвічений атлас як темний випираючий прямокутник. Це їй сподобалось — вона спалахнула молодим заразливим сміхом, і Мерлін виявив, що він теж відразу із задоволенням до нього приєднався.

— Він там залишився! — весело закричала вона. — Він справді залишився?

Для обох ця подія здавалася вершиною блискучого абсурду. Їх сміх змішався, наповнив книгарню, і Мерлін був радий дізнатись, що її голос є глибоким і сповненим чаклунства.

— Спробуйте інший, — раптом запропонував він, — спробуйте червоний.

При цьому її сміх посилювався і їй довелося спиратися руками на стопку, щоб утриматись.

— Спробуйте інший, — вона ледве зуміла вимовити між спазмами радості. — О боже, спробуйте інший!

— Спробуйте дві.

— Так, спробуйте дві. О, я задихнусь, якщо не перестану сміятися. Ось, поїхали.

За словами розпочалася дія, вона підхопила червону книгу і послала її плавною гіперболою до стелі, де вона опустилася в лампу поруч із першою. Минуло кілька хвилин, перш ніж будь-хто з них зміг би зробити більше, ніж хитатися туди-сюди в беспорядному сміху; але потім за взаємною згодою вони зайнялися спортом заново, і ця думка виникла у них в унісон. Мерлін схопив велике, спеціальне видання французького класика і жбурнув його

вгору. Аплодуючи власній влучності, він взяв бестселера в одну руку та книгу про окуляри в іншу, і, затамувавши подих, дивився як Кароліна робила свій кидок. Після цього справа пішла швидко і шалено — іноді вони чергувались, і, спостерігаючи, він виявляв, наскільки вона гнучка в кожному русі; іноді хтось із них робив кидок за кидком, підбираючи найближчу книгу, відсилаючи її, і тоді ледь вистачало часу, щоб прослідкувати її політ, перш ніж потягнутись за іншою. Протягом трьох хвилин вони звільнили трохи місця на столі, і лампа з багряного атласу настільки розпухла від книжок, що ледь не лопнула.

— Дурна гра, баскетбол, — зневажливо крикнула вона, коли наступна книжка полишала її руку. — Дівчатка з середньої школи грають у жахливих штанцях.

— Ідіотська, — погодився він.

Вона зробила паузу в акті підкидання книг і несподівано поклала наступну на стіл.

— Я думаю, що тепер у нас є місце де присісти, — сказала вона серйозно.

Це було дійсно так; вони очистили достатньо місця для двох. Мерлін зі слабким відтінком переживання глянув за скляну перегородку містера Мунлайт Квіла, але три голови все ще серйозно гнулися над своєю роботою, і було видно, що вони не бачили, що відбувається в магазині. Тож, коли Кароліна поклала руки на стіл і вместила на ньому, Мерлін спокійно наслідував їй, і вони сиділи пліч-о-пліч, дуже щиро дивлячись один на одного.

— Мені потрібно було вас побачити, — почала вона з досить патетичним виразом у карих очах.

— Я знаю.

— Це було останнього разу, — продовжувала вона, і її голос трохи тремтів, хоч вона і намагався тримати його стійким. — Я злякалася. Мені не подобається, що ви їсте за комодом. Я так боюся, що ви проковтнете запонку.

— Одного разу так і сталося... майже, — зізнався він неохоче. — Але це насправді не так просто, знаєте. Я маю на увазі, що можна проковтнути плоску частину досить легко, а іншу частину теж — окремо, але для цілої запонки доведеться мати спеціально влаштоване горло.

Він сам себе здивував дотепною доцільністю своїх зауважень. Слова, здавалося, вперше у житті самі приходили до нього, вимагаючи, щоб він їх обов'язково вжив, збираючись у ретельно влаштовані загони та взводи, нібито підготовлені для нього пунктуальними ад'ютантами у вигляді цілих параграфів.

— Це мене і налякало, — сказала вона. — Я знала, що потрібно мати спеціально влаштоване горло, і, принаймні, я впевнена, що у вас його немає.

Він відверто кивнув.

— Дійсно немає. Це коштує великих грошей, на жаль, набагато більше грошей, ніж я маю.

Він не відчував сорому, сказавши це — скоріше захоплення від того, що визнав це. Він знав, що нічого з того, що він може сказати чи зробити, не буде поза її розумінням; щонайменше через його бідність та практичну неможливість коли-небудь позбутися її.

Кароліна опустила погляд на наручний годинник і з тихим зойком ковзнула зі столу на ноги.

— Вже п'ята година, — скрикнула вона, — а я і не помітила. Я маю бути в «Рітц» в п'ять тридцять. Якщо поспішу, я точно встигну, можу присягнутися.

За взаємною згодою вони знову приступили до роботи. Кароліна розпочала справу, захопивши книгу про комах і відправивши її у політ, нарешті, пробивши скляну перегородку, за якою розміщувався містер Мунлайт Квіл. Власник підняв недобрый погляд, змів зі свого столу кілька шматочків скла і повернувся до праці зі своїми листами. Міс Мак-Кракен удала, що нічого

не чула, і лише міс Мастерс здригнулася і трохи злякано скрикнула, перш ніж знову схилилася до над своїми паперами.

Але для Мерліна та Кароліни це не мало жодного значення. В об'єднаному буйному пориві вони кидали книжку за книжкою в усіх напрямках, поки іноді три або чотири не опинялися в повітрі відразу, стукаючи по полицях, розбиваючи скло картин на стінах, падаючи у купи порваними на підлогу. Пощастило, що жоден клієнт не зайшов у цей час, бо, безумовно, він ніколи більше б не відвідав цей магазин — шум був занадто приголомшливим, шум розбиття, розриву та виривання сторінок, перемішаний раз у раз з брязкотом скла, швидким дихання двох кидачів і переривчастими спалахами сміху, до якого обидва періодично вдавались.

У п'ять тридцять Кароліна кинула останню книгу у лампу і таким чином дала остаточний поштовх вантажу, який вона вже несла. Ослаблений атлас порвався і скинув увесь вантаж одним величезним сплеском білого і та різноманітного кольору на вже засмічену підлогу. Потім з полегшенням зітхнувши, дівчина звернулася до Мерліна і простягла руку.

— До побачення, — сказала вона просто.

— Ви вже йдете?

Він знав, що так і є. Його питання було просто хитрістю, затягуванням часу, щоб затримати її та витягнути ще на мить те сліпуче світло, яке він черпав з її присутності, щоб продовжити величезне задоволення рисами її обличчя, яке нагадувало про поцілунки й було схоже на обличчя дівчини, яку він знав ще в 1910 році. На хвилину він стиснув її ніжну руку — потім вона посміхнулася і забрала її, і, перш ніж він зміг відкрити двері, вона зробила це сама і вийшла в каламутні та зловісні сутінки, що нависли саме над Сорок сьомою вулицею.

Я б дуже хотів розказати вам, що Мерлін, побачивши, як краса ставиться до мудрості віків, зайшов у маленьку конторку містера Мунлайта Квіла, щоб назавжди розпрощатися там зі своєю роботою, вийшовши звідти на вулицю набагато більш витонченим, шляхетним і більш іронічним чоловіком. Але правда набагато буденніша.

Мерлін Грейнджер підвівся й оглянув крах книжкової крамниці — розірвані томи, порвані атласні залишки колись прекрасної багряної лампи, кристалічний розсип битого скла, який райдужним пилом лежав по всьому інтер'єру, а потім пішов у кут, де зберігалася мітла, і почав прибирати та поправляти, відновлюючи, наскільки він міг, крамницю до її колишнього стану. Він виявив, що хоча деякі книжки були мало пошкоджені, більшість з них зазнали пошкоджень різного масштабу. У деяких були відірвані палітурки, в інших вирвані сторінки, деякі були просто надірвані, що, як відомо усім необережним користувачам книг, робить книгу негідною до повернення за попередню ціну.

Однак, до шостої години він досить багато зробив, щоб відшкодувати пошкодження. Він повернув книги на їхні оригінальні місця, підмів підлогу і вкрутив нові лампочки в патрони. Сам багряний атлас був безнадійно зіпсований, і Мерлін з певним побоюванням думав, що гроші для його заміни вирахують з його зарплати. Отже, о шостій, зробивши все можливе, він продерся через вітрину, щоб опустити віконниці. Делікатно крокуючи назад, він побачив, як містер Мунлайт Квіл підіймається зі свого столу, надягає пальто і капелюха та заходить у магазин. Він загадково кивнув Мерліну і пішов до дверей. Поклавши руку на ручку двері він зупинився, обернувся, і голосом, який цікаво поєднував лютя та невпевненість, промовив: «Якщо ця дівчина знову завітає сюди, скажіть їй, щоб вона поводитися пристойно».

З цим він відчинив двері, заглушивши покірне «так, сер» від Мерліна, і вийшов.

Мерлін просто стояв якусь мить, розсудливо вирішивши не хвилюватися про те, що на цю мить є лише можливим майбутнім, а потім він зайшов у заднє приміщення магазину та запропонував міс Мастерс пообідати з ним у французькому ресторані Пульпата, де все ще можна було замовити червоне вино під час обіду, попри зусилля федерального уряду. Міс Мастерс погодилася.

— Вино змушує мене почуватися трохи шокованою, — сказала вона.

Мерлін розсміявся про себе, порівнявши її з Кароліною, а точніше не порівнявши. Бо ніякого порівняння просто не могло бути.

II

Містер Мунлайт Квіл, не дивлячись на всю свою загадковість, екзотичність та воістину східний темперамент, був все ж рішучою людиною. І саме з рішучістю він підійшов до розв'язання проблеми свого розгромленого магазину. Якби він не зробив витрат, що дорівнювали б початковій вартості всього магазину, — крок, на який з певних приватних причин він не хотів йти, — йому було б неможливо далі продовжувати справу з «Мунлайт Квіл», як раніше. Існувало лише одне рішення. Він негайно перетворив свій заклад із книгарні, що торгувала новинками, у букіністичну книгарню. Пошкоджені книги були переоцінені і їх вартість знизилася від двадцяти п'яти до п'ятдесяти відсотків. Назві над дверима, що вилася зміїною вишивкою і колись світилася так нахабно яскраво, було дозволено потемніти й придбати невимовно розпливчастий колір старої фарби, а також, маючи сильну

схильність до церемоніалу, власник навіть зайшов так далеко, що придбав дві фески з червоного фетру, — одну для себе та одну для свого помічника Мерліна Грейнджера. На додаток, він дав своїй борідці можливість відрости, допоки вона не стала нагадувати пір'я з хвоста старого горобця, і замінив свій франтуватий діловий костюм на одіяння з блискучої тканини.

Насправді протягом року після катастрофічного візиту Кароліни до книгарні, єдиною особою, що зберегла хоч якусь подобу актуальної сучасності, була Міс Мастерс. Міс Мак-Кракен пішла слідами містера Мунлайта Квіла і перетворилася у нестерпну нечупару.

Мерлін теж від почуття, що являло собою поєднання лояльності та недбайливості, дозволив своїй зовнішності набути вигляду занедбаного саду. Він прийняв червону фетрову феску як символ свого занепаду. З часів своєї юності він був відомий як «модник», починаючи з дня закінчення технічного училища у Нью-Йорку, де його знали як відвертого поціновувача доброго стану одягу, волосся, зубів і навіть брів, і де він навчився корисного мистецтва складання чистих шкарпеток носок до носка і п'яти до п'яти в конкретній шухляді своєї шафи, яка була відома як шухляда для шкарпеток.

Ці речі, як він відчував, допомогли йому завоювати своє місце серед величної пишності «Мунлайт Квіл». Через це він не став виробником «скринь, корисних для зберігання речей», чому він затамувавши подих був змушений навчатися в технічному училищі, і не продавав їх усім, хто мав необхідність у таких скринях, — цілком можливо, власникам похоронних бюро. Проте, коли прогресивна «Мунлайт Квіл» стала антикварною «Мунлайт Квіл», він вважав за краще поринути разом з нею, і тому дозволив своїм костюмам непорядковано збирати пил з повітря, і став нерозбірливо кидати шкарпетки

в шухляду для сорочок, шухляду для спідньої білизни і навіть взагалі повз шухляди. Не рідко у його новій небайливості ставалося так, що він відправляв до пральні чистий одяг, якого він жодного разу не вдягав, — така собі звичайна ексцентричність збіднілих парубків. І це все відбувалося у присутності його улюблених журналів, які в той час були ущент наповнені статтями успішних авторів, спрямованими проти жадливого нахабства причречених на бідність, зокрема такого, як купівля придатних для носіння сорочок та м'яса доброї якості, і того, що вони віддавали перевагу серйозним інвестиціям в ювелірні прикраси, а некладам у поважні банки під чотири відсотки.

Це справді був дивний стан справ, прикрий для багатьох гідних і богобоязливих людей. Вперше в історії республіки майже будь-який негр на північ від Джорджії міг отримати здачу з доларової банкноти. Але оскільки в цей час цент швидко наближався до купівельної спроможності китайського убу і ставав такою річчю, яку ви лише час від часу випадково отримували після сплати безалкогольного напою, та міг використовуватися лише для з'ясування вашої точної ваги, це, мабуть, не було таким вже дивним явищем, як може здаватися, на перший погляд. Однак, для Мерліна Грейнджера це був занадто дивний стан речей, щоб спонукати його здійснити той крок, який він здійснив — небезпечний, майже мимовільний крок, запропонувавши міс Мастерс «руку та серце». Більш дивно, що вона прийняла його пропозицію.

Це було в суботу ввечері в ресторані Пульпата, і пропозиція виникла за пляшкою води вартістю в 1,75 долара, що була розведена вином.

— Вино змушує мене почуватися трохи шокованою, а вас? — весело запитала міс Мастерс.

— Так, — відповів Мерлін розгублено. А потім, після тривалої й значущої паузи: — Міс Мастерс...Олівія, я хочу вам щось сказати, якщо ви вислухаєте мене.

Шок міс Мастерс (яка здогадувалась, що відбувається) зростав, поки не стало здаватися, що незабаром вона зазнає удару електричним струмом від власних нервових реакцій. Але її «так, Мерлін» прозвучало без жодних ознак або проблисків внутрішнього хвилювання.

Мерлін ковтнув повітря, яке випадково виявилось в його роті.

— У мене немає грошей, — сказав він тоном серйозної заяви. — У мене зовсім немає грошей...

Їх очі зустрілися, злилися та стали туманними, мрійливими й красивими.

— Олівіє, — сказав він їй, — я тебе кохаю.

— Я теж тебе люблю, Мерлін, — відповіла вона просто. Може візьмемо ще одну пляшку вина?

— Так, — вигукнув він, і його серце швидко забилося. — Ти маєш на увазі...

— Щоб випити за наше заручення, — сміливо перервала вона. — Нехай воно буде недовгим!

— Ні! — ледь не закричав він, зі злістю опустивши кулак на стіл. — Нехай воно триватиме вічно!

— Що?

— Я маю на увазі... о, я бачу, що ти маєш на увазі. Ти маєш рацію. Нехай воно буде недовгим. — Він засміявся і додав: — Я помилився.

Після того, як було подане вино, вони детально обговорили цю справу.

— Спочатку нам доведеться зайняти маленьку квартиру, — сказав він, — і мені здається..., боже, я знаю, що в будинку, де я живу, є саме така — одна велика кімната, невелика кухня з гардеробною і можна користатися ванною кімнатою на цьому ж поверсі.

Вона радісно плескала в долоні, і він подумав, наскільки вона гарна насправді, тобто верхня частина її обличчя, а от від носа донизу воно виглядало дещо неприродно. Вона продовжувала захоплено:

— Як тільки ми зможемо собі це дозволити, ми візьмемо справжню велику квартиру з ліфтом та консьєржкою.

— А після цього — будиночок за містом... і машина.

— Я не можу собі уявити нічого гарнішого. Ти можеш?

Мерлін на мить замовк. Він думав, що йому доведеться відмовитися від своєї кімнати на четвертому поверсі. Але це вже не мало значення. За останні півтора року, насправді з моменту відвідування Кароліною «Мунлайт Квіл», він більше її не бачив. За тиждень після цього візиту її світильники більше не засвічувались — темрява, що зайняла простір, здавалося, сліпо втупилася у його незавішене вікно, що завмерло в очікуванні. Потім нарешті світло з'явилося, але замість Кароліни та її відвідувачів воно висвітило звичайну родину — маленького чоловіка зі щетинистими вусиками й жінку з повними грудьми, яка проводила вечори, погладжуючи себе по стегнах та розкладаючи пасьянси. Через два дні Мерлін остаточно опустив завісу на своєму вікні.

Мерлін не міг уявити собі нічого гарнішого, ніж будувати своє життя з Олівією. Буде котедж у передмісті, котедж, пофарбований у синій колір, лише на один клас нижче, ніж котеджі з білою ліпниною і зеленим дахом. У траві навколо котеджу будуть розкидані іржаві садові інструменти, стоятиме розбита зелена лавка та плетена дитяча коляска зліва. А навколо трави, дитячої коляски та самого котеджу, навколо всього його світу були б обіймаючи руки Олівії, трохи міцніші, ніж руки «нео-олівійського» періоду, котрий настане, коли її щоки почнуть

тремтіти під час ходи, так злегка, від занадто інтенсивного масажу обличчя. Зараз він чув її голос, зовсім зблизька:

«Я знала, що ти збираєшся сказати це сьогодні ввечері, Мерлін.

Я помітила...»

Вона помітила... Аж раптом він задумався, скільки всього вона ще могла помітити. Чи могла вона помітити, що дівчина, яка прийшла на вечірку у супроводі трьох чоловіків і сіла за сусідній стіл, була Кароліна? Чи могла вона це помітити? Чи могла вона помітити, що спиртні напої, що принесли із собою ті чоловіки, були набагато міцніші, ніж червоні чорнила Пульпата, розбавлені втричі?

Мерлін дивився, затамувавши подих, напівчуючи крізь ефір, наповнений іншими розмовами, тихий, ніжний монолог Олівії, який звучав так, наче вона була напологливою медоносною бджолою, що висмоктувала всю солодкість зі своєї пам'ятної години. Мерлін дослухався до дзвону шматочків льоду та тонкого приязного сміху всіх чотирьох, — і сміх Кароліни, який він так добре пам'ятав, його розворушив, підняв, та владно покликав його серце до її столику, куди воно слухняно пішло. Він міг бачити її досить чітко, і йому здавалося, що якщо за останні півтора року вона і змінилася, то лише трохи. Можливо причина була у тому, як падало світло, бо її щоки трохи запали, а очі стали менш яскравими, бо може вона більше плакала в цей час? Але тіні, як і раніше, були дуже густими в її рудому волоссі; її рот все ще натякав на поцілунки, як і профіль, який іноді спадав йому в очі перед рядами книг, коли в книгарні були сутінки, а багряна лампа вже не сяяла.

І вона пила. Потрійний рум'янець у її щоках змішався з молодістю, вином та прекрасною косметикою — це він міг сказати напевне. Вона жартувала з молодим

чоловіком, що сидів зліва від неї та з дорідним чоловіком, що сидів праворуч, і навіть зі старим навпроти неї, бо останній час від часу вимовляв разучі та м'які докірні заперечення іншого покоління. Мерлін почув слова пісні, яку вона періодично наспівувала...

Пальцями клацни, та дивись уважно,

Як прийшов вже — на місток ступай відважно...

Дорідний чоловік наповнив її келих яскравим бурштином. Офіціант після кількох подорожей до їх столу і безлічі безпорадних поглядів на Кароліну, яка веселилася, ставлячи безглузді питання щодо соковитості цієї чи іншої страви, нарешті зумів отримати щось подібне до замовлення і поспішив зникнути...

Олівія говорила до Мерліна...

— Коли ж тоді? — запитала вона, її голос трохи зачмарився від розчарування. Він зрозумів, що тільки що відповів «ні» на якесь питання, яке вона йому задала.

— О, ну колись.

— Невже тобі... байдуже?

Досить виражена болісність у її запитанні повернула його погляд до неї.

— Якнайшвидше, любя, — відповів він з дивовижною ніжністю. — Через два місяці — у червні.

— Так скоро? — Її радісне збудження цілком забрало її подих.

— О так, я вважаю, нехай буде червень. Нема жодної потреби чекати.

Олівія почала удавати, що два місяці справді занадто короткий час, щоб вона підготувалася. Хіба він не поганий хлопчик! Хіба він не занадто нетерплячий! Ну, вона б показала йому, що він не повинен бути з нею занадто швидким. Дійсно, він був такий наполегливий, що вона точно ще не визначилась, чи взагалі варто виходити за нього заміж.

— Червень, — суворо повторив він.

Олівія зітхнула, посміхнулась і випила свою каву, її мізинець піднявся високо над іншими пальцями по-справжньому вишуканим способом. До Мерліна прийшла шалена думка, що він хотів би придбати п'ять кілець і накинути на цей палець.

— О боже! — вигукнув він вголос. Незабаром він одягне кільце на один з її пальців.

Його очі різко ковзнули вправо. Компанія з чотирьох людей стала настільки буйною, що метрдотель підійшов до них, щоб їх вгамувати. Кароліна сперечалася з метрдотелем підвищеним тоном, її молодий та мелодичний голос був таким гарним, що здавалося, весь ресторан буде слухати тільки її — цілий ресторан, окрім Олівії Мастерс, яку повністю поглинула її нова таємниця.

— Як справи? — казала Кароліна. Це ж треба, мабуть, найкрасивіший метрдотель у неволі. Занадто шумно? Дуже прикро. Щось із цим треба зробити. Джеральд, — звернулася вона до чоловіка праворуч, — метрдотель каже, що занадто багато шуму. Звертається до нас, щоб це припинилося. Що мені сказати?

— Тс-с, — відповів Джеральд зі сміхом, — тс-с!

І Мерлін почув, як він додав трохи тихіше:

— Буржуазія буде вся переполохана. Це ж місце, де клерки вчать французьку.

Кароліна випросталась з раптовою тривогою.

— Де тут клерки? — закричала вона. — Покажіть мені клерка!

Це, здавалося, дуже звеселило вечірку, бо всі вони, включаючи Кароліну, спалахнули від сміху. Після останнього сумлінного, але відчайдушного нарікання метрдотель по-гальськи знизав плечима і відійшов від них.

Як всі знають, ресторан Пульпата має незмінну респектабельність табльдота. Це не місце для веселощів в за-

гальноприйнятому розумінні. Відвідувач приходить, п'є червоне вино, розмовляє, можливо трохи більше і трохи голосніше, ніж зазвичай, під низькими, задимленими стелями, а потім йде додому. Ресторан закривається о дев'ятій тридцять, точно, як годинник; поліцейському виплачують зароблене і видають додаткову пляшку вина «для місіс», гардеробниця передає чайові в загальну касу, а потім темрява ховає маленькі круглі столи з-під погляду життя. Але сьогодні ввечері у Пульпата було незвичне схвилювання — схвилювання, якого досі не траплялося. Дівчина з рудим, фіолетового відтінку волоссям, вскочила на стіл і почала танцювати на ньому.

— *Sacre nom de Dieu!* Злізьте звідти! — закричав метрдотель. — Припиніть музику!

Але музиканти вже грали так голосно, що вони цілком мали право удати, що не чують його наказу; колись вони самі були молодими, тому вони грали голосніше і веселіше, ніж будь-коли, а Кароліна танцювала граціозно і бадьоро. Її рожева зі складками сукня кружляла навколо неї, її гнучкі руки кружляли у плавних жестах у наповненому димом повітрі.

Група французів за столом поруч зірвалася на аплодисменти, до яких приєдналися інші, і за мить кімната наповнилася плесканням та криками; половина, що обідала, стояла на ногах, поступово скупчуючись, а на околицях поспішно викликаний власник давав невиразні голосові свідчення свого бажання якомога швидше покінчити з цією справою.

— ...Мерлін! — гукнула Олівія, прокинувшись на решті. — Яке порочне дівчисько! Пішли звідси!

Зачарований Мерлін слабко протестував, що рахунок ще не сплачено.

— Все добре. Поклади на стіл п'ять доларів. Я зневажаю цю дівчину. Я не можу на неї дивитися.

Вона встала і потягнула Мерліна за руку.

Безпорадно, не вимовляючи ані слова, але з відвертим небажанням, Мерлін піднявся, та отупіло пішов за Олівією, в той час, коли вона пробиралася крізь маревний галас, який наближався до своєї найвищої точки й загрожував стати справжнім і незабутнім заворушенням. Покірно він взяв пальто і, спотикаючись, здолав пів дюжини сходинок, діставшись до вологого квітневого повітря надворі. Його вуха все ще дзвеніли звуком легких ніг на столі й сміху навколо, що заповонив весь маленький світ ресторану.

У тиші вони пішли в напрямку П'ятої авеню до автобусної зупинки.

Лише наступного дня вона відповіла йому щодо весілля. Вона вирішила перенести його ближче: набагато краще, щоб вони були одружені першого травня.

III

І вони одружилися, і відбулося це дещо прозаїчно — під люстрою квартири, де жила Олівія зі своєю матір'ю. Після одруження настало деяке піднесення, а потім, поступово, почала зростати втома. На Мерліна покладалася відповідальність за те, щоб він заробляв тридцять долларів на тиждень, яких разом з її двадцятьма вистачало лише на те, щоб вони були поважно гладкими, та докази цього приховували гідним одягом.

Після кількох тижнів катастрофічних і досить прилизливих експериментів з ресторанами було вирішено, що вони приєднаються до великої армії споживачів напівфабрикатів, тому він знову повернувся до свого звичного способу життя, коли щовечора він заходив у гастрономічний магазин Брегдорта і купував картопляний

салат, шинку скибочками, а іноді в спалаху екстравагантності навіть фаршировані помідори.

Потім він приходив додому, входив в темний передпокій і підіймався на три хиткі сходинки, накриті старовинним килимом з давно стертим малюнком. Коридор мав запах давнини — овочів врожаю 1880 року, меблевої політури, що була в моді, коли «Адам-Єва» Брайан протистояв Уільяму Мак-Кінлі, порт'єрами, які були важче на цілу унцію від пилу, що був зібраний зі зношеного взуття та ворсу з суконь, які давно перетворилися на клаптеві ковдри. Цей запах переслідував його коли він йшов вгору по сходах, посилювався і загострювався на кожному прольоті, де його підкреслювала аура приготовленої їжі, змінюючись на наступному прольоті запахом мертвої рутини мертвих поколінь.

Врешті-решт перед ним опинялися двері його кімнати, яка з непристойною готовністю відчинялась і закривалась з презирливим фирканням після його: «Привіт, дорога! Сьогодні будемо бенкетувати».

Олівія, яка завжди їхала додому автобусом, щоб «отримати ковток повітря», стелила ліжко та розвішувала одяг. Після його вітання вона підходила до нього і дарувала йому швидкий поцілунок, широко розплющивши очі, в той час, як він тримав її вертикально, наче драбину, за обидві руки, ніби вона ось-ось втратить рівновагу, і якщо він відмовиться її підтримувати, вона може впасти прямо на підлогу. Такий поцілунок з'являється на другий рік одруження, замінюючи поцілунок наречених (який в кращому випадку виглядає досить награно, як кажуть ті, хто розуміється на таких речах, і прагне лише скопіювати сцени з фільмів, повних пристрасті).

Потім наставала вечеря, і після цього вони виходили на прогулянку, через два квартали та Центральний парк, а іноді до кінотеатру, де фільми терпляче навчали їх, що

усе в житті створено саме для них, і що якісь грандіозні, чудові та прекрасні речі невдовзі трапляться саме з ними, якщо вони будуть слухняними, підкоряться своїм законним начальникам і триматися трохи далі від зайвих задоволень.

Саме таким був кожен їхній день протягом трьох років. Потім в їхньому житті настали зміни: Олівія народила дитину, і це сприяло тому, що Мерлін отримав новий приплив матеріальних ресурсів.

На третьому тижні післяпологового ув'язнення Олівії, після години нервових репетицій, він зайшов до кабінету містера Мунлайта Квіла і зажадав величезного підвищення зарплати.

— Я працюю тут десять років, — сказав він, — з того часу, як мені виповнилось дев'ятнадцять. Я завжди намагався робити все можливе в інтересах бізнесу.

Містер Мунлайт Квіл відповів, що він подумає над цим.

Наступного ранку, на велике захоплення Мерліна, він оголосив, що збирається втілити в життя крок, який дуже довго планував, а саме — звільнитись від активної роботи в книгарні, обмежившись періодичними візитами, і залишити Мерліна за менеджера із зарплатою в п'ятдесят доларів на тиждень і десятою часткою доходу від бізнесу. Коли старий закінчив, щоки Мерліна світилися, а очі сповнилися сліз. Він схопив руку свого роботодавця і бурхливо потиснув її, кажучи знову і знову:

— Дуже дякую вам, сер. Це дуже мило з вашого боку. Дуже, дуже дякую вам.

Тож після десяти років чесної роботи в магазині йому нарешті пощастило. Озираючись назад, він бачив свій власний прогрес до цієї вершини щастя вже не як суворе і завжди сіре десятиліття турбот, невдалого ентузіазму та

провальних мрій — роки, коли місячне світло в тумані тьмяніло, а молодість на обличчі Олівії згасала, але як славний і переможний підйом через перешкоди, які він рішуче подолав непереможною силою волі. Оптимістичний самообман, що вберіг його від нещастя, тепер бачився у золотих шатах суворої рішучості. Пів дюжини разів він думав про те, щоб полишити «Мунлайт Квіл» і злетіти до нових висот, але через власну слабкість він залишився там і надалі. Як не дивно, він зараз подумав, що це були часи, коли він проявляв величезну наполегливість, і «вирішив» боротися до перемоги саме там, де знаходився.

У будь-якому разі, давайте зараз не будемо засмучувати Мерліна, який отримав новий і чудовий погляд на себе самого. Йому вдалося. У тридцять років він досяг важливої посади. Того вечора він, щасливо усміхнений, вийшов з магазину, вклав усе до останнього пенні в найкращі делікатеси, які міг запропонувати гастрономічний магазин Брегдорта, і пішов додому з чудовими новинами та чотирма гігантськими паперовими пакетами. Ця подія зовсім не була зіпсована тим, що Олівія занадто погано себе почувала, щоб їсти, що його самого трохи нудило після чотирьох фаршированих помідорів, і що більша частина їжі швидко зіпсувалася в розмороженому холодильнику вже на наступний день. Вперше з того часу, як пройшов перший тиждень його шлюбу, Мерлін Грейнджер проводив життя під безхмарно спокійним небом.

Хлопчика охрестили Артуром, і життя стало гідним, значущим і, нарешті, зосередженим. Мерлін та Олівія відійшли на дещо другорядне місце у власному всесвіті; але те, що вони втратили в особистості, вони повернули собі через якусь первісну гордість. Заміський будинок не трапився, але місяць у пансіонаті «Есбері Парк» кожного літа заповнював прогалину; і під час двотижневої відпустки Мерліна ця подорож наповнювала повітря справжніми

веселощами — особливо коли дитина засинала у великій кімнаті з умовними вікнами на море, а Мерлін прогулювався з Олівією у натовпі по дощатому настилу пляжу, димлячи сигарою і намагаючись виглядати як людина з доходом у двадцять тисяч на рік.

Вже з деяким занепокоєнням Мерлін зустрів тридцять один рік, тридцять два, а потім майже з поспіхом він перейшов у той вік, коли довге, старанне та ретельне промивання може зібрати лише жменьку дорогоцінного золотого піску молодості: йому виповнилось тридцять п'ять. І одного разу на П'ятій авеню він побачив Кароліну.

Була неділя, сяючий, квітучий, великодній ранок. Вулиця була переповнена ліліями, святковими костюмами та гарними квітневими капелюшками. Опівдні великі церкви випускали людей зі своїх нутрощів — церква св. Симона, церква св. Хільди, церква Послання Святих Апостолів відчинили свої двері, наче широкі роти, поки люди, що випливали з них, щасливо сміялися, зустрічаючи один одного, прогулювалися і розмовляли, або ж махали білими букетами водіям, що їх очікували.

Перед церквою Послання Святих Апостолів стояло дванадцять членів її приходу, виконуючи освячений часом звичай роздавати великодні яйця тим, хто цього року вперше прийшов на службу. Навколо них із захопленням вилися дві дюжини чудово доглянутих дітей дуже багатих батьків — благопристойні й виховані, що сяяли, як блискучі коштовності на пальцях їхніх матерів. Сентиментальність вимагає описати й дітей бідняків? Так, але ж діти багатих — чистенькі, пахучі, виплекані країною, і, головне, з голосами м'якими й тихими.

Маленькому Артуру — дитині представників середнього класу, виповнилось п'ять. Непримітний, непомітний, з носом, який назавжди змарнував надію на грецьку бездоганність, він міцно тримався за теплу липку руку

свої матері, а з іншого боку, у натовпі, що розходився додому, рухався Мерлін. На П'ятдесят третій вулиці, де стояло дві церкви, затори були найбільшими й найщільнішими, тому їхнє просування стало настільки неспішним, що навіть маленький Артур не мав ані найменших труднощів, щоб рухатись разом з усіма.

Раптом Мерлін помітив, як відкритий автомобіль найглибшого багряного кольору, з гарною нікелевою обробкою, повільно ковзає вздовж бордюру і зупиняється. У ньому сиділа Кароліна.

Вона була одягнена в чорну обтислу сукню з корсажем з орхідей на талії й високі рукавички лавандового кольору. Мерлін здригнувся, а потім боязко втупився в неї. Вперше за вісім років від свого одруження він знову зустрів цю дівчину. Але дівчини вже не було. Її фігура була стрункою, як ніколи, або, можливо, не зовсім стрункою, бо певна хлоп'яча підступність, якийсь нахабний підлітковий вік пішов шляхом першого цвітіння її щік. Але вона була гарна, сповнена гідності й чарівними лініями двадцяти дев'яти років. Вона сиділа в машині з такою ідеальною доречністю і самовладанням, що змусила його, затамувавши подих, спостерігати за нею.

Раптом вона усміхнулася — усмішкою колишньою та яскравою, як сама Пасха та її квіти, більш м'якою, ніж будь-коли, але не тією — повною сяйва і вічних обітниць — першою усмішкою тоді у книгарні дев'ять років тому. Це була холодніша усмішка, розчарована і сумна. Але вона була досить м'якою, щоб змусити декількох молодих чоловіків у вишуканих костюмах зняти високі капелюхи з набріюленого волосся й збаламучених, підійти, кланяючись, до борту її автомобіля, де її лавандові рукавички ніжно торкалися їхніх сірих. До цих двох приєднався ще один, а потім ще два, поки навколо машини не утворився натовп, який швидко розростався. Мерлін почув, як

молодий чоловік поруч говорив своєму, можливо, досить привабливому супутнику:

«Пробач мені на мить, я маю з кимось поговорити. Іди прямо. Я наздожену».

Протягом трьох хвилин кожен сантиметр автомобіля, спереду, ззаду та збоку, був зайнятий людьми — чоловіками, кожен з яких намагався скласти речення, досить розумне, щоб знайти шлях до Кароліни через потік розмови. На щастя для Мерліна з одягом маленького Артура саме в цей момент щось трапилось, і Олівія поспіхом відвела його убік до якоїсь будівлі для проведення деяких невідкладних ремонтних робіт, тож Мерлін міг безперешкодно спостерігати за салонною бесідою на вулиці.

Натовп продовжував розростатися. Утворився ряд позаду першого, потім ще два за цим. Посередині, орхідеєю, що підіймається з чорного букета, сиділа Кароліна на троні своєї машини, що зникла у натовпі, киваючи, вимовляючи вітання і посміхаючись з таким справжнім щастям, що, раптом, нова естафета джентльменів залишила своїх дружин і компаньйонів і направилась до неї.

Натовп, що вже нагадував фалангу, почав збільшуватися коштом просто цікавих; чоловіки різного віку, які, можливо, не знали Кароліну, наштовхувались і танули в колі чимраз більшого діаметра, поки дама в автомобілі не стала центром величезної імпровізованої аудиторії.

Навколо неї були обличчя — чисто поголені, з вусиками, старі, молоді, невизначеного віку, а тепер звідусіль стали з'явилися і жінки. Натовп швидко поширився до протилежного бордюру, і, коли церква святого Антонія випустила на вулицю своїх парафіян, він перелився на тротуар і розбивався о залізну огорожу будинку якогось мільйонера через вулицю. Автомобілі, що швидко рухалися, були змушені зупинятися, і миттю нагромадились по три, п'ять і шість на межі натовпу, автобуси — найповільніші

черепахи дорожнього руху, занурилися в затор, а їхні пасажири в дикому хвилюванні й штовханині підіймалися до країв дахів, намагаючись заглянути в центр наговпу, який у цей час навряд чи було видно з його краю.

Тиснява стала приголомшливою. Жодна модна аудиторія на футбольному матчі Йель — Принстон, ані спітнілі вболівальники на світових серіях з бейсболу не йшли у жодне порівняти з цією світою, яка розмовляла, дивилася, сміялась і хизувалась перед дамою в чорному та лавандовому. Це було приголомшливо; це було жахливо. За чверть милі вниз по кварталу напівбожевільний полісмен телефонував до своєї дільниці; на цьому ж розі переляканий цивільний розбив скло пожежної тривоги та відправив шалений сигнал усім пожежним машинам міста; у квартирі на верхньому поверсі одного з високих будинків істерична стара покоївка телефонувала по черзі спеціальному агенту з дотримання сухого закону, уповноваженому по боротьбі з більшовизмом та у пологове відділення лікарні Бельвю.

Шум посилювався. Прибула перша пожежна машина, наповнюючи недільне повітря димом, ляскотом та високими гучними сигналами, що відлунням відбивалися від стін. Вирішивши, що у місті трапилось якесь жахливе лихо, два схвильовані диякони негайно почали служити спеціальні служби й наказали розпочати дзвонити у великі дзвони церкви святої Хільди та церкви святого Антонія, до яких відразу приєдналися ревниві дзвони у святого Симона та Церкви Послань святих Апостолів. Навіть далеко на Гудзоні та на Іст Рівер залунали звуки метушні — пороми, буксири та океанські лайнери включили сирени та свистки, які, інколи різноманітні, інколи повторювані, пливли меланхолійною каденцією через усе місто від Ріверсайд-Драйв до сірих водних просторів нижнього Іст-Сайду...

У центрі всього цього божевілля у своєму автомобілі сиділа дама в чорному та лавандовому, приємно спілкуючись спочатку з одним, а потім з іншим з тих чоловіків у багатих костюмах, яким найпершим пощастило знайти свій шлях до відстані, що сприяє особистій розмові. Через деякий час вона озирнулася навколо, і в її погляді читалося наростальне роздратування. Вона позіхнула і запитала найближчого до неї чоловіка, чи не може він кудись збігати й дістати для неї склянку води. Чоловік вибачився у деякому збентеженні. Він не міг поворухнути рукою чи ногою. Він навіть не міг почухати власне вухо....

При перших звуках гудків від річки, що зависли у повітрі, Олівія застєбнула останню шпильку в комбінезоні маленького Артура і підняла очі. Мерлін побачив, як вона починає, повільно ціпеніти, наче ліпнина, що поступово твердіє, а потім видихнула з подивом і невдоволенням.

— Та жінка! — раптом скрикнула вона. — О!

Вона блиснула на Мерліна поглядом, який поєднував докір і біль, і без жодного слова взяла маленького Артура однією рукою, схопила чоловіка другою, і з дивовижною швидкістю проклала собі дорогу крізь натовп. Люди, якимось чином поступалися перед нею; якимось чином їй вдалося утримати сина та чоловіка; якимось чином їй вдалося вибратись за два квартали вгору на відкритий простір трохи пом'ятою та розпатланою, і, не уповільнюючи темпу, звернути на бокову вулицю. Потім, нарешті, коли заворушення перетворилося в нечіткий та далекий гул, вона сповільнила темп і поставила маленького Артура на ноги.

— І навіть в пасхальну неділю! Хіба вона не достатньо зганьбилася?

Це був її єдиний коментар. Вона сказала це Артуру, оскільки, здавалося, зверталася зі своїми зауваженнями

до Артура протягом решти дня. З якоїсь цікавої та езотеричної причини вона жодного разу не подивилася на свого чоловіка протягом усієї втечі.

IV

Роки — від тридцяти п'яти до шістдесяти п'яти обертаються перед пасивним розумом як незрозуміла карусель. Справді, це карусель з незадоволеними й розбитими вітром кониками, які були пофарбовані спочатку в пастельні кольори, але потім кольори стали тьмяними, сірими та коричневими, а постійне вертіння стало нестерпно запаморочливим, зовсім не таким, як веселі катання у дитинстві чи підлітковому віці, і вже точно і безумовно не схоже на динамічні американські гірки юності. Для більшості чоловіків і жінок ці тридцять років сприймаються поступовим відходом від життя, відступом від лінії фронту — спочатку з багатьма притулками, безліччю розваг та молодості, до межі, де їх менше, де ми знижуємо свої амбіції до однієї амбіції, наші відпочинки до одного відпочинку, наших друзів до небагатьох з них, кого ми ще можемо терпіти; нарешті, опинившись в самотньому, спустошеному укріпленому пункті, який насправді не такий вже й укріплений, де снаряди мерзотно свистять, але ми цього майже не чуємо, оскільки то перелаякані, то втомлені сидимо, чекаючи смерті.

У свої сорок Мерлін нічим не відрізнявся від себе в тридцять п'ять; трохи більший живіт, сивина біля вух, та більш явна відсутність бадьорості в його ході. Його сорок п'ять відрізнялися від сорока схожим чином, якщо не згадати легку глухоту в лівому вусі. Але в п'ятдесят п'ять процес перетворився на хімічну реакцію величезної швидкості. З кожним роком він все більше ставав «ста-

рим» у своїй сім'ї — майже «старезним», як була впевнена його дружина. У цей час він вже був повноцінним власником книгарні. Таємничий містер Мунлайт Квіл помер десь п'ять років тому, не переживши свою дружину, заповівши йому магазин і весь склад товарів, і там Мерлін все ще проводив свої дні, до цього часу вивчивши назви майже усього, що людство написало протягом трьох тисячі років. Живий каталог, авторитет щодо тиснення та палітурок, фоліантів та перших видань, він міг дати точний опис щодо тисячі авторів, яких він ніколи не міг зрозуміти й напевно ніколи не читав.

В шістдесят п'ять у нього з'явилося старече тремтіння. Він надбав меланхолійні звички старого чоловіка, які так часто зображують в інших старих у стандартних комедіях вікторіанських часів. Він витрачав величезні проміжки часу на пошуки загублених окулярів. Він допікав свою дружину, і вона відповідала йому тим самим. Три-чотири рази на рік він розповідав ті ж самі жарти за сімейним столом і давав синові дивні, неможливі вказівки щодо його поведінки в житті. Психічно та фізично він був настільки цілком відмінний від Мерліна Грейнджера у двадцять п'ять років, що здавалося недоречним, що він повинен досі мати те саме ім'я.

Він все ще працював у книгарні, найнявши молодого помічника, якого, звичайно, вважав дуже лінивим, і нову молоду секретарку міс Гафні. Міс Мак-Кракен, стародавня і незворушна, як і він сам, все ще вела облік. Молодий Артур торгував облігаціями на Уолл-стріт, як, здавалося, в той час робили всі юнаки. Все це, звичайно, було саме так, як і повинно бути. Нехай старий Мерлін здобуває усю магію, яку може, зі своїх книг — місце молодого короля Артура перебувало у світі цифр.

Одного дня, о четвертій годині, коли Мерлін у своїх капцях на м'якій підшві безшумно ковзнув до передньої

частини магазину, керований новою звичкою, якої він, чесно кажучи, трохи соромився, а саме — шпигувати за молодим клерком, він, напружуючи зів'ялий зір, випадково визирнув через вітрину, щоб роздивитися вулицю. Лімузин — великий, привабливий, дивовижний, підкотив до бордюру, і шофер, вийшовши й провівши якусь розмову з людьми в салоні машини, розгублено обернувся і попрямував до входу в «Мунлайт Квіл». Він відчинив двері, прослизнув всередину і, невпевнено поглянувши на старого у фесці, звернувся до нього глухим, похмурым голосом, ніби його слова доносилися крізь туман.

— Чи ви... чи у вас продаються завдання?

Мерлін кивнув.

— Підручники знаходяться в задній частині магазину.

Шофер зняв кепку та почував коротко стрижену кучеряву голову.

— Та, ні. Те що треба, то детектив.

Він вказав великим пальцем назад у напрямку лімузина.

— Вона бачила це в газеті. Перше завдання.

Інтерес Мерліна посилювався. Тут, можливо, був великий продаж.

— А, видання. Так, ми рекламували кілька перших видань, але... детективи, я не пригадую... Яка була назва?

— Я забув. Про злочин.

— Про злочин? У нас... ну ми маємо «Злочини сім'ї Борджіа» — сап'янова палітурка, Лондон 1769, прекрасний...

— Ні, — перебив його шофер, — там був один хлопець, який скоїв ці злочини. Вона дізналася з оголошення у газеті, що у вас у продажу є ця книга.

Він відкинув кілька можливих назв з виглядом знавця.

— Сильвер Бондар, — раптом оголосив він після великої паузи.

— Що? — перепитав Мерлін, не підозрюючи, про що саме йдеться.

— Сильвер Бондар. Це був той хлопець, який скоїв злочини.

— Сильвер Бондар?

— Сильвер Бондар. Може пірат якийсь.

Мерлін почухав коротку сиву щетину на щоках.

— Слухайте, містере, — продовжував потенційний покупець, — якщо ви хочете врятувати мене від жахливого прочухана, спробуйте подумати. Старенька божеволіє, якщо все не проходить гладко.

Але міркування Мерліна на предмет «Сильвера Бондара» були такими ж марними, як і його старанні пошуки на полицях, і через п'ять хвилин дуже пригнічений візничий був змушений повернутися до своєї господині. Кризь скляну вітрину Мерлін міг побачити видимі символи грандіозного заворушення, яке тривало в інтер'єрі лімузина. Шофер робив відчайдушні, зворушливі жести, виражаючи свою невинуватість, але вочевидь безрезультатно, тому що коли він обернувся і заліз на водійське сидіння, вираз його обличчя був трохи пригнічений.

Тоді двері лімузина відчинилися і назовні вийшов блідий і стрункий молодий чоловік років двадцяти, одягнений за останньою модою, з легкою тростиною в руках. Він увійшов до магазину, пройшов повз Мерліна, дістав сигарету і запалив. Мерлін підійшов до нього.

— Чим я можу допомогти вам, сер?

— Друже, — холодно сказав молодий чоловік, — є кілька речей. Спершу ви можете дозволити мені викурити цю сигарету, уникаючи уваги тієї старої в лімузині, яка, так сталося, є моєю бабусею. Якщо вона дізнається, що я курю до повноліття, це коштуватиме мені п'ять тисяч доларів. Друге — ви повинні знайти перше видання «Злочин Сільвестра Бонарда», яке ви рекламували

минулої неділі в *Times*. Моя бабуся, здається, хоче позбавити вас його.

Детектив! Чийсь злочин! Сильвер Бондар! Все було ясно. Зі слабкою недовірливою посмішкою, ніби кажучи, що він би міг насолодитися цим, якби життя допомогло йому надбати звичку насолоджуватися хоч чимось, Мерлін попрямував до задньої частини магазину, де зберігалися його скарби, щоб добути одну з останніх інвестицій, яка дісталася йому досить дешево при продажу великої колекції.

Коли він повернувся з книгою, молодий чоловік з'ясував, що сигаретою і з величезним задоволенням видував цілі клуби диму.

— Боже мій! — сказав він. — Вона тримає мене біля себе весь день, змушуючи виконувати ідіотичні доручення, і це моя перша затяжка за шість годин. Куди котиться увесь цей світ, я питаю, у якому мізерна старенька, котрій вже час знову переходити на молоко, має можливість диктувати чоловікові вказівки щодо його особистих звичок? Я не бажаю терпіти над собою ніякого диктату. Дайте глянути книжку.

Мерлін обережно передав йому книгу, і молодий чоловік, відкривши її з необережністю, що миттєво змусило серце книготорговця здригнутися, пробіг по сторінках великим пальцем.

— І що, ніяких ілюстрацій, чи не так? — прокоментував він. — Ну, друже, чого вона варта? Кажіть! Ми готові дати вам справедливую ціну, хоча я не знаю з якої причини.

— Сто доларів, — насупився Мерлін.

Молодий чоловік здивовано свиснув.

— Отакої! Давайте так. Ви не з селяками якимось маєте справу. Я з міських, і моя бабуся — жінка, яка також виростає в місті, хоча, треба визнати, щоб підтримувати її у належному стані знадобиться спеціальне асигнуван-

ня. Я пропоную вам двадцять п'ять доларів, і дозвольте сказати, що це досить щедро. У нас є книги, лежать на горіщі разом з моїми старими іграшками, і вони були написані до того, як народився старий, який написав це.

Мерлін напружився, виражаючи суворий і педантичний жах.

— Бабуся дала вам двадцять п'ять доларів, щоб придбати це?

— Ні. Вона дала мені п'ятдесят, але вона очікує решту. Я добре знаю цю стару.

— Так передайте їй, — з гідністю вимовив Мерлін, — що вона позбавила себе дуже вигідного придбання.

— Ми дамо вам сорок, — закликав молодий чоловік. — Погоджуйтесь, будьте розумним і не намагайтеся нас пограбувати...

Мерлін розвернувся, тримаючи дорогоцінний том під пахвою і збираючись повернути його в спеціальний ящик у своєму кабінеті, коли його раптом зупинили. З нечуваною пишністю вхідні двері скоріше розчахнулися, ніж відчинилися, і впустили в темний інтер'єр шляхетний привід з чорного шовку та хутра, який швидко направився до нього. Сигарета вистрибнула з пальців міського юнака, і він затамував подих, не зумівши утримати ненавмисне «чорт!». Але саме на Мерліна це з'явлення, здавалося, мало найвидатніший і неперевершений ефект — настільки сильний ефект, що найбільший скарб його магазину вислизнув з його руки й приєднався до сигарети на підлозі. Перед ним стояла Кароліна.

Вона була старою жінкою, такою, що дивовижно збереглася, надзвичайно красивою, надзвичайно стрункою, але все ж старою. Її волосся було м'яким, з гарною сивиною, вишукано укладеним і прикрашеним; на її обличчі, трохи нарум'яненому у стилі дами з вищого світу, було видно павутиння зморшок біля очей, а дві глибші лінії

з'єднували її ніс з куточками рота. Її погляд був тьмянний, недобррозичливий і роздратований.

Але це без усякого сумніву була Кароліна: риси Кароліни, хоча і зів'яли з часом, фігура Кароліни, хоч крихка і залякла, манера триматися Кароліни, безпомилково складена з чудової зухвалості та вартій заздрості самовпевненості, і, головне, голос Кароліни, ламкий і тремтячий, але з тією нотою, яка все ще могла примусити шоферів побажати керувати вантажівками з пральні й спричиняла падіння сигарет з пальців онуків.

Вона зупинилася і пригнулася. Її очі знайшли сигарету на підлозі.

— Що це таке? — вигукнула вона. Слова не були питанням — вони були цілою літанією підозри, звинувачення, доказів та вироку. Їй ледве знадобилася мить. — Встань! — сказала вона онуку. — Встань і видуй увесь цей нікотин з легенів!

Молодий чоловік з трепетом дивився на неї.

— Дмухай! — наказала вона.

Він слабенько стиснув губи й подув у повітря.

— Дмухай! — повторила вона, більш безперечно, ніж раніше.

Він знову подув, безпорадно і смішно.

— Ти розумієш, — стрімко продовжувала вона, — що втратив п'ять тисяч доларів за п'ять хвилин?

Мерлін на мить очікував, що юнак впаде благально на коліна, але таке вже було благородство людського характеру, що він залишався стояти, — навіть ще раз видихнув повітря, частково від нервозності, частково, без сумніву, з якоюсь невиразною надією знову повернути її прихильність до себе.

— Молодий віслук! — закричала Кароліна. — Ще раз, ще один єдиний раз, і ти підеш з коледжу і відправишся працювати.

Ця загроза мала настільки надзвичайний вплив на молодого чоловіка, що він зблід ще більше, ніж був від природи. Але Кароліна ще не скінчила.

— Ти думаєш, я не знаю, що ти й твої брати, як і твій дурнуватий батько, думаєте про мене? Так ось, я знаю. Ви думаєте, що я старезна. Ви думаєте, що я вже ніяка. Так ось ні! — Вона вдарила себе кулаком у груди, ніби доводячи, що все це — маса м'язів і сухожиль. — І у мене залишиться більше мізків, ніж у всіх вас разом узятих, навіть коли ви покладете мене на стіл у вітальні якимось сонячним днем.

— Але бабуся...

— Мовчи. Ти, хлопчик-стеблинка, якби не мої гроші, найкраще, що з тебе могло б вийти — мандрівний перукар у Бронксі. Дай-но мені поглянути на твої руки. Тьху! Руки перукаря! Ти вважаєш себе розумнішим за мене, яка колись мала залицяння від трьох графів і справжнього герцога, не кажучи вже про пів дюжини папських намісників, які переслідували мене від самого Риму до самого Нью-Йорку. — Вона зробила паузу, затримавши дихання. — Встань! Дмухай!

Юнак покірно подув. Одночасно відчинилися двері, і схвильований джентльмен середнього віку, який носив пальто і капелюх, оброблений хутром, а також, здавалося, мав таке ж саме хутро над верхньою губою та на підборідді, увірвався в магазин і кинувся до Кароліни.

— Нарешті я знайшов вас, — вигукнув він. — Я шукав вас по всьому місту. Спробував зателефонувати вам додому, а ваш секретар сказав мені, що наскільки йому відомо, ви відправились до книжкового магазину під назвою «Мунлайт...».

Кароліна роздратовано обернулася до нього.

— Я вас найняла, щоб слухати ваші спогади? — відрізала вона. — Ви мій репетитор чи мій брокер?

— Ваш брокер, — зізнався оброблений хутром чоловік, дещо розгубившись. — Прошу пробачення. Я прийшов дізнатися щодо пакета акцій тієї фонографічної компанії. Я можу продати по сто п'ять.

— То зробіть це.

— Дуже добре. Я просто думав, що мені краще...

— Ідьте і продайте. Я розмовляю з онуком.

— Дуже добре. Я...

— До побачення.

— До побачення, мадам. — Оброблений хутром чоловік зробив легкий поклін і поспішив з магазину у деякій розгубленості.

— Що стосується тебе, — сказала Кароліна, звертаючись до онука, — залишайся там, де стоїш, і мовчи.

Вона звернулася до Мерліна й окинула його вже не таким недружнім поглядом. Потім вона посміхнулася, і він теж усміхнувся. В одну мить вони обидва зайшлися надтріснутим, але від того не менш спонтанним сміхом. Вона схопила його за руку і потягнула на інший бік магазину. Там вони зупинилися, подивившись один на одного і дали волю ще одному довгому приступу старечих веселощів.

— Це єдине, — зітхнула вона з певною переможною зловтіхою — єдине, що приносить щастя таким старим людям, як я, — це почуття, що вони можуть змусити інших людей ходити навколішки. Бути старим і багатим та мати бідних нащадків — це так само весело, як бути молодими й красивими та мати потворних сестер.

— О, так, — посміхнувся Мерлін. — Я знаю. Я вам заздрю.

Вона кивнула, підморгнувши йому.

— Восстанне, коли я була тут сорок років тому, — сказала вона, — ви були молодим чоловіком, який дуже хотів би ходити навколішки.

— Я дійсно був таким, — зізнався він.

— Мій візит, мабуть, багато для вас значив?

— Це дійсно так, — вигукнув він. — Я думав... я спершу не думав, що ви справжня людина.

Вона засміялась.

— Багато людей вважали мене надприродною істотою.

— Але зараз, — схвильовано продовжував Мерлін, — я розумію. Розуміння приходить до нас, старих людей, адже нічого вже не має значення. Зараз я розумію, що той вечір, коли ви танцювали на столі, ви були нічим іншим, як моєю романтичною мрією про вродливу і порочну жінку.

Її старі очі поринули далеко, а голос звучав як відлуння забутого сну.

— Як я танцювала того вечора! Я пам'ятаю.

— Ви провокували мене. Я був майже в обіймах Олівії, а ви закликали мене бути вільним і зберігати повну міру молодості та безвідповідальності. Але здавалося, що попередження з'явилося в останній момент. Занадто пізно.

— Ви дуже старі, — сказала вона без докору. — Я не усвідомлювала.

— Також я не забув, що ви зробили зі мною, коли мені було тридцять п'ять. Ви похитнули мене, коли перекрили рух. Це було розкішне зусилля. Краса і сила, яку ви випромінювали! Ви стали уособленням цих рис навіть для моєї дружини, і вона вас побоювалася. Тижнями я хотів вислизнути з дому в темряві й втопити задуху життя у музиці, коктейлях та дівчині, яка повернула б мені молодість. Але потім... я вже не знав як.

— А тепер ви вже зовсім старий.

З якимось побоюванням вона відсунулася назад трохи далі від нього.

— Так залиште мене! — вигукнув він. — Ви також старі; дух в'яне разом зі шкірою. Ви прийшли сюди лише

для того, щоб нагадати мені те, що я б хотів забути: що бути старим і бідним, можливо, набагато гірше, ніж бути старим і багатим; щоб нагадати мені те, що мій син кидає мені в обличчя, кажучи, що я старий невдаха?

— Давайте мені мою книгу, — суворо наказала вона. — Швидше, старий!

Мерлін ще раз подивився на неї, а потім терпляче підкорився. Він підхопив книгу і передав їй, покачавши головою, коли вона протягнула йому гроші.

— Навіщо розігрувати фарс, що ви готові заплатити мені, коли одного разу ви змусили мене зруйнувати це саме приміщення?

— Так, я це зробила, — сказала вона з гнівом, — і рада цьому. Можливо, саме тут було зроблено достатньо, щоб зруйнувати мене.

Вона поглянула на нього, наполовину зі зневагою, наполовину з прихованою ніяковістю, коротко скомандувала до міського онука і рушила до дверей.

Потім вона пішла з його магазину і з його життя. Двері клацнули. З зітханням він повернувся і рушив назад до скляної перегородки, яка закривала пожовтілі рахунки багатьох років, а також зів'ялу зморшкувату міс Мак-Кракен.

Мерлін розглядав її висохле, вкрите павутинням зморшок обличчя з дивним жалем. Їй, в будь-якому випадку, дісталось ще менше від життя, ніж йому. Непокірний, романтичний дух, що діяв несподівано, у пам'ятні моменти не надав їй життю жодної родзинки та слави.

Міс Мак-Кракен підняла голову і мовила до нього:

— Ну хоч стара, але все ще запальна, чи не так?

Мерлін здригнувся.

— Хто?

— Стара Алісія Дейр. Місіс Томас Алердіс вона зараз, звичайно; вже десь тридцять років.

— Що? Я вас не розумію.

Мерлін раптово присів у своє поворотне крісло; очі його були широко відкриті.

— Але ж напевне, містере Грейнджер, ви ж не кажете мені, що ви її забули, якщо десять років поспіль вона була найвідомішою жінкою в Нью-Йорку. Одного разу, коли йшла її справа про розлучення з Трокмортоном, вона привернула стільки уваги на П'ятій авеню, що рух зупинився. Хіба ви не читали про це в газетах?

— Я ніколи не читав газети.

Його стара голова йшла кругом.

— Ну, ви ж не могли забути той випадок, коли вона завітала сюди й все зруйнувала. Дозвольте сказати, що я тоді майже попросила містера Мунлайт Квіла мене розрахувати.

— Невже ви маєте на увазі, що ви теж тоді її бачили?

— Бачила! Як я могла її не бачити, коли було стільки гуркоту. Господу відомо, що і містер Мунлайт Квіл був не в захваті, але, звісно, він нічого не сказав. Він зовсім втратив розум від неї, і вона вертіла їм, як завгодно. Як тільки він заперечував проти будь-якої з її примх, вона погрожувала розповісти все його дружині. Так йому і треба. Так завжди буває, коли людина втрапляє у пазурі вродливої авантюристики! Звичайно, він ніколи не був для неї достатньо багатим, хоча магазин в ті часи приносив добрі гроші.

— Але коли я бачив її, — пробурмотів Мерлін, — тобто, коли я думав, що бачу її, вона жила зі своєю матір'ю.

— Мати, як же ж! — обурено промовила міс Мак-Кракен. — У неї там була жінка, яку вона називала «тітонькою», яка була такою ж її родичкою, як і я. О, вона була погана, але ж розумна. Одразу після справи про розлучення з Трокмортоном вона вийшла заміж за Томаса Алердіса і забезпечила себе на все життя.

— Хто ж вона така? — вигукнув Мерлін. — Заради Бога, вона що, відьма?

— Ну... вона Алісія Дейр, танцюристка, звісно. У ті часи не можна було знайти газету, щоб там не було її зображення.

Мерлін сидів дуже тихо, його мозок раптом втомився і заспокоївся. Він справді був старим чоловіком, таким старим, що неможливо було навіть мріяти коли-небудь знову бути молодим; таким старим, що весь блиск вже зник зі світу, не переходячи навіть на обличчя дітей і в прості радості життя, тепла і комфорту, він повністю зник за межі зору і почуттів. Він ніколи більше не посміхнеться, не буде сидіти в тривалому задумі, коли весняними вечорами діти кричать під його вікнами, поступово перетворюючись на друзів його дитинства, що кличуть вийти й погратися допоки зовсім не стемніє. Він був занадто старий навіть для спогадів.

Того вечора він сидів за вечерею зі своєю дружиною та сином, які використовували його для своїх незрозумілих цілей.

Олівія сказала:

— Не сиди, як скелет. Скажи що не будь.

— Нехай вже мовчить, — пробурчав Артур. — Бо ти заохотиш його розповісти нам історію, яку ми вже чули раніше разів сто.

О дев'ятій годині Мерлін дуже тихо піднявся нагору сходами. Опинившись у своїй кімнаті й щільно закривши двері, він постояв біля них якусь мить. Його тонкі кінцівки тремтіли. Тепер він знав, що завжди був дурнем.

«О, руда відьмо!».

Але було вже запізно. Він розлютив Провидіння, протистоячи занадто великим спокусам. Попереду не було нічого, окрім вічного життя на небесах, де він зустріне лише тих, хто, як і він, даремно розтратив життя земне.

ДЕБЮТАНТКА

(п'єса в одну дію)

Сцена I

Велика і вишукана спальня в будинку Коннеджів — кімната дівчини; рожеві стіни та штори, рожеве покривало на ліжку кремового кольору. Рожевий і кремовий — мотиви кімнати, але єдиний предмет меблів який повністю видно — розкішний туалетний столик зі скляним верхом і тристороннім дзеркалом. На стінах присутні: дорога гравюра «Стиглі вишні», зображення кількох собак породи лендсір та «Молодий король Чорних островів» Максфілда Парріша.

Великий безлад складається з таких предметів: (1) сім-вісім порожніх картонних коробок з паперовими язичками, що, задихаючись, звисають з їхніх ротів; (2) асортимент вуличних суконь, змішаних з їхніми вечірніми сестрами, — всі на столі, всі вочевидь нові; (3) рулон тюлю, який втратив гідність і закрутився навколо усього, що знаходиться в полі зору; і (4) на двох невеликих стільцях — колекція спідньої білизни, яка не піддається опису. Хтось із задоволенням побачив би суму, у яку обійшлася вся ця вишуканість, а інший був би одержимий бажанням побачити принцесу, для якої... Ось! Хтось з'являється! На жаль це лишень служниця, яка щось шукає. Вона підіймає речі зі стільця — там немає; ще одна купа речей, туалетний столик, ящики шифон'єру. Вона виводить на світ кілька красивих нічних сорочок і дивовижну піжаму, але це її не задовольняє — і вона виходить.

Чути незрозуміле бурмотіння із сусідньої кімнати.

Вже тепліше. Це місіс Коннедж, дорідна, сповнена гідності, нарум'янена, ніби вдова, та повністю змучена. Її губи помітно

рухаються, коли вона теж щось шукає. Її пошук мени ретельний, ніж пошук покоївки, але в ньому є приплив люті, що цілком компенсує його поверхневність. Вона натикається на тюль і чути, як вона каже «чорт». Вона виходить з порожніми руками.

Знову чути балаканину за сценою, та дуже розбещений дівочий голос каже: «В житті не бачила таких дурних...»

Після паузи входить третій шукач, не володарка розбещеного голосу, а інше видання, молодше. Це Сесілія Коннедж, шістнадцятирічна, симпатична, дотепна та від природи доброзичлива. Вона одягнена у вечірнє плаття, очевидна простота якого, напевно, її змушує. Вона підходить до найближчої купки, відбирає невеликий рожевий предмет одягу й, оцінюючи, підіймає його.

СЕСІЛІЯ: Рожевий?

РОЗАЛІНДА (за сценою): Так!

СЕСІЛІЯ: Дуже модний?

РОЗАЛІНДА: Так!

СЕСІЛІЯ: Я знайшла його!

(Вона бачить себе в дзеркалі туалетного столика і починає виконувати танець на носочках прямо на килимі).

РОЗАЛІНДА (ззовні): Що ти робиш?

(Сесілія припиняє танцювати й виходить, несучи одяг на правому плечі. З інших дверей входить Алек Коннедж, близько двадцяти трьох, стрункий і добре одягнений. Він підходить до центру кімнати й гучним голосом кричить.)

АЛЕК: Мамо!

(З сусідніх дверей лунає хор голосів, що протестують, і він починає рухатись туди, але його зупиняє інший хор).

АЛЕК: Так ось ти де! Еморі Блейн приїхав.

СЕСІЛІЯ (*швидко*): Нехай залишається внизу.

АЛЕК: О, так він і є внизу.

МІСІС КОННЕДЖ: Ну, ви можете показати йому, де знаходиться його кімната. Скажи йому, що мені шкода, що я зараз не можу зустрітися з ним.

АЛЕК: Він багато чув про вас усіх. Поспішіть. Батько розповідає йому все про війну, і він неспокійний. Він такий собі темпераментний.

(Останнього достатньо, щоб заманити Сесілію в кімнату).

СЕСІЛІЯ (*сідає на спідню білизну*): Як саме темпераментний?

АЛЕК: Ну, він письменник.

СЕСІЛІЯ: Він грає на фортепіано?

АЛЕК: Я не знаю. Він схожий на привида ... іноді вас лякає на смерть... знаєш всі ці богемні справи?

СЕСІЛІЯ (*зацікавлено*): Випиває?

АЛЕК: Так, для нього це не дивно.

СЕСІЛІЯ: Як щодо грошей?

АЛЕК: Господи милосердний, запитай його сама. Ні, не впевнений. Хоча він був у Принстоні, коли я був у Нью-Хейвені. Він повинен мати хоч якісь гроші.

МІСІС КОННЕДЖ (*входить*): Алек, звичайно ми раді будь-яким твоїм друзям, але ти мусиш визнати, що час незручний, і йому не буде приділено достатньо часу. Це тиждень Розалінди. Коли дівчина вперше виходить у світ, їй потрібна вся увага.

РОЗАЛІНДА (*ззовні*): Ну тоді доведи це. Іди сюди та допоможи мені із застібками плаття.

(Місіс Коннедж виходить).

АЛЕК: Розалінда ані трохи не змінилася.

СЕСІЛІЯ (*тихо*): Вона жахливо зіпсована

АЛЕК: Ну, вона зустрінеться зі своєю парою сьогодні ввечері.

СЕСІЛІЯ: З ким — з містером Еморі Блейном?

(*Алек киває*)

Ну, Розалінда ще має зустрітися з чоловіком, якого вона не зможе переграти. Чесно кажучи, Алек, вона ставить до чоловіків жахливо. Вона зловживає ними, зраджує їх, не з'являється на побачення і позіхає їм в обличчя, — а вони повертаються і просять ще.

АЛЕК: Їм це подобається.

СЕСІЛІЯ: Вони ненавидять це. Вона якась вампірка, я вважаю, — і вона може змусити дівчат робити те, що зазвичай хоче, — тільки вона ненавидить дівчат.

АЛЕК: Це характерна риса нашої родини.

СЕСІЛІЯ (*стримано*): Я здогадуюсь, що вона закінчилася ще до мене.

АЛЕК: Розалінда поводить себе добре?

СЕСІЛІЯ: Не дуже добре. Ну, як завжди, — курить іноді, п'є пунш, часто цілується... А так... загальновідоме... один із наслідків війни, знаєш.

(*Входить місіс Коннедж*).

МІСІС КОННЕДЖ: Розалінда майже готова, і я можу спуститися і зустрітися з твоїм другом.

(*Алек та його мати виходять*).

РОЗАЛІНДА (*ззовні*): Ну, мама...

СЕСІЛІЯ: Мати пішла.

Входить Розалінда, повністю одягнена — за винятком її розпущеного волосся. Розалінда — безперечно, красива. Шкіра, що сяє, з двома рожевими плямами зниклого кольору на щоках, і обличчя з одним із тих класичних ротів, яким володіє лише одна з кожних п'ятдесяти красунь. Він чуттєвий, трохи замальований, але красиво окреслений. Якби Розалінда була менш розумною, її «зіпсований» вираз можна було б назвати мерзенним, але вона, схоже, виростає без тієї незрілості, яку мають під собою «надуті губи». У неї чудова статура, відразу помічаєш, що вона струнка та атлетична, але без надмірності. Її голос, трохи мелодійний, схожий на альт та сповнений яскравої особистості.

РОЗАЛІНДА: Чесно кажучи, у світі є лише два костюми, в яких мені дуже подобається перебувати (розчісує волосся за туалетним столиком) — плаття з криноліном та панталонами або купальний костюм. Я, безперечно, чарівна в обох.

СЕСІЛІЯ: Ти рада, що виходиш у світ?

РОЗАЛІНДА: У захваті.

СЕСІЛІЯ (цинічно): Тож ти можеш одружитися і жити на Лонг-Айленді разом з усіма типовими молодими парами? Хочеш, щоб життя було ланцюжком фліртів з чоловіком на кожній ланці.

РОЗАЛІНДА: «Хочеш»? Ти може маєш на увазі, що так воно і є?

СЕСІЛІЯ: Ха!

РОЗАЛІНДА: Сесілія, люба, ти не знаєш, яке це випробування — бути мною — я повинна тримати кам'яне обличчя на вулиці, щоб чоловіки не підморгували мені. Якщо я розсміюся з першого ряду в театрі, комік грає для мене решту вечора. Якщо я кажу щось пошепки, опускаю очі, зрону хустинку на танцях, то потім мій партнер щодня цілий тиждень телефонує мені.

СЕСІЛІЯ: Це, напевне, жахливе випробування.

РОЗАЛІНДА: Прикро те, що чоловіки, які мене взагалі цікавлять, є абсолютно непридатними. От якби я була бідна, я б пішла на сцену. Саме там моє місце.

СЕСІЛІЯ: Там ти можеш хоча б отримувати зарплатню, бо ти й так весь час граєш.

РОЗАЛІНДА: Іноді, коли я відчуваю себе особливо прекрасною, я думаю — навіщо все це витратити лише на одну людину?

СЕСІЛІЯ: Часто, коли ти дуже не в настрої, я замислююся про те, чому всі твої жахливі емоції потрібно витратити лише на одну сім'ю? (*Встає.*) Я думаю, що піду вниз і зустріну містера Еморі Блейна. Мені подобаються темпераментні чоловіки.

РОЗАЛІНДА: Дорога моя дівчинко, таких не існує. Чоловіки не знають, як бути насправді розлюченими чи по-справжньому щасливими, — а тих, які знають, вистачає ненадовго.

СЕСІЛІЯ: Я дуже рада, що не маю всіх твоїх турбот. Я заручена.

РОЗАЛІНДА (*з презирливою усмішкою*): Заручена? Ти зовсім дурненька! Якщо мати почує, що ти таке говориш, вона відправить тебе в інтернат, де тобі й місце.

СЕСІЛІЯ: Ти ж їй не скажеш, тому що я знаю речі, які я теж могла б їй розповісти про тебе, а ти занадто егоїстична.

РОЗАЛІНДА (*трохи роздратовано*): Йди собі, дівчинко!... З ким це ти заручена? З хлопцем, що привозить лід?... З хазяїном кондитерської?

СЕСІЛІЯ: Кмітливість так собі. До побачення, любя, побачимось пізніше.

РОЗАЛІНДА: О, будь впевнена, обов'язково — ти ж так допомагаєш!

Сесілія виходить. Розалінда закінчує поратись із зачіскою і підіймається, співаючи собі під ніс. Вона підходить до дзеркала і починає танцювати перед ним на м'якому килимі. Вона дивиться не на свої ноги, а на свої очі, — ніколи не випадково, а завжди навмисно, навіть коли посміхається.

Двері раптом відчиняються, а потім гримають за гарним молодим чоловіком із прямим романтичним профілем, який бачить її та миттєво впадає в розгубленість.

ВІН: О, вибачте, я подумав...

ВОНА (*променисто посміхається*): О, ви Еморі Блейн, чи не так?

ВІН (*пильно дивлячись на неї*): А ви — Розалінда?

ВОНА: Я буду звати вас Еморі... заходьте, все гаразд — мама скоро буде... (*ледве чутно*), на жаль.

ВІН (*дивлячись навколо*): Це щось зовсім нове для мене.

ВОНА: Це Невідома Земля

ВІН: Тут ви... ви... (*збентежено*).

ВОНА: Так, все це належить мені. (*Вона переходить до бюро*) Дивіться, ось мої рум'яна... олівці для очей.

ВІН: Я не знав, що ви така.

ВОНА: А що ви очікували?

ВІН: Я думав, що ви будете таке собі — безстатеве створіння; ви знаєте, ну, плавання та гра в гольф.

ВОНА: О, так, але не в робочий час.

ВІН: А коли у вас робочий час?

ВОНА: З шостої до другої... виключно.

ВІН: Я хотів би мати акції у вашій корпорації.

ВОНА: О, це не корпорація — це просто «Розалінда. Компанія з необмеженою відповідальністю». П'ятдесят один процент акцій, ім'я, добра воля і все це йде за 25 000 доларів на рік.

ВІН (*не схвалюючи*): Якось дуже холодна пропозиція.

ВОНА: Ну, Еморі, ви ж не проти — чи не так? Коли я зустріну людину, яка не набридне мені до смерті через два тижні, можливо, буде інакше.

ВІН: Як не дивно, ви маєте таку ж точку зору на чоловіків, що і я на жінок.

ВОНА: Я не дуже жіночна, знаєте.

ВІН (*зацікавлено*): Продовжуйте.

ВОНА: Ні, ви продовжуйте. Ви змусили мене говорити про себе. Це проти правил.

ВІН: Правил?

ВОНА: Мої власні правила — але ви... О, Еморі, я чула, що ви блискучий чоловік. Моя сім'я так багато очікує від вас.

ВІН: Як обнадійливо.

ВОНА: Алек сказав, що ви навчаєте його мислити. Це правда? Я не вірю, що хтось насправді може цьому навчити.

ВІН: Ні. Я насправді дуже нудна людина.

(Він, очевидно, не має наміру, щоб це сприймалось занадто серйозно)

ВОНА: Брехун.

ВІН: Я... я релігійний... я причетний до літератури. Я... навіть пишу вірші.

ВОНА: *Vers libre* — чудово. (Декламує)

Дерева стоять зелені,
Птахи співають на деревах,
Дівчина потягує свою отруту,
Птах відлітає; дівчина помирає.

ВІН (сміється): Ні, не такі.

ВОНА (раптом): Ви мені подобається.

ВІН: Не варто.

ВОНА: І ваша скромність теж.

ВІН: Я боюся вас. Я завжди боюся дівчини, поки не поцілував її.

ВОНА (з наголосом): Мій дорогий хлопче, війна закінчилася.

ВІН: Тому я завжди буду вас боятися.

ВОНА (скоріше сумно): Я гадаю, що будете.

(Невелика пауза для обох).

ВІН (після належного розгляду): Слухайте. Про це жахливо просити.

ВОНА (знаючи, до чого йде): Через п'ять хвилин знайомства?

ВІН: Ви поцілуєте мене? Чи ви боїтеся?

ВОНА: Я ніколи не боюся... особливо з таких незначущих причин.

ВІН: Розалінда, я дуже хочу поцілувати вас.

ВОНА: Я теж.

(Вони цілуються — виразно і ретельно).

ВІН (переводить подих): Ну, ваша цікавість задоволена?

ВОНА: А ваша?

ВІН: Ні, мені лише стало цікавіше. (*Видно, так і є*).

ВОНА (*замріяно*): Я цілувалася з дюжинами чоловіків. Я думаю, я поцілую ще дюжини.

ВІН (*неуважно*): Так, я гадаю, що ви могли б.

ВОНА: Більшості людей подобається, як я цілюся.

ВІН (*опановує себе*): Господи милосердний, так. Поцілуйте мене ще раз, Розалінда.

ВОНА: Ні... моя цікавість повністю задоволена.

ВІН (*заперечує*): Це правило?

ВОНА: Я формую правила, відповідно до обставин.

ВІН: Ви і я дещо схожі — за винятком того, що я маю більше досвіду з причини старших років.

ВОНА: Скільки вам років?

ВІН: Двадцять три. А вам?

ВОНА: Дев'ятнадцять... Тільки сповнилось.

ВІН: Я гадаю, ви продукт якоїсь модної школи.

ВОНА: Ні ... я ще, можна сказати, сировина. Мене вигнали зі Спенсу — я забула чому.

ВІН: Яка ви взагалі?

ВОНА: Я яскрава, досить егоїстична, емоційна, коли збуджуюся, люблю преклоніння...

ВІН (*раптом*): Я не хочу закохатись у вас.

ВОНА (*підіймає брови*): Вас ніхто і не просив.

ВІН (*продовжує спокійно*): ... але я, мабуть, закохаюсь. Я полюбив ваші губи.

ВОНА: Спокійніше, будь ласка, не закохуйтесь в мій рот — волосся, очі, плечі, взуття — що завгодно, але не в мої губи. Всі закохуються в мої губи.

ВІН: Вони дуже гарні.

ВОНА: Занадто малі.

ВІН: Ні, це не так, перевірмо.

(Він знову цілує її з такою ж ретельністю).

ВОНА (*трохи зворушено*): Скажіть щось миле!

ВІН (*злякавшись*): Господи, допоможи мені!

ВОНА (*відсахнувшись*): Ну, не треба — якщо це так важко.

ВІН: Вже будемо удавати? Так скоро?

ВОНА: У нас немає тих же стандартів часу, що й в інших людей.

ВІН: Вже це... інші люди.

ВОНА: Удамо.

ВІН: Ні... не можу... це сентиментально.

ВОНА: Ви не сентиментальні?

ВІН: Ні, я романтик... Сентиментальна людина думає, що все триватиме... романтична людина сподівається, всупереч надії, що це не так. Сентиментальність емоційна.

ВОНА: А ви ні? (*з напівзаплющеними очима*). Ви, мабуть, лестите собі, що це чудове ставлення.

ВІН: Ну... О Розаліндо, Розаліндо, не сперечайтесь — просто поцілуйте мене знову.

ВОНА (*доволі холодно*): Ні, я не маю бажання цілувати вас.

ВІН (*відверто розгубившись*): Але ж ви хотіли поцілувати мене хвилину тому.

ВОНА: А зараз — ні.

ВІН: Я краще піду.

ВОНА: Я гадаю, що так.

(Він іде до дверей).

ВОНА: О!

(Він обертається).

ВОНА *(сміється)*: Рахунок: Домашня команда — 100.
Супротивники — 0.

(Він починає рухатись назад).

ВОНА *(швидко)*: Дощ — гру відмінено!

(Він виходить. Вона швидко йде до шафки, дістає сигарету і ховає її в бічну шухляду письмового столу. Заходить її мати з блокнотом у руці).

МІСІС КОННЕДЖ: Добре. Я хотіла поговорити з тобою наодинці, перш ніж ми спустимося вниз.

РОЗАЛІНДА: О Боже, ти мене налякала.

МІСІС КОННЕДЖ: Розалінда, ти була дуже вигідною партією.

РОЗАЛІНДА *(стримано)*: Так.

МІСІС КОННЕДЖ: Але ж ти знаєш, що справи твого батька зовсім не ті, що раніше.

РОЗАЛІНДА *(кривлячи обличчя)*: О, будь ласка, не говори про гроші.

МІСІС КОННЕДЖ: Без них нічого не зробиш. Це наш останній рік у цьому будинку — і, якщо все не зміниться, Сесілія вже не матиме тих переваг, які мала ти.

РОЗАЛІНДА (з нетерпінням): Ну... то що ти хотіла сказати?

МІСІС КОННЕДЖ: Тож я прошу тебе порадувати мене декількома речами, які я записала у свій блокнот. Перше — не залишайся наодинці з молодими людьми. Можливо, був час, коли це було корисно, але в цей момент я хочу, щоб ти весь час була на танцмайданчику, де я можу тебе знайти. Є певні чоловіки, яких я хочу побачити з тобою, і мені не подобається знаходити тебе в якомусь куточку бальної зали, де ти обмінюєшся якимись дурницями з ким-небудь... або слухаєш їх.

РОЗАЛІНДА (*саркастично*): Так, слухати набагато краще.

МІСІС КОННЕДЖ: І не витрачай багато часу на це студентське збіговисько хлопців дев'ятнадцяти-двадцяти років. Я не проти випускного чи футбольного матчу, але уникати званих обідів, заради того, щоб поїсти в маленьких кафе в центрі міста з Томом, Діком та Гаррі ...

РОЗАЛІНДА (*Пропонуючи свій кодекс, який, до речі, не менш достойний, ніж у її матері*): Мамо, що зроблено, те зроблено... зараз не можна поводитися так, як це робилося на початку дев'яностих.

МІСІС КОННЕДЖ (*не звертаючи уваги*): Є кілька нежонатих друзів твого батька, з якими я хочу тебе познайомити сьогодні ввечері... відносно молодих.

РОЗАЛІНДА (*з розумінням киває*): Близько сорока п'яти?

МІСІС КОННЕДЖ (*різко*): А чому б і ні?

РОЗАЛІНДА: О, цілком добре... вони знають життя і настільки чарівно стомлено виглядають... (хитає головою), але ж танцюватимуть.

МІСІС КОННЕДЖ: Я ще не бачила містера Блейна, але я не думаю, що тобі є до нього справа. Він не схожий на того, хто вміє заробляти гроші.

РОЗАЛІНДА: Мамо, я ніколи не думаю про гроші.

МІСІС КОННЕДЖ: В тебе вони ніколи не затримуються настільки надовго, щоб ти встигла про них подумати.

РОЗАЛІНДА (*зітхає*): Так, гадаю, я колись одружуся з цілим мішком грошей — просто з нудьги.

МІСІС КОННЕДЖ (*звіряючись з блокнотом*): Я отримала телеграму з Хартфорда. Доусон Райдер прийде. Ось це молодий чоловік, який мені подобається, і він купається в грошах. Мені здається, що Говард Гілеспі тобі набрид, то ти могла б дати містеру Райдеру певне заохочення. Це вже втретє за місяць, як він приходить.

РОЗАЛІНДА: Звідки ти знаєш, що мені набрид Говард Гілеспі?

МІСІС КОННЕДЖ: Бідний хлопчик виглядає таким нещасним кожен раз, коли приходить.

РОЗАЛІНДА: Це була своєрідна романтична артпідготовка перед битвою. Це все пусте.

МІСІС КОННЕДЖ (вона сказала все, що хотіла): У будь-якому разі ми хотіли б пишатися тобою сьогодні.

РОЗАЛІНДА: Ти не вважаєш, що я гарна?

МІСІС КОННЕДЖ: Ти добре знаєш сама, що ти гарна.

(Знизу чути писк скрипки, яку налаштовують, та брязкання барабана. Місіс Коннедж швидко звертається до дочки).

МІСІС КОННЕДЖ: Ходімо.

РОЗАЛІНДА: Хвилину.

Її мати виходить. Розалінда йде до дзеркала, де вона з великим задоволенням дивиться на себе. Вона цілує свою руку і торкається нею до свого рота у віддзеркаленні. Потім вона вимикає світло і виходить з кімнати.

Тиша на мить. Кілька акордів фортепіано, слабкий приглушений звук барабанів, шелест нового шовку, всі ці звуки змішуються на сходах зовні й пропливають через частково відчинені двері. Парні фігури рухаються в освітленій залі. Хтось сміється, сміх підхоплюють, і він подвоюється і примножується. Потім хтось заходить збоку, вмикає світло і закриває двері. Це Сесілія. Вона підходить до шифонеру, зазирає в шухляди, вагається... потім до письмового столу, звідки вона бере портсигар і вибирає сигарету. Вона запалює її, пухкаючи й дмухаючи, та йде до дзеркала.

СЕСІЛІЯ (з надзвичайно витонченим виразом): О, так, в наш час виходить такий фарс, ви знаєте. Насправді тільки й встигнеш повеселитися до того, як виповниться сімнадцять, а потім вже все, безумовно, іде на спад... (Ніби потискує руки якомусь благородному чоловіку середнього віку) Так, ваша світлість... здається моя сестра розповідала мені про вас. Затягніться... сигарети гарні. Називаються... Називаються «Корона». Ви не палите? Як шкода! Король цього не дозволяє, я розумію... Так, я потанцюю з вами.

(Тож вона танцює по всій кімнаті, під музику що доноситься знизу. Її руки протягнуті до уявного партнера. Вона вимахує рукою з сигаретою. Темрява швидко спадає, і світло залишається слабким, допоки...)

Сцена II

Завіса відкриває вид на вітальню внизу, яка майже вся заповнена дуже зручними шкіряними меблями. З обох боків та посередині розташовані невеликі лампи; а над диваном висить портрет дуже старого та дуже гідного джентльмена періоду 1860-х років. Зовні лунає мелодія фокстроту. Розалінда сидить у вітальні, а зліва від неї — Говард Гілеспі, поверхневий юнак років двадцяти чотирьох. Він, очевидно, дуже нещасний, і їй зовсім нудно.

ГІЛЕСПІ (мляво): Що значить, я змінився? Я відчуваю те саме до вас.

РОЗАЛІНДА: Але ви більше не виглядаєте так само.

ГІЛЕСПІ: Три тижні тому ви говорили, що я вам подобаюсь, бо я був такий безтурботний, такий байдужий... Я таким і залишився.

РОЗАЛІНДА: Але ж не відносно мене. Мені подобалися ваші карі очі і тонкі ноги.

ГІЛЕСПІ (безпорадно): Вони все ще тонкі та карі.

РОЗАЛІНДА: Я думала, що ви ніколи не ревнуєте. Але тепер ви слідкуєте за мною очима, куди б я не пішла.

ГІЛЕСПІ: Я люблю вас.

РОЗАЛІНДА (холодно): Я знаю.

ГІЛЕСПІ: І хіба ж ви не поцілували мене два тижні тому. Я думав, що після того, як поцілуєш дівчину... вона... вона вже... завойована.

РОЗАЛІНДА: Ці дні закінчилися. Мене треба знову і знову завойовувати, щоразу, коли ви мене бачите.

ГІЛЕСПІ: Ви серйозно?

РОЗАЛІНДА: Як і зазвичай. Раніше були два види поцілунків: по-перше, коли дівчаток цілували й кидали, по-друге, коли цілували й заручалися з ними. Зараз

є третій вид, коли чоловіка цілують і кидають. Якщо містер Джонс дев'яностих років хвалився, що він поцілував дівчину, всі знали, що він покинув її. Якщо містер Джонс 1919 року випуску похваляється, що він поцілував дівчину, всі знають, що це тому, що він більше не може її поцілувати. Зважаючи на гідний старт, будь-яка дівчина сьогодні може перемогти чоловіка.

ГЛЕСПІ: То чому ж ви граєте з чоловіками?

РОЗАЛІНДА (*нахиляючись до нього довірливо*): Заради того першого моменту, коли він зацікавився. Є такий момент... саме перед першим поцілунком, слово, вимовлене пошепки — це саме те, що робить все це вартим.

ГЛЕСПІ: А далі?

РОЗАЛІНДА: Потім після цього ти змушуєш його говорити про себе. Досить скоро він не думає ні про що, крім того, щоб бути наодинці з тобою... Він стає сумним, він не буде битися, не хоче грати... Перемога.

(Входить Доусон Райдер, двадцяти шести років, гарний, досить стриманий, заможний, самовпевнений, можливо, трохи нудний, але надійний і впевнений в успіху).

РАЙДЕР: Наскільки я пам'ятаю, цей танець за мною, Розалінда.

РОЗАЛІНДА: Дуже добре, Доусон. Містер Райдер, це містер Гілеспі.

(Вони тиснуть руки, і Гілеспі йде повністю приголомшений).

РАЙДЕР: Ваш вечір, безумовно, має успіх.

РОЗАЛІНДА: Здається... я не була присутня останнім часом. Я втомилася... Ви не проти трохи посидіти?

РАЙДЕР: Не проти? Та я в захваті. Ви знаєте, що я ненавиджу цю «поспішну» стратегію. Бачити дівчину вчора, сьогодні, завтра.

РОЗАЛІНДА: Доусон!

РАЙДЕР: Що?

РОЗАЛІНДА: Цікаво, чи розумієте ви, що ви у мене закохані.

РАЙДЕР (*здивовано*): Що? О, так, я вважаю, що ви чудова.

РОЗАЛІНДА: Тому що знаєте, що я жахлива партія. У кожного, хто одружиться зі мною, не буде ні хвилини спокою. Я дуже погана... справді погана.

РАЙДЕР: О, я б не сказав цього.

РОЗАЛІНДА: О, так... особливо щодо людей, які мені найближчі. (*Підіймається*). Підімо. Я передумала і хочу танцювати. Мати, мабуть, вже переживає. (*Вони прямують до виходу*). У Хартфорді танцюють шиммі? (*Виходять*).

(*Входять Алек та Сесілія*).

СЕСІЛІЯ: Тільки мені пощастило взяти власного брата з собою на перерву.

АЛЕК (*похмуро*): Я піду, якщо ти хочеш.

СЕСІЛІЯ: Господь милосердний, ні... з ким же я тоді буду танцювати наступний танець? (*Зітхає*). Танці втратили будь-яке забарвлення, після того, як нас покинули французькі офіцери.

АЛЕК: Я сподіваюся, що Еморі не закохається в Розалінду.

СЕСІЛІЯ: А мені здавалося, ти саме цього і хотів.

АЛЕК: Я дійсно цього хотів, але після того, як побачив цих дівчат, я вже не знаю. Я дуже прихильний до Еморі. Він чуйний, і я не хочу, щоб його серце було розбито тою, хто не дбає про нього.

СЕСІЛІЯ: Він дуже гарний на вигляд.

АЛЕК: Вона не вийде за нього заміж, але ж дівчині не потрібно виходити заміж за чоловіка, щоб розбити йому серце.

СЕСІЛІЯ: Що саме розбиває йому серце? Мені б хотілося знати секрет.

АЛЕК: Ох ти ж холоднокровне маленьке кошеня! Комуś пощастило, що Господь дав тобі носик мопса.

(Входить місис Коннедж).

МІСІС КОННЕДЖ: Де, заради Господа, поділась Розалінда?

АЛЕК (жартує): Безумовно, ви прийшли до найкращих людей, щоб це дізнатися. Вона, звичайно ж, буде з нами.

МІСІС КОННЕДЖ: Її батько привів на зустріч з нею вісім мільйонерів-холостяків.

АЛЕК: Ви можете сформуванати загін і пройти через зали.

МІСІС КОННЕДЖ: Я абсолютно серйозно... наскільки я її знаю, вона вже може бути в кафе «Кокосовий гай» з якимось футболістом у ніч свого дебюту. Ти дивись ліворуч, а я...

АЛЕК (з легкістю): Чи не краще тобі послати дво-рецького подивитись у льоху?

МІСІС КОННЕДЖ (*цілком серйозно*): О, ти ж не думаєш, що вона там буде!

СЕСІЛІЯ: Він просто жартує, мамо.

АЛЕК: Мати вже уявили, як вона п'є пиво прямо із діжки з якимось високим атлетом.

МІСІС КОННЕДЖ: Пошукаймо її.

(Вони виходять. Входить Розалінда разом з Гілеспі).

ГІЛЕСПІ: Розалінда... знову прошу вас. Невже, заради усього святого, я вам повністю байдужий?

(Входить Еморі).

ЕМОРІ: Зараз мій танець.

РОЗАЛІНДА: Містер Гілеспі, це містер Блейн.

ГІЛЕСПІ: Я вже знайомий з містером Блейном. Ви з Дейтона, чи не так?

ЕМОРІ: Так.

ГІЛЕСПІ *(відчайдушно)*: Я бував там. Це досить жакливе місце.

ЕМОРІ *(глумливо)*: Я не знаю. Я завжди відчував, що краще бути провінційним рагу з перцем, аніж супом без приправ.

ГІЛЕСПІ: Що?

ЕМОРІ: О, без образ.

(Гілеспі кланяється і виходить).

РОЗАЛІНДА: Він занадто простий.

ЕМОРІ: Я колись був закоханий у таку просту жінку.

РОЗАЛІНДА: Справді?

ЕМОРІ: О так, зовсім дуренька — у ній взагалі нічого не було, крім того, що я їй читав.

РОЗАЛІНДА: І що ж сталося?

ЕМОРІ: Нарешті я переконав її, що вона розумніша за мене, — тоді вона покинула мене. Сказала, що я непрактичний, знаєте.

РОЗАЛІНДА: Що ви маєте на увазі під «непрактичний»?

ЕМОРІ: Ну... керувати автомобілем, але не вміти змінити шину.

РОЗАЛІНДА: Що ви збираєтесь робити?

ЕМОРІ: Писати... я почну тут, у Нью-Йорку.

РОЗАЛІНДА: У Грінвіч-Віллідж.

ЕМОРІ: Святі небеса, ні... я сказав «писати»... не «пити».

РОЗАЛІНДА: Мені подобаються ділові люди. Розумні чоловіки зазвичай такі домашні.

ЕМОРІ: Я відчуваю, ніби знаю тебе віками.

РОЗАЛІНДА: О, ти збираєшся розпочати історію про «піраміди»?

ЕМОРІ: Ні ... Я думав про Францію. Я був Людовіком XIV, а ти була однією з моїх ...моїх... *(зовсім іншим тоном)* Сподіваюсь...ми полюбимо один одного.

РОЗАЛІНДА: Я б запропонувала просто удати.

ЕМОРІ: Для нас би це легко не минулося.

РОЗАЛІНДА: Чому?

ЕМОРІ: Тому, що, як не дивно, егоїстичні люди в такий спосіб дійсно здатні на велику любов.

РОЗАЛІНДА *(підставляє губи)*: Удай.

(Вони цілуються дуже неквапливо).

ЕМОРІ: Я не вмію казати милих речей. Але ти прекрасна.

РОЗАЛІНДА: Не це.

ЕМОРІ: Що тоді?

РОЗАЛІНДА (*сумно*): О, нічого... я хочу почуття, справжнього почуття... і я ніколи його не знаходжу.

ЕМОРІ: А я нічого іншого у світі не знаходжу... і не навиджу це.

РОЗАЛІНДА: Так важко знайти чоловіка, щоб задовольнити художній смак.

(Хтось відчинив двері, і в кімнату вливається музика вальсу. Розалінда підіймається).

РОЗАЛІНДА: Слухай, вони грають «Поцілуй мене знову».

(Він дивиться на неї).

ЕМОРІ: Отже?

РОЗАЛІНДА: Отже?

ЕМОРІ (*м'яко, визнаючи поразку*): Я тебе люблю.

РОЗАЛІНДА: Я тебе люблю.

(Вони цілуються).

ЕМОРІ: Боже, що я наробив!

РОЗАЛІНДА: Нічого. О, нічого не говори. Просто поцілуй мене знову.

ЕМОРІ: Я не знаю, чому і як, але я люблю тебе, — з моменту, коли я тебе побачив.

РОЗАЛІНДА: Я теж... я... я... хочу належати тобі.

(Її брат заходить у кімнату, здригається, а потім гучним голосом каже: «О, вибачте», і йде).

РОЗАЛІНДА: (*її губи ледь ворухнуться*). Не відпускай мене... мені все одно, хто дізнається.

ЕМОРІ: Скажи.

РОЗАЛІНДА: Я тебе люблю.

(*Вони відходять один від одного*).

РОЗАЛІНДА: О, я ще дуже молода, слава Богу... і досить гарна, дякувати Богові... і щаслива, дякувати Богові, дякувати Богові... (*Вона робить паузу, а потім з дивним спалахом відвертості додає*). Бідний Еморі!

(*Він знову цілує її*).

ЗАВІСА

ЧОТИРИ СТУСАНИ

I

На цей час ніхто з тих, кого я знаю, не має жодного бажання вдарити Семюеля Мередіта; можливо тому, що чоловік старше п'ятдесяти років може сильно постраждати від ударів ворожих кулаків, але, зі свого боку, я схильний думати, що всі його якості, які заслуговують на стусани, зовсім зникли. Але в різні періоди життя його особистості напевно були властиві ті якості, які, безумовно, заслуговували на стусани, як на вустах дівчини ховаються якості, які заслуговують на поцілунок.

Я впевнений, що кожен зустрічав таку людину, був випадково представлений такому, навіть потоваришував з ним, але відчував, що це саме така людина, яка викликає пристрасну неприязнь. Хтось виражав це мимоволі стискаючі кулаки, хтось — бурчанням про «дати в пику» та «засадити в око». У поєднанні рис Семюеля Мередіта ця якість була настільки вираженою, що вплинула на все його життя.

В чому вона була? Безумовно, це не зовнішність, бо він з ранньої юності був досить приємним на вигляд чоловіком: широке відкрите обличчя з сірими очима, відвертими та доброзичливими. І все ж я чув, як він розповідав у кімнаті, повній репортерів, які шукали сповіді про історію успіху, що йому буде соромно сказати їм правду, що вони не повірять, що це не одна історія, а чотири, і що громадськість не захоче читати про людину, котру змусили стати видатною саме стусани.

Все почалося в Академії Філіпса Ендовера, коли йому було чотирнадцять. Він був вихований на кав'ярній дієті та ганяв коридорних в готелях половини столиць Європи, і це була чиста удача, що його мати отримала нервовий зрив і була змушена делегувати його освіту у менш ніжні й менш упереджені руки.

У Ендовера він отримав сусіда по кімнаті, на ім'я Гіллі Гуд. Гіллі було тринадцять, він був невеликого зросту і шкільним улюбленцем. З того вересневого дня, коли камердинер містера Мередіта поклав одяг Семюеля в кращу шафу і, відходячи, спитав: «Що-небудь ще, хазяїн Семюель?», Гіллі почав жалітися, що деканат зіграв з ним злий жарт. Він гнівався, як жаба, в акваріум до якої поселили золоту рибку.

— Добрий Боже! — скаржився він співчутливим однокашникам, — та він чортів затятий сноб. Він якось сказав: «Я сподіваюсь, тут усі джентльмени?», а я сказав: «Та ні, вони лише хлопці», а він сказав, що вік не має значення в цьому випадку, а я відповів: «А хто таке каже?». Нехай лише ще раз полізе до мене, кисла пика.

Протягом трьох тижнів Гіллі мовчки витримував коментарі молодого Семюеля щодо одягу та звичок особистих друзів Гіллі, терпів французькі фрази в розмові, та зносив сотні напівдівочих звичок, які яскраво свідчили про те, що може зробити нервова мати з хлопчиком, якщо тримає його досить близько до себе, — а потім в акваріумі спалахнула буря.

Семюель вийшов. А натовп зібрався, щоб послухати про останні гріхи сусіда Гіллі по кімнаті.

— Він сказав: «О, мені не подобаються відкриті вікна вночі, ну, хіба що, лише трошки», — поскаржився Гіллі.

— Не дозволяй йому сідати тобі на шию.

— Мені на шию? Цього не буде, будьте певні. Звісно, я відкриваю ці вікна, але проклятий дурень не втомлюється закривати їх кожен день вранці.

— Та дай йому, Гіллі, чому ти цього не зробиш?

— Так і зроблю — кивнув головою Гіллі, запекло погоджуючись. — Не хвилюйся. Нехай не думає, що я якийсь дворецький.

— Тож поглянемо, як ти йому даси.

У цей момент «проклятий дурень» увійшов і особисто направив у натовп одну зі своїх дратівливих посмішок. Двоє хлопців сказали: «Привіт, Мередіт», інші кинули на нього лише холодний погляд і продовжили розмову з Гіллі. Але Семюель здавався незадоволеним.

— Чи ви не могли б не сидіти на моєму ліжку? — ввічливо звернувся він до двох приятелів Гіллі, які дуже зручно вместилися.

— Га?

— Моє ліжко. Ви не розумієте англійської мови?

Це додало образу до порушення прав. Прозвучало кілька коментарів щодо санітарного стану ліжка та деякі свідчення з життя тварин.

— А що не так з твоїм ліжком? — агресивно запитав Гіллі.

— З ліжком все гаразд, але...

Гіллі перервав це речення, піднявшись і підійшовши до Семюеля. Він зупинився за декілька дюймів і поглянув на нього зі злістю.

— Ти та твоє чортове ліжко, — почав він. — Ти та твоє чортове...

— Переходь до справи, Гіллі, — пробурмотів хтось.

— Покажи проклятому дурню...

Семюель холодно дивився у відповідь.

— Ну, — сказав він нарешті, — так, це моє ліжко...

Йому не вдалося продовжити, бо Гіллі замахнувся і коротко вдарив його в ніс.

— Так! Гіллі!

— Покажи нам справжню бійку!

— Нехай лише торкнеться тебе — він побачить!

Група скупчилась навколо них і вперше у своєму житті Семюель зрозумів незрівнянну незручність пристрасної ненависті. Він безпомічно озирався, але навколо світилася лише жорстокість ворожих облич. Він був на голову вище свого сусіда по кімнаті, і тому, якби він дав здачі, його називатимуть хуліганом і протягом п'яти хвилин він отримав би ще дюжину бійок; але якби він не дав здачі то став би боягузом. Якусь мить він стояв дивлячись у палаючі гнівом очі Гіллі, а потім, несподівано втративши дихання, пробив собі дорогу крізь оточення і кинувся з кімнати.

Місяць, що настав після цього, являв собою тридцять найжахливіших днів його життя. Кожної хвилини, окрім часу сну, він ставав мішенню для гострих язиків своїх однокашників; його звички та манірність ставали приводом для нестерпних дотепностей і, звичайно, чутливість, характерна для підліткового віку, була ще одним болючим шипом. Він вважав, що назавжди став парією; що непопулярність у школі піде за ним через все його життя. Коли він їхав додому на різдвяні свята, він був настільки зневірений, що батько відправив його до лікаря-психіатра. Повернувшись в Ендовер, він постарався приїхати якомога пізніше, щоб не зустріти нікого в автобусі під час поїздки зі станції до школи.

Звичайно, коли він навчився тримати рот закритим, усі негайно забули про нього. Наступної осені, усвідомивши, що зважання на інших, — досить розумна позиція, він добре використав новий початок, який йому дала коротка хлопчача пам'ять. На початку свого останнього року навчання Семюель Мередіт був одним з найбільш улюблених хлопців свого класу — і ніхто не був для нього більш надійним товаришем, ніж його найближчий друг і постійний супутник Гіллі Гуд.

II

Семюель невдовзі став одним з тих студентів коледжу, які на початку дев'яностих років їздили у тандемах, колясках та екіпажах між Принстоном, Єлем та Нью-Йорком, щоб продемонструвати, що вони цінують соціальну важливість футбольних матчів. Він пристрасно вірив у добрі манери — його вибір рукавичок, стиль зав'язування краваток, те, як він тримав повід — все це імітували схильні до вражень першокурсники. Поза його власним колом спілкування він вважався скоріше снобом, але оскільки коло спілкування було його колом, він цим не переймався. Восени він грав у футбол, взимку пив віскі із содовою, а весною веслував. Семюель зневажав усіх, хто був просто спортсменом, не будучи джентльменом або просто джентльменів, які не були до того ж спортсменами.

Він жив у Нью-Йорку і часто привозив додому кількох своїх друзів на вихідний. Це були часи конок, і у випадку коли людей було багато, вважалося належним, щоб хтось із кола Семюеля встав і поступився своїм місцем дамі, з офіційним поклоном. Одного вечора, коли Семюель був на першому курсі, він зайшов у конку разом із двома своїми близькими товаришами. Було лише три вільних місця. Коли Семюель сів, він помітив, що поруч з ним сидів робочий з важким поглядом, який неприємно пахнув часником. Він трохи притулився до Семюеля і, трохи розслабившись, як часто буває з втомленими людьми, зайняв занадто багато місця.

Конка проїхала кілька кварталів, а потім зупинилася, щоб впустити квартет молодих дівчат, і, звичайно, трое кавалерів вскочили на ноги й запропонували свої місця при належному дотриманні добрих манер. На жаль трудівник, не знайомий із кодексом бездоганного зав'язування краватки, не став наслідувати їхній приклад

і одна молода леді залишилася збентежена. Сім пар очей з докором поглянули на варвара; сім губ трохи скривилися; але предмет їхньої зневаги пильно дивився перед собою у повній необізнаності своєї недостойної поведінки. Семюель був вражений найбільше. Його обурювало, що будь-яка особа чоловічої статі дозволяє собі поводитися таким чином. Він голосно заговорив.

— Тут дама стоїть, — суворо промовив він.

Цього мало бути цілком достатньо, але предмет зневаги лише споглянув угору. Дівчина, що стояла, хіхікнула й обмінялася нервовими поглядами зі своїми супутницями. Але Семюель був роздратований.

— Тут дама стоїть, — повторив він, досить різко.

Чоловік ніби збагнув.

— Я заплатив за проїзд, — тихо сказав він.

Семюель почервонів і його руки стиснулися в кулаки, але кондуктор дивився в їхній бік, тож завдяки попереджувальному кивку друзів він затих у гнітючій похмурості.

Вони прибули до місця призначення та вийшли з вагона, але так само зробив і робочий, який пішов за ними, розмахуючи своєю маленькою долонею. Побачивши свій шанс, Семюель більше не чинив опір своїм аристократичним схильностям. Він обернувся і привів у дію повнофункціональне гучне зауваження у стилі бульварного читва щодо недопустимості права якихось нижчих тварин взагалі їздити з людьми.

Через пів секунди робітник кинув свою сумку і кинувся на нього. Непідготовлений, Семюель прийняв удар чітко в щелепу, і у повний зріст розтягнувся на бруківці.

— Не смійся з мене! — закричав нападник. — Я працюю весь день. Я втомився як чорт!

Після цього раптова злість зникла з його очей, і маска втоми знову впала на його обличчя. Він обернувся і підняв сумку.

Друзі Семюеля зробили швидкий крок у його бік.

— Зачекайте! — Семюель повільно піднявся і вказав жестом, щоб вони рухались назад.

Десь, деякий час тому його вже саме так били. Потім він згадав — Гіллі Гуд. У тиші, коли він змахував з себе пилюку, вся сцена в кімнаті в Ендовері стояла перед його очима — і він інтуїтивно зрозумів, що знову помилився. Сили цієї людини та його відпочинок були єдиною опорою його сім'ї. І сидяче місце у кінці було потрібно йому набагато більше, ніж будь-якій молодій дівчині.

— Все гаразд, — похмуро сказав Семюель. — Не чіпайте його. Я був чортовим дурнем.

Звичайно, знадобилося набагато більше як годину або навіть тижня, щоб Семюель зміг переглянути свої ідеї щодо важливості гарних манер. Спочатку він просто визнав, що його помилка зробила його безсилим — як він свого часу був безсилий проти Гіллі, але врешті решт його помилка щодо робітника вплинула на все його ставлення до життя. Зрештою, снобізм — це лише неприємний наслідок доброго виховання; тому кодекс поведінки Семюеля не змінився, просто необхідність нав'язувати його іншим відмерла десь на бруківці. І так сталося, що протягом того року його курс перестав називати його снобом.

III

Через кілька років університет Семюеля вирішив, що він вже досить довго освітлювався сьайнистою славою його краваток, тому вони підготували промову латиною, стягнули з нього десять доларів за папір, який свідчив, що він безповоротно освічений, і відправили його у штовханину життя з достатньою впевненістю у собі, кількома

друзями та відповідним асортиментом нешкідливих поганих звичок.

На той час його сім'я була змушена потроху затягувати паски через різкий спад на ринку цукру, і вони, так би мовити, вже знімали останню сорочку, тож Семюель був змушений влаштуватися на роботу. Його розум являв собою вишукану *tabula rasa*, яку іноді залишає університетська освіта, але він мав як енергійність, так і чарівність, тож використовував свої колишні здібності півзахисника при русі через натовпи на Уолл-стріт, працюючи кур'єром у банку.

Його улюбленою розвагою були жінки. Їх було з пів дюжини: дві-три дебютантки, актриса (не дуже відома), «солом'яна вдовиця» та одна сентиментальна маленька брюнетка, яка була одружена і жила в будиночку в Джерсі-сіті.

Вони зустрілися на поромі. Семюель переправлявся із Нью-Йорка у справах (в той час він вже працював декілька років), і допоміг їй знайти пакет, який вона загубила у тисняві.

— Ви часто подорожуєте цим маршрутом? — запитав він між іншим.

— Лише за покупками, — сором'язливо сказала вона. У неї були чудові карі очі, і її маленький рот виглядав зворушливо. — Я одружена лише три місяці, і нам дешевше жити тут.

— А він... а як ваш чоловік, як ставиться до того що ви подорожуєте на самоті?

Вона засміялась, веселим молодий сміхом.

— О Господи Боже, ні. Ми повинні були зустрітись та пообідати, але я, мабуть, невірною зрозуміла місце зустрічі. Він буде дуже хвилюватися.

— Ну, — несхвально сказав Семюель, — напевне. — Якщо ви дозволите мені, я проведу вас додому.

Вона із вдячністю прийняла його пропозицію, тому вони сіли у трамвай разом. Коли вони йшли стежкою до її маленького будиночка, вони побачили світло: чоловік приїхав раніше за неї.

— Він страшно ревнивий, — оголосила вона, вибачливо посміхаючись.

— Дуже добре, — досить жорстко відповів Семюель. — Я краще залишу вас тут.

Вона подякувала йому і, помахавши, побажала доброї ночі. І він її покинув.

Це так би й скінчилося назавжди, якби вони не зустрілися на П'ятій авеню одного ранку через тиждень. Вона здригнулася та почервоніла і, здавалося, так рада його бачити, що вони балакали, як старі друзі. Вона збиралася до своєї кравчині, потім планувала наодинці пообідати у Тейн, вдень походити за покупками, і о п'ятій зустрітися з чоловіком на поромі. Семюель сказав їй, що її чоловік — дуже щаслива людина. Вона знову почервоніла і поспішила далі.

Семюель насвистував увесь зворотний шлях до свого офісу, але близько дванадцятої години він почав усюди бачити той зворушливий, привабливий маленький рот і ті карі очі. Він метушився, час від часу дивлячись на годинник; думав про гриль вниз по сходах, де він завжди обідав, про серйозні чоловічі розмови, що там відбувалися, і проти цієї картини з'являлася інша: невеликий столик у Тейн і карі очі та маленький ротик всього в декількох футах від нього. За кілька хвилин до дванадцяти тридцяти він швидко схопив капелюх і кинувся до трамвая.

Вона була досить здивована, побачивши його.

— Ой... привіт, — сказала вона.

Семюель бачив, що вона просто приємно налякана.

— Я подумав, що ми можемо пообідати разом. Це так нудно їсти з великою кількістю чоловіків.

Вона вагалася.

— Ну, я гадаю, в цьому немає ніякої шкоди. Нічого ж такого!

Їй спало на думку, що чоловік мав би обідати разом з нею, але ж він завжди так поспішав опівдні. Вона розповіла Семюелю все про нього: він був трохи менший зростом за Семюеля, але набагато красивіший за нього. Він був бухгалтером і не заробляв багато грошей, але вони були дуже щасливі й очікували, що розбагатіють протягом трьох-чотирьох років.

«Солом'яна вдовиця» Семюеля останні три-чотири тижні перебувала у сварливому настрої, і, через явний контраст, він насолоджувався цією зустріччю; бо ж вона була такою свіжою, щирою, і мала схильність до пригод. Її звали Марджорі.

Вони зустрілися знову. Протягом місяця вони обідали разом два-три рази на тиждень. Коли вона була впевнена, що її чоловік працюватиме допізна, Семюель супроводжував її на поромі до Нью-Джерсі, залишаючи її завжди на крихітному передньому ґанку, після того, як вона заходила і запалювала газове освітлення, використовуючи його чоловічий захист, бо ж він про всяк випадок допоки чекав зовні. Це стало церемонією — і це його дратувало. Щоразу, коли приємне сяйво починало литися назовні через вікна фасаду, це був знак, що він мусить йти; хоча він ніколи й не намагався залишитися та увійти у дім, а Марджорі не запрошувала його.

Потім, коли Семюель і Марджорі досягли того етапу, коли іноді ніжно торкалися рук одне одного, просто щоб показати, що вони дуже хороші друзі, у Марджорі та її чоловіка сталася одна з тих надчутливих, надкритичних сварок, які ніколи не відбуваються у парі, учасники якої не піклуються занадто один про одного. Почалася вона чи то через холодну баранячу відбивну, чи то через витік

у газовій горілці, але ж одного дня Семюель знайшов її у Тейн з темними тінями під карими очима і страшенно сумною.

У цей час Семюель вже вважав, що закоханий у Марджорі, струмувати тому він намагався вичавити з цієї сварки все, що можливо. Бувши найкращим другом, він погладив її руку. Він притулювся близько до її темних локонів, поки вона шепотіла крізь тихі ридання, що саме сказав чоловік того ранку; і він був вже трохи більше, ніж найкращий друг, коли відвіз її до порома у двоколісному екіпажі.

— Марджорі, — лагідно сказав він, коли залишив її, як завжди, на ґанку, — якщо в будь-який час ти захочеш зателефонувати мені, пам'ятай, що я завжди чекаю... завжди чекаю».

Вона серйозно кивнула і поклала свої обидві руки в його руки.

— Я знаю, — сказала вона. — Я знаю, що ти мій друг, мій найкращий друг.

Потім вона забігла в будинок, а він спостерігав, поки засвітилося газове світло.

Наступний тиждень Семюель нервувався. Якась наполеглива раціональність попереджала його, що по суті, якщо зазирнути на саме дно їх стосунків, він і Марджорі мають мало спільного, але в таких випадках зазвичай вода настільки каламутна, що дна просто не видно. Кожна його мрія і бажання переконували його, що він любить Марджорі, хоче її, і повинен бути з нею.

Сварка поглиблювалася. Чоловік Марджорі взяв за звичку залишатися в Нью-Йорку до пізньої ночі, кілька разів повертався додому занадто знервований, і вона відчувала себе зовсім нещасною. Вони, мабуть, були занадто гордими, щоб обговорювати це — адже чоловік Марджорі був, зрештою, досить пристойний — тому ситуація

переходила від одного непорозуміння до іншого. Марджорі все частіше приходила до Семюеля; коли жінка може прийняти симпатію чоловіка, для неї це набагато приємніше, ніж плакаться іншій дівчині. Але Марджорі зовсім не усвідомлювала, наскільки вона почала покладатися на нього, наскільки він справді став частиною її маленького космосу.

Одного вечора, замість того, щоб піти, коли Марджорі зайшла і запалила газове світло, Семюель увійшов у будинок, і вони сиділи разом на дивані в маленькій вітальні. Він був дуже щасливий. Він заздрихав їхньому дому, і він відчував, що чоловік, який знехтував таким володінням із впертої гордості, був дурнем і недостойним своєї дружини. Але коли він вперше поцілував Марджорі, вона тихо заплакала і попросила його піти. Він полетів додому на крилах відчайдушного хвилювання, впевнено вирішивши роздмухувати цю іскру романтики, незалежно від того, наскільки великим буде полум'я і кого воно спалить. У той час він вважав, що його думки щодо неї були повністю безкорисливі; пізніше він зрозумів, що вона була для нього не що інше, як білий екран для кінофільму, яким був лише Семюель — сліпий та охочий.

Наступного дня у Тейн, коли вони зустрілися, щоб пообідати, Семюель відкинув усі вдавання і відверто заявив, що кохає її. У нього не було ніяких планів, ніяких певних намірів, крім того, щоб знову поцілувати її губи, потримати її на руках і відчутти, що вона дуже маленька, нещасна і кохана... Він провів її додому, і цього разу вони цілувалися, аж допоки їхні серця не забилися зовсім швидко, і слова та речення вже були готові зірватися з його губ.

І тут раптом на ганку почулися кроки й рука спробувала зовнішні двері. Марджорі зблідла неначе мрець.

— Зачекай! — прошепотіла вона Семюелю переляканим голосом, але той у гнівному роздратуванні від того, що їх перервали, підійшов до вхідних дверей і різко відчинив їх.

Кожен бачив такі сцени у театрі — бачив їх так часто, що коли вони насправді трапляються, люди поводяться дуже схоже на акторів. Семюель відчув, що він грає роль, і рядки ролі прозвучали цілком природно: він оголосив, що всі мають право вести своє власне життя, і грізно дивився на чоловіка Марджорі, ніби той сумнівався у цьому. Чоловік Марджорі говорив про святість сімейного вогнища, забувши, що останнім часом, воно не здавалося йому таким вже святим; Семюель продовжував відстоювати «право на щастя»; чоловік Марджорі згадав про вогнепальну зброю та суд у справах розлучень. Потім раптом він зупинився й уважно оглянув їх обох — Марджорі, що боязливо вместилася на дивані, та Семюеля, що спирався на меблі у свідомо героїчній позі.

— Іди нагору, Марджорі, — сказав він зовсім іншим тоном.

— Залишайся там, де ти є! — швидко заперечив Семюель.

Марджорі піднялася, схитнулася і сіла, знову піднялася і нерішуче рушила до сходів.

— Вийди на вулицю, — сказав її чоловік Семюелю. — Я хочу з тобою поговорити.

Семюель поглянув на Марджорі, спробувавши отримати якесь повідомлення з її погляду; потім він стулив губи й вийшов.

Був яскравий місяць, і коли чоловік Марджорі спустився по східцях, Семюель міг ясно бачити, що він страждає, але він не відчував жалю до нього.

Вони стояли й дивилися один на одного, між ними було кілька футів, і чоловік Марджорі прочистив горло, ніби йому здалося, що він трохи охрип.

— Це моя дружина, — тихо сказав він, а потім всередині нього вибухнув дикий гнів. — Чорт тебе забирай! — закричав він, і вдарив Семюеля в обличчя з усією силою.

У ту секунду, коли Семюель опустився на землю, його осяяло, що раніше його вже двічі так били, і одночасно уся ця ситуація змінилася в його свідомості, ніби відбувалася уві сні. Він відчув, що раптом прокинувся. Механічно він підвівся на ноги й випростався. Інший чоловік чекав, піднявши кулаки за ярд від нього, але Семюель знав, що хоч сам він вище супротивника на кілька дюймів і важчий на багато фунтів, він не вдарить його. Ситуація дивом і цілком змінилася — за мить до того, як Семюель здався самому собі героєм; тепер він відчував себе негідником, аутсайдером, а чоловік Марджорі, силует якого виділявся на фоні вогнів будиночка, — вічною героїчною фігурою захисника своєї домівки.

Настала пауза, а потім Семюель швидко відвернувся і в останній раз рушив стежкою.

IV

Звичайно, після третього стусана Семюель присвятив кілька тижнів сумлінному самоаналізу. Стусан у давні роки в Ендовері втрапив прямо у всі його недобрі якості, за часів його навчання в коледжі робітник з приголомшив його і вибив з нього залишки снобізму, а чоловік Марджорі сильно похитнув його жадібний егоїзм. Це викинуло жінок з кола його інтересів до тих пір, поки через рік він не зустрів свою майбутню дружину; бо єдиним типом жінок, які коштували витраченого часу для нього, здавалося, стали ті, яких треба було захищати, як зробив чоловік Марджорі, коли захистив її. Семюель просто не міг собі уявити, щоб його «солом'яна вдовиця»,

місіс Де Ферріак, стала б причиною будь-якої дійсно праведної сутички.

На початку своїх тридцяти років він вже досить добре і надійно стояв ногами на землі. Він співпрацював зі старим Пітером Каргартом, який був у ті часи діячем національного масштабу. Статура Каргарта була схожа на грубу форму для статуї Геркулеса, і його репутація була відповідно настільки ж солідною — велика купа грошей, зароблена заради чистої радості від цього процесу, без усяких дешевих спекуляцій чи тіньових скандалів. Він був добрим другом батька Семюеля, але спостерігав за його сином шість років, перш ніж запросити у свій кабінет. Небо знає, скільки всього знаходилося під його контролем у той час — шахти, залізниці, банки, і навіть цілі міста. Семюель був дуже близький до нього, знав його симпатії та неприязні, його забобони, слабкі місця та багато його сильних сторін.

Одного разу Каргарт послав по Семюеля і, зачинивши двері свого особистого кабінету, запропонував йому стілець і сигару.

— Чи все о'кей, Семюель? — запитав він.

— Ну... так.

— Я побоювався, що ти трохи застоївся.

— Застоявся? — Семюель був спантеличений.

— Ти ж майже десять років не працював поза офісом?

— Але у мене була відпустка, в Адіроні...

Каргарт відмахнувся від цього.

— Я маю на увазі роботу назовні. Бачення того, як рухаються справи, коли ми тут тягнемо за нитки.

— Ні, — визнав Семюель, — цього я не робив.

— Отже, — промовив його співрозмовник різко, — я доручу тобі зовнішню роботу, яка займе близько місяця.

Семюель не сперечався. Ідея йому швидше сподобалася, і він вирішив, що, як би там воно не було, він все

зробить так, як цього бажає Каргарт. Це було найбільше захоплення його роботодавця, і люди навколо нього були слухняні, виконуючи його прямі накази, неначе молодші офіцери у піхоті.

— Ти поїдеш до Сан-Антоніо побачити Хеміла, — продовжував Каргарт. — У нього є завдання, і він хоче, щоб хтось взяв на себе відповідальність.

Хеміл опікувався інтересами Каргарта на Південному Заході, і був людиною, яка повністю зросла в тіні свого роботодавця, і з якою Семюель часто мав ділове листування, хоча вони ніколи не зустрічалися.

— Коли мені їхати?

— Найкраще завтра, — відповів Каргарт, поглядаючи на календар. — Це перше травня. Я очікую твого звіту тут першого червня.

Наступного ранку Семюель виїхав до Чикаго, а через два дні він дивився на Хеміла через стіл в офісі торгового тресту в Сан-Антоніо. Не знадобилося багато часу, щоб зрозуміти суть справи. Це була велика справа по нафті, і стосувалася вона викупу сімнадцяти величезних сусідніх земельних ділянок, що належали власникам ранчо. Цю покупку треба було здійснити за один тиждень, і це був у чистому вигляді тиск. Були приведені в рух сили, які поставили сімнадцять власників у такі обставини, ніби вони знаходилися між дияволом і глибоким морем, і робота Семюеля полягала в тому, щоб просто «владнати» усе, перебуваючи у маленькому селищі поблизу Пуебло. Застосувавши тактовність і працездатність правильна людина могла б зняти усі питання без будь-якого тертя, адже це було лише питання керування і чіткого дотримання вибраного шляху. Хеміл, із зухвалістю, яку так цінував його начальник, влаштував обладку, яка давала набагато більший прибуток, ніж будь-яка торгівля на відкритому ринку. Семюель потиснув руку Хемілу,

домовившись повернутися через два тижні, і поїхав до Сан-Феліпе, Нью-Мексико.

Йому, звичайно, спало на думку, що Каргарт випробує його. Звіт Хеміла про його поводження може бути чинником чогось великого для нього, але навіть і без цього він би зробив усе можливе, щоб вирішити цю справу. Десять років у Нью-Йорку не зробили його сентиментальним, і він звик закінчувати все, що він починав, і навіть більше.

Спочатку все йшло добре. Без жодного ентузіазму, але кожен із сімнадцяти зацікавлених вимушених переселенців знав справу Семюеля, знав, які можливості у нього за спиною, і що у них так само мало шансів утриматися, як у мухи на віконному склі. Деякі з них здалися відразу, деякі з них борсались, як чорти, але після того, як вони обговорили справу з адвокатами, ті не побачили жодної можливої лазівки. На п'яти ранчо нафту було вже знайдено, на інших дванадцяти були деякі шанси відносно цього, але в будь-якому разі, всі вони були потрібні для здійснення планів Хеміла.

Незабаром Семюель побачив, що справжнім лідером був один зі старожилів, на ім'я Макінтайр, — чоловік десь біля п'ятдесяти, сивочолий, чисто поголений, з бронзовою засмагою сорока літніх сезонів Нью-Мексико, і з чистими та спокійними очима, які зустрічаються тільки у тих, хто добре знає погоду Техасу і Нью-Мексико. На його ранчо нафту ще не знайшли, але воно було на нафтовмісних землях, і якщо був хтось, кому була неважна сама думка про втрату своєї землі, це був Макінтайр. Усі з самого початку сподівалися на нього, як на єдиного, хто був здатний відвернути велике лихо, і він дослідив усі можливі законні засоби це зробити, але знайти можливість це зробити він не зміг і знав про це. Він рішуче уникав Семюеля, але Семюель був впевнений, що коли настане день для підписання паперів, Макінтайр з'явиться.

І він настав — той спекотний травневий день, коли гаряча хвиля, наскільки могли бачити очі, підіймалася з пересушеної землі; і, коли Семюель сидів, знемагаючи від спеки, у своєму маленькому імпровізованому кабінеті з кількома стільцями, лавкою та дерев'яним столом, він був радий, що все майже закінчилося. Він дуже хотів найскоріше повернутися на Схід і разом з дружиною та дітьми провести тиждень на морському узбережжі.

Зустріч було призначено на четверту, і він був дуже здивований, коли о пів на четверту двері відчинилися, і зайшов Макінтайр. Семюель не міг не поважати поведінку цього чоловіка і трохи шкодував його. Макінтайр здавався тісно пов'язаним із преріями, а Семюель мав маленький проблиск заздрості, яку відчувають люди міста до чоловіків, які живуть на відкритому просторі.

— Доброго дня, — сказав Макінтайр, стоячи у відкритих дверях, розставивши ноги й тримаючи руки на стегнах.

— Вітаю, містере Макінтайр.

Семюель піднявся, але опустил формальність подання руки. Він уявив, що хазяїн ранчо всім серцем ненавидить його, і навряд чи міг звинувачувати його в цьому. Макінтайр увійшов і неквапливо сів.

— Ви переграли нас, — сказав він раптово.

Це, схоже, не вимагало відповіді.

— Коли я почув, що до цього причетний Каргарт, — продовжив він, — я здався.

— Містер Каргарт, він..., — почав Семюель, але Макінтайр мовчки відмахнувся.

— Не говоріть про цього брудного злодія!

— Містер Макінтайр, — жваво сказав Семюель, — якщо ці пів години будуть присвячені подібним розмовам...

— О, стихніть, молодий чоловіче, — перебив Макінтайр, — людину, яка робить подібні речі, словами образити не можна.

Семюель не відповідав.

— Це просто брудна крадіжка. Просто існують такі скунси, як він, занадто великі, щоб їм протистояти.

— Вам заплатили чесну ціну, — заперечив Семюель.

— Заткнися! — раптом заревів Макінтайр. — Говорити тут буду я.

Він підійшов до дверей і окинув оком краєвид. Він дивився на освітлене сонцем пасовище, яке починалося майже у нього під ногами й закінчувалося сіро-зеленим кольором далеких гір. Коли він обернувся, його губи тремтіли.

— Ви, хлопці, мабуть, любите Уолл-стріт? — сказав він хрипко, — або щось інше, де ви насправді творите свої брудні схеми. — Він замовк. — Я гадаю, що саме так. Жодна істота не опускається настільки низько, щоб хоч трохи не любити місце, де він працює, де потом полито, усе найкраще, що в ньому є.

Семюель ніяково спостерігав за ним. Макінтайр ви-тер лоба величезною синьою хусткою і продовжив:

— Я розумію, що цей гнилий старий чорт зажадав мати ще один мільйон. Я розумію, що ми лише декілька бідняків, яких він мимохідь стер на пил, щоб придбати ще пару труб чи чогось такого. — Він махнув рукою у напрямку дверей. — Я збудував будинок там, коли мені було сімнадцять, оцими руками. На цьому місці я одружився у двадцять один, добудував ще два крила, і з чотирма паршивими волами почав обробляти землю. Сорок років я дивився, як над цими горами сходило сонце і ввечері опускалося червоне, як кров, аж допоки спадала спека і з'являлися зірки. Я був щасливий у цьому будинку. Мій хлопчик народився там, і він помер там, однієї пізньої

весни, в найспекотнішу частину дня, саме як та, що зараз. Потім ми з дружиною жили тут наодинці, так, як ми жили раніше, і наче намагалися мати свій дім, зрештою, не справжній будинок, але майже так — бо здавалося, що наш хлопець завжди десь поруч, якимось так, і ми багато разів до самої ночі чекали, щоб побачити, як він біжить до вечері. — Його голос тремтів, тому він ледве розмовляв, він знову повернувся до дверей, його сірі очі звузилися.

— Це моя земля там, — сказав він, простягаючи руку, — моя земля... Боже, це все, що я маю в цьому світі... і коли-небудь хотів мати. — Він провів рукавом по обличчю, і його тон змінився, коли він повільно повертався і подивився на Семюеля. — Але ж, я розумію, що коли вже вони все це захотіли, я мушу віддати... мушу віддати.

Семюель повинен був щось сказати. Він відчував, що це хвилина і він зійде з глузду. Тож він почав, настільки голосно, наскільки міг, таким тоном, який він використовував для переконання незгодних.

— Це лише бізнес, містер Макінтайр, — сказав він. — Це справа закону. Можливо, ми не могли б придбати ділянки у двох-трьох з вас за будь-яку ціну, але ж більшість із вас погодилися на нашу ціну. Прогрес вимагає деяких жертв...

Він ніколи не відчував себе настільки неадекватним обставинам, і тому з великим полегшенням почув стукіт копит у кількох сотнях ярдів.

Але після його слів горе в очах Макінтайра змінилося на лють.

— Ви брудна банда шахраїв! — закричав він. — Ніхто з вас не має справжньої любові до чого-небудь на Божій землі! Ви стадо свиней-скарбничок!

Семюель піднявся, і Макінтайр зробив крок назустріч йому.

— Ось що, язикатий. Ви забрали нашу землю — то оце передаси Пітеру Каргарту!

Він замахнувся з плеча і вдарив швидко, як блискавка. І повалений був Семюель, і впав він безформною купою. Як у тумані він почув кроки у дверях, і знав, що хтось тримає Макінтайра, але в цьому вже не було потреби. Хазяїн ранчо повалився на стілець і охопив голову руками.

Голова Семюеля йшла кругом. Він зрозумів, що отримав четвертий стусан, і його охопив великий потік емоцій, бо закон, який невблаганно керував його життям, знову прийшов у рух. У запамороченні він підвівся і вибіг із кімнати.

Наступні десять хвилин були чи не найскладнішими в його житті. Люди говорять про мужність відстоювання власних переконань, але в реальному житті обов'язок людини перед сім'єю може зробити так, що закостенілий труп здасться егоїстичним виправданням власної правоти. Семюель переважно думав про свою сім'ю, але він по-справжньому не вагався. Цей стусан змусив його до цього.

Коли він повернувся у кімнату, на нього чекала ціла купа занепокоєних облич, але він не витрачав часу на пояснення.

— Джентльмени, — сказав він, — Містер Макінтайр був настільки люб'язним, що переконав мене, що в цьому питанні ви абсолютно праві, а інтереси Пітера Каргарта абсолютно невірні. На мою особисту думку, ви можете утримувати свої ранчо до кінця своїх днів.

Він проклав собі шлях крізь приголомшене зібрання, і за пів години надіслав дві телеграми, які спонукали оператора до повної непридатності до подальших справ. Одна була адресована Хемілу в Сан-Антоніо, друга призначалася Пітеру Каргарту в Нью-Йорк.

Семюель мало спав тієї ночі. Він знав, що вперше у своїй бізнес-кар'єрі допустився катастрофічного та жалюгідного провалу. Але якийсь інстинкт у ньому, сильніший за волю, глибший, ніж тренування, змусив його зробити те, що, можливо, покладе край його амбіціям і щастю. Але це було зроблено, і йому ніколи не спадало на думку, що він міг би вчинити інакше.

Наступного ранку на нього чекали дві телеграми. Перша була від Хеміла. Вона містила три слова:

— Ти проклятий ідіот!

Друга прийшла з Нью-Йорку:

— Оборудку скасовано, виїжджай до Нью-Йорку негайно. Каргарт.

Все сталося протягом тижня. Хеміл люто сварився і жорстко відстоював свою схему. Він був викликаний у Нью-Йорк і провів жахливі пів години на килимі в офісі Пітера Каргарта. У липні він перестав представляти інтереси Каргарта, а в серпні Семюель Мередіт, якому було тридцять п'ять років, офіційно став партнером Каргарта. Четвертий стусан зробив свою справу.

Я гадаю, що у кожного чоловіка є якась погана риса, що визначає його характер, настрої та загальний світогляд. У деяких чоловіків ці риси приховані, і ми ніколи не дізнаємось про їхню присутність, поки вони не завдадуть удару у темряві якоїсь ночі.

Але Семюель завжди проявляв таку рису у своїх діях, і те, як він виглядав при цьому, змушувало людей шаленіти. І в цьому йому пощастило, бо кожного разу, коли його маленький диявол вилазив назовні, він зустрічав таке прийняття, яке змушувало його повертатись донизу, в тяжкому, слабкому та пригніченому стані. Це той самий диявол, та сама риса, яка змусила його зганяти друзів Гіллі з ліжка, і змусила його зайти в будинок Марджорі.

Якби ви мали можливість провести рукою по щелепі Семюеля Мередіта, ви відчули б там Гулю. Він зізнається, що ніколи не був впевнений, який саме стусан залишив її там, але ні за що не хотів би позбутися її. Він каже, що не буває гіршого негідника, ніж старий негідник, і що іноді, перш ніж приймати рішення, йому дуже допомагає можливість погладити підборіддя. Журналісти називають це нервовою звичкою, але це не так. Саме завдяки цьому він знову може відчувати чудову ясність та просвітлюючу розумність цих чотирьох стусанів.

ПІРАТ ВІДКРИТОГО МОРЯ

Ця неймовірна історія починається з моря, яке було наче блакитний сон, барвистим, як панчохи з синього шовку, та під небом синім як дитячі очі. Сонце з заходу сяяло в морі маленькими золотими дисками, і якби ви пильно дивились, ви могли б бачити, як вони перестрибують з верхівки однієї хвилі на верхівку іншої, поки зрештою не приєднуються до широкого намиста з золотих монет, яке нанизувалось десь за півмилі, і врешті-решт ставало разючим заходом сонця. Десь на півдороги між берегом Флориди та золотим намистом кинула якір біла парова яхта, новенька і витончена, а під синьо-білим тентом на її кормі світловолоса дівчина, напівлежачі на плетеній канапі, читала «Повстання Янголів» Анатолія Франса.

Їй було дев'ятнадцять, вона була стрункою і гнучкою, з розбещеним заманливим ротиком і пронизливими сірими очима, сповненими променистою цікавістю. Її ноги, без панчіх, натомість прикрашені, радше ніж одягнені в синьо-атласні капці, які невпинно гойдалися на кінчиках її пальців, лежали на поручні іншої канапи, що стояла поруч тієї, яку вона займала. Читаючи, вона періодично балувала себе ледь прикладаючи до язика половинку лимона, яку тримала в руці. Інша половина, висмоктана насухо, лежала на палубі біля її ніг і дуже м'яко гойдалася туди-сюди при майже непомітному русі морських хвиль.

Друга половина лимона вже майже втратила весь свій сік, а золоте намисто дивовижно виросло в ширину, коли раптом сонна тиша, яка огорнула яхту, була порушена звуком важких кроків, і літній чоловік, увінчаний впорядкованим сивим волоссям і одягнений у білий фланелевий костюм, з'явився на верхівці трапу. Там він на мить зробив паузу, поки його очі не звикли до сонця, а потім, побачивши дівчину під навісом, він пробуркотів щось тривале і повне справедливого невдоволення.

Якщо він мав намір таким чином отримати будь-яку реакцію, він був приречений на розчарування. Дівчина спокійно перегорнула дві сторінки, перегорнула одну назад і механічно піднесла лимон на відстань дегустації, а потім дуже слабко, але досить виразно позіхнула.

— Ардіто! — суворо сказав сивий чоловік.

Ардіта вимовила тихий звук, який насправді нічого не значив.

— Ардіто! — повторив він. — Ардіто!

Ардіта мляво підняла лимон, дозволивши вислизнути одному слову, перш ніж він торкнувся до язика.

— Замовкни.

— Ардіто!

— Що?

— Ти вислухаєш мене, інакше мені доведеться завести слугу, який утримуватиме тебе, поки я розмовляю з тобою?

Лимон спускався повільно і зневажливо.

— Виклади це письмово.

— Чи вистачить в тебе пристойності закрити цю гидотну книгу і відкинути цей проклятий лимон хоча б на дві хвилини?

— О, а хіба ти не можеш дати мені спокій хоча б на секунду?

— Ардіто, я щойно отримав телефонне повідомлення з берега...

— Телефонне? — Вона вперше виявила слабкий інтерес.

— Саме так...

— Ти хочеш сказати, — здивовано перервала вона, — що вони дозволили тобі провести тут кабель?

— Так, і тільки зараз...

— Хіба інші яхти не зіткнуться з ним?

— Ні. Він проходить по дну. П'ять хвилин...

— Та будь я проклята! До пекла! Це ж чудові досягнення науки, чи щось таке, чи не так?

— Ти дозволиш мені сказати те, що я почав?

— Викладай.

— Ну, здається, я піднявся, щоб..., — він зробив паузу і кілька разів розгублено проковтнув. — О, так. Дівчино, полковник Морленд знову зателефонував, щоб попросити мене обов'язково привести тебе на вечерю. Його син Тобі приїхав з Нью-Йорка спеціально, щоб зустрітися з тобою, і він запросив ще кількох молодих людей. В останній раз я питаю, чи ти...

— Ні, — категорично відповіла Ардіта, — ні за що. Я відправилась в цей проклятий круїз з однією метою — відвідати Палм-Біч, і ти про це знав. І я абсолютно чітко відмовляюся зустрічатися з будь-яким проклятим старим полковником або з будь-яким проклятим молодим Тобі, чи з будь-яким іншим проклятим старим чи молодим, або ж відвідувати будь-яке інше прокляте старе містечко в цьому божевільному штаті. Тож ти або відвезеш мене до Палм-Біч, або ж заткнися та йди собі.

— Дуже добре. Це остання крапля. У твоєму захопленні цим чоловіком — чоловіком, який відомий своїми надмірностями, чоловіком, якому твій батько не дозволив би навіть вимовити твоє ім'я — ти перейшла усіляку

межу, виставивши себе дівчиськом радше з півсвіту, ніж з того кола, в якому ти, як вважається, виросла. Відтепер...

— Я знаю, — іронічно перервала Ардіта, — відтепер ти йдеш своїм шляхом, а я йду своїм. Я вже чула цю історію раніше. Ти ж знаєш, що я тільки про це і мрію.

— Відтепер, — об'явив він пихато, — ти не моя племінниця. Я...

— О-о-о-о! — пролунав крик Ардіти неначе агонія згубленої душі. — Чи нарешті ти перестанеш мені набридати? Чи ти даси мені спокій? Коли, нарешті, ти стрибнеш за борт і втопишся? Ти хочеш, щоб я жбурнула цю книгу в тебе?

— Якщо ти наважишся зробити хоч щось...

Бац! «Повстання Янголів» промайнуло в повітрі, відхилилось від цілі лише на довжину короткого носа і весело плюхнулось на східці трапу.

Сивий чоловік інстинктивно зробив крок назад, а потім два обережні кроки вперед. Ардіта вскочила, витягнувшись в усі свої п'ять футів та чотири дюйми, і виширилась на нього зухвало. Її сірі очі палали.

— Тримайся якомога далі!

— Як ти смієш! — закричав він.

— Тому що мені це до чорта подобається!

— Ти стала нестерпною! З таким характером...»

— Ти сам зробив мене такою! Жодна дитина ніколи не має поганого характеру, як тільки не з вини її сім'ї! Якою б я не була, ти сам у цьому винний.

Бурмочучи щось собі під ніс, її дядько повернувся і, йдучи вперед, гучним голосом звелів готувати шлюпку. Потім він повернувся до тенту, де Ардіта знову присіла і повернула свою увагу лимону.

— Я прямую на берег, — повільно сказав він. — Я повернуся о дев'ятій годині вечора. Коли я повернусь, ми підемо назад до Нью-Йорка, де я передам тебе тітці до кінця твого природного, а точніше неприродного, життя.

Він зробив паузу і подивився на неї, і тоді одразу все у її цілковито дитячій красі здавалося проколало його гнів, як надуту шину, і зробило його безпорадним, невпевненим та зовсім нерозумним.

— Ардіто, — сказав він доброзичливо, — я не дурень. Я знаю життя. Я знаю людей. І, дитино, розпусники не змінюються, допоки не втомлюються від себе самих — і тоді вони вже не є собою — вони лушпиння себе самих. — Він дивився на неї так, ніби очікуючи якоїсь домовленості, але не бачачи з її боку ані погляду, ані звуку, продовжував. — Можливо, цей чоловік любить тебе — це можливо. Він любив багатьох жінок, і він буде любити багатьох інших. Менш як місяць тому, лише одного місяця, Ардіта, він був втягнутий у горезвісну справу з тією рудою жінкою Мімі Мерріл, пообіцявши подарувати їй алмазний браслет, який російський цар подарував його матері. Ти знаєш про це — ти ж читаєш газети.

— Лячні скандали від стривоженого дядька, — позіхнула Ардіта. — Знімемо фільм про це. Лихий світський розбишака спокушає зіпсоване дівчисько. Зіпсоване дівчисько в кінець заворожене його вогняним минулим. Планує зустрітися з ним у Палм-Біч. Всі плани ламає стривожений дядько.

— Ти можеш сказати мені, чому, чорт забирай, ти так хочеш одружитися з ним?

— Я впевнена, що зможу пояснити, — невдовзі сказала Ардіта. — Можливо, тому, що він єдиний чоловік, добрий чи поганий, який має достатньо уяви та мужності, щоб жити за своїми переконаннями. Можливо, тому, щоб позбутися тих молодих дурнів, які марно витрачають час, переслідуючи мене по всій країні. А що стосується відомого російського браслета, нехай тебе це не хвилює. Він подарує мені його у Палм-Біч, якщо, звісно, ти проявиш хоч трохи розуму.

— А як щодо рудоволосої жінки?

— Він не бачився з нею пів року, — сердито сказала вона. — Ти не думаєш, що у мене достатньо гордості, щоб переконатися в цьому? Невже ти до цього часу не зрозумів, що я, чорт забирай, можу творити все, що мені завгодно, з, чорт забирай, будь-яким чоловіком, з яким хочу?

Вона виставила підборіддя у повітря, ставши схожою на статую «Нескорена Франція», а потім трохи зіпсувала позу, піднявши лимон.

— Чи може тебе захоплює той російський браслет?

— Ні, я просто намагаюся дати тобі такий аргумент, який був би тобі зрозумілий. І я б хотіла, щоб ти дав мені спокій, — сказала вона, знов починаючи злитись. — Ти знаєш, що я ніколи не передумаю. Ти мене доводиш вже три дні, допоки я не зйду з розуму. Я не поїду на берег! Цього не буде! Ти чуєш? Не буде!

— Дуже добре, — сказав він, — але до Палм-Біч ти теж не поїдеш. З усіх егоїстичних, розбещених, неконтр-ольованих, впертих, нестерпних дівчисьок, яких я коли-небудь...

Шмяк! Половинка лимона втрапила йому в шию. Од-ночасно з іншого борту пролунало:

— Шлюпка готова, містер Фарнем.

Занадто повний слів і люті, щоб говорити, містер Фар-нем кинув лише один цілком осудливий погляд на свою племінницю і, швидко обернувшись, побіг по сходах.

II

П'ята година скотилася з сонця і безшумно бухну-лася в море. Золоте намисто розширилося до розмірів блискучого острова, і слабкий вітерець, що грав кра-ями тенту і розгойдував один з блакитних капців, раптом

переповнився піснею. Це був хор чоловіків, що перебували у щільній гармонії та в ідеальному ритмі, які супроводжувалися звуками весел, що розрізали блакитні води. Ардіта підняла голову і прислухалась.

*Моркви пучок,
Квасолі стручок,
Свиня з потрохами,
Хай нам щастить!
Дми вітерець,
Дми вітерець,
Дми вітерець,
Своїми міхами.*

Ардита здивовано наморщила брови. Сидячи нерухомо, вона нетерпляче слухала, як хор заспівав другий куплет.

*Цибуля та кмин,
Маршал та Дін,
Голдберг та Грін
І Тотенхами.
Дми вітерець,
Дми вітерець,
Дми вітерець,
Своїми міхами.*

Вигукнувши, вона впустила книгу на палубу, де та розкинулася у відкритому вигляді, і поспішила до борту. Десь за п'ятдесят футів до неї наближався великий гребний човен, який містив семеро чоловіків, шість з них веслували, а один стояв на кормі та диригував їх піснею, вимахуючи диригентською паличкою.

*Устриць мішок,
Шкарпетки з кишок,*

*Чи зробиш годинник
З амальгами?...*

Очі ватажка раптом уперлися в Ардіту, яка з цікавістю перехилилася через борт. Він зробив швидкий рух своєю паличкою, і спів миттєво припинився. Вона побачила, що він єдиний білий чоловік у човні — шість веслярів були неграми.

— Гей, на «Нарцисі!» — ввічливо вигукнув він.

— До чого весь цей гамір? — весело відгукнулася Ардіта. — Екіпаж набрано з окружної божевільні?

Тим часом човен чиркнув борт яхти, великий негр у краватці розвернувся і схопив штормтрап. Після цього ватажок залишив своє місце на кормі, і, перш ніж Ардіта встигла зрозуміти, що відбувається, він швидко піднявся по сходах і переводячи подих завмер перед нею на палубі.

— Жінок та дітей не чіпати! — стрімко сказав він. — Усіх плаксивих немовлят негайно втопити, а всіх чоловіків — у подвійні кайдани!

Ардита від хвилювання сховала руки в кишені сукні та здивовано дивилася на нього.

Він був молодим чоловіком з презирливою лінією губ, яскравими блакитними очима здорової дитини, розташованими на темному чутливому обличчі. Його волосся було темно-чорним, вологим і кучерявим — волоссям грецької статуї, яка раптово стала брюнетом. Він мав вишукану статуру, був вишукано одягнений і витончений, як спритний квотербек.

— Ну це ж треба! — сказала вона приголомшено.

Вони холодно дивилися один на одного.

— Ви здаєте корабель?

— Це вибух дотепності? — вимагала Ардіта. — Ви ідіот, чи це просто обряд ініціації якогось студентського братства?

— Я запитав, чи ви здаєте корабель.

— Мені здавалося, що в країні діє сухий закон, — зневажливо сказала Ардіта. — Ви пили лак для нігтів? Вам краще негайно зійти з цієї яхти!

— Що? — Голос молодого людини виражав недовіру.

— Геть з яхти! Ви мене почули?

Він на мить подивився на неї, ніби роздумуючи над тим, що вона сказала.

— Ні, — повільно промовив його зневажливий рот. — Ні, я не зійду з яхти. Але ви можете зійти, якщо хочете.

Підійшовши до борту, він дав коротку команду, і негайно весь екіпаж човна піднявся по трапу і вишукався перед ним — вугільно-чорні й темно-коричневі з одного флангу, і мініатюрний мулат чотирьох футів дев'яти дюймів зросту на іншому. Вони були однаково одягнені у якісь рвані блакитні костюми, прикрашені пилом та брудом; через плече у кожного висів невеликий, важкий на вигляд білий мішок, а під пахвами вони тримали великі чорні чохла, що, вочевидь, містили музичні інструменти.

— Увага! — скомандував молодий чоловік, різко клацнувши п'ятами. — Рів-няйсь! Струнко! Малюк, до мене!

Найменший негр зробив швидкий крок вперед і віддав вітання.

— Так, сер!

— Приймай командування спуститися донизу, спіймати екіпаж і зв'язати їх — усіх, крім механіка. Його привести до мене. О, і складіть там ці сумки біля борту.

— Так, сер!

Малюк знову віддав вітання і жестом зібрав п'ятьох інших навколо себе. Потім, після короткої наради пошепки, всі вони безшумно подалися вниз по трапу.

— А тепер, — весело сказав молодий чоловік Ардіті, яка була свідком цієї останньої сцени в мертвій тиші, — якщо ви присягнете своєю честю зіпсованого дівчиська,

що, мабуть, не варта багато, що ви будете тримати цей ваш маленький розбещений рот щільно закритим протягом сорока восьми годин, ви можете вільно гребти на берег у нашому човні.

— Інакше що?

— Інакше ви йдете на цьому кораблі у відкрите море.

Трохи зітхнувши з приводу кризи, що минула, молодий чоловік завалився на канапу, яку нещодавно звільнила Ардіта, і ліниво потягнувся. Куточки його рота помітно розслабилися, коли він оглянув багатий смугастий тент, відшліфовану латунь та розкішне оздоблення палуби. Його око впало на книгу, а потім на вичавлений лимон.

— Гм, — сказав він, — Джексон «Кам'яна Стіна» казав, що лимонний сік прояснює йому голову. Ваша голова відчуває себе досить ясною?

Ардита знехтувала можливістю відповісти.

— Тому що протягом п'яти хвилин вам доведеться прийняти ясне рішення, їхати чи залишатися.

Він взяв книгу і з цікавістю відкрив її.

— «Повстання Янголів». Звучить досить добре. Французька, так? — Він з новим інтересом дивився на Ардіту. — Ви французенка?

— Ні.

— Як вас звати?

— Фарнем.

— Фарнем, а далі?

— Ардіта Фарнем.

— Ну, Ардіто, не варто стояти там і кусати губи. Вам слід позбутися цих нервових звичок, поки ви молода. Краще йдіть сюди й присядьте.

Ардита вийняла з кишені різьблений нефритовий портсигар, дістала сигарету і запалила її, намагаючись здаватися спокійною, хоча і знала, що її рука трохи трем-

тять; потім вона перетнула простір палуби своєю гнучкою, хиткою ходою і присіла на іншу канапу, випустивши дим із рота прямо на тент.

— Вам не вдасться вигнати мене з цієї яхти, — твердо сказала вона. — І ви не дуже сповна розуму, якщо думаете, що вам вдасться зайти з цим далеко. Мій дядько сповістить по радіо весь океан о пів на шосту.

— Гм.

Вона швидко поглянула на його обличчя, спіймавши миттєвий відблиск неясної тривоги, що промайнув у куточках його рота.

— Мені все одно, — сказала вона, знизавши плечима. — Це не моя яхта. Я не проти з'їздити у круїз на пару годин. Я навіть вам позичу цю книгу, щоб у вас було що почитати на казенному судні, яке відвезе вас до тюрми Сінг-Сінг.

Він зневажливо засміявся.

— Якщо це порада, вам не потрібно турбуватися. Це все частина плану, складеного ще до того, як я взагалі дізнався про існування цієї яхти. Якби не вона, то була б наступна, що стояла на якорі, яку ми промайнули, коли йшли уздовж узбережжя».

— Хто ви? — раптом запитала Ардіта. — І чим займаєтесь?

— Ви вирішили не сходити на берег?

— Я ніколи навіть не розглядала цієї можливості.

— Ми загалом відомі, — сказав він, — всі семеро, як «Кертис Карлайл і його Шість Чорних Приятелів» — головний номер програми в «Зимовому саду» та «Забавках опівночі».

— Ви співаки?

— До цього дня були. Наразі, через ті білі сумки, які ви бачите там, ми втікачі від правосуддя, і якщо винагорода, яка пропонується за наше захоплення, до цього

часу ще не досягла двадцяти тисяч доларів, то значить
в втратив хист робити вірні здогадки.

— Що в мішках? — запитала Ардіта з цікавістю.

— Ну, — сказав він, — на цей час ми назвемо це багнюкою. Флоридською багнюкою.

III

Через десять хвилин після бесіди Кертиса Карлайла з дуже переляканим механіком яхта «Нарцис» лягла на курс і на всіх парах йшла на південь через ніжні тропічні сутінки. Мініатюрний мулат, Малюк, який, здавалося, мав повну довіру з боку Карлайла, повністю керував ситуацією. Камердинер і шеф-кухар містера Фарнема — єдині члени екіпажу на борту, за винятком механіка, що чинили спротив, тепер отримали змогу переглянути своє рішення, надійно прив'язані до своїх ліжок. Тромбон Мойсей, найбільший з негрів, отримав завдання і відерце з фарбою, і тепер прибирав назву «Нарцис» з носа судна, замінюючи її на назву «Хула-Хула», а інші зібралися на кормі й всі без винятку долучилися до гри у кості.

Віддавши розпорядження про те, щоб їжа була приготовлена та подана на палубі о сьомій тридцять, Карлайл знову приєднався до Ардіти, і, знову присівши на свою канапу, наполовину заплющив очі й впав у стан глибокої протрації.

Ардита уважно вивчила його і негайно класифікувала у якості романтичної особистості. Він справляв таке враження, ніби його впевненість у собі насправді споруджена на крихкому фундаменті. За кожним з його рішень вона ясно виявила нерішучість, яка була в безумовному контрасті з пихатою лінією його губ. «Він не такий, як я, — подумала вона. — У чомусь є різниця».

Як переконана егоїстка, Ардіта часто аналізувала себе; ніколи не заперечуючи свого егоїзму, вона робила це цілком природно і не відволікаючись від свого безперечного шарму. Попри те, що їй було дев'ятнадцять, вона справляла враження милої дитини, і в теперішньому сьайві її молодості та краси всі чоловіки та жінки, яких вона знала, були лише трісками, які погойдувались на хвилях її темпераменту. Вона була знайома і з іншими егоїстами та виявила, що насправді егоїстичні люди вводять її в нудьгу швидше, ніж безкорисливі люди, але поки не було жодного, кого вона в кінцевому підсумку не перемогла б і не поставила на коліна.

І хоча вона впізнала егоїста у людині на канапі поруч із собою, вона не відчула жодного звичного замикання дверей у своєму розумі, що означало повну готовність корабля до наступних дій; навпаки, її інстинкт підказував їй, що ця людина цілком уразлива і досить беззахисна. Колись Ардіта відмовилася від дотримання правил — а останнім часом це і було її головною розвагою, яка стала наслідком сильного бажання залишатись собою, — але зараз вона відчула, що ця людина, навпаки, була обтяжена власною зухвалістю.

Вона була набагато більше зацікавлена в ньому, ніж у ситуації, що склалася, яка хвилювала її не більше, ніж десятирічну дитину може хвилювати перспектива відвідати денний спектакль. Вона мала безумовну впевненість у своїй здатності піклуватися про себе за будь-яких обставин.

Ніч спадала. Блідий молодий місяць посміхнувся, туманно поглянувши на море, і в той час, коли берег тьмяно згасав і темні хмари були розкидані вітром, як листя на далекому горизонті, великий серпанок місячного сьайва несподівано омив яхту і розкинув доріжку, що наче сяюча кольчуга переливалася в кільватері. Час від часу траплявся

яскравий спалах сірника, коли один з них запалював сигарету, але, окрім низького гулу двигунів та рівномірного биття хвиль біля корми, на яхті було тихо, ніби на кораблі снів, що зіркою прямує крізь небесні простори. Навколо них струменів запах нічного моря, несучи з собою нескінченну тугу.

Карлайл нарешті порушила тишу.

— Щаслива дівчина, — зітхнув він, — я завжди хотів бути багатим... і мати можливість купити всю цю красу.

Ардіта позіхнула.

— А я б краще була як ви, — відверто сказала вона.

— І будете — приблизно на день. Але ви, схоже, маєте багато витримки для зіпсованого дівчиська.

— Не треба мене так називати.

— Вибачте.

— Що стосується витримки, — продовжувала вона повільно, — це моя єдина беззаперечно-позитивна риса. Я нічого не боюся ані на небі, ані на землі.

— Гм, а я боюся.

— Щоб боятися, — сказала Ардіта, — людина повинна бути або дуже великою і сильною, або ж боягузом. Я не є ані тим, ані іншим». Вона на мить зробила паузу, і в її тон підкралась наполегливість. — Але я хочу поговорити про вас. Що, чорт забирай, ви утнули, і як ви це утнули?

— Навіщо? — запитав він цинічно. — Збираєтесь написати сценарій про мене?

— Продовжуйте, — наполягала вона. — Брешіть мені при місячному сяйві. Створіть казкову історію.

З'явився негр, увімкнув під тентом рядок маленьких вогників і почав сервірувати плетений стіл для вечері. І поки вони їли холодну нарізану курку, салат, артишоки та полуничний джем з багатих трюмів, Карлайл почав розповідати — спочатку вагаючись, але потім жвавіше, побачивши, що вона зацікавлена. Ардіта ледь торкнулася

їжі, спостерігаючи за його темним молодим обличчям — гарним, іронічним, та злегка розгубленим.

Він почав життя бідною дитиною в одному місті штату Теннессі, за його словами, настільки бідною, що його сім'я була єдиною білою сім'єю на їхній вулиці. Він ніколи не знав білих дітей — за ним неминуче слід у слід крокувала дюжина маленьких чорношкірих, пристрасних його шанувальників, яких він тримав у купі, завдяки яскравості своєї уяви та кількості різних халеп, у які він завжди їх заводив та з яких витягав. І здавалося, що саме ці враження направили його досить незвичайний музичний талант у дивне річище.

Існувала колись кольорова жінка, на ім'я Бель-Поуп Калхун, яка грала на фортепіано на вечірках, що проводилися для білих дітей — гарних білих дітей, які завжди вернули свого носа від Кертіса Карлайла. Але цей маленький «білий голодранець» звик сидіти біля її фортепіано і намагатися потрапити в ноту, підігруючи їй на одній з тих дудочок, що зазвичай мають хлопці. До того, як йому виповнилося тринадцять, він міг видати живий дратівливий регтайм із пошкодженої скрипки в маленьких кафе біля Нешвіла. Через вісім років мода на регтайм заповонила країну, і він взяв шість темношкірих на ланцюжок Орфея. П'ятеро з них були хлопчиками, з якими він виріс; іншим був маленький мулат, Малюк Святий, котрий був одним з багатьох негрів у Нью-Йоркському порту, а задовго до цього працював на плантаціях на Бермудських островах, поки не встроїв восьмидюймовий стилет у спину свого господаря. До того, як Карлайл зрозумів свою добру вдачу, він вже був на Бродвеї, з пропозиціями про ангажемент з усіх боків, а грошей було більше, ніж він коли-небудь мріяв.

Саме тоді почалася зміна у всьому його розумінні, досить дивна, і радше гірка зміна. Це сталося тоді, коли

він зрозумів, що золоті роки свого життя він проводить, шляючись сценами з великою кількістю чорношкірих людей. Їх номер був досить гарний, між іншим — три тромбони, три саксофони та флейта Карлайла — і те, що робило його оригінальним, було його власне особливе почуття ритму; але він став дивно чутливим щодо всього цього, і почав ненавидіти саму думку про виступи, ненавидів її з дня на день.

Вони заробляли гроші. Кожен контракт, який він підписував, вимагав від них все більше, але коли він пішов до менеджерів і сказав їм, що хоче розлучитися зі своїм секстетом і продовжувати працювати як звичайний піаніст, вони сміялися з нього і казали йому, що він божевільний — це було б творче самогубство. Потім він сміявся над фразою «творче самогубство». Вони всі її використовували.

Пів дюжини разів вони грали на приватних танцях по три тисячі доларів за ніч, і здавалося, що це викристалізувало всю його неприязнь до цього способу існування. Вони виступали в клубах і будинках, в які він не міг зайти вдень. Зрештою, він просто виконував роль вічної мавпи, свого роду сублімованого артиста хору. Йому було нудно від самого запаху театру, пудри та рум'ян, балаканини в гримерках та поблажливого схвалення з лож. Він більше не міг вкладати в це своє серце. Ідея занадто повільного наближення до розкоші дозвілля злостила його. Він, звичайно, потрохи просувався до цього, але ж, як дитина, їв морозиво так повільно, що зовсім не міг відчутти його смак.

Він хотів мати багато грошей і часу, можливості читати й грати, спілкуватися з такими чоловіками та жінками, яких ніколи не було поруч з ним, — такими, які часом якщо і думали про нього, то ставилися радше зневажливо; коротко кажучи, він хотів усього того, що він почав називати загальним терміном «аристократичність», така

аристократичність, яку, здавалося, можна було придбати за будь-які гроші, окрім грошей, зароблених таким способом, яким заробляв він. Тоді йому було двадцять п'ять років, і він не мав сім'ї, освіти чи будь-яких перспектив досягнути успіху в бізнес-кар'єрі. Він почав бурхливо грати на біржі, і протягом трьох тижнів втратив усе до останнього центру.

Потім настала війна. Він поїхав до Платсбурга, і навіть там його професія наздогнала його. Бригадний генерал викликав його до штабу і сказав йому, що він може краще послужити країні як лідер музичного гурту — тому він провів війну далеко від лінії фронту, розважаючи знаменитостей зі штабним оркестром. Це було не так вже й погано, за винятком того, що коли він бачив піхотинців, які кульгали, повертаючись з окопів, він хотів бути одним з них. Піт і багнюка, якими вони були вкриті, здавалися одним із тих невимовних символів аристократії, які завжди уникали його.

— Це сталося на приватних танцях. Після того, як я повернувся з війни, почалося все по-старому. Ми отримали пропозицію від синдикату готелів Флориди. І тоді це стало лише питанням часу.

Він замовк, і Ардіта з очікуванням подивилася на нього, але він похитав головою.

— Ні, — сказав він, — я не збираюся розповідати вам про це. Мені це занадто подобається, і я боюся, що втрачу трохи задоволення, якщо поділюся ним з кимось іншим. Я хочу зачепитися до тих кількох подихів, героїчних моментів, коли я виділився перед усіма ними, і дав їм зрозуміти, що я більше, ніж чортів дурний клоун.

Зверху від носа яхти раптом почувся тихий звук співу. Негри зібралися на палубі, і їхні голоси піднялися разом з приголомшливою мелодією, яка злетіла в жалісних гармоніках прямо до місяця. І Ардіта зачаровано слухала.

Ой, горе,
Ой, горе,
Матінка хоче на Чумацький шлях мене взяти.
Ой, горе,
Ой, горе,
Мій татко каже «Може підеш завтра?»,
Але «сьогодні» каже мати
Так... «сьогодні» каже мати.

Карлайл зітхнув і на мить замовк, дивлячись на зібрання безлічі зірок, що блимали, як електричні лампочки на теплому небі. Пісня негрів стихла, перетворившись на тужливий стогін, і здавалося, що хвилина за хвилиною яскравість зірок і велична тиша наростають, поки майже не стало чутно, як русалки наводять свою красу опівночі, розчісуючи срібні мокрі локони під місяцем і пліткуючи одна з одною про уламки кораблів, в яких вони мешкали внизу на опалово-зелених алеях.

— Розумієте, — тихо сказав Карлайл, — це та краса, яку я хочу. Краса повинна бути дивовижною, винятковою, вона повинна вразити тебе, як уві сні, як вишукані чарівні очі дівчини.

Він звернувся до неї, але вона мовчала.

— Розумієте, чи не так, Аніто... тобто я маю на увазі, Ардіто?.

Вона знову не відповіла. Вона вже деякий час міцно спала.

IV

У густий залитий сонцем полудень наступного дня пляма в морі прямо по курсу мимохідь перетворилася на зелено-сірий острів, який вочевидь був утворений вели-

кою гранітною скелею на північному кінці, що нахилилася на південь, тягнучись на мильо через яскраві хащі й трави до піщаного пляжу, який ліниво танув у прибої. Коли Ардіта, читаючи на своєму улюбленому місці, дійшла до останньої сторінки «Повстання Янголів», та, загорнувши книгу, підняла погляд і побачила його, вона тихо вигукнула від захоплення і покликала Карлайла, який у задумі стояв біля борту.

— Це воно? Те місце куди ви прямуєте?

Карлайл легковажно знизав плечима.

— Ви мене впіймали. — Він підвищив голос і покликав чинного шкіпера: — Малюк, це твій острів?

Мініатюрна голова мулата з'явилася з-за кута рубки.

— Так точно, сер! Це він.

Карлайл приєднався до Ардіти.

— Виглядає непогано, чи не так?

— Так, — погодилася вона, — але він не виглядає достатньо великим, для надійної схованки.

— Ви все ще сподіваєтесь на ті безпроводні повідомлення, якими ваш дядько сповістить весь океан?

— Ні, — відверто сказала Ардіта. — Я повністю на вашому боці. Мені б дуже хотілося, щоб вам вдалося втекти.

Він засміявся.

— Ви — наша Леді Удача. Здається, нам доведеться тримати вас із собою, як талісман — на цей момент, напевне.

— Було б дуже нечемно з вашого боку просити мене плисти назад, — холодно сказала вона. — Якщо ви зробите це, я почну писати дешеві романи, засновані на тій нескінченній історії вашого життя, якою ви поділилися зі мною минулої ночі.

Він злегка почервонів і напружився.

— Мені дуже шкода, що я змусив вас нудьгувати.

— О, мені насправді не було нудно — майже до самого кінця розповіді про те, як ви були розлучені, бо не могли танцювати з дамами, для яких грали.

Він сердито піднявся.

— Ви маєте до чорта злий малий язик!

— Вибачте, — сказала вона, розсміявшись, — я просто не звикла, щоб чоловіки частували мене історіями своїх життєвих амбіцій — особливо, якщо вони жили таким убивчо-платонічним життям.

— Чому? І чим же зазвичай вас частують чоловіки?

— О, вони говорять про мене, — зітхнула вона. — Вони кажуть мені, що я втілюю дух молодості та краси.

— І що ви їм кажете?

— О, я просто мовчки погоджуюсь.

— І що, кожен чоловік, якого ви зустрічаєте, каже вам, що кохає вас?

Ардіта кивнула.

— Чому б їм цього не робити? Все життя — це лише рух, спочатку у прямому напрямку, а потім в інший бік, лише від однієї фрази — «Я тебе кохаю».

Карлайл засміявся і сів.

— Це дійсно так. Це... це дуже добре. Це ви придумали?

— Так, а точніше я це винайшла. Це особливо нічого не означає. Це просто дотепно.

— Це зауваження», — сказав він серйозно, — цілком характерно для вашого кола.

— О, — нетерпляче перервала вона, — не починайте знову ці лекції про аристократію! Я не довіряю людям, які починають бути серйозними у цю годину ранку. Це легка форма божевілля — такий собі приступ після сніданку. Ранок — це час для сну, купання та лінощів.

Через десять хвилин вони зробили широкий розворот, наближаючись до острова з півночі.

«Тут є якась хитрість, — подумки прокоментувала Ардіта. — Він не може просто так кинути якір біля цієї скелі».

Вони прямували прямо до суцільної скелі, яка, мабуть, була заввишки понад сто футів, і, поки вони не опинилися в межах півсотні ярдів від неї, Ардіта не побачила їхньої мети. Потім вона в захваті плескала руками. У скелі була щілина, повністю прихована дивним навислим козирком, і через цю щілину яхта увійшла і дуже повільно пройшла вузьким каналом кришталево чистої води між високими сірими стінами. Потім вони гойдалися, ставши на якір у мініатюрному світі зеленого та золотого, у позолоченій бухті, з водою — гладкою, як скло, яка була оточена крихтливими пальмами — повним відбиття маленького світу дзеркальних озер та гілочок, який діти інколи створюють, граючись в піщаних купках.

— Не так вже й погано, чорт забирай! — схвильовано скрикнув Карлайл. — Думаю, що цей малий пройдисвіт таки розуміється на цьому куточку Атлантики.

Його енергійність була заразна, і Ардіта теж повеселішала.

— Це напевно ідеально гарна схованка!

— Господи, дійсно так! Це ж острів із книжок!

Човен був спущений у золотисте озеро, і вони відправились на берег.

— Пішли, — сказав Карлайл, коли вони висадилися на вологий пісок, — сходимо роздивитися.

Бахрому пальм оточувала плоска піщаного круглого простору діаметром приблизно з милю. Вони пішли нею на південь і, просунувшись далі по краю тропічної рослинності, вийшли на перламутрово-сірий незайманий пляж, де Ардіта скинула свої коричневі черевики для гольфу — вона, здавалося, назавжди покинула панчохи, — і пішла по краю води. Потім вони прогулялися

назад до яхти, де невгамовний Малюк готував їм обід. Він розмістив оглядовий пост на високій скелі на півночі, щоб спостерігати за морем з усіх боків, хоча сумнівався, чи загальновідомий цей вхід до скелі, бо він ніколи навіть не бачив карти, на якій був би позначений цей острів.

— Яка у нього назва, — запитала Ардіта, — я маю на увазі острів?

— Взагалі ніякої, — хмикнув Малюк. — Просто такий собі острів, і все тут.

Вже під вечір вони сиділи, спершись спинами на великі валуни у найвищій частині скелі, і Карлайл окреслював для неї свої розпливчасті плани.

Він був впевнений, що у цей час вже полювали на нього. Загальний дохід від оборудки, яку він утнув, і щодо якої він ще відмовлявся її просвітити, оцінювався у трохи менше ніж мільйон доларів. Він розраховував відлежати тут кілька тижнів, а потім відправитись на південь, тримаючись за межами звичайних суднохідних шляхів, обійти мис Горн і прямувати до Кальяо, у Перу. Подробиці видобутку вугілля та забезпечення він повністю залишав на Малюка, який, здавалося, ходив цими морями в усіх можливих якостях — від юнги на борту кавового торговця до першого помічника на бразильському піратському кораблі, капітана якого вже давно повісили.

— Якби він був білим, він давно був би королем Південної Америки», — наголошував Карлайл. — Що стосується розуму, відносно нього Букер Т. Вашингтон схожий на круглого дурня. Він взяв краплину хитрості від кожної раси й нації, чия кров тече у нього в жилах, а їх з півдюжини буде, або ж я брехун. Він обожнює мене, тому що я єдина людина у світі, яка може грати регтайм краще за нього. Ми мали звичку сидіти разом на пристані у Нью-Йорку, він з фаготом, а я з гобоем, мішаючи мінорні ноти африканських мотивів, яким тисячу років, а щури

виповзали з нір і сідали кругом навколо нас; вони пищали та вищали, як роблять собаки перед фонографом.

Ардіта розсміялася.

— Розповідайте комусь іншому!

Карлайл посміхнулася.

— Я клянусь, що це...

— Що ви будете робити, коли дістанетесь Кальяо? — перервала вона.

— Сяду на корабель до Індії. Я хочу стати раджею. Дійсно хочу. Моя ідея — поїхати кудись в Афганістан, придбати палац і репутацію, а потім приблизно через п'ять років з'явитися в Англії з іноземним акцентом і загадковим минулим. Але спочатку Індія. Чи чули ви, як кажуть, що все золото у світі дуже повільно повертається до Індії. У цьому є щось захопливе. І я хочу мати дозвілля для читання — незліченне.

— А після цього?»

— Після цього, — відповів він зухвало, — настає аристократія. Смійтеся, якщо хочете, але, принаймні, вам доведеться визнати, що я знаю, чого я хочу, — я думаю, що знаю краще, ніж ви.

— Навпаки, — заперечила Ардіта, потягнувшись у кишеню за портсигаром, — коли ми зустрілися, я якраз опинилася в центрі великого заворушення всіх моїх друзів і родичів, які були проти того, що я знала, чого хочу.

— І що ж це було?

— Чоловік.

Він здригнувся.

— Ви маєте на увазі, що були заручені?

— В якомусь сенсі. Якби ви не з'явилися на борту, я мала намір зійти на берег учора ввечері — як давно це було, здається, — і зустріти його в Палм-Біч. Він чекає мене там з браслетом, який колись належав Катерині Російській. Зараз не треба нічого бурмотіти про

аристократизм, — швидко додала вона. — Мені він сподобався просто тому, що він мав уяву та велику мужність додержуватись своїх переконань.

— Але ваша родина це не схвалювала, так?

— Якщо можна так назвати — лише дурний дядько і ще дурніша тітка. Схоже, він потрапив у якийсь скандал з рудоволосою жінкою на ім'я Мімі. «Це було страшенно перебільшено», — сказав він, а чоловіки мені не брешуть. І все одно мені було байдуже, що він зробив; мало значення лише майбутнє. І я бачила його. Коли чоловік закоханий у мене, він не дбає про інші розваги. Я звеліла йому негайно покинути її, і він так і зробив.

— Я відчуваю приступ ревнощів, — похмуро промовив Карлайл, а потім засміявся. — Я думаю, я просто буду тримати вас разом з нами, поки ми не потрапимо в Кальяо. Тоді я позичу вам достатньо грошей, щоб повернутися до Штатів. Тобто ви будете мати досить часу поміркувати щодо того джентльмена.

— Не смійте так говорити зі мною! — вибухнула Ардіта. — Я не стану терпіти батьківського ставлення ні від кого! Зрозуміло?.

Він посміхнувся, а потім зупинився досить збентежений, оскільки її холодний гнів ніби обгорнув і охолодив його.

— Вибачте, — невпевнено вимовив він.

— О, і не вибачайтесь! Я терпіти не можу чоловіків, які кажуть “вибачте” таким чоловічим, стриманим тоном. Просто замовкніть!

Запанувала тиша — тиша, яку Карлайл відчував досить незручною, але Ардіта, здавалося, зовсім її не помітила. Сидячи та насолоджуючись сигаретою, вона дивилася на блискуче море. Через хвилину вона вдерлася на скелю і лежала, звисившись обличчям через край та дивлячись вниз. Карлайл, спостерігаючи за нею, зрозумів,

що її грація, здавалося, взагалі ніяк не залежить від положення тіла, яке вона приймає.

— О, дивіться! — скрикнула вона. — Там багато різновидів уступів — широких і різної висоти.

Він приєднався до неї, і вони дивилися в запаморочливу висоту разом.

— Ми підемо купатися сьогодні вночі! — схвильовано сказала вона. У місячному сайві.

— Може краще було б заходити в воду з пляжу на іншому боці?

— Ні в якому разі. Я люблю пірнати. Ви можете використати купальний костюм мого дядька, хоча він і буде на вас мішком висіти, тому що дядько дуже погладшав. А у мене є шедевральна штучка, яка вже шокувала тубільців по всьому Атлантичному узбережжю від Бидефорду до Сент-Огастину.

— Як акула?

— Так, я дуже добре плаваю. А виглядаю ще краще. Один скульптор на курорті минулого літа, сказав, що мої литки варті п'ятсот доларів.

Здається, на це жодної відповіді не було, тому Карлайл мовчав, дозволивши собі лише стриману внутрішню посмішку.

V

Коли наповзла ніч з блакитними та сріблястими тінями, вони перетнули мерехтливий канал у веслувальному човні й, прив'язавши його до кам'яного виступу, почали разом підійматися на скелю. Перший уступ був широким, заввишки десять футів і являв собою природну

платформу для пірнання. Там вони присіли під яскравим місячним світлом і спостерігали за слабким невпинним плеском вод, який тепер майже припинився, тому що до моря прийшов відлив.

— Ви задоволені? — раптом запитав він.

Вона кивнула.

— Я завжди задоволена біля моря. Знаєте, — продовжувала вона, — я цілий день думала, що ви і я дещо схожі. Ми обоє є бунтівниками — лише з різних причин. Два роки тому, коли мені було всього вісімнадцять, а вам було...

— Двадцять п'ять.

— ...ми обидва за звичайними мірками добилися успіхів. Я була абсолютно приголомшливою дебютанкою, а ви — успішним музикантом, тільки-но з армії...

— Джентльмен за рішенням Конгресу, — іронічно вставив він.

— Ну, у будь-якому випадку ми обидва відповідали очікуванням. Якщо наші гострі кути й не стерлися, вони принаймні затупилися. Але глибоко в нас обох було щось, що змусило нас вимагати більшого для щастя. Я не знала, чого я хочу. Я змінювала чоловіка за чоловіком, неспокійна, нетерпляча, місяць за місяцем стаючи все менш поступливою і все більше незадоволеною. Я звикла іноді сидіти, кусаючи губи й думаючи, що я напевне з глузду з'їхала — у мене було страшне відчуття швидкоплинності. Я хотіла всього і зараз... зараз... зараз! І я була... вродливою. Я ж вродлива, чи не так?

— Так, — обережно погодився Карлайл.

Ардіта раптом піднялася.

— Почекайте секунду. Я хочу спробувати це чудове море.

Вона підійшла до кінця уступу і стрибнула у море, склавшись у повітрі вдвоє, а потім, випроставшись, пірнула у воду — стрункою, як клинок з ідеальним лезом.

Через хвилину її голос долинув до нього.

— Розумієте, я читала весь день і більшу частину ночі. Я почала зневажати суспільство...

— Повертайтеся сюди, — перебив він. — Що до дідька ви робите?

— Просто плаваю собі навколо на спині. Я буду за хвилину. Дозвольте мені розповісти. Єдине, що мені подобалось, — шокувати людей; одягати щось зовсім неможливе і досить чарівне на вишукану вечірку, гуляти з найскандальнішими людьми в Нью-Йорку і потрапляти в якісь найбільш пекельні халепи, які тільки можна собі уявити.

Звуки сплесків змішувалися з її словами, а потім він почув її поспішне дихання, коли вона почала підійматися вгору на уступ.

— Спробуйте! — покликала вона.

Він покірно піднявся і пірнув. Коли він виринув, і, струшуючи краплі води, знову піднявся на скелю, то виявив, що її вже нема на уступі, але через секунду переляку він почув її легкий сміх з іншого уступу на десять футів вгору. Там він приєднався до неї, і вони обидва деякий час сиділи тихо, обхопивши руками коліна, трохи задихані від підйому.

— Сім'я лютувала, — сказала вона раптово. — Вони намагалися найшвидше видати мене заміж. І тоді, коли я почала відчувати врешті решт, що життя не так вже й варте того, щоб жити, я щось знайшла... — Її очі вибагливо піднеслися в небо: — Я щось знайшла!

Карлайл чекав, і її слова полилися поспіхом.

— Сміливість — саме це; сміливість, як правило життя, як головний непорушний принцип. Я почала вибудовувати цю величезну віру в себе. Я почала помічати в усіх моїх кумирах минулого якийсь прояв сміливості — він несвідомо був саме тим, що мене приваблювало. Я почала відокремлювати сміливість від інших проявів життя.

Різні прояви сміливості — побитий у кров професійний боєць, який підіймається знову і знову — я змушувала чоловіків супроводжувати мене дивитися бої; декласована жінка, що пропливала крізь увесь цей гадючник і дивилася на них так, ніби вони були брудом під її ногами; вподобання того, що завжди подобається; повне ігнорування думок інших людей — просто жити так, як мені завжди подобалось, і померти так, як заманеться мені... Ви взяли сигарети?

Він передав їй одну і мовчки запалив для неї сірник.

— І все ж, — продовжувала Ардіта, — чоловіки продовжували збиратися навколо мене — старі чоловіки та юнаки, більшість з них — мої ментальні та фізичні підлеглі, але всі вони дуже бажали мене мати — володіти цим чудовим і гордим життям, яке я побудувала навколо себе. Розумієте?

— Тобто, вас ніколи не перемагали, і ви ніколи не вбачалися?

— Ніколи!

Вона підскочила до краю уступу, постала на мить, як фігура розп'яття на фоні неба, і, описавши темну параболу, гепнулась без сплеску між двома срібними брижами двадцятьма футами нижче.

Її голос знову долинув до нього.

— І сміливість для мене означала просіку через ту сіру мряку, яка спускається на життя, давала можливість не тільки перемагати людей та обставини, але долати похмурість самого існування. Вона була підтвердженням цінності життя та значення тимчасових речей.

Зараз вона знову дерлася вгору, і при останніх словах з'явилася її голова з вологим жовтим волоссям, симетрично відкинутим назад.

— Все це дуже добре, — заперечив Карлайл. — Ви можете назвати це сміливістю, але ваша сміливість на-

справді побудована на гордості вашого походження. Це зухвале ставлення до життя у вас виховали. А у мої сірих буденностях навіть сміливість — одна з тих сірих і мертвих речей.

Вона сиділа біля краю, обіймаючи коліна і розгублено дивилася на білий місяць; а він сидів трохи позаду, як якийсь гротескний божок, втиснутий у нішу в скелі.

— Я не хочу корчити з себе Поліанну, — почала вона, — але ви все ще не зрозуміли мене. Моя сміливість — це віра... віра у вічну мою непохитність... що радість ще повернеться, і повернеться надія та мимовільність. І я відчуваю, що до цього я повинна тримати губи стиснутими, підборіддя високо піднятим, а очі широко відкритими — і не зобов'язана. Ой, я часто бувала у пеклі й не нила при цьому, а жіноче пекло — воно страшніше за чоловіче.

— Але якщо припустити, — запропонував Карлайл, — що перш ніж радість і надія дійсно повернуться, завіса опуститься для вас назавжди?

Ардіта піднялася і, підійшовши до стіни, з деякими труднощами вдерлася на черговий уступ — ще на десять-п'ятнадцять футів вгору.

— Все одно, — відгукнулася вона, — і тоді я б перемогла!

Він посунувся до краю, допоки не побачив її.

— Краще не пірняйте звідти! Ви зламаєте спину, — швидко сказав він.

Вона засміялась.

— Ні в якому разі!

Вона повільно розвела руки й стояла там, схожа на лебедя, випромінюючи гордість за свою юну досконалість, яка запалювала тепле сяйво в серці Карлайла.

— Ми летимо крізь чорне повітря з широко розпростертими руками, — вигукнула вона, — міцно тримаючи ноги прямо позаду, як хвіст дельфіна, і ми впевнені, що

ніколи не вдаримося об те срібло там внизу, аж допоки зненацька воно не прийме нас у своє тепло, сповнене маленьких хвиль, що пестять.

Потім вона опинилася в повітрі, і Карлайл мимоволі затримав подих. Він не збагнув, що це стрибок з висоти майже в сорок футів. Здавалося, пройшла вічність, перш ніж він почув стрімкий щільний звук, коли вона досягла моря.

І саме тоді, коли він з радісним полегшенням зітхнув в той час, коли її легкий сміх добіг на вершину скелі й пронизав його стривожені вуха, він зрозумів, що кохає її.

VI

Час, не маючи ніякої особливої мети, подарував їм три дні. Коли сонце через годину після світанку зазірало в ілюмінатор каюти Ардіти, вона весело підіймалася, одягала купальний костюм і йшла на палубу. Негри залишали свої справи, кожного разу коли бачили її, і, сміючись та балакаючи, скупчувались біля борту, поки вона плавала, як спритна риба, над і під поверхнею чистої води. Коли наставала прохолода сутінок, вона знову плавала, а також ніжилась і курила разом із Карлайлом на скелі, або ж вони просто лежали на піску південного пляжу, потроху розмовляючи, але не забуваючи спостерігати, як день барвисто і трагічно впадає в нескінченну тугу тропічного вечора.

І протягом цих довгих сонячних годин думка Ардіти про цей епізод як випадковий, божевільний, як краплю романтики в пустелі реальності, поступово покинула її. Вона боялася часу, коли він рушить на південь; вона боялася всіх можливих варіацій, які постали перед нею; думки її стали раптом клопіткими, а рішення одіозними.

Якби молитви змогли знайти місце в язичницьких ритуалах її душі, вона попросила б життя завмерти лише на деякий час і стати ліниво поступливим швидкому потоку фантазій Карлайла, його яскравій хлопчачій уяві та схильності до монomanії, яка, здавалося, пронизувала його темперамент і розфарбовувала кожну його дію.

Але ця історія зовсім не про двох на острові, і насамперед стосується зовсім не того, як в ізоляції від зовнішнього світу народжується кохання. Це перш за все зображення двох особистостей, а його ідилічне розташування серед пальм на шляху Гольфстріму є досить випадковим. Більшість із нас задоволені існуванням, розмноженням та боротьбою за право робити те чи інше, а панівна ідея з самого початку приречена на провал; спроба ж контролю над своєю долею зарезервована для небагатых щасливців, які, можливо, є нещасними.

Для мене найцікавіше в Ардіті — сміливість, яка зачмариться разом з її красою та молодістю.

— Візьми мене з собою, — якось сказала вона однієї ночі, коли вони ліниво сиділи в траві під покровом розлогої пальми. Негри принесли на берег свої музичні інструменти, і звук чудового регтайму м'яко плив у теплого диханні ночі. — Я б хотіла знову з'явитися через десять років, як казково багата індійська дама, — продовжувала вона.

Карлайл швидко глянув на неї.

— Знаєш, це можливо.

Вона розсміялась.

— Це пропозиція одруження? Чудово! Ардіта Фарнем стає нареченою пірата. Дівчину з вищого світу викрав грабіжник банку, що грає регтайм.

— Це був не банк.

— А що це було? Чому ти не розкажеш мені?

— Я не хочу руйнувати твої ілюзії.

— Дорогий мій, я не маю жодних ілюзій щодо тебе.
— Я маю на увазі твої ілюзії щодо себе самої.
Вона здивовано підняла голову.
— Мене самої? Що взагалі мене може пов'язувати з випадковими злочинами, які ти вчинив?
— Це ще належить з'ясувати.
Вона потягнулася і погладила його по руці.
— Шановний містер Кертіс Карлайл, — тихо сказала вона, — ти кохаєш мене?
— Наче це має якесь значення.
— Але воно дійсно має, тому що я думаю, що я закохалася у тебе.
Він іронічно подивився на неї.
— Таким чином твій рахунок за січень складає пів дюжини, — підсумував він. — Припустимо, я спіймаю тебе на слові та запропоную прямувати зі мною до Індії?
— А якщо я спіймаю тебе на слові?
Він знизав плечима.
— Ми можемо одружитися в Кальяо.
— Яке життя ти можеш запропонувати мені? Я не маю на увазі тебе образити, але серйозно; що буде зі мною, якщо люди, які хочуть винагороду у двадцять тисяч доларів, раптом наздоженуть тебе?
— Я думав, ти не боїшся.
— Я не боюся нічого, але я не хочу нехтувати своїм життям заради того, щоб продемонструвати одному чоловікові, що це саме так.
— Як було б добре, якби ти була бідна. Просто маленька бідна дівчинка, яка замріяно дивиться через паркан коров'ячої ферми.
— Хіба так було б краще?
— Я б із задоволенням дивував тебе, дивлячись, як твої очі широко розкриваються, розглядаючи різні речі. Якби вони були тобі потрібні! Розумієш?

— Розумію... як дівчата, які дивляться у вітрини ювелірних магазинів.

— Саме так, і хочуть отой великий довгастий годинник з платини, що має алмази по всьому краю. І як тільки ти б вирішила, що це занадто дорого, і вибрала б щось із білого золота за сто доларів, я б сказав: «Дорого? Аж ніяк ні!» І ми б зайшли у магазин, і незабаром платина вже б сяяла на твоєму зап'ясті.

— Це звучить так приємно, вульгарно... і смішно, чи не так? — пробурмотіла Ардіта.

— Хіба ж ні? Хіба ти не уявляєш, як ми подорожуємо усюди й витрачаємо гроші направо і наліво, стаючи кумирами усіх порт'є й офіціантів? О, блаженні багаті за велінням духа свого, бо вони успадкують землю!

— Я щиро бажаю, щоб у нас все було саме так.

— Я кохаю тебе, Ардіто, — ніжно сказав він.

Її обличчя на мить втратило дитячий вигляд і стало напрочуд серйозним.

— Я люблю бути з тобою, — сказала вона, — більше, ніж з будь-яким чоловіком, якого я коли-небудь зустрічала. І мені подобається твій погляд і твоє темне нестрижене волосся, і те, як ти перестрибуєш через борт, коли ми виходимо на берег. Насправді Кертіс Карлайл, мені подобаються абсолютно всі речі, які ти робиш, коли ти абсолютно природний. Я думаю, у тебе сильна воля, і ти знаєш, як я до цього ставлюсь. Іноді, коли ти поруч, я спокушаюся тебе раптом поцілувати й сказати тобі, що ти просто ідеалістичний хлопчисько з великою купою дурниць про кастові розбіжності у голові. Можливо, якби я була б трохи старша і трохи більш втомлена від життя, я б пішла з тобою. Але зараз, я думаю, я повернуся та вийду заміж за іншого чоловіка.

На протилежному березі сріблястого озера фігури негрів перекручувалися і викривлялися в місячному

світлі, неначе акробати, які після надто довгого простою вимушені продемонструвати усі свої трюки у сплеску чистої надлишкової енергії. Однією групою вони крокували, плетучись концентричними колами, то із закинутими назад головами, то нахилившись над своїми інструментами, як фавни над своїми сопілками. А тромбон та саксофон невпинно скиглили змішану мелодію, іноді буйну та веселу, а іноді нав'язливу та жалібну, як танець смерті з самого серця Конго.

— Танцюймо! — вигукнула Ардіта. — Я не можу сидіти на місці, коли звучить такий ідеальний джаз.

Взявши її за руку, він вивів її на широку ділянку твердого піщаного ґрунту, який місяць заповнив своїм світлом з великою пишністю.

Вони рухались, мов нічні метелики, що пливли під густим туманним світлом. В той час, коли фантастична симфонія плакала і тріумфувала, коливалася та впадала у розпач, Ардіта втратила останні відчуття реальності, і віддала свою уяву мрійливим літнім ароматам тропічних квітів та нескінченному зоряному простору над головою, відчуваючи, що якби вона розплющила очі, то віднайшла б себе в танці з привидам у країні, створеною її власною фантазією.

— Це дійсно те, що я можу назвати ексклюзивним приватним танцем, — прошепотів він.

— Я відчуваю себе цілком божевільною... але приємно божевільною!

— Ми зачаровані. Тіні незліченних поколінь люджерів спостерігають за нами з висоти тієї скелі.

— І я закладаюся, що жінки-люджерки говорять, що ми танцюємо занадто близько, і що я виглядаю непристойно, прийшовши без кільця у носі.

Вони обидва тихо засміялися... а потім їхній сміх загинув коли вони почули, як на протилежній стороні

озера тромбони зупинились посеред акорду, а саксофони видали здивований стогін і звук згас.

— Що сталося? — озвався Карлайл.

Через хвилину мовчання вони виявили темну фігуру чоловіка, який біг уздовж берега сріблястого озера. Коли він наблизився, вони впізнали Малюка, який перебував у стані надзвичайного збудження. З'явившись перед ними, він різко видихнув свою новину:

— Корабель десь за півмилі, сер. Мойсей, він стоїть на варті, каже, нібито корабель кинув якір.

— Корабель... що за корабель? — тривожно вимагав Карлайл.

Розпач пролунала у його голосі, і серце Ардіти стиснулось, коли вона побачила, що його обличчя раптом спохмурніло.

— Він каже, що не знає, сер.

— Вони спустили човен?

— Ні, сер.

— Ми піднінемося нагору, — сказав Карлайл.

Вони піднялися на пагорб мовчки, рука Ардіти все ще відпочивала в руці Карлайла, як це було, коли вони закінчили танцювати. Час від часу вона відчувала, що він нервово стискає її руку так, як ніби він забув, що все ще тримає її; було трохи боляче, але вона не робила жодних намагань забрати руку.

Здавалося, пройшла година, перш ніж вони дійшли до вершини й обережно пробралися через освітлене плато до краю обриву. Після одного короткого погляду Карлайл мимоволі тихо скрикнув. Це був катер берегової охорони з шестидюймовими гарматами, встановленими на носі та кормі.

— Вони знають! — сказав він, уривчасто дихаючи. — Вони знають! Вони якимось чином втрапили на наш слід.

— Ти впевнений, що вони знають про прохід? Вони, можливо, лише стали поруч, щоб зранку оглянути острів. Звідти вони не могли побачити отвір у скелі.

— Могли у біноклі, — сказав він безнадійно. Він подивився на наручний годинник. — Зараз уже майже дві години ночі. Вони нічого не будуть робити до світанку, це точно. Звичайно, завжди існує слабка вірогідність, що вони просто чекають на інший корабель, або транспорт з вугіллям.

— Я думаю, ми можемо залишитися тут.

Минали години, і вони лежали поруч у повній тиші, уклавши підборіддя на руки, як сплячі діти. Позаду них сиділи навпочіпки негри, терплячі й покірні, анонсуючи час від часу звучними хропінням, що навіть наявність небезпеки не в змозі приборкати непереможну африканську тягу до сну.

Незадовго до п'ятої години до Карлайла підійшов Малюк, щоб повідомити, що на борту «Нарциса» є пів дюжини гвинтівок. Чи вже було прийнято рішення не чинити опір? Йому здається, що можна було б дати непоганий бій, якби вони виробили якийсь план.

Карлайл засміявся і похитав головою.

— Це не якісь поліцейські, Малюче. Це катер берегової охорони. Це як з луком та стрілами намагатися йти проти кулемета. Якщо ви хочете десь поховати ці мішки й ризикнути їх віднайти пізніше, спробуйте. Але це не спрацює — вони перекопають цей острів з одного кінця до іншого. Це по усім статтям програний бій, Малюче.

Малюк мовчки нахилив голову і відвернувся, а голос Карлайла був хриплим, коли він звертався до Ардіти.

— Він найкращий друг, якого я коли-небудь мав. Він помер би за мене і пишався б цим, якщо я б дозволив йому зробити це.

— Ти здаєшся?

— У мене немає іншого вибору. Звичайно, завжди є один вихід... вірний шлях... але це може зачекати. Я ні за що не пропустив би суд над собою — це був би цікавий експеримент щодо слави. «Міс Фарнем свідчить, що пірати весь час ставились до неї по-джентльменськи».

— Припини! — скала вона. — Мені дуже шкода.

Коли кольори неба зів'яли й тьмянний блакитний змінився на свинцево-сірий, на палубі корабля було помітно якесь ворухіння, і вони побачили групу офіцерів, одягнених у білу форму, що зібралися біля борту. Вони мали в руках біноклі й уважно оглядали острів.

— Ось і все, — похмуро сказав Карлайл.

— Чорт! — прошепотіла Ардіта.

Вона відчула сльози, що збираються в її очах.

— Ми повернемося на яхту, — сказав він. — Я вважаю це краще, ніж бути впольованим, як опосум.

Покинувши плато, вони спустилися з пагорба, і, дійшовши до озера, були доставлені на яхту мовчазними неграми. Потім, бліді та втомлені, вони опустилися на канапи й чекали.

Через пів години, при тьмяному сірому світлі, в каналі з'явився ніс катера берегової охорони, на якому, вочевидь, побоювались, що бухта може виявитись занадто мілкою. З миролюбного вигляду яхти, чоловіка та дівчини на канапах та негрів, які з цікавістю притулились до поручня борту, на катері, вочевидь, зробили висновок, що опору не буде, бо два човни були недбало спущені на воду. На одному був офіцер і шестеро матросів у синіх кітелях, а в іншому — чотири веслярі та двоє сивих чоловіків у костюмах яхтсменів на кормі. Ардіта і Карлайл піднялися, і наполовину несвідомо рушили один до одного. Потім він зробив паузу і, несподівано поклавши руку в кишеню, витягнув круглий блискучий предмет і подав їй.

— Що це? — здивовано запитала вона.

— Я не впевнений, але зважаючи на напис російською всередині, це ваш обіцяний браслет.

— Як... Як взагалі...

— Він походить з одного з цих мішків. Розумієш, Кертіс Карлайл і Його Шість Чорних Приятелів посеред виступу в чайній кімнаті готелю на Палм-Біч раптом змінили інструменти на автомати й взяли натопв у заручники. Я взяв цей браслет у симпатичної, нарум'яненої жінки з рудим волоссям.

Ардіта нахмурилася, а потім посміхнулася.

— Так ось що ти зробив! Ти дійсно маєш сильну волю!

Він вклонився.

— Відома якість, що притаманна буржуазії, — промовив він.

А потім світанок динамічно прокотився по палубі, рішуче розкидавши тіні по кутках. Роса піднялася і перетворилася на золотисту мряку, тонку, як сон, огортаючи їх, поки вони не стали здаватись прозорими залишками пізньої ночі, нескінченно швидкоплинними й вже згаючими. На якусь мить море і небо затамували подих, ніби світанок потримав рожеву руку над молодими устами життя, а потім з бухти жалібні скрипи кочетів і сплески весел.

Проти золотого горнила, що висіло низько на сході, їх дві витончені фігури раптом злилися в одну, і він цілував її розбещені молоді губи.

— Це ніби рай, — пробурмотів він через секунду.

Вона посміхнулася йому.

— Щасливий, чи не так?

Її зітхання було благословенням — екстатичною впевненістю, що зараз вона молода і вродлива настільки, наскільки це взагалі можливо. Ще одну мить життя було осяяним, час був фантомним, а їхня сила — вічною...

а потім пролунав стук та скрип, коли човен торкнувся борту поруч.

Вгору по сходах злетіли двоє сивих чоловіків, офіцер та двоє матросів, які тримали у руках револьвери. Містер Фарнем склав руки на грудях і впер погляд у свою племінницю.

— Отже, — сказав він, повільно хитаючи головою.

Зітхнувши, вона зняла руки з шиї Карлайла, а її погляд, що змінився і став пустим, впав на присутніх. Дядько бачив, як її верхня губа повільно переходить у ту незадоволену гримасу, яка була йому так добре знайома.

— Отже, — жорстко повторив він. — Отже, це твоє уявлення про романтику. Втеча та інтрижка з піратом у відкритому морі.

Ардіта недбало глянула на нього.

— Який же ти старий дурень! — тихо сказала вона.

— Це найкраще, що ти можеш сказати?

— Ні, — сказала вона, ніби подумавши. — Ні, є щось інше. Є та відома фраза, якою я закінчувала більшість наших розмов за останні кілька років — заткнуся!

І з цим вона повернулася, зневажливо поглянувши на всіх, включаючи двох старих, офіцера та двох моряків, і гордо пішла геть вниз по трапу. Але якби вона зачекала на мить довше, вона почула б від дядька щось зовсім незнайоме в більшості їхніх бесід. Він раптом весело розсміявся і до нього приєднався другий старий.

Останній жваво звернувся до Карлайла, який розглядав цю сцену з прихованою зацікавленістю.

— Ну, Тобі, — весело сказав він, — мій невиліковний, затятий романтичний переслідувач веселок, ти переконався, що вона саме та людина, яка тобі потрібна?

Карлайл впевнено посміхнулася.

— Ну, звісно, — сказав він. — Я був абсолютно впевнений відтоді, як вперше почув розповідь про її дикий

норов. Ось чому я змусив Малюка запустити ракету минулої ночі.

— Я радий за тебе, — серйозно сказав полковник Морленд. — Ми тримались неподалік, на той випадок, якщо у вас виникнуть проблеми з цими шістьма неграми. І ми сподівалися, що ми знайдемо вас двох саме у такій компрометуючій ситуації, — зітхнув він. — Ну що ж, ви один одного варті!

— Ми з твоїм батьком цілу ніч чекали, сподіваючись на краще, а може, і на найгірше. Господь знає, що ти подобаєшся їй, мій хлопче. Вона мене зводила з розуму. Ти дав їй той російський браслет, який мій детектив дістав у тієї жінки Мімі?

Карлайл кивнув.

— Тс-с! — сказав він. — Вона повертається на палубу.

Ардіта опинилася на верхівці трапу і швидко мимоволі поглянула на зап'ястя Карлайла. Здивований вираз з'явився на її обличчі. На кормі негри почали співати, і прохолодне озеро бухти, свіже від світанку, безтурботно відлунювало їхніми низькими голосами.

— Ардіто, — невпевнено почав Карлайл.

Вона зробила хиткий крок назустріч йому.

— Ардіто, — повторив він, затримавши подих, — я мушу сказати тобі... правду. Це все була постанова, Ардіто. Мене звать не Карлайл. Я Морленд, Тобі Морленд. Історія була вигадана, Ардіто, натхненна рідким повітрям Флориди.

Вона дивилася на нього, здивована, і здивування, невіра та гнів, швидкими хвилями пропливли по її обличчю. Троє чоловіків затамували подих. Морленд-старший зробив крок до неї; рот містера Фарнема трохи розтулився, бо він був у паніці, очікуючи на неминучий крах.

Але цього не трапилось. Обличчя Ардіти стало несподівано сяючим, і вона, посміхаючись, швидко напра-

вилась до молодого Морленда, дивлячись на нього без сліду гніву в сірих очах.

— Ти клянешся, — тихо запитала вона, — що це був цілком продукт твого власного мозку?

— Присягаюсь, — нетерпляче сказав молодий Морленд.

Вона опустила його голову донизу і ніжно його поцілувала.

— Яка уява! — сказала вона тихо і майже із заздрістю. — Я хочу, щоб ти брехав мені так само мило, як ти вмієш, усе життя.

Голоси негрів сонливо пливли назад, змішуючись у повітрі, і вона чула пісню, яку вони вже співали раніше.

*Час все краде;
Горе прийде
Лишатись не стане,
Як лист пожовтілий...*

— Що було в мішках? — тихо запитала вона.

— Флоридська багнюка, — відповів він. — Це була одна з двох правдивих речей, які я тобі сказав.

— Можливо, я можу здогадатися, яка була друга, — промовила вона, і, потягнувшись до нього, ніжно поцілувала ... ілюстрацію в книзі.

ПОПУЛЯРНА ДІВЧИНА

I

Приблизно о пів на десяту щосуботи ввечері Янсі Боуман тікала від свого партнера скориставшись якимось елегантним виправданням і з танцювального майданчика вирушала у те місце, звідки було видно весь бар замиського клубу. Якщо їй вдавалося побачити свого батька, вона або кивала йому, якщо ставалося так, що він дивився в її бік, або ж відправляла офіціанта, щоб привернути його увагу до її невідвортної присутності. Якщо було не пізніше половини одинадцятої, тобто він провів не більше як годину в товаристві коктейлів з додаванням саморобного джину, — її батько вставав з крісла і дозволяв переконати себе піти у бальну залу.

«Бальна зала» радше вимагала іншої назви. Це була кімната, удень наповнена плетеними меблями, яку зазвичай мали на увазі, коли казали «пішли потанцюємо». До неї також відносились визначення «всередині» або «внизу». Саме в таких безіменних кімнатах відбуваються всі основні події всіх замиських клубів скрізь в Америці.

Янсі знала, що якщо їй вдасться затримати батька там на годину, він буде вести розмови, спостерігаючи, як вона танцює, або навіть у рідкісних випадках потанцює сам, і тоді вона зможе спокійно вивести його з клубу наприкінці вечора. За той час, який минув би до опівночі, коли

закінчувалися танці, і він навряд чи мав змогу напитись настільки, щоб когось серйозно драгувати.

Все це вимагало від Янсі серйозних зусиль, і вона витрачала їх радше заради себе самої, ніж заради батька. Кілька досить неприємних переживань трапилося з нею протягом минулого літа. Одного вечора її затримала пристрасна промова однієї молодої людини з Чикаго, яку неможливо було перервати, коли її батько з'явився, м'яко коливаючись, у дверях бальної кімнати; вицвілі блакитні оч на його рум'яному гарному обличчі були напівзаплющені, в той час, коли він намагався зосередити їх на танцюристах, і він, очевидно, готувався запропонувати себе у якості партнера по танцях першій же вдовиці, яка втрапила б у його погляд. Він дивним чином обрався, коли Янсі наполегливо запропонувала негайно покинути вечір.

Після цього випадку Янсі стала більш ретельно, до хвилини стежити за тим, щоб вчасно здійснити свій фабіанський маневр.

Янсі та її батько були найкрасивішими двома людьми цього міста на Середньому Заході, де вони мешкали. Том Боуман виглядав ще досить добре зважаючи на двадцять років, коли у його житті було забагато хорошого віскі та замало поганого гольфу. Він мав офіс у центрі міста, де, як вважалося, він здійснював деякий невизначений бізнес з нерухомістю; але фактично його головним клопотом у житті була демонстрація вродливого профілю та гарного виховання у замиському клубі, де він провів більшу частину з десяти років, що минули з дня смерті його дружини.

Янсі було двадцять, вона напускала на себе невизначено знеможений вигляд, що частково було обумовлено її схильністю до лінощів, а частково результатом візиту до родичів на Сході, який вона здійснила у тому віці,

коли легко засвоюються враження. Вона була розумною, легкого норову, романтичною при світлі місяця і ніяк не могла вирішити, чи виходити заміж з почуттів, чи з розрахунку, остання з цих двох абстракцій здавалася досить реальною, бо висловлювалась одним із найпалкіших її шанувальників. Тим часом їй доводилося також бути господинею дому, що непогано їй вдавалося, вона намагалася будувати сімейне життя в спокійному невимушеному темпі, щоб хоч якось регулювати постійну тягу свого батька до алкогольного дурману.

Вона обожнювала батька. Вона обожнювала його за прекрасний зовнішній вигляд і за чарівні манери. Він ніколи не втрачав шарму найпопулярнішої людини спільноти «Череп та Кістки» у Єлі. Ця його привабливість була еталоном, з яким її вразлива натура несвідомо порівнювала усіх чоловіків, яких вона знала. Однак батько і дочка були далекими від тих сентиментальних сімейних стосунків, які повністю є художньою вигадкою, а в реальному житті зазвичай існують лишень у свідомості старших. Янсі Боуман вирішила покинути свій будинок та взяти шлюб протягом року. Їй було відверто нудно.

Скотт Кімблерлі, який вперше побачив її того вечора в листопаді в замському клубі, погодився з пані, гостем якої він був, що Янсі — вишукана маленька красуня. Вважаючи на чутливість такої молодої людини — Скотту було лише двадцять п'ять — він уникав знайомства, щоб мати можливість спокійно спостерігати за нею протягом однієї фантастичної години, і тим самим розтягнути на солоду чи віддалити розчарування від бесіди, яку він мав намір провести під сонний кінець вечору.

— Вона так і не змогла пережити розчарування тим, що не зустріла Принца Уельського, коли той був у цій країні, — зауважила пані Орін Роджерс, слідкуючи за його поглядом. — Принаймні вона так сказала; чи казала

вона серйозно, я не знаю. Я чула, що у неї усі стіни обклеєні його фотографіями.

— Чиїми фотографіями? — раптом запитав Скотт.

— Ну, Принца Уельського.

— А хто обклеїв стіни його фотографіями?

— Ну, Янсі Боуман, дівчина, про яку ти сказав, що ти вважаєш її досить гарною.

— В якомусь сенсі гарні дівчата всі схожі, — аргументовано заявив Скотт.

— Так, я гадаю, що так.

Голос місіс Роджерс пролунав досить байдуже. Вона ніколи в житті не долала загальних вражень, аж допоки якась думка не ставала досить звичною для її вух з причини постійного повторення.

— Поговорімо про неї, — запропонував Скотт.

З насмішкуватою посмішкою місіс Роджерс погодилася втягнути себе у лихослів'я. Саме почалося виконання на біс. Музика оркестру просочилася легким переливом в приємну кімнату з зеленими стінами, і дві пари, які протягом цього вечора представляли місцеву молодь, почали плавно рухатися відповідно до ритму. Лише кілька апатичних парубків зібралися один за одним у дверях, і пильному спостерігачеві було видно, що музика не принесла сюди веселощів. Ці дівчата та чоловіки знали один одного з дитинства; і хоча інколи тут зароджувалися сім'ї, то були шлюби людей з одного оточення, шлюби з покірності, чи навіть з нудьги.

Тутешнім парам бракувало іскри романів, які зазвичай відбуваються в сімнадцять років під час коротких та променистих канікул. У таких випадках, думав Скотт, все ще мимоволі шукаючи очима Янсі, відбувається гуртування залишків, найпримітивніших, найтупіших, найбідніших в соціальному плані; парування, що реалізуються через спонуку до, можливо, більш щасливої долі,

але, при всьому цьому, людей менш вродливих і вже не молодих. Сам Скотт відчував себе дуже старим.

Але в натовпі було одне обличчя, до якого його узагальнення не стосувалося. Коли його очі знаходили Янсі Боуман серед танцюристів, він почувався набагато молодшим. Вона була втіленням усього, що танець так і не виразив — витонченої молодості, гордовитості, свіжості й краси, яка була сумною і швидкоплинною, як пам'ять уві сні. Її партнер, молодий чоловік з таким невиразним червоним обличчям з білими плямами, ніби йому дали ляпаса у холодну погоду, здавалось, не викликав у неї жодного інтересу і її погляд час від часу падав на натовп, обличчя, одяг, з якоюсь далекою і непомітною меланхолією.

— Темно-сині очі, — сказав Скотт до місіс Роджерс. — Я не знаю, чи вони означають хоч щось, окрім того, що вони просто гарні, але ніс, верхня губа і підборіддя, безумовно, аристократичні — якщо можна так сказати, — додав він.

— О, вона дуже аристократична, — погодилась місіс Роджерс. — Її дід був сенатором або губернатором, чи щось таке, в одному з південних штатів. Її батько теж дуже аристократично виглядає. О так, вони дуже аристократичні; вони справжні аристократи.

— Вона виглядає лінивою.

Скотт спостерігав, як жовте плаття дрейфує і ховається серед танцюристів.

— Вона не любить рухатися. Дивно, що вона так добре танцює. Вона заручена? Хто той чоловік, який продовжує весь час перехоплювати її, той, хто так грубо ховає краватку під комір і справляє враження чудовими косими кишенями на одязі?

Його драгувала наполегливість юнака, і його сарказму явно не вистачало певної об'єктивності.

— А, це, — пані Роджерс нахилилася вперед, кінчик її язика стало видно між її губами, — це хлопець О'Рурків. Я вважаю, він дуже відданий.

— Я вважаю, — раптом промовив Скотт, — що я все ж таки попрошу вас представити мене, якщо вона опиниться поруч, коли музика стихне.

Вони піднялися і стали шукати Янсі — місіс Роджерс, маленька, гладенька, знервована, і Скотт Кімберлі, двоюрідний брат її чоловіка, з темним волоссям і трохи нижче середнього зросту. Скотт був сиротою з півмільйона власних грошей, і він знаходився у цьому місті лише тому, що спізнився на потяг. Вони шукали її кілька хвилин, і даремно. Янсі у своїй жовтій сукні більше не рухалася з повільною чарівністю серед танцюристів.

Годинник завмер на половині на одинадцяті.

II

— Добрий вечір, — сказав їй батько в цей момент, ковтаючи склади. — Здається, це стає звичкою.

Вони стояли біля бічних сходів, і над його плечем через скляні двері Янсі могла бачити з пів дюжини чоловіків, що віддавалися звичній веселості за круглим столом.

— Чи не хочеш вийти й деякий час подивитись на танці? — запропонувала вона, посміхаючись і вдаючи що це випадково спало їй на думку, хоча насправді це було не так.

— Не сьогодні, дякую.

Гідність, з якою її батько це вимовив була занадто підкреслена, щоб насправді бути переконливою.

— Просто вийди й поглянь, — закликала вона його. — Усі присутні, і я серед них, хочуть дізнатися твою думку про декого.

Це було не так добре, але це було найкраще, що їй спало на думку.

— Дуже сильно сумніваюся, чи я знайду там щось, що мене зацікавить, — наголошував Том Боуман. — Зауважу, що з якоїсь божевільної причини мене завжди витягають звідси й маринують протягом пів години, наче я поводжуся безвідповідально.

— Я прошу лише трохи затриматися.

— Дякую за увагу. Але так сталося, що сьогодні ввечері я зацікавлений дискусією, яка відбувається саме тут.

— Пішли, батьку.

Янсі з усією можливою шанобою взяла його під руку, але він випростався простим способом.

— Боюся, я змушений відмовити.

— Я тебе дуже прошу, — запропонувала вона, приховуючи роздратування цією незвично затягнутою суперечкою, — ти просто зайдеш і лише один раз подивишся, і тоді, якщо тобі буде нецікаво, ти зможеш повернутися.

Він похитав головою.

— Ні, дякую.

І не сказавши більше ні слова він раптово розвернувся і знову зайшов у бар. Янсі повернулася до бальної зали. Проходячи мимо, вона неквапливо оглянула натовп молодих чоловіків, зробила швидкий вибір, промуркотівши чоловіку біля себе:

— Ти ж потанцюєш зі мною, Карті? Я втратила свого партнера.

— Буду радий, — щиро відповів Карті.

— Дуже мило з твого боку.

— З мого боку? Скоріше з твого.

Вона подивилася на байдуже. Вона була роздратована батьком до люті. Наступного ранку за сніданком вона буде випромінювати всепоглинальну холодність, але зараз вона могла лише чекати, сподіваючись, що якщо тра-

питься найгірше, він принаймні залишиться в барі, поки танці не закінчаться.

Місіс Роджерс, яка жила поруч із Боуманами, із дивним молодиком раптом з'явилися біля її ліктя.

— Янсі, — з ввічливою посмішкою промовила місіс Роджерс, — я хочу представити тобі містера Кімберлі. Містер Кімберлі проводить вихідні у нас, і мені особливо хотілося б, щоб він познайомився з тобою.

— Я безмірно рада! — протягнула Янсі з лінвою формальністю.

Містер Кімберлі запропонував міс Боуман потанцювати, і на цю пропозицію міс Боуман погодилася з байдужістю. Вони з'єднали руки належним чином і розпочали одночасно з ударом барабана. В той самий час Скотту здалося, що кімната та пари, які танцювали в ній, перемістились на задній план. Звичні світильники, ритм музики, яка грала певну парафразу, обличчя дівчат, симпатичних, непримітних або смішних, злилися в якусь суцільну картину, ніби вони згрупувались у почет для млосних очей і прудких ніжок Янсі.

— Я спостерігав за Вами, — просто сказав Скотт. — Виглядає, що Вам досить нудно цього вечора.

— Та невже? — Її темно-сині очі раптом стали схожі кольором на ніжні пелюстки ірисів, коли вона широко відкрила їх у спалаху певної цікавості. — Я смертельно вражена! — додала вона.

Скотт засміявся. Вона вжила серйозне перебільшення навіть не посміхнувшись, без будь-якої спроби надати йому хоч подобу правдивості. Він вже багато разів чув модні слівця цього року на кшталт «чумовий», «шикарний», або ж «розкішний» — використані випадково чи доречно, але ж ніколи раніше він не чув, що б слово взагалі втратило своє буквальне значення. У виконанні цієї апатичної молодої красуні це було невимовно чарівним.

Танець закінчився. Янсі й Скотт попрямували до дивану, що стояв біля стіни, але, перш ніж вони змогли ним заволодіти, почувся верескливий сміх і атлетична дівчина, що тягнула за собою збентеженого хлопця, проковзнула повз них, і плюхнулась на місце, яке вони збиралися зайняти.

— Як грубо! — відмітила Янсі.

— Я вважаю, що це її привілей.

— Дівчина з подібними щиколотками жодних привілеїв не має.

Вони незручно вмостилися на двох жорстких стільцях.

— Звідки Ви прибули? — запитала вона у Скотта з ввічливою незацікавленістю.

— З Нью-Йорку.

Це спричинило певний наслідок: Янсі вшанувала його фіксацією погляду в кращому разі на десять секунд.

— А хто був той джентльмен з невидимою краваткою, — досить грубо запитав Скотт, щоб змусити її подивитися на нього, — котрий чіплявся до Вас? Було неможливо відвести від нього погляд. Невже його особистість так само цікава, як і його манера вдягатися?

— Я не знаю, — протягнула вона, — я з ним лише тиждень заручена.

— Господи Боже! — вигукнув Скотт, раптом спітнівши. — Прошу пробачення. Я не...

— Я просто пожартувала, — перервала вона задихаючись від сміху. — Мені хотілося, побачити, що Ви на це скажете.

Потім вони обидва засміялися, і Янсі продовжила:

— Я ні з ким не заручена. Я жахливо непопулярна. — Вона сказала це таким самим тоном і її томливий голос жартівливо суперечив самому змісту її зауваження. — Ніхто ніколи не візьме мене заміж.

— Як шкода!

— Дійсно, — промуркотіла вона, — мені постійно потрібно отримувати компліменти для виживання, але ж ніхто більше не вважає, що я дійсно приваблива, тому ніхто мені їх ніколи не промовляє.

Ніколи ще Скотт так не веселився.

— Але ж Ви прекрасне створіння, — закричав він, — я готовий закластися, що Ви не чуєте нічого окрім компліментів з ранку до ночі!

— Ні, зовсім ні, — відповіла вона, очевидно задоволена. — Я ніколи не отримую компліментів, якщо не напрошуюсь на них.

— Одне і те саме, — думала вона, дивлячись навколо себе з настроєм особливого песимізму. — Ті ж самі хлопці тверезі й ті ж самі хлопці напилися; ті самі старі жінки, що сидять біля стін, і лише пара дівчат, які танцювали минулого року цього разу сидять із ними.

Янсі досягла тієї стадії, коли танці у замиському клубі здавалися не більше, аніж проявом чистої дурості. З того часу, коли все здавалося чарівним карнавалом, де вишукані та непорушні діви, напудрені до найвищого ступеня пристойності, демонстрували себе дивним і захопливим чоловікам, картина пожовкла до середнього розміру залу, де демонструвалося майже непристойне відбиття неприхованих мотивів очевидних невдач. Стільки всього змінилося лише за кілька років! Хоча самі танці ледь змінилися під впливом моди на оборки або нові оберти та фігури мови.

Янсі була повністю готова вийти заміж.

Тим часом дюжини зауважень, що рвалися з вуст Скотта Кімберлі, були зупинені вибачливою появою місіс Роджерс.

— Янсі, — промовила старша жінка, — шофер щойно зателефонував, щоб повідомити, що машина зламалася.

Скажи, будь ласка, чи не могли б ви з батьком підвезти нас додому? Якщо це якось незручно, не соромся сказати...

— Я впевнена, що він буде дуже радий. У нього досить місця, тому що я поїду з кимось іншим.

Їй було цікаво, чи буде її батько взагалі хоч трохи пристойним о дванадцятій.

Але він завжди міг водити машину, у будь-якому стані, і, крім того, люди, які просять їх підвезти, навряд чи мають вибір.

— Це буде чудово. Дуже дякую, — сказала місіс Роджерс.

Після цього місіс Роджерс зникла зі сцени, оскільки вона щойно промайнула той грайливий вік трошки за тридцять років, коли жінки все ще вважають, що вони являють собою *persona grata* для молоді, і вступила у початок сорокових, коли їхні діти тактовно дають зрозуміти, що це вже зовсім не так. В цю мить почалася музика, і нещасний юнак з білими плямами на червоному обличчі з'явився перед Янсі.

Незадовго до кінця наступного танцю Скотт Кімберлі знову перехопив її.

— Я повернувся, — почав він, — щоб сказати Вам, як Ви прекрасні.

— Насправді зовсім ні, — відповіла вона. — До того ж ви всім це говорите.

Мелодія із задоволенням рухалася до фіналу, і вони присіли на зручний диван.

— Я це нікому не казав протягом трьох років, — сказав Скотт.

Не було ніяких причин називати саме три роки, але якимось чином це звучало переконливо для них обох. Її цікавість прокинулася. Вона почала дізнаватися про нього. Вона почала ліниво розпитувати його, починаючи

з його відносин до Роджерсів і закінчуючи, він навіть не помітив, як вони добралися до цього, детальним описом його квартири в Нью-Йорку.

— Я хочу жити в Нью-Йорку, — сказала вона йому, — на Парк-авеню, в одній з тих гарних білих будівель, у яких в кожній квартирі дванадцять великих кімнат, а оренда коштує захмарних грошей.

— Я теж хотів би, якби я був одружений. Парк-авеню — це одна з найкрасивіших вулиць світу, я думаю, мабуть, головним чином, тому, що на ній немає жодного хирлявого парку, який би намагався надати цій вулиці штучне враження передмістя.

— Хай там як, — погодилася Янсі. — Все одно батько і я їздимо до Нью-Йорка тричі на рік. Ми завжди зупиняємося у «Рітц».

Це було не зовсім так. Раз на рік вона, як правило, насилу відривала свого батька від його спокійного і щасливого існування, щоб мати змогу провести тиждень, гуляючи біля вітрин магазину П'ятої авеню, пообідати або випити чаю з колишнім шкільними подругами з Фармовер, а також час від часу ходити на вечері й в театр з хлопцями, які заради цієї нагоди приїжджали з Єлю або Принстону. Це були приємні пригоди — кожна година була наповнена своїми власними барвами — танці на Монмартрі, вечера в «Рітц» за сусіднім столом з якоюсь кінозіркою або самою авторитетною жінкою у суспільстві, або ж мрія про те, що можна придбати в магазині Хемпеля або ж у Векса чи Трамбла, якщо дохід її батька за цей рік мав хоча б один додатковий нуль з правильного боку. Вона обожнювала Нью-Йорк з великою безособовою прихильністю — обожнювала його, як тільки може обожнювати дівчина з Середнього Заходу або Півдня. У його яскравих універсальних магазинах вона відчувала, як її душу наповнює бурхливе захоплення, бо для її

очей в цьому місті не було нічого потворного, нічого сумного, нічого буденного.

Вона була у «Рітц» лише один раз. Готель «Манхеттен», де вони зазвичай зупинялись, був на ремонті. Вона знала, що більше ніколи не зможе змусити батька дозволити собі «Рітц».

Наступної миті вона позичила олівець і папір та написала повідомлення «Містеру Боуману у бар», що, як очікується, він підвезе місіс Роджерс та її гостя додому «за їх проханням» — це останнє підкреслено. Вона сподівалася, що він зможе зробити це гідно. Цю записку вона надіслала з офіціантом батькові. Перш ніж почався наступний танець, записку повернули з відміткою «О. К.» та ініціалами її батька.

Решта вечора промайнула швидко. Скотт Кімберлі перехоплював її так часто, як це дозволяв час, даючи їй ті заспокійливі запевнення про її незаперечну красу, які не без примхливого пафосу вона від нього прагнула. Він також трохи сміявся з неї, і вона не була настільки ж впевнена, що їй це подобається. Як усі невпевнені у собі люди вона не усвідомлювала, що невпевнена у собі. Вона не до кінця зрозуміла, коли Скотт Кімберлі сказав їй, що про неї будуть пам'ятати ще довго після того, як вона стане занадто стара, настільки, щоб взагалі не хвилюватись, чи про неї все ще пам'ятають.

Найбільше їй подобалося розмовляти про Нью-Йорк, і кожна їхня перервана розмова надавала їй образ чи спогад про мегаполіс, про який вона міркувала, дивлячись через плече Джері О'Рурка чи Карті Бредена чи якогось іншого красеня, до якого, як і до всіх них, їй було повністю байдуже. Опівночі вона надіслала ще одну записку до свого батька, сповістивши, що місіс Роджерс та гість місіс Роджерс зустрінуть його негайно на ганку біля головної дороги. Тоді, сподіваючись на найкраще, вона

вийшла у зоряну ніч і Джері О'Рурк допоміг їй забратися у його «родстер».

III

— Надобраніч, Янсі.

Зі своїм пізнім супроводом вона стояла на ганку перед орендованим будинком з ліпниною, де жила. Містер О'Рурк намагався надати додати змісту моменту розтягуючи промовляння голосних в її імені. Тижнями він намагався розвернути їхні стосунки у більш сентиментальну площину, але Янсі з її невиразною безпристрасністю, яка слугувала для неї захистом майже від усього, легко зводила нанівець усі його зусилля. Джері О'Рурк був пройденим етапом. У його сім'ї були гроші, але він сам працював у брокерській конторі разом із більшістю з молодого покоління, до якого належав. Він продавав облігації — нині це було в моді; колись у моді була нерухомість — за часів буму, а потім у моді були автомобілі. Облігації були у моді зараз. Їх продавали молоді чоловіки, які не знайшли для себе іншого заняття.

— Будь ласка, не соромся звертатися. — Потім, коли він вже натиснув педаль газу, — телефонуй мені!

Через хвилину він повернув за ріг вулиці, освітлену місячним сяйвом, і зник, але звук двигуна ще довго гучно лунав у темряві ночі, ніби декларуючи, що принаймні дві дюжини втомлених мешканців зовсім не турбують його веселого існування.

Янсі задумливо присіла на сходи ганку. У неї не було ключа і вона повинна була чекати приходу батька. Через п'ять хвилин інший «родстер» звернув на вулицю, і наблизившись з перебільшеною обережністю, зупинився перед великим будинком Роджерсів поруч. Янсі,

заспокоївшись, піднялася і повільно пішла вниз по тротуару. Двері машини відчинилися, і місіс Роджерс за допомогою Скотта Кімберлі без жодних пригод вийшла на тротуар, але, на здивування Янсі, Скотт Кімберлі після супроводження місіс Роджерс до ганку, повернувся до машини. Янсі була досить близько, щоб помітити, що він займав водійське місце. Коли він під'їхав до громади будинку Боуманів, Янсі побачила, що її батько займає задне сидіння, і зі смішною гідністю намагається боротися проти сну, який його долає. Вона застогнала. Фатальна остання година зробила свою справу — Том Боуман знову був не в формі, програвши битву з алкоголем.

— Привіт, — крикнула Янсі, дійшовши до бордюру.

— Янсі, — пробурмотів її батько, невдало імітуючи пожвавлення. Його губи склалися в чарівну посмішку.

— Ваш батько не почувався цілком добре, тому він дозволив мені вести машину, — весело пояснив Скотт, вийшовши з машини й підходячи до них. — Гарне авто. Давно воно у вас?

Янсі засміялися, але без особливих веселощів.

— Він взагалі може рухатись?

— Хто не може рухатись? — пролунав ображений го- лос з середини автомобілю.

Скотт стояв біля машини.

— Чи можу я допомогти вам, сер?

— Я... зможу вийти... зможу вийти, — наполягав містер Боуман. — Просто дайте мені дорогу. Хтось, ма- буть, підсунув мені не досить добрий віскі.

— Ти, напевне, маєш на увазі, що цих шахраїв було декілька, — заявила Янсі з холодним несхваленням.

Містер Боуман з дивовижною легкістю дійшов до бордюру, але це був оманливий успіх, бо він майже відра- зу намагався схопитися за щось у повітрі, що було видно лише йому одному, і від падіння його врятувала швид-

ко підставлена рука Скотта. Слідом за двома чоловіками Янсі пішла у бік дому в збентеженні. А якщо молодий чоловік вирішить, що такі сцени відбуваються щовечора? Саме його присутність зробила ситуацію принизливою для Янсі. Якби її батька щовечора двоє дворецьких несли в ліжку, вона могла б навіть пишатися тим, що він може дозволити собі таку розпусту, але тільки-но зважте, вона сама допомагає йому, вона обтяжена клопотами та турботами! І нарешті її дратував Скотт Кімберлі, тому, що він все бачив, і тому що був надто надокучливий, пропонуючи свою допомогу, щоб вести батька в будинок.

Досягнувши низького ганку, обкладеного цеглою, Янсі відшукала у жилеті Тома Боумена ключ і відімкнула вхідні двері. Через хвилину господар будинку полегло впаав у крісло.

— Дуже дякую, — сказав він, на хвилину оговтавшись. — Сідайте. Що-небудь вип'єте? Янсі, чи не дістанеш ти крекери та сир, якщо вони в нас є, будь ласка?

Від несвідомої холодності цієї фрази Скотт і Янсі розсміялися.

— Тобі час лягати спати, батьку, — сказала вона, коли роздратування в середині неї боролосся з ввічливістю.

— Дай мені мою гітару, — запропонував він, — я вам зіграю.

За винятком таких випадків, він не торкався гітари років двадцять. Янсі звернувся до Скотта.

— З ним все буде добре. Дуже дякую. Він задрімає за хвилину, а коли я його розбуджу, він ляже спати, як ягня.

— Добре...

Вони разом вийшли за двері.

— Хочете спати? — запитав він.

— Ні, ані трохи.

— Тоді, можливо, вам краще дозволити мені побути з вами кілька хвилин, поки ви не побачите, чи з ним все

дійсно в порядку. Місіс Роджерс дала мені ключ, щоб я міг зайти, не турбуючи її.

— Все буде добре, — заперечила Янсі. — Нічого страшного, і він не становить жодних проблем. Він, мабуть, просто трохи перебрав, і цей віскі у нас тут — ну ви самі розумієте! Таке вже відбувалося один раз раніше — минулого року, — додала вона.

Її пояснення сподобались їй самій — вони здалися досить задовільними.

— Чи можна мені все ж присісти на хвилинку?

Вони присіли поруч на плетену канапу.

— Я думаю затриматися на кілька днів, — сказав Скотт.

— Як мило! — у її голосі знов почулися томливі ноти.

— Мій кузен Піт Роджерс сьогодні почувався не досить добре, але завтра він має намір постріляти качок, і хоче, щоб я пішов з ним.

— О, як захопливо! Мені завжди нестерпно хотілося поїхати на полювання, і батько завжди обіцяв мене взяти з собою, але він ніколи цього так і не зробив.

— Ми поїдемо приблизно на три дні, а потім. я думаю, що повернуся і залишусь ще на наступному тижні...

Він раптово замовк і нахилився вперед, прислухаючись.

— Що це, заради Бога, таке?

З кімнати, яку вони нещодавно покинули, несподівано залунали уривчасті звуки музики — нерівний акорд на гітарі та пів дюжини слабких початкових тактів.

— Це батько! — вигукнула Янсі.

Тепер до них долинув голос, п'яний і неясний, який намагався тягнути довгі сумні ноти:

*Співайте пісню міст і селищ,
Повсюди на цій залізниці,*

*Негр найбільш щасливий
Як тільки вийшов із в'язниці.*

— Як моторошно! — вигукнула Янсі. — Він перебуває увесь квартал.

Приспів закінчився, гітара знову задзвеніла, потім видала останній різкий сплеск і замовкла. Через хвилину після усіх цих порушень тиші роздалося тихе, але цілком певне хропіння. Містер Боуман, вгамувавши свої музичні потреби, відсипався.

— Давайте трохи покатаємося, — нетерпляче запропонувала Янсі. — Щось я занервувала занадто.

Скотт із готовністю піднявся, і вони пішли до машини.

— Куди ми підемо? — поцікавилася вона.

— Мені все одно.

— Ми можемо піднятися на пів кварталу до Крест-авеню — це наша головна вулиця, — а потім поїхати на узбережжя річки.

IV

Коли вони повернули на Крест-авеню, новий собор, величезний та незавершений, який своїм виглядом наслідував собор, що випадково залишився незавершеним у якомусь маленькому фламандському містечку, виник прямо перед ними, як огрядний білий бульдог, що присів на своїх стегнах. Привиди чотирьох апостолів у місячному сяйві мляво дивилися на них зі стінних ніш, все ще вкриті білим пилом, який на них залишили будівельники. Собор відкривав Крест-авеню. Після нього з'явилася велика цегляна будівля, побудована Р. Р. Комерфордом,

королем борошна, а за ним на півмилі тягнулися претензійні кам'яні будинки, побудовані у похмурі 90-ті. Їх прикрашали жахливі проїзні шляхи, на яких колись звучали копита добрих коней та величезні круглі вікна, які вінчали другі поверхи.

Суцільний ряд цих мавзолеїв був порушений лише невеликим парком, де у трикутнику трави стояв Натан Хейл десяти футів заввишки з руками, зав'язаними за спину кам'яною мотузкою, і з крутого обриву дивився на повільну Міссісіпі. Крест-авеню пролягала уздовж обриву, але зовсім не дивлячись на нього, і, здавалося не маючи про нього ані найменшої гадки, бо всі будинки були повернуті фасадами в інший бік. Після першої півмилі будинки ставали дедалі новішими, втілюючи ризиковані задуми трав'яних галявин, ліпнини або гранітних особняків, що за допомогою різноманітних поступових доопрацювань імітували мармурові контури Малого Тріанону. Будинки цієї частини вулиці промайнули повз «родстер» за кілька хвилин; потім дорога повернула, і машина попрямувала прямо в місячне сяйво, яке лилося на неї, неначе з фари якогось гігантського мотоцикла далеко вгорі по вулиці.

Вони промайнули повз низький коринфських силует «Храму християнської науки», повз квартал похмурих каркасних жахів, пустельний ряд будівель із червоної цегли — невдалий експеримент кінця 90-х — потім нові будинки, знову з яскраво-червоної цегли, з обробкою білого кольору, чорні залізні паркани та живі огорожі, що окреслювали квіткові газони. Вони пронеслися мимо, згасали, зезали, насолоджуючись миттю своєї величі; тоді з'явилися чекаючи при місячному світлі своєї черги вийти з моди, як і каркасні будинки, куполоподібні особняки нижнього міста та будинки з бурого каменю, найстарші на Крест-авеню.

Дахи раптово опустилися, газони зменшилися, а самі будинки стиснулися в розмірах і перетворилися в бунгало. Вони займали усю останню милю, до повороту річки, який обривав горду вулицю біля статуї Челсі Арбутнота. Арбутнот був першим губернатором — і фактично останнім англосаксонської крові.

Допоки Янсі не промовила ані слова, все ще поглинута роздратуванням вечора, але якось заспокоєна свіжим повітрям листопаду Півночі, що мчав повз них. Треба буде забрати шубку зі сховища наступного дня, подумала вона.

— Де ми зараз?

Коли вони сповільнилися, Скотт з цікавістю дивився на помпезну кам'яну фігуру, що ясно вимальовувалась при чіткому місячному сяйві, однією рукою тримаючи книгу, а вказівним пальцем іншої вказуючи, ніби виражаючи докір, безпосередньо якимось будівельним роботам, що тривали на вулиці.

— Це кінець Крест-авеню, — сказала Янсі, звертаючись до нього. — Це наша головна вулиця.

— І музей американських архітектурних невдач.

— Що?

— Нічого, — пробурмотів він.

— Я повинна була вам пояснити. Я забула. Ми можемо піти по бульвару вздовж річки, якщо хочете — чи ви втомилися?

Скотт запевнив її, що він не втомився — анітрохи.

Цементна дорога крутилася під темними деревами, переходячи у бульвар.

— Міссісіпі — як мало вона зараз означає для вас! — раптом сказав Скотт.

— Що? — Янсі озирнувся. — А, річка.

— Я думаю, що колись це було дуже важливо для ваших предків.

— Моїх предків тоді тут не було, — з певною гідністю сказала Янсі. — Мої предки були з Мериленду. Мій батько приїхав сюди, коли закінчив Єль.

— Он як! — Скотт був ввічливо вражений.

— Моя мати була звідси. Мій батько приїхав сюди з Балтімору через стан здоров'я.

— Он як!

— Звісно, тепер ми належимо до цих місць, я гадаю, — додала вона зі слабкою поблажливістю, — як і до всіх інших.

— Звичайно.

— Крім того, я хотіла б жити на Сході, але я все ще не можу переконати батька, — закінчила вона.

Був початок другої години ночі, і бульвар був майже безлюдним. Іноді дві жовті плями виникали попереду них і оформлювалися у силует автомобіля, який із запізненням повертався звідкілясь. За винятком цього, вони були самотні в безперервному потоці темряви. Місяць зійшов.

— Наступного разу, коли дорога наблизиться до річки, зупинімося і подивимось на неї, — запропонував він.

Янсі посміхнулася про себе. Це зауваження було очевидно саме таким, які один її знайомий хлопець називав «міжнародно зрозумілим натяком», під яким малася на увазі пропозиція, яка безумовно мала на меті створити природну ситуацію для поцілунку. Вона розглянула справу. Поки чоловік не справив на неї особливого враження. Він був гарний, очевидно, заможний і з Нью-Йорка. Він почав подобатися їй ще під час танців, все сильніше, коли вечір наближався до кінця; але потім інцидент жахливого прибуття її батька вилив відро холодної води на це тепле відчуття, що лишень з'явилося; а тепер — був листопад, і ніч була холодна. Все ще...

— Гарзд, — раптом погодилася вона.

Дорога розділялася; вони трохи покружляли й зупинили машину на відкритому місці високо над річкою.

— Ну?, — вибагливо запитала вона в глибокій тиші, що настала за вимкненням двигуна.

— Дякую.

— Вам тут подобається?

— Майже. Не зовсім.

— Чому ж ні?

— Я скажу вам через хвилину, — відповів він. — Чому вас звати Янсі?

— Це сімейна традиція.

— Дуже гарно.

Він декілька раз повторив «Янсі» пестливо.

— «Янсі» — має усю грацію «Ненсі», і при цьому без зайвої манірності.

— Як вас звати? — запитала вона.

— Скотт.

— Скотт, а далі?

— Кімберлі. Ви не знали?

— Не була впевнена. Місіс Роджерс трохи бурмотіла, коли представляла вас.

Сталася невелика пауза.

— Янсі, — повторив він, — прекрасна Янсі, з її темно-синіми очима та томливою душею. Ви знаєте, чому я не до кінця задоволений, Янсі?

— Чому?

Вона непомітно зрушила обличчя ближче до тих пір, поки не зупинилася чекаючи відповіді з трохи розчиненими губами, а він не зрозумів, про що саме вона прохає.

Без поспіху він нахилив голову вперед і торкнувся її губ.

Він зітхнув, і вони обоє відчували своєрідне полегшення — полегшення від збентеження, що породжується вимогою грати за правилами у справах такого плану.

— Дякую, — сказав він, так само як і тоді, коли вона вперше зупинила машину.

— Тепер ви задоволені?

Її блакитні очі невпинно розглядали його у темряві.

— Якимось чином. Звичайно, ніколи не можна сказати точно.

Він знову нахилився до неї, але вона відхилилася і запустила двигун. Було пізно, і Янсі почала відчувати втому. Певна мета експерименту була досягнута. У нього було те, що він просив. Якщо йому це сподобалось, він захоче більше, і це просуває її на один крок вперед у грі, яку вона за власним відчуттям, вже почала.

— Я зголодніла, — поскаржилася вона. — Повернімося і поїмо.

— Добре, — сумно погодився він. — Тільки-но коли я почав по-справжньому насолоджуватися Міссісіпі.

— Ви вважаєте, що я гарна? — запитала вона майже жалібно, коли вони відкинулися на спинки сидінь.

— Яке абсурдне питання!

— Але мені подобається чути, коли люди про це говорять.

— Я щойно збирався — коли ви запустили двигун.

У центрі міста в безлюдному нічному кафе вони їли яєчню з беконом. Зараз вона була бліда, неначе слонова кістка. Ніч стягла з її обличчя ліниву життєву силу і м'який колір. Вона просила його розповісти про Нью-Йорк, аж допоки він не став починати кожне речення словами: «Ну, подивімося...»

Скінчивши трапезу, вони поїхали додому. Скотт допоміг їй поставити машину в маленький гараж, і прямо біля вхідних дверей вона знову дозволила йому доторкнутись своїх губ у слабкій імітації поцілунку. Потім вона зайшла.

Велика вітальня, що простягалася майже на всю ширину маленького будинку з ліпниною, мала червоний

колір від конаючого в каміні вогню, який був досить високим, коли Янсі від'їздила, а тепер згаснув до слабкого жевріння. Вона дістала колоду з ящика і кинула її на вугілля, а потім здригнулася від голосу, який несподівано пролунав із напівтемряви в іншому кінці кімнати.

— Вже повернулася?

Це був голос її батька, ще не зовсім тверезий, але вже досить впевнений і змістовний.

— Так. Їздила кататись, — відповіла вона коротко, сідаючи в плетене крісло перед каміном. — Потім повечеряла в центрі.

— А!

Батько покинув своє місце і перемістився у крісло ближче до каміна, де витягся зітхнувши. Поглянувши на нього краєм ока, бо збиралася проявити відповідну холодність, Янсі була зачарована його повним відновленням гідності протягом лише двох годин. Його сиве волосся було лише трохи скуйовджене; його гарне обличчя було рум'яним, як ніколи. Тільки його очі, перекреслені крихітними червоними лініями, були свідченням його пізнього загулу.

— Добре провела час?

— А що тобі до того? — відповіла вона грубо.

— А чому б мені не поцікавитись?

— Тебе, мені здається, це зовсім не хвилювало раніше ввечері. Я попросила тебе підвезти додому двох людей, а ти не зміг керувати власним автомобілем.

— Чорта з два, я не зміг! — запротестував він. — Я міг би виграти перегони на арані...арені. Це місіс Роджерс наполягала на тому, щоб її молодий шанувальник вів машину, то що я міг зробити?

— Це не її молодий шанувальник, — суворо відповіла Янсі.

Зараз у її голосі не було жодної протяжності.

— Вона така ж стара, як і ти. Це її племінниця — я маю на увазі її племінник.

— Вибач!

— Я думаю, що ти винен мені вибачення. — Вона раптом виявила, що вона не злиться на нього. Їй було дуже шкода його, і їй спало на думку, що, просячи його підвезти місіс Роджерс додому, вона якось посягнула на його свободу. Однак, дисципліна була необхідною — попереду були інші суботні вечори. — Чи не так? — завершила вона.

— Я прошу вибачення, Янсі.

— Дуже добре, я приймаю твоє вибачення, — жорстко відповіла вона.

— Що ще мені зробити для тебе?

Її сині очі звузилися. В неї виникла надія — вона наваряд чи наважувалася по-справжньому сподіватися, що він може відвезти її до Нью-Йорка.

— Подумаймо..., — сказав він. — Зараз листопад, чи не так? А яке число?

— Двадцять третє.

— Добре, ось що я зроблю. — Він невпевнено з'єднав кінчики пальців. — Я маю для тебе подарунок. Я мав намір дозволити тобі поїхати восени, але бізнес йшов погано.

Вона ледь стримала посмішку — ніби бізнес мав хоч якісь наслідки у його житті.

— Але тобі потрібна ця поїздка. Я подарую її тобі.

Він знову підвівся і, перейшов до свого столу і сів.

— У мене є трохи грошей у нью-йоркському банку, які лежать там досить довго, — сказав він, коли він намацував у шухляді чекову книжку. — Я мав намір закрити рахунок. Подивимось. Тут ось.... — Його перо шкрябало по паперу. — Де, чорт забирай, промокальний папір? А, ось він...

Він повернувся до вогню, і рожевий довгастих папір впав їй на коліна.

— Тату!

Це був чек на триста доларів.

— Але чи можеш ти собі це дозволити? — вимагала вона.

— Все гаразд, — заспокоїв він її, киваючи. — Це може бути різдвяним подарунком, і тобі, певно, знадобиться плаття, капелюшок або щось ще перед тим, як ти вирушиш.

— Але ж.., — невпевнено почала вона, — я невпевнена, чи варто мені це брати чи ні! У мене є дві сотні на моєму власному рахунку, ти знаєш. А ти впевнений...

— О, так!, — він махнув рукою з розкішною безтурботністю. — Тобі потрібен відпочинок. Ти говорила про Нью-Йорк, і я хочу, щоб ти поїхала туди. Повідом когось зі своїх друзів з Єлю чи з якогось іншого коледжу, і вони запросять тебе на випускний вечір чи щось таке. Це буде добре. Ти добре проведеш час.

Він різко опустився на стілець і видав довге зітхання. Янсі склала чек і сховала його за пазуху сукні.

— Ну, — тихо протягнула вона, повернувшись до звичної манери, — ти, звісно, наймиліший татко на світі, але ж і я не хочу бути настільки жахливо екстравагантною.

Її батько не відповів. Він ще трохи зітхнув і спокійно розслабився на стільці.

— Звичайно, я хочу поїхати, — продовжувала Янсі.

Батько все ще мовчав. Вона подумала, може він спить.

— Ти спиш? — вимагала вона, тепер весело.

Вона нахилилася до нього, потім вона випростувалася і подивилася на нього.

— Тату, — невпевнено сказала вона.

Її батько залишався нерухомим, рум'яний колір раптово зник з його обличчя.

— Тату!

Вона збагнула, і від цієї думки їй стало холодно, а груди стиснуло неначе залізом, що вона одна в кімнаті. Після шаленої миті вона сказала собі, що її батько помер.

V

Янсі відносила до себе самої з незмінною лагідністю — судила про себе, як мати може судити про невиховану, зіпсовану дитину. Вона не була занадто розумною, а також не мала ніякої впорядкованої та виваженої власної філософії. На таку катастрофу, як смерть батька, її негайною реакцією було істерична жалість до себе. Перші три дні були чимось на кшталт кошмару, але сентиментальна цивілізація, що є такою ж безвідмовною, як і сама Природа, що заліковує рани своїх більш щасливих дітей, надихнула певну місіс Орал, яку Янсі завжди ненавиділа, пристрасним інтересом до подібних криз. З усіма відповідними намірами й результатами пані Орал здійснила поховання Тома Боумана. Вранці після його смерті Янсі відправила телеграму своїй тітці по матері в Чикаго, але поки що ця стримана і доброзичлива леді не надіслала жодної відповіді.

Увесь час, протягом чотирьох днів, Янсі сиділа у своїй кімнаті нагорі, чуючи кроки людей що підіймалися на ганок і спускалися з нього, і це просто посилило її нервозність від того, що дзвоник був відключений. За розпорядженням пані Орал! Дверні дзвінки у таких випадках мають бути відключені! Після поховання померлого напруга трохи спала. Янсі, одягнена у нову чорну сукню,

розглядала себе у дзеркалі в ніші стіни, а потім плакала, бо здавалася собі дуже сумною і вродливою. Вона спустилася вниз і спробувала почитати якийсь журнал про кіно, сподіваючись, що вона не буде одна в будинку, коли зимова темрява зійде одразу після чотирьох годин.

Сьогодні вдень місіс Орал звеліла покоївці взяти вихідний, і Янсі тільки-но зайшла до кухні, щоб з'ясувати чи вона вже пішла, коли раптом у будинку несподівано пролунав дзвінок, що знову включили. Янсі здригнулася. Вона зачекала хвилинку, потім пішла до дверей. Це був Скотт Кімберлі.

— Я тільки збирався поцікавитись як ви почуваетесь, — сказав він.

— О! Набагато краще, дякую, — відповіла вона з тихою гідністю, яка здавалася придатною до її ролі.

Вони так і стояли у холі, відчуваючи певну незручність, і кожен згадував напівграйливі, напівсентиментальні обставини їх останньої зустрічі. Здавалося, така невдала прелюдія до такої похмурої катастрофи. Тепер у них не було спільних тем, не було пауз, які можна було б заповнити легкими натяками на їхнє взаємне минуле, і у нього не було жодного приводу, через який він міг би гідно удати, що дійсно поділяє її горе.

— Може Ви зайдете? — сказала вона, нервово кусаючи губу.

Він пішов за нею до вітальні й сів поруч з нею. Ще через хвилину, просто тому, що він там був тут, живий і доброзичливий, вона плакала у нього на плечі.

— Ну, ну! — казав він, обіймаючи її і якимось по-дурному погладжуючи її по плечу. — Ну, ну, ну!

Він був достатньо мудрий, щоб не приділяти забагато значення її діям. Її переповнювали горе, печаль і самотність, і вона так само могла б плакати на будь-якому іншому плечі. При всьому тому, що між ним промайнув

який біологічний імпульс, те саме відбулося б, навіть якби йому вже було сто років. За хвилину вона випростувалась і сіла рівно.

— Прошу пробачення, — пробурмотіла вона ламким голосом. — Але ... сьогодні в цьому будинку так похмуро.

— Я розумію, як ви себе відчуваєте, Янсі.

— Чи я... я не... я не сильно намочила Ваш піджак?

Через напружену вимушеність ситуації вони обоє істерично засміялися, і через сміх вона на мить повернула властиву їй поведінку.

— Я не знаю, чому я обрала Вас, щоб розридатися, — вигукнула вона. — Насправді я не роблю такого, без розбору на плечах, кожного, хто завітав.

— Я вважаю це компліментом, — відповів він тверезо, — і я можу зрозуміти стан, в якому Ви перебуваєте. — Потім, після паузи він додав: — Чи маєте якісь плани?

Вона похитала головою.

— Ма-майже ніяких, — пробурмотіла вона через короткі схлипи. — Я думала поїхати й пожити у тітки в Чикаго деякий час.

— Я думаю, що це було б на краще — набагато найкраще. — Потім, оскільки він не міг нічого більше сказати, він додав: — Так, набагато краще.

— А що Ви робите — тут, у місті? — поцікавилася вона, відновлюючи подих і промокнувши хусткою очі.

— О, я залишився у Роджерсів. Просто затримався.

— На полювання?

— Ні, просто затримався.

Він не сказав їй, що він затримався у місті заради неї. Вона могла подумати, що це занадто настирливо.

— Я розумію, — сказала вона.

Вона не розуміла.

— Я хотів би дізнатися, чи можу я для Вас щось зробити, Янсі. Можливо, щось придбати у місті, або викона-

ти якесь доручення — що завгодно. Можливо, Ви хочете вибратися і трохи подихати повітрям. Я міг би вас показати на машині в якийсь вечір, так, щоб ніхто не побачив Вас.

Він різко обірвав останнє речення, ніби йому стала ясна недоречність цієї пропозиції. Вони дивилися один на одного зі страхом в очах.

— О, ні, дякую! — вигукнула вона. — Мені зовсім не хочеться кататися.

На його полегшення відкрилися зовнішні двері й зайшла літня леді. Це була місіс Орал. Скотт відразу підвівся і рушив назад до дверей.

— Якщо ви впевнені, що я нічим не можу допомогти...

Янсі представила його місіс Орал, потім залишивши старшу жінку біля вогню, пішла з ним до дверей. Раптом у неї виникла ідея.

— Зачекайте хвилинку.

Вона бігом піднялася передніми сходами й одразу повернулася зі шматочком рожевого паперу в руці.

— Я б хотіла попросити Вас про дещо..., — сказала вона. — Віднесіть це до Першого національного банку й отримайте готівку. Ви можете залишити гроші тут для мене в будь-який час.

Скотт вийняв гаманець і відкрив його.

— Я можу зараз надати вам готівку, — запропонував він.

— О, нема ніякого поспіху.

— А все-таки.

Він витяг три нові стодоларові купюри й передав їх їй.

— Це дуже мило з Вашого боку, — сказала Янсі.

— Нема за що. Чи можу я зайти й побачитись з Вами наступного разу, коли я приїду на Захід?

— Мені б хотілося цього.

— Тоді я обов'язково буду. Я їду на Схід сьогодні ввечері.

Двері випустили його у сніжні сутінки, а Янсі повернулася до місіс Орал. Місіс Орал прибула обговорити плани.

— А тепер, люба моя, що Ви плануєте робити? У нас повинен був би бути якийсь план, і я подумала, що треба дізнатися, чи дійсно у вас є якісь певні плани на думці.

Янсі намагалася подумати. Вона здавалася собі жакливо самотньою у світі.

— Я ще не отримала жодної звістки від тітки. Я знову дала їй телеграму сьогодні вранці. Вона може бути у Флориді.

— У такому випадку Ви поїдете туди?

— Думаю, що так.

— Цей будинок Вам не потрібний?

— Думаю, що так.

Місіс Орал оглянулася навколо з промовистою практичністю. Їй спало на думку, що якщо Янсі поїде звідси, вона може впадобати його для себе.

— А тепер, — продовжувала вона, — чи відомо Вам про Ваш фінансовий стан?

— Гадаю, що все гаразд, — байдуже відповіла Янсі, а потім із припливом почуттів додала: — Т-того, що для двох було достатньо, повинно бути достатньо для од-одного.

— Я не це маю на увазі, — сказала місіс Орал. — Я маю на увазі, чи відомі Вам деталі?

— Ні.

— Ну, як я і думала, Ви не знаєте деталей. І я думаю, що вам слід знати всі деталі — мати детальний виклад того, які ви маєте гроші й де. Тому я запросила містера Хеджа, який дуже добре знав Вашого батька, щоб сьогодні вдень він прибув і подивився його документи. Він також, до речі, навідався до банку Вашого батька і там

отримав усі подробиці. Я так розумію, що Ваш батько не залишив жодного заповіту.

Деталі! Деталі! Деталі!

— Дякую, — сказала Янсі. — Це було дуже люб'язно з Вашого боку.

Місіс Орал три-чотири рази енергійно кивнула, що було схоже на важкі погойдкування. Потім вона встала.

— А тепер, оскільки Хільма пішла, я зроблю Вам чай. Хочете чаю?

— Думаю, так...

— Гарзд, тоді я зроблю вам гарний чай.

Чай! Чай! Чай!

Містер Хедж, який походив з однієї з найкращих шведських сімей у місті, приїхав до Янсі о п'ятій годині. Він привітав її з похоронним видом, сказав, що він кілька разів розпитував про неї, організував похоронну команду і тепер дізнається, про її фінансовий стан в найкоротші терміни. Чи має вона уявлення про те, чи існує заповіт чи ні? Ні? Ну, мабуть, такого не було.

Але заповіт існував. Він знайшов його майже одразу у столі містера Боумена, але він працював там до одинадцятої години цього вечора, перш ніж знайшов багато іншого. Наступного ранку він приїхав о восьмій, відвідав банк о десятій, потім відправився до якоїсь брокерської фірми, і опівдні повернувся до будинку Янсі. Він знав Тома Боумена кілька років, але він був надзвичайно здивований, коли виявив стан, в якому ця гарна і галантна людина покинула свої справи.

Він порадився з пані Орал, і того ж дня проінформував перелякану Янсі, розміреною мовою повідомивши їй, що вона залишилась практично без грошей. У розпаді розмови телеграма з Чикаго повідомила їй, що її тітка тижнем раніше відпливла в океанський круїз і її повернення не очікувалося раніше пізньої весни.

Прекрасна Янсі, така дотепна, така весела, така недбала з усіма її чудовими прикметниками, не знайшла жодного прикметника для цього лиха. Вона тихцем піднялася наверх, мов ображена дитина, і сіла перед дзеркалом, розчісуючи своє розкішне волосся, щоб хоч якось потішити себе. Сто п'ятдесяти разів вона розчесала їх, ніби це був якийсь рецепт, а потім ще сто п'ятдесят разів — вона була занадто збентежена, щоб зупинити цей нервовий рух. Вона розчісувала волосся, поки не заболіли рука, потім вона взяла гребінець в іншу руку і продовжила розчісуватись.

Покоївка знайшла її наступного ранку, сплячою прямо на підлозі, серед витягнутої з комода і розкиданої білизни, а повітря в кімнаті було важким і солодким від аромату розлитого парфуму.

VI

Якщо бути зовсім точним, оскільки містер Хедж був схильний до депресивних оцінок, Том Боуман залишив банківський баланс, який був більш ніж достатнім, тобто більш ніж достатнім, щоб забезпечити посмертні потреби його власної особи. Також існували нагромаджені за двадцять років меблі, темпераментний «родстер» з астматичними циліндрами та дві облигації мережі ювелірних магазинів вартістю по тисячі доларів, які давали 7,5 відсотка річних доходів. На жаль, на біржі вони не котирувалися.

Коли автомобіль та меблі було продано, а бунгало з ліпниною передано новому хазяїну, Янсі з розгублено оцінювала свої ресурси. Вона мала майже тисячу доларів на залишку банківського рахунку. Якщо інвестувати цю

суму, вона б збільшила свій загальний дохід приблизно до п'ятнадцяти доларів на місяць. Цього, як весело зауважила пані Орал, на все життя цілком вистачило б, щоб платити за кімнату у пансіоні, яку вона відшукала для Янсі. Ця новина настільки підбадьорила Янсі, що вона розплакалась.

Тож вона діяла так, як будь-яка вродлива дівчина діяла б у цій надзвичайній ситуації. Вона рішуче заявила містеру Хеджу, що вона залишить свою тисячу доларів на чековому рахунку, а потім вийшла з його кабінету і попрямувала через вулицю до салону краси, щоб завити волосся. Це дивовижно підняло її дух.

І дійсно, цього дня вона переїхала з пансіону в маленьку кімнату в найкращому готелі міста. Якщо їй вже випало зануритися у бідність, вона принаймні зробить це із шиком.

Три нові купюри по сто доларів, останній подарунок батька, були зашиті в підкладку її найкращого капелюшка. Чого саме вона від них очікувала, і чому утримувала їх таким чином, вона не знала, хіба що, можливо, тому, що вони дісталися їй при добрих ознаках і, можливо, через якусь веселість, притаманну їхній чіткості незайманого паперу, вони придбають для неї речі щасливіші, ніж самотні страви та вузькі ліжка в готелі. Вони були надією та молодістю, удачею та красою; вони почали якось заміщати все те, що вона втратила в ту листопадову ніч, коли Том Боуман, нерозсудливо вивівши її на широкий простір, раптово кудись поринув сам, залишивши її саму шукати дорогу назад.

Янсі пробула в готелі «Гайавата» три місяці, і вона виявила, що після перших візитів співчуття її друзі знайшли для себе більш веселі способи проводити час, ніж скласти їй компанію. Джері О'Рурк одного разу прийшов до неї з диким кельтським виглядом в очах і зажадав, щоб вона

негайно вийшла за нього заміж. Коли вона попросила час подумати, він вийшов лютий. Пізніше вона почула, що йому запропонували посаду в Чикаго і він поїхав того ж вечора.

Вона почувалася, наляканою і невпевненою. Вона чула історії, як люди поринають на самісіньке дно життя. Батько одного разу розповідав їй про чоловіка з яким вчився в одному класі в коледжі, який став працівником у салуні, де полірував латунні поручні за кружку пива, і вона також знала, що в цьому місті є дівчата, з матерями яких її власна мати колись грала маленькою дівчинкою, але тепер їх сім'ї збідніли настільки, що вони стали звичайними дівчатами, які працювали в магазинах і одружувалися з пролетаріями. І така ж саме доля загрожувала їй самій — як абсурдно! Вона ж скрізь мала знайомства! Її запрошували скрізь, її прадід був губернатором одного з південних штатів!

Вона написала тітці в Індію, а потім в Китай, не отримавши жодної відповіді. Вона зробила висновок, що маршрут подорожі її тітки змінився, і це було підтверджено, коли з Гонолулу прийшла листівка, з якої було зрозуміло, що тітці не відомо про смерть Тома Боумана, і яка повідомляла, що з компанією відправляється на східне узбережжя Африки. Це була остання крапля. Томлива і манірна Янсі нарешті залишилась у повній самоті.

— Чому б не піти на роботу на деякий час? — запропонував містер Хедж з деяким роздратуванням. — Багато симпатичних дівчат в наші дні працюють, що зайняти себе чимось. Ось Елсі Прендергаст, веде колонку світських новин у «Бюлетень», а дівчина Семплів займається...

— Я не можу, — коротко промовив Янсі із блиском сліз в очах. — Я їду на Схід у лютому.

— На Схід? О, ви збираєтесь відвідати когось?

Вона кивнула.

— Так, я збираюся декого відвідати, — збрехала вона, — тому навряд чи варто влаштовуватись на роботу.

Їй дуже хотілося плакати, але їй вдалося прийняти пихатий вигляд.

— Може я буду надсилати якісь нотатки, просто заради розваги.

— Так, це дуже весело, — погодився містер Хедж з деякою іронією. — Я все-таки думаю, що поспішати з цим не варто. У вас повинно залишитися ще багато з тієї тисячі доларів.

— Так, ще багато!

Залишилось лише кілька сотень, вона знала про це.

— Ну, тоді я гадаю, гарний відпочинок та зміна оточення були б найкращим рішенням для вас.

— Так, — відповіла Янсі.

Її губи тремтіли, і вона піднялася, ледве контролюючи себе. Містер Хедж здавався таким байдужим і холодним.

— Тому я і їду. Гарний відпочинок — це те, що мені зараз потрібно.

— Я думаю, це мудре рішення.

Цікаво, що б подумав містер Хедж, якби побачив з десяток чернеток листа, які вона написала тієї ночі, це сказати проблематично. Ось два з найперших. У дужках наводяться заміни:

«Дорогий Скотт: ми не бачились з того дня, коли я, як повна дурепа, плакала у твій піджак, я подумала, що треба написати й сповістити тебе, що незабаром я приїду на Схід, і хотіла б, щоб ти пообідав [повечеряв] зі мною чи щось таке. Я живу в кімнаті [люкс] в готелі “Гайвата”, маючи намір дочекатися своєю тітку, у якої я збираюся жити [залишитися], і яка повертається з Китаю цього місяця [весною]. Тим часом у мене є багато запрошень відвідати

Схід, і я думав, що настав час це зробити. Тож я хотіла б тебе бачити...»

На цьому ця чернетка обривалася і відправилася у кошик для сміття. Після години роботи вона створила наступне:

«Мій дорогий містер Кімберлі: Я часто [інколи] замислювалася, як Ваші справи, з того часу як ми востаннє бачилися. Я приїду на Схід наступного місяця, перш ніж відвідати тітку в Чикаго, і Ви повинні зі мною зустрітись. Останнім часом я мало з'являлася на людях, але мій лікар вважає, що мені потрібні зміни, тому я очікую, що шокую суспільство деякими дуже веселими відвідинами на Сході...»

Нарешті, в зневірі відчаю, вона написала просту записку без пояснень і викрутасів, порвала її й лягла спати. Наступного ранку вона витягнула її з кошика для сміття і вирішила, що це найкращий варіант, зрештою, і надіслала йому копію, переписану начисто. Вона констатувала:

«Скотт: хочу лише повідомити Вам, що я зупинюся в готелі "Рітц-Карлтон" з сьомого лютого, мабуть, на десять днів. Якщо Ви зателефонуєте мені в якийсь дощовий день, я запрошу Вас на чай. Щиро Ваша, Янсі Боуман.»

VII

Янсі зупинилася у «Рітц» лише тому, що вона колись казала Скотту Кімберлі, що завжди там зупиняється. Коли вона прибула до Нью-Йорка — холодного Нью-Йорка, дивно загрозового Нью-Йорка, зовсім відмінного від веселого міста театрів та випадкових побачень у готельних коридорах, яке вона знала, — у її гаманці було рівно двісті доларів.

Значна частина її банківського рахунку вже була витрачена раніше на життя, і вона нарешті була змушена почати тратити свої священні триста доларів, щоб замінити напівжалобний одяг і важку чорну сукню, яку вона більше не вдягала, на гарний і делікатний.

Увійшовши в готель якраз у той момент, коли його вишукано вбрані мешканці збиралися на обід, вона вирішила, що найкраще буде вдати з себе втомлену та спокійну. Безумовно, клерки за стійкою знали вміст її гаманця. Їй навіть здалося, що хлопці-коридорні посміюються з іноземних ярликів, які вона зняла зі старої валізи батька та наклеїла на свою валізу. Ця остання думка жажнула її. Можливо ці готелі та пароплави, з такими величними назвами, вже давно вийшли у тираж!

Коли вона стояла, барабанячи пальцями по стійці, їй було цікаво, якщо їй відмовлять у поселенні, чи зможе вона зобразити ненапружену посмішку та піти геть з досить холодним виглядом, щоб обдурити двох багато вдягнених жінок, що стояли поруч. Не так вже багато часу потрібно, щоб двадцятирічна втратила всю свою впевненість. Три місяці без опори в житті залишили невитравний слід у душі Янсі.

— Двадцять чотири шістдесят два, — сказав клерк дзвінким голосом.

Її серце повернулося на місце, коли вона йшла за хлопчиком-коридорним до ліфта, тим часом кидаючи байдужі погляди на двох модно одягнених жінок, в той час, коли проходила повз них. Їхні спідниці були довгими чи короткими? Довгими, відмітила вона для себе.

Вона задумалася, на скільки можна подовжити спідницю її нового вихідного костюма.

Під час обіду її настрої покращився. Головний офіціант вклонився їй. Легке тріскотіння розмов, приглушений гул музики заспокоювали її. Вона замовила найдорожчу

страву з дині, яець некруто та артишоків і підписала номер своєї кімнати до чека, ледь поглянувши на нього, коли його поклали біля її тарілки. У своїй кімнаті вона вляглася на ліжку і відкрила телефонний довідник, намагаючись знайти своїх розсіяних по місту столичних знайомих. Але коли телефонні номери з їхніми надзвичайно гучними префіксами «Плаза», «Сьоркл» та «Рейнлендер» позирнули на неї, вона почала відчувати, як холодний вітер розхитує її нестабільну впевненість. Усі ці дівчата, шкільні подружки, ті з якими вона познайомилася на літньому відпочинку, на вечірках, навіть на випускному балі у коледжі — який інтерес чи привабливість вона становила для них зараз, бідна і самотня? У них були свої кохання, свої побачення, заздалегідь заплановані на тиждень вперед веселі вечірки. Їх могло майже обурити її недоречне нагадування про себе.

Однак вона подзвонила чотирьом дівчатам. Однієї з них не було вдома, одна була у Палм-Біч, одна у Каліфорнії. Єдина дівчина, з якою вона поговорила, жвавим голосом повідомила, що вона лежить у ліжку з грипом, але обов'язково зателефонує Янсі, як тільки відчує себе досить добре, щоб мати можливість виходити на вулицю. Тоді Янсі відмовилася від дівчат. Їй доведеться створити ілюзію добробуту якимось іншим чином. Ілюзію треба створити — це було частиною її плану.

Вона подивилася на годинник і виявила, що вже третя година. Скотт Кімберлі повинен був зателефонувати або хоча б залишити якесь повідомлення. І все-таки він, мабуть, зайнятий — у клубі, невпевнено подумала вона, а може купує якісь краватки. Ймовірно, він зателефонує о четвертій.

Янсі добре розуміла, що їй треба діяти швидко. Вона розрахувала, що сто п'ятдесят доларів, якщо витратити їх економно, забезпечать їй існування на два тижні, не більше. Відчуття невдачі, страх, що після того, як мине

цей час, вона залишиться без друзів і без грошей, ще не почали турбувати її.

Це було не вперше, щоб для розваги, якогось заповітного запрошення чи з цікавості вона навмисно налаштувалася зачарувати чоловіка; але це був перший раз, коли вона складала свої плани, в той час, коли невідворотність та відчай тиснули на неї.

Одним з найсильніших її козирів завжди було відчуття, враження, яке вона створювала, що вона популярна, бажана і щаслива. Саме це вона повинна створити зараз, і, мабуть, з нічого. Скотта треба було якось переконати, що біля її ніг лежала неабияка частина Нью-Йорку.

О четвертій вона вийшла на прогулянку по Парк-авеню, де заходило сонце, а лютевий день був свіжим і пахнув весною, а високі будинки її мрії вистелили вулицю променистою білим блиском. Тут вона жила б за графіком задоволень. У цих шикарних «без-запрошення-не-входити» жіночих магазинах, вона би гаяла ранкові години, роблячи придбання за придбанням, безперервно і без усякої думки про витрати; в цих ресторанах вона обідала б опівдні в компанії з іншими модними жінками, завжди прикрашена орхідеєю, або, можливо, тримаючи в доглянутих руках карликові померанці.

А влітку — ну, вона поїде до Такседо, можливо, до бездоганного будинку, який стоїть дуже високо на фешенебельному пагорбі, звідки вона буде спускатися для відвідування світу чаювань та балів, кінських перегонів та поло. У перерві між таймами гри у поло гравці будуть збиратися навколо неї у своїх білих костюмах та шоломах, у повному захопленні, а коли вона буде щезати, покликана якоюсь новою втіхою, за нею будуть слідкувати очі багатьох заздрісних, але безсилих жінок.

Кожного літнього сезону вони, звичайно, будуть їхати за кордон. Вона почала планувати типовий рік,

розподіляючи кілька місяців тут і кілька місяців там, поки вона — і Скотт Кімберлі, скоріше за все — занадто добре завчать всі ці місцини, пересуваючись разом з найменшим рухом соціального барометра від сільської місцевості до великих міст, від пальм до сосен.

У неї було понад два тижні, щоб досягти цієї мети. В емоційному екстазі рішучості вона підняла голову до найвищої з високих білих осель.

«Це буде занадто дивовижно!» — сказала вона собі.

Майже вперше в житті її слова не були занадто сильно перебільшені, щоб виразити те диво, що сяло в її очах.

VIII

Близько п'ятої години вона поспішила назад до готелю, гарячково намагаючись дізнатись за стійкою, чи було для неї телефонне повідомлення. На її глибоке розчарування нічого не було. Через хвилину після того, як вона зайшла у свою кімнату, задзвонив телефон.

— Це Скотт Кімберлі.

З цими словами у її серці відлунням зазвучав заклик до бою.

— О, як твої справи?

Її тон означав, що вона його майже забула. Це було не холодно — це було скоріше недбало.

Коли вона відповіла на неминуче питання про те як вона добралася, її огорнуло відчуття теплоти. Тепер, коли з усього уособлення багатств і задоволень, яких вона прагнула, здійснився чоловічий голос через телефон, її впевненість зміцнилася. Чоловічі голоси були чоловічими голосами. Ними можна було керувати, їх можна було змусити видавати такі інтонації, які не схвалювалися ро-

зумом тих, хто їх вимовляв. Чоловічі голоси можуть бути сумними або ніжними або відчайдушними за її бажанням. Вона зраділа. М'яка глина була готова до її рук.

— Повечеряєш сьогодні зі мною? — запропонував Скотт.

«Ну, скоріше, ні», — подумала вона, нехай він мріє про неї сьогодні ввечері. — На жаль, я не зможу, — сказала вона. — Мене вже запросили на вечерю і в театр. Мені дуже шкода.

В її голосі не було жалю — це звучало лише ввічливо. Тоді, як ніби їй припала до душі щаслива думка про час і місце, коли б вона могла занести його до свого списку побачень:

— Ось що: чому б тобі не зайти до мене сьогодні ввечері і не попиту чаю зі мною?

Він приїде відразу. Зараз він грає у сквош, і як тільки закінчить, він приїде. Янсі повісила слухавку і зі спокійною вправністю повернулася до дзеркала, занадто напружена навіть щоб посміхнутись.

Вона з критичним схваленням розглядала свої блискучі очі й темне волосся. Потім вона дістала з валізи лавандову сукню і почала одягатися.

Вона змусила його чекати сім хвилин у вестибюлі, перш ніж вона з'явилася; потім підійшла до нього з доброзичливою ледачою посмішкою.

— Як справи? — промуркотіла вона. — Чудово бачити тебе знову. Як твоє життя? — І з довгим зітханням: — Я страшенно втомилася. Я не хвилини не сиділа на місці відтоді, як приїхала сьогодні вранці; ходила за покупками, а потім ледь не розірвалася між обідом та денним спектаклем. Я придбала усе, що бачила. Навіть не знаю, як я тепер за це все заплачу.

Вона яскраво пригадала, що коли вони вперше зустрілися, вона сказала йому, не сподіваючись на віру,

наскільки вона непопулярна. Вона не могла зараз ризикувати таким зауваженням, навіть жартуючи. Він повинен думати, що вона була зайнята щохвилини кожного дня.

Вони зайняли столик і їм подавали бутерброди з оливками та чай. Він був такий гарний, подумала вона, і прекрасно одягнений. Його сірі очі з цікавістю розглядали її з-під бездоганного попелясто-русявого волосся. Їй було цікаво, як він проводить свої дні, чи сподобалася йому її сукня, про що він думає зараз.

— Як довго ти будеш тут? — запитав він.

— Ну, десь на пару тижнів. Я збираюся в Принстон на лютневий випускний вечір, а потім на домашню вечірку в окрузі Вестчестер на кілька днів. Ти не шокований тим, що я вийшла у світ так швидко? Знаєш, батько хотів би цього. Він був дуже сучасною людиною в усіх своїх діях.

Вона придумала це зауваження ще у поїзді. Вона не збиралася на домашню вечірку. Її не запросили на випускний вечір у Принстоні. Такі речі були необхідні для створення ілюзії. Все це було ілюзією.

— А потім, — продовжувала вона, посміхаючись, — двоє з моїх давніх шанувальників тут, в місті, що мені подобається.

Вона побачила, як Скотт моргнув, і вона знала, що він надав цьому значення.

— Які ти маєш плани на цю зиму? — вимагав він. — Ти повернешся на Захід?

— Ні. Розумієш, цього тижня з Індії повертається моя тітка. Вона відкриє свій будинок у Флориді, і ми залишимося там до середини березня. Потім ми підійдемо до Хот Спрінгз, а влітку, скоріше всього, — до Європи.

Це все було насправді повною вигадкою. Перший її лист до тітки, який розповів прості відомості про смерть Тома Боумена, нарешті досяг свого призначення. Тітка відповіла нотою загальноприйнятого співчуття та оголо-

шенням, що повернеться в Америку через два роки, якщо не вирішить жити в Італії.

— Але ж ти дозволиш мені бачитись з тобою інколи, поки ти тут?, — благав Скотт після того, як почув цю дивовижну програму. — Якщо ти не можеш повечеряти зі мною сьогодні, як щодо середи — це післязавтра?

— У середу? Зараз подумаю..., — Янсі насупила чоло вдаючи глибоку задумливість. — Я думаю, що у мене призначене побачення на середу, але я не пам'ятаю точно. Як щодо того, щоб зателефонувати мені завтра, і я повідомлю тебе? Мені дуже хочеться зустрітись з тобою, але боюся, що я вже призначила комусь зустріч.

— Дуже добре, я тобі зателефоную.

— Добре — близько десяти.

— Спробуй звільнитися — в середу чи будь-коли.

— Ти знаєш: якщо я не зможу піти на вечерю з тобою в середу, я точно зможу пообідати з тобою.

— Гарзд, — погодився він. — І тоді сходимо у театр.

Вони танцювали кілька разів. Жодним словом чи знаком Янсі не видала свій найпотаємніший інтерес до нього, лише наприкінці, коли вона запропонувала йому руку для прощання.

— До побачення, Скотт.

Всього лише частину секунди — недостатньо довгу, щоб він був впевнений, що це взагалі сталося, але достатньо, щоб йому нагадати, одначе лише трохи, ту ніч на бульварі біля Міссісіпі — вона дивилася йому в очі. Потім вона швидко повернулася і поспішила геть.

Вона повечеряла в маленькій чайній за рогом. Це був економна вечеря, яка коштувала півтора долара. У неї взагалі не було жодних побачень, і зустрічей з жодним чоловіком — окрім літнього пана з колючою бородою, який зробив намагання заговорити з нею, коли вона виходила з дверей.

Сидячи наодинці в одному з шикарних кінотеатрів — розкіш, яку, як вона вважала, вона може собі дозволити — Янсі спостерігала, як Мей Мюррей кружляє чудовими уявними пейзажами, і тим часом роздумувала над тим як пройшов перший день. В ретроспективі це був явний успіх. Вона склала правильне враження як щодо свого матеріального процвітання, так і щодо свого ставлення до самого Скотта. Здавалося, найкраще уникати вечірніх побачень. Дозволити йому проводити вечори наодинці, думати про неї, уявляти її з іншими чоловіками, навіть провести кілька самотніх годин у квартирі, думаючи, наскільки може бути весело, якщо... Нехай час і її недосяжність працюють на неї.

На деякий час зацікавлена фільмом, вона підрахувала вартість квартири, в якій героїня зазнавала помилок. Вона милувалася струнким італійським столиком, який займав один бік великої їдальні й був урівноважений довгою лавою, що давала відчуття середньовічної розкоші. Вона зраділа красі одягу та хутра Мей Мюррей, її чудових капелюшків, її маленьких французьких туфель.

Потім через якусь мить її думки повернулися до власної драми; вона задумалася, може Скотт вже заручений, і її серце на мить перестало битися від цієї думки. І все-таки це було малоімовірно. Він занадто швидко зателефонував їй по приїзду, занадто вільно розпоряджався своїм часом, і був занадто чуйним вдень.

Після фільму вона повернулася в «Рітц», де спала глибоко і щасливо майже перший раз за три місяці. Атмосфера навколо неї вже не здавалася холодною. Навіть черговий на поверсі посміхнувся доброзичливо і захоплено, коли Янсі попросила ключ.

Наступного ранку о десятій Скотт зателефонував. Янсі, що прокинулася вже багато годин тому, прикидалася сонною від нібито весело проведеного часу напередодні.

Ні, вона не може повечеряти з ним у середу. Їй страшенно шкода; у неї була призначена зустріч, як вона боялася. Але вона могла з ним пообідати й піти до театру, якщо він поверне її вчасно на чай.

Вона провела день, блукаючи вулицями. На верхньому поверсі автобуса, вона розмістилася якомога далі від передніх рядів, де Скотт міг випадково її помітити, пропливла з Ріверсайд-драйв назад до П'ятої авеню в зимові сутінки, і її почуття до Нью-Йорка та його чудової пишності поглиблювалося та подвоювалося. Тут вона повинна жити й бути багатю, щоб до неї віталися дорожні патрульні, коли б вона сиділа у своєму лімузині — з маленькою собачкою — а тут вона повинна прогулюватися в неділю до стильної церкви, зі Скоттом, дуже красивим у своєму вихідному костюмі та високому циліндрі, віддано йдучи біля неї.

На обіді в середу вона описала Скоттові, як провела ці два дні у своїй уяві. Вона розповіла про автомобільну поїздку до Гудзону і надала йому свою думку про дві вистави, які вона бачила — мається на увазі — у товаристві джентльмена, що її обожнює. Вона дуже уважно прочитала про п'єси в ранковій газеті та обрала дві, щодо яких вона могла отримати найбільше деталей.

— Ох, — сказав він з розчаруванням, — ти вже бачила «Далсі»? У мене є два місця — але ти напевне не захочеш дивитися знову.

— О, ні, я не проти, — правдиво запротестувала вона. — Розумієш, ми пізно прийшли, і все одно мені дуже сподобалось.

Але він і чути не хотів, щоб вона дивилася одне і те ж знову — до того ж він сам вже бачив виставу. Це була

вистава, яку Янсі дуже хотіла побачити, але вона була змушена спостерігати за ним, поки він обміняв квитки на інші, на погані місця, доступні в останній момент. Гра часом здавалася важкою.

— До речі, — сказав він згодом, коли вони на таксі їхали до готелю, — ти завтра їдеш на випускний у Принстон, чи не так?

Вона здригнулася. Вона не думала, що цей день настане так скоро, або що він запам'ятає.

— Так, — холодно відповіла вона. — Я їду завтра вдень.

— Думаю, о 2:20, — прокоментував Скотт, а потім: — Ти збираєшся зустріти хлопця, який тебе запросив, у Принстоні?

На якусь мить вона розгубилася.

— Так, він зустріне потяг.

— Тоді я відвезу тебе на вокзал», — запропонував Скотт. — Там буде натовп, і у тебе можуть виникнути проблеми з пошуком носія.

Вона не могла придумати нічого, щоб відповісти, не могла висловити жодних вагомих заперечень. Вона могла б сказати, що їде на автомобілі, але не могла придумати жодного витонченого і правдоподібного способу внесення змін до свого першого повідомлення.

— Це буде дуже мило з твого боку.

— Ти знову будеш в «Рітц», коли повернешся?

— О так, — відповіла вона. — Я збираюся залишити за собою свій номер.

Її спальня була найменшою і самою дешевою в готелі.

Вона зробила висновок, що доведеться дозволити йому посадити її на поїзд до Принстона; насправді вона не бачила цьому альтернативи. Наступного дня, коли вона спакувала свою валізу після обіду, ситуація захопила її уяву, і вона наповнила її тими самими речами, які

вона обрала б, якби справді їхала на випускний. Її наміром було вийти на першій зупинці й сісти на поїзд назад до Нью-Йорка.

Скотт зателефонував їй о пів на другу, і вони сіли на таксі до Пенсільванського вокзалу. Потяг був переповнений так, як він і очікував, але він знайшов їй місце і поклав її валізу на верхню полицю.

— Я зателефоную тобі у п'ятницю, щоб дізнатися, як ти поводитися, — сказав він.

— Гаразд. Я буду добре поводитись.

Їх погляди зустрілися і в одну мить, з незрозумілим, лише напівсвідомим поривом емоцій, вони опинилися в стані ідеального спілкування. Коли Янсі опанувала собою, її погляд, здавалося, говорив, а, тоді...

Голос над вухом змусив її здригнутися:

— Так це ж Янсі!

Янсі озирнулася. На її жах вона впізнала дівчину на ім'я Еллен Харлі, одну з тих, до кого вона телефонувала після приїзду.

— Ну, Янсі Боуман! Я зовсім не очікувала тебе коли-небудь побачити. Як справи?

Янсі представила Скотта. Її серце сильно билось.

— Ти їдеш на випускний? Як ідеально склалося!, — закричала Еллен. — Можна я сяду тут з тобою? Я хотіла б з тобою поспілкуватись. З ким ти їдеш?

— Ти їх не знаєш.

— Можливо, знаю.

Її слова, що як гострі кігті, рвали чутливу душу Янсі, були перервані нерозбірливим викриком кондуктора. Скотт поклонився Еллен, кинув на Янсі погляд, а потім поспішив геть.

Поїзд рушив. Поки Еллен влаштовувала свій багаж і скидала хутряне манто, Янсі мала час роздивитись навколо.

Вагон був наповнений веселим щебетом дівчат, чия збуджена балаканина заповнювала вологе, немов гумове повітря, як дим. Тут і там сиділи старі гувернантки, немов масивні зруйновані скелі в полі квітів, виражаючи приглушеною і похмурою фатальністю кінець усієї веселості та всієї молодості. Скільки разів сама Янсі була однією з такого натовпу, недбалих і щасливих, мріяла про чоловіків, яких вона зустрине, про пошарпані екіпажі, які чекали на вокзалі, про засніжене університетське містечко, великі відкриті каміни в клубних будинках та про оркестри, що грають зухвалі мелодії намагаючись боротися з наближенням ранку.

А тепер — вона була тут чужою, непроханою, небажаною. Як і в «Рітц» в день приїзду, вона відчувала, що в будь-який момент її маску зірвуть з неї, і вона буде виставлена у якості фальшивки на погляд усього вагону.

— Розкажи мені все! — казала Еллен. — Розкажи мені, що ти робила. Я не бачила тебе на жодній з футбольних ігор минулої осені.

Це було сказано для того, щоб Янсі зрозуміла, що вона сама відвідувала усі.

Із задньої частини вагону провідник виголосив:

— Наступна зупинка Манхеттен Трансфер!

Щоки Янсі палали від сорому. Вона гадала, що їй краще зробити — подумала може визнати все, і вирішила не робити цього, відповідаючи на балаканину Еллен переляканими короткими вигуками, — а потім, коли роздався зловісний грім гальмування і швидкість потягу почала сповільнюватись, вона у відчайдушному поштовху вскочила на ноги.

— О Боже мій! — скрикнула вона. — Я забула свої туфлі! Я мушу повернутися і дістати їх.

Еллен відреагувала на це дратівливою готовністю допомогти.

— Я візьму твою валізу, — швидко сказала вона, — а ти зможеш потом забрати її. Я буду в «Чартер Клуб».

— Ні! — Янсі ледь не скрикнула. — У мене там плаття!

Ігноруючи відсутність логіки у власному зауваженні, вона зсунула валізу з полиці з тим, що здалося їй надлюдським зусиллям, і рушила по проходу, супроводжувана цікавістю нахабних поглядів багатьох дівчат. Коли вона зійшла на платформу саме тоді, коли поїзд зупинився, вона відчула слабкість і потрясіння. Вона стояла на твердому цементі, який відзначав гарне старе передмістя «Манхеттен Трансфер», а по її щоках стікали сльози, коли вона спостерігала, як бездушні вагони їхали до Принстона зі своїм тягарем щасливої молодості.

Через пів години очікування Янсі сіла в поїзд і повернулася до Нью-Йорка. За тридцять хвилин вона втратила впевненість, що здобула на цьому тижні. Вона повернулася до своєї маленької кімнати й тихо лягла на ліжко.

X

У п'ятницю настрої Янсі частково покращився, оговтавшись від холоду депресії. Голос Скотта через телефон у середині ранку трохи підбадьорив її, і вона з переконливим ентузіазмом розповіла йому про принади Принстона, спираючись на враження випускного вечора, який вона відвідувала два роки тому. Він хотів би її побачити, сказав він. Чи не хотіла б вона повечеряти сьогодні й піти в театр? Янсі роздумувала над цією серйозною спокусою. Вечеря — вона економила на харчуванні, чудова вечеря в якомусь екстравагантному місці, за якою слідувала б музична комедія дійсно подобалась її зголодній уяві; але інстинкт сказав їй, що час ще не настав. Нехай почекає. Нехай він помріє трохи більше, трохи довше.

— Я занадто втомилася, Скотте, — сказала вона з виразною відвертістю, — у цьому вся правда. Я виходжу щовечора, відколи я тут, і я справді напівмертва. Я відпочину на домашній вечірці протягом тижня, і тоді я піду вечеряти з тобою в будь-який день, коли ти захочеш.

Минуло хвилина мовчання, поки вона очікувано тримала слухавку.

— Так, на домашній вечірці можна вдосталь відпочити, — відповів він. — І, хай там що, наступний тиждень ще так далеко. Мені дуже хочеться бачити тебе зараз, Янсі.

— Мені теж, Скотте.

Вона дозволила собі промовити його ім'я з найбільшою ніжністю. Коли вона повісила слухавку, вона знову почувалася щасливою. Попри приниження в поїзді, її план мав успіх. Ілюзія все ще була недоторканою, і була майже повною. І за три зустрічі та пів дюжини телефонних дзвінків їй вдалося створити між ними більш напружену атмосферу, ніж якби він бачив її постійно при настроях, що змінюються та відвертих зізнаннях обманного флірту.

Коли настав понеділок, вона оплатила свій готельний рахунок за перший тиждень. Розміри її не насторожили — вона була до цього готова, але шок від того, стільки грошей було витрачено, і усвідомлення того, що залишилось лише сто двадцять доларів від подарунка її батька, дало їй своєрідне відчуття ніби вона потопає у глибокій ямі. Вона вирішила негайно залучити усю свою підступність, щоб змусити Скотта переживати ретельно спланованим інцидентом, а потім наприкінці тижня сказати йому просто і певно, що вона його кохає.

Як пастку для шокування Скотта вона знайшла у телефонній книзі телефон такого собі Джиммі Лонга, гар-

ного хлопчика, з яким вона грала ще маленькою дівчиною і який нещодавно переїхав до Нью-Йорка на роботу. Джиммі Лонг був змушений запросити її на денний спектакль у середу. Він повинен був зустріти її у вестибюлі у другій.

У середу вона обідала зі Скоттом. Його очі стежили за кожним її рухом, і, знаючи це, вона відчула сильний прилив ніжності до нього. Спочатку бажаючи лише того, що він являв собою, вона наполовину несвідомо почала також бажати його самого. Однак, вона не дозволила собі ні найменшого розслаблення з цього приводу. Часу було занадто мало, а ставки занадто великі. Те, що вона починає кохати його, лише зміцнило її рішучість.

— Куди ти йдеш сьогодні вдень? — запитав він.

— На денний спектакль — з людиною, що дуже дратує мене.

— Чому він дратує?

— Тому що він хоче, щоб я вийшла за нього заміж, і я не зовсім впевнена, що цього хочу.

Було зроблено найменший наголос на слові «зовсім». Наслідком було те, що вона не була впевнена — тобто не зовсім.

— Не виходь за нього.

— Я не стану... напевне.

— Янсі, — сказав він тихим голосом, — чи пам'ятаєш ти ніч на тому бульварі...

Вона змінила тему. Був полудень, і кімната була повна сонячного світла. Це було не зовсім те місце і час. Коли він говорив, вона повинна контролювати всі аспекти ситуації. Він повинен казати лише те, що вона хотіла б почути; і більше нічого.

— Вже п'ята хвилина на другу, — сказала вона йому, дивлячись на наручний годинник. — Давай краще підемо. Я повинна встигнути на побачення.

— Ти хочеш піти?

— Ні, — відповіла вона просто.

Це ніби його задовольнило, і вони вийшли до вестибюля. Потім Янсі побачила чоловіка, що на неї чекав, хворобливого з вигляду та вбраного зовсім не в стилі готелю «Рітц». Це був Джиммі Лонг, не так давно перший красень свого міста на Заході. А тепер — власне його капелюх був дійсно зеленим! Його пальто, що давно вийшло з моди, цілком очевидно було придбане у відомому магазині готового одягу. Його туфлі, довгі й вузькі, носками загиналися угору. З голови до ніг у ньому все, що могло бути неправильним таким і було. Його трохи збентежила лише власна скромність, він не усвідомлював наскільки непристойно і недоречно він виглядає, являючи собою саму Немезиду, втілення жаху.

— Привіт, Янсі! — закричав він, починаючи рухатись до неї з очевидним полегшенням.

Героїчними зусиллями Янсі звернулася до Скотта, намагаючись утримати його погляд на собі. Повернувшись вона відмітила бездоганність вбрання Скотта та його краватки.

— Дякую за обід, — сказала вона з сьйнистою пошмішкою. — Побачимось завтра.

Тоді вона скоріше пірнула, а не побігла до Джиммі Лонга, вхопила його простягнуту руку і потягнула його до поворотних дверей, лише швидко промовивши: «Поспішаймо!», щоб заспокоїти його дещо похмуре здивування.

Інцидент схвилював її. Вона втішила себе, згадавши, що Скотт лише миттєво поглянув на чоловіка, і що він, мабуть, дивився на неї так чи інакше. Однак, надалі вона переживала і в неї викликало певний сумнів, що Джиммі Лонгу сподобалося її товариство настільки, щоб компенсувати вартість придбаних за зниженими цінами в аптеці Блека квитків у двадцятий ряд.

Але якщо Джиммі як пастка виявився плачевною невдачею, подія четверга принесла їй чимале задоволення і наповнила її відчуттям гордості за власну кмітливість. Вона придумала запрошення на обід, і Скотт збирався зустрітися з нею о другій годині, щоб відвезти її на іподром. Вона необачно наодинці пообідала в ресторані «Рітцу» і вийшла звідти майже пліч-о-пліч з гарним молодиком, який сидів за столиком поруч. Вона очікувала зустріти Скотта у зовнішньому вестибюлі, але, дійшовши до входу в ресторан, побачила, що він стоїть біля нього.

У блискавичному пориві вона звернулася до гарного чоловіка поруч із собою, ввічливо вклонилася і промовила чутним, доброзичливим голосом:

— Побачимося пізніше.

Тоді, перш ніж він навіть міг продемонструвати здивування, вона швидко відвернулася і приєдналася до Скотта.

— Хто це був? — запитав він похмуро.

— Хіба він не гарний?

— Якщо тобі подобаються такі типи.

Тон Скотта натякав, що джентльмен, про якого йшлося, був занадто витончений і одягнений без смаку. Янсі засміялася, про себе милуючись майстерністю, з якою їй вдалося це зіграти.

Готуючись до тієї найважливішої суботньої ночі, в четвер вона зайшла в магазин на Сорок другій вулиці, щоб придбати довгі рукавички. Вона зробила вибір і передала клерку п'ятдесяти доларову купюру, з тим щоб її гаманець, що дуже полегшав, відчув певну важкість із рештою, яку вона мала отримати. На її здивування, клерк подав їй пакет і двадцять п'яти центову монету.

— Що-небудь ще?

— Залишок моєї решти.

— Ви вже його отримали. Ви дали мені п'ять доларів. Чотири сімдесят п'ять за рукавички й решта двадцять п'ять центів.

— Я дала вам п'ятдесят доларів.

— Напевне Ви помиляєтесь.

Янсі подивилася у гаманець.

— Я дала вам п'ятдесят! — несамовито повторила вона.

— Ні, мем, я бачив сам.

Вони роздратовано подивилися один одного. Дівчинка-касірка була покликана дати свідчення, потім менеджер поверху; зібралася невеличка юрба.

— Я абсолютно впевнена! — закричала Янсі й дві сльози розлючення тремтіли в її очах. — Я точно знаю!

Менеджеру поверху було дійсно шкода, але пані справді, мабуть, залишила гроші вдома. У готівковій касі не було жодної п'ятдесяти доларової купюри. Хиткий світ Янсі почав тріщати по швах.

— Якщо ви залишите свою адресу, — сказав менеджер поверху, — я повідомлю вам, якщо щось з'явиться.

— О, прокляті дурні! — закричала Янсі, втрачаючи контроль. — Я звернуся до поліції!

І вона полишила крамницю, плачучи, як дитина. Безпорадність її перемогла. Як вона могла щось довести? Це було після шостої й магазин закривався відразу ж, коли вона покинула його. Незалежно від того, хто зі співробітників мав би банкноту на п'ятдесят доларів, він буде вже вдома, перш ніж поліція зможе приїхати, і з чого б це поліція Нью-Йорка їй повірила чи навіть взагалі почала втручатись?

У розпачі вона повернулася до «Рітц», де без усякої надії механічно пошукала купюру у своєму багажі. Її там не було. Вона знала, що її там не буде. Вона збрала кожне пенні й виявила, що у неї п'ятдесят один долар і трид-

цять центів. Подзвонивши в офіс, вона попросила, щоб їй виписали рахунок до наступного полудня — вона була занадто пригнічена, щоб полишити готель до того часу.

Вона чекала у своєму номері, не наважуючись навіть попросити води з льодом. Потім задзвонив телефон, і вона почула голос клерка, веселий і металевий.

— Міс Боуман?

— Так.

— Ваш рахунок, враховуючи сьогоднішню ніч, становить п'ятдесят один двадцять.

— П'ятдесят один двадцять?

Її голос тремтів.

— Так, мем.

— Дуже дякую.

Затамувавши подих, вона сиділа поруч із телефоном, надто налякана, щоб плакати. У неї залишилося лише десять центів!

XI

П'ятниця. Вона ледве спала. Під її очима були темні плями, і навіть гаряча ванна, а слідом за нею холодна, не змогла збудити її від відчайдушної млявості. Вона ніколи повністю не усвідомлювала, що означає бути без грошей у Нью-Йорку; її рішучість і життєздатність, здавалося, остаточно зникли разом з її п'ятдесяти доларовою купюрою. З цим вже нічого не поробиш — вона повинна втілити своє бажання сьогодні чи ніколи.

Вона мала зустрітися зі Скоттом у Плаза за чаєм. Вона поцікавилася — це була її фантазія, чи він дійсно поставився до неї холодніше вчора? Вперше за кілька днів їй довелося не докладати зусиль, щоб у розмові не зростала сентиментальність. Припустимо, він вирішив, що це не

приведе ні до чого — що вона занадто екстравагантна, занадто легковажна. Вранці їй уявилося аж сто висновків, які можна було зробити з цього — жажливий ранок, єдиною розрадою стало лише придбання десятицентової булочки у кондитерському магазині.

Це була її перша їжа за двадцять годин, але вона свідомо удавала перед кондитером, що просто розважається і весело проводить час, купуючи лише одну булочку. Вона навіть попросила подивитися виноград, але кинувши оцінювальний — і голодний — погляд, сказала, що навряд чи придбає його. Він не виглядає досить стиглим, — сказала вона. У магазині було багато заможних жінок, які з'єднавши великий і вказівний пальці та перевіряли випічку на свіжість. Янсі дуже хотіла попросити одну з них купити їй гроно винограду. Натомість вона піднялася до своєї кімнати в готелі та з'їла свою булочку.

Коли настала четверта година, вона виявила, що більше думає про сандвічі, які вона буде їсти під час чаювання, ніж про те, що там має відбуватися, і, коли вона повільно йшла П'ятою авеню до Плаза, вона відчула раптову непритомність, і мусила зробити кілька глибоких вдихів повітря для її подолання. Вона почала туманно роздумувати відносно пунктів роздачі їжі для бідних. Напевне туди мусили йти люди в її стані. Але де вони знаходяться? Як про це дізналися? Вона представила собі, що це в телефонній книзі напевне під літерою «П», а може, і під «Н», як «Нью-Йоркській пункт роздачі їжі для бідних».

Вона дісталася «Плаза». Фігура Скотта, який стояв, чекаючи її у переповненому вестибюлі, була уособленням твердості та надії.

— Підемо скоріше!, — скрикнула вона із замученою усмішкою. — Я відчуваю себе досить розбитою, і мені хочеться чаю.

Вона з'їла клубний сандвіч, трохи шоколадного морозива та шість чайних бісквітів. Вона могла з'їсти набагато більше, але не наважувалася. Сумні наслідки її голоду зникли, вона мусила повернутись у ситуацію і зіткнутися з цим життям, представленим гарним молодиком, який сидів навпроти, спостерігаючи за нею з емоціями, вираз яких вона не могла визначити за його рівним поглядом.

Вона не мала сил на тонкий погляд, проникливий і милий, який вона планувала продемонструвати.

— О, Скотте, — сказала вона тихим голосом, — я так втомилася.

— Втомилася від чого? — холодно запитав він.

— Від усього.

Настала тиша.

— Я боюся, — невпевнено сказала вона. — Боюся, що завтра не зможу з тобою зустрітись.

Зараз у її голосі не було жодного вдавання. Емоція була очевидною у звучанні кожного слова, без будь-якого наміру чи контролю.

— Я їду геть.

— Правда? Куди?

Його тон показав сильну зацікавленість, але вона здригнулася, відчувши, що крім інтересу нічого немає.

— Моя тітка повернулася. Вона хоче, щоб я відразу приєдналася до неї у Флориді.

— Хіба це не досить несподівано?

— Так.

— Ти скоро повернешся? — сказав він через мить.

— Не думаю, що так. Я думаю, що ми поїдемо до Європи з Нового Орлеана.

— Ох...

Знову настала пауза. Вона продовжувалася. У такий момент це було жахливо, вона знала про це. Невже вона програла? Однак вона все одно піде до кінця.

— Ти будеш сумувати за мною?

— Так.

Одне слово. Вона піймала погляд його очей, на мить замислившись, чи не помітить вона там більше, ніж той доброзичливий інтерес, потім вона знову відвела свій погляд.

— Мені подобається — тут, у «Плаза», — почувла вона себе.

Вони говорили про такі речі. Згодом вона ніколи не могла згадати, про що саме вони говорили тоді. Вони говорили — навіть про чай, про відлигу, що закінчилася, і холод, що сходив назовні. На душі їй було сумно, і вона здавалася собі дуже старою. Вона нарешті піднялася.

— Мені треба йти, — сказала вона. — Я запізнюся на вечерю.

До останнього вона мала продовжувати — ілюзія, це було найважливіше. Втримати її горду брехню непорушною — тепер залишилось зовсім недовго. Вони пішли до дверей.

— Посади мене в таксі, — тихо сказала вона. — Я не відчуваю змоги йти.

Він допоміг їй. Вони потиснули руки.

— Прощай, Скотт, — сказала вона.

— До побачення, Янсі, — повільно відповів він.

— З твого боку було дуже гарно. Я завжди буду пам'ятати, скільки гарного часу ти подарував мені за ці два тижні.

— Я робив це із задоволенням. Сказати водієві їхати до «Рітц»?

— Ні. Просто скажи йому їхати вздовж П'ятої. Я постукаю у скло, щоб він зупинився.

Вздовж П'ятої! Він міг подумати, можливо, що вона обідає на П'ятій. Який був би відповідний фінал! Їй було цікаво, чи був він вражений. Вона не могла чітко поба-

чити його обличчя, бо повітря було темним від снігу, а її власні очі були розмиті сльозами.

— До побачення, — сказав він просто.

Він ніби усвідомлював, що будь-яке висловлення скорботи з його боку буде занадто прозорим. Вона знала, що він не хоче її.

Двері ляснули, машина рушила, заносячись по засніженій вулиці.

Янсі знесилено відкинулася назад у кут. Попри всі старання, вона не могла зрозуміти, де саме вона зазнала невдачі, або що саме змінило його ставлення до неї. Вперше в житті вона нібито запропонувала себе чоловікові, а він не хотів її. Навіть невпевненість її теперішнього становища здавалась меншою поруч із трагедією її поразки.

Вона дозволила машині везти себе далі — звичайно, холодне повітря — це те, що їй потрібно. Десять хвилин невпинно прослизнуло, перш ніж вона зрозуміла, що не має ані цента, щоб заплатити водієві.

— Це не має значення, — подумала вона. — Вони просто відправлять мене до в'язниці, і це місце для сну.

Вона почала думати про водія таксі.

— Він буде дуже злий, коли дізнається, бідолаха. Можливо, він дуже бідний, і йому доведеться самому платити за проїзд.

З невиразною сентиментальністю вона почала плакати.

— Бідний водій таксі, — вона говорила наполовину вголос. — О, людям зараз так важко — зараз такий важкий час!

Вона стукнула у віконце, і коли машина підїхала до бордюру, вона вийшла. Вона була в кінці П'ятої авеню, було темно і холодно.

— Викликайте поліцію! — швидко скрикнула вона низьким голосом. — Я не маю грошей!

Водій таксі нахмурився.

— Нащо ж ви сідали?

Вона не помітила, що інший автомобіль зупинився приблизно за двадцять п'ять футів позаду них. Вона почувала звуки кроків бігу по снігу, а потім біля її ліктя пролунав голос.

— Все гаразд, — сказав хтось таксисту. — Ось гроші.

Була передана банкнота. Янсі посковзнулася і ледь не впала, торкнувшись пальто Скотта.

Скотт знав — він знав, тому що він поїхав до Принстона, щоб зробити їй сюрприз, тому що незнайомиць, з яким вона розмовляла у «Рітц», був його найкращим другом, тому що чек її батька на триста доларів був повернутий йому з позначкою «Немає коштів». Скотт знав — він знав увесь час.

Але він нічого не сказав, тільки стояв там, обіймаючи її однією рукою, коли від'їхав таксист.

— О, це ти, — тихо сказала Янсі. — Пощастило, що ти трапився поруч. Я залишила гаманець у «Рітц», як повна дурепа. Я роблю такі дурниці...

Скотт засміявся з деякою насолодою. Падав легкий сніг, і, щоб вона не ковзала у сльоті, він підхопив її й поніс назад до свого таксі, що чекало.

— Такі дурниці, — повторила вона.

— Спершу до «Рітц», — сказав він водієві. — Треба забрати речі.

ЦЕНТ НА ДВОХ

Коли закінчився дощ, небо на заході стало жовтим, а повітря віяло прохолодою. По краю небрукованої вулиці червоним відтінку, що була заставлена дешевими бунгало 1910-х років, їхав маленький хлопчик на великому велосипеді. Його план мав певну монотонність. Щоразу як він долав близько ста ярдів, зіскакував, розвертав велосипед так, щоб той примикав до кам'яних східців, а потім знову заскочивши на нього, не без праці й поту, хлопчик відновлював свій шлях. В одному кінці його дороги була кольорова дівчинка чотирнадцяти років, яка тримала на руках анемічну дитину, а в протилежному — негодоване кошеня, яке сумно присіло на бордюрі. Окрім них, не було більше нікого.

Маленький хлопчик здійснив нелічену кількість подорожей, тому на нього вже не звертали уваги ані сумне кошеня з одного боку, ані картинно спокійна кольорова дівчинка — з іншого, коли йому довелося здійснити небезпечний поворот, щоб уникнути чоловіка, який раптово вийшовши з-за рогу вулиці. І хлопчику вдалося відновити рівновагу лише після хвилиної паніки.

Але якщо хлопця цей інцидент змусив боротися з земним тяжінням, то прибулець взагалі не звернув на нього уваги, він раптово зійшов з тротуару і з очевидним та особливим інтересом дивився на будинок, перед яким стояв. Це був найстаріший будинок на вулиці, обшитий дошками й накритий черепичним дахом. Це був

будинок в самому справжньому сенсі цього слова — будинок, який дитина намалювала б на шкільній дошці. Він мав на собі відбиток часу, і це знаходило відображення навіть не в формі. Його зовнішній вигляд, очевидно, був лише гідною оболонкою для того, що ховається всередині. Будинок був старшим за навколишні бунгало приблизно років на тридцять, за винятком того, що навколишні бунгало відтворювали себе з величезною швидкістю, як ніби через якийсь неприродний союз з морськими свинками, і це був найпоширеніший тип будинку в країні. Тридцять років такі оселі задовольняли вимоги середнього класу — фінансові, бо були дешевими, естетичні, хоча були огидними. Це був будинок, побудований племенем, найбільш енергійні представники якого сподівалися або розбагатіти, або поїхати звідси. І було тим цікавіше, що при всій нестабільності старий будинок пережив стільки років і зберіг свою первозданну огидність і дискомфорт настільки очевидно незмінними.

Чоловікові був приблизно стільки ж років, скільки й будинку, тобто близько сорока п'яти. Але на відміну від будинку, він не був ні огидним, ні дешевим. Його одяг був надто гарним, щоб його було виготовлено за межами мегаполісу, мало того, він був настільки гарний, що неможливо було сказати, у якому саме мегаполісі він був виготовлений. Його звали Аберкромбі, і найважливіша подія його життя відбулася в будинку, перед яким він стояв. Він там народився.

Це було одне з останніх місць у світі, де він мав би народитися. Він думав про це протягом декількох років після цієї події, і він думав так і зараз — потворний будинок у південному містечку, де його батько володів часткою у продуктовому магазині. Відтоді Аберкромбі вже грав у гольф з президентом США і сидів між двома герцогинями за обідом. Йому було нудно з Президентом, йому було

нудно, і його нітрохи не збентежило спілкування з герцогинями — але все ж таки ці два випадки його порадували й все ще тихенько лоскотали його наївне марносластво. Його радувало те, що він досяг так багато.

Кілька хвилин він дивився на будинок, не рухаючись, перш ніж зрозумів, що там ніхто не живе. Причиною того, що віконниці не були зачинені, було те, що їх просто не було, і з цієї пустки на нього сліпо дивилися сірі вікна. На підвір'ї розрослася трава, і слабкі зелені вуса вже проростали в широких щілинах доріжки. Але було очевидно, що будинок покинули нещодавно, бо на ґанку лежало пів дюжини газет, згорнутих у рулони для швидкої доставки, папір яких поживк лише трохи.

Газети були зовсім не такі жовті, як небо, в той час, коли Аберкромбі піднявся на ґанок і сів на споконвічну лавку, бо на небі було помітно кожен відтінок жовтого кольору, кольору засмаги, кольору золота, кольору персиків. З іншого боку вулиці та поза порожньою ділянкою височіла суцільна стіна яскравих червоних цегляних будинків, і Аберкромбі здалося, що картина, яку вони окреслили, була прекрасною — теплий колір цегли та небо, свіже після дощу, мінливе та сіре, як у ві сні. Все життя, коли він хотів відпочити, він викликав у себе в уяві цей образ, який створювали для нього саме ці дві речі, коли повітря було ясным саме в таку годину. Тож Аберкромбі сидів там, думаючи про дні своєї молодості.

Через десять хвилин інший чоловік вийшов з-за рогу вулиці — зовсім інший чоловік, як за фактурою одягу, так і за фактурою душі. Йому було сорок шість років, він був пошарпанним трудягою, одружений на жінці, яка в дівочому житті, звісно, знала кращі дні. Цей останній факт може бути виділений червоним курсивом нужди.

Його звали Хеммік — Генрі У. або Джордж Д. або Джон Ф.

У племені, яке породило його, не вистачало фантазії, щоб марнувати її ані на його ім'я, ані на його зовнішній вигляд. Він був клерком на фабриці, яка виробляла лід для довгого літа на Півдні. Він був підлеглим людини, яка володіла патентом на консервування льоду, який, своєю чергою, відповідав лише перед Богом. Ніколи у своєму житті Генрі В. Хеммік не віднайшов нового способу рекламувати консервований лід, попри те, що пройшов старанно заочний курс з консервування льоду, таємно сподіваючись на партнерство. Він ніколи не поспішав додому до своєї дружини з криком: «Ти можеш найняти цього слугу, Нелл, я став генеральним менеджером!». Вам доведеться приймати його, як ви приймаєте Аберкромбі, таким, яким він є і буде завжди. Це історія змарнованих років.

Коли другий чоловік порівнявся з будинком, він звернув на доріжку і почав підійматися на хитливий ганок, коли раптом з втомленим подивом помітив незнайомця, Аберкромбі, і кивнув йому.

— Добрий вечір, — сказав він.

Аберкромбі висловив свою згоду з цією думкою.

— Прохолодно, — другий чоловік обернув хустину навколо вказівного пальця і ніби набираючи номер на телефонному диску провів пальцем вздовж свого комірця. — Ви орендували цей будинок? — запитав він.

— Ні, насправді, я просто... відпочиваю. Вибачте, що потурбував — я побачив, що будинок був порожнім....

— О, ви не потурбували! — поспішно сказала Хеммік. — Я не думаю, що хтось міг би влізти у цю стару комору. Я з'їхав звідси два місяці тому. Вони більше не збираються його здавати. У мене маленька дівчинка ось така, — він тримав руку паралельно землі й на невизначеній відстані, — і вона любить стару ляльку, що залишилася тут, коли ми переїхали. Почала плакати, щоб я пішов і пошукав.

— Ви раніше жили тут? — запитав Аберкромбі з цікавістю.

— Прожив тут вісімнадцять років. Переїхав сюди одразу після одруження, виховав у цьому будинку чотирьох дітей. Так, сер. Я знаю цю стару халупу. — Він стукнув по дверях будинку рукою. — Я знаю кожну дірку на його даху та кожну крихку дошку на його старій підлозі.

Аберкромбі мав гарний вигляд, не зважаючи на вік, і добре знав, що якщо він збереже певний уважний вираз на обличчі, то його супутник буде продовжувати говорити нескінченно.

— Ви з Півночі? — ввічливо запитав Хеммік, вибравши зі звичною точністю те місце, де хлипкі дерев'яні поручні могли б витримати його вагу. — Я так і думав, — продовжив він після кивку Аберкромбі. — Янки відразу видно.

— Я з Нью-Йорка.

— Невже? — чоловік хитнув головою з невідповідною силою. — Я так туди і не дістався. Збирався поїхати кілька разів, перш ніж став одруженим, але так і не зібрався.

Він здійснив другий круг пальцем і хусткою, а потім, немов прийшовши раптом до рішення, сховав хустку в одній зі своїх кумедних кишень і простягнув руку до свого співрозмовника.

— Мене звати Хеммік.

— Радий познайомитися. — Аберкромбі прийняв руку, не піднімаючись. — Я — Аберкромбі.

— Сердечно радий познайомитися з вами, містере Аберкромбі.

Потім десь мить вони обоє вагалися, їхні обличчя набували дивно схожих виразів, брови зсунулися, а погляд був направлений у далечінь. Кожен напружувався, щоб змусити активуватися клітину у мозку, яка утримувала якийсь спогад, давно запечатаний і забутий. Кожен з них

прочистив горло, поглянув у бік, знов на співрозмовника та розсміявся. Аберкромбі заговорив першим.

— Ми вже зустрічалися.

— Так, вірно, — погодився Хеммік, — але як це може бути? Це те, що я не можу зрозуміти. Ви ж з Нью-Йорка, кажете?

— Так, але я народився і виріс у цьому місті. Жив у цьому будинку, поки не поїхав звідси, коли мені було років сімнадцять. Власне кажучи, я Вас пам'ятаю — Ви були на пару років старші.

Хеммік знову замислився.

— Здається, — невпевнено сказав він, — я теж згадую. Я починаю згадувати. Я добре пам'ятаю Ваше ім'я, і, мабуть, це ваш батько орендував цей будинок, перш ніж я взяв його в оренду. Але все, що я можу згадати про Вас, це те, що там був хлопчик на ім'я Аберкромбі, і він поїхав звідси.

За кілька секунд вони вже розмовляли вільно. Обох потішило, що вони походять з одного будинку — особливо це сподобалось Аберкромбі, бо він був певною мірою марнославною людиною, і того вечора заглибився у спогади про власне походження з бідноти. Хоча для нього не були характерні пориви висловлюватись під впливом моменту, він вважав за належне якось дати зрозуміти через кілька речень, що через п'ять років після того, як він поїхав з дому та міста, він зміг перевезти батька та матір до себе в Нью-Йорк.

Хеммік прислухався до розповіді, приділяючи ту перебільшену увагу, яку чоловіки, які не процвітають, як правило, приділяють чоловікам, які досягли успіху. Він радо б продовжував слухати, якби Аберкромбі став розповідати більше, бо починав вже асоціювати його з тим Аберкромбі, який кілька років фігурував у газетах як голова транспортних компаній та фінансових комітетів.

Але Аберкромбі через мить перейшов на менш особисті речі.

— Я зовсім забув, наскільки у вас тут спекотно. Я думаю, що я багато чого забув за двадцять п'ять років.

— Ну, сьогодні досить прохолодний день, — похвалився Хеммік. — Прохолодно. Я просто трохи перегрівся від ходьби, коли йшов сюди.

— Дуже спекотно, — наполягав Аберкромбі, постійно рухаючись. Потім він різко додав: — Мені тут не подобається. Я нічого не відчуваю... Нічого... Мені було цікаво, чи я щось відчую, ось чому я приїхав. І тепер я знаю.

— Розумієте, — продовжував він нерішуче, — до останнього часу Північ була наповнена професіоналами з Півдня. Хтось щиро, хтось під настрій, але всі вимовляли вишукані монологи про красу своїх старих сімейних садиб, і всі підстрибували та починали підспівувати, відразу як тільки оркестр починав грати «Діксі». Розумієте про що я? — повернувся він до Хемміка. — Це стало чимось на кшталт банального жарту. Гадаю, я теж брав у цьому участь. Я теж підіймався, пітнів і аплодував, і я роздавав посади молодим людям без особливих причин, за винятком того, що вони стверджували, що походять з Південної Кароліни чи Вірджинії. — Він знову замовк, а потім раптово продовжив різко: — Але з мене досить. Я пробув тут шість годин і з мене досить.

— Занадто спекотно для вас? — з легким подивом запитав Хеммік.

— Так! Я відчув спеку, і я побачив чоловіків — ті дві-три дюжини нероб, що стояли перед магазинами на Джексон-стріт у солом'яних капелюшках, — додав він, з відтінком гумору. — Вони з тих, яких мій син називає «кишенькові нероби», розумієте про кого я кажу?

— Телепні, — суворо кивнув Хеммік, — ми називаємо їх «телепнями». Їх дійсно дуже багато. Більшість

магазинів навіть мають оголошення із проханням до них там не стояти.

— Саме так і треба! — підтвердив Аберкромбі з відтінком роздратованості. — Так зараз виглядає Південь в моїх очах — худий, темноволосий молодий чоловік із пістолетом на стегні та з животом, повним кукурудзяного спирту, або якоїсь Дурно-коли, що притулився до стінки аптеки, чекаючи на наступне лікування.

Хеммік заперечив, правда, із вибаченням у голосі.

— Але ж Ви повинні зважати, містере Аберкромбі, що ми тут не маємо особливих грошей ще з війни...

Аберкромбі відмахнувся від цього нетерпляче.

— О, я вже все це чув, — сказав він, — і мені це набридло. Я також чув, що Південь вщент розбитий, доки мені це теж не набридло. Франція та Німеччина не потребували п'ятдесяти років, щоб стати на ноги, а ваша війна у порівнянні з їхньою, як вулична бійка. І це не ваша провина, і не чиясь вина. Просто тут занадто спекотно, щоб ця місцина могла бути країною білої людини, і так буде завжди. Я хотів би побачити, як пакують два-три штати, повні темношкірих, і викидають їх геть із Союзу.

Хеммік задумливо, хоч і несвідомо, кивнув. Він ніколи над цим не замислювався, протягом більш ніж двадцяти років він не часто дотримувався якихось думок, окрім думок місцевої преси чи більшості, яка пристрасно з ними погоджувалась. У думці була певна розкіш, яку він ніколи не міг собі дозволити. Коли йому треба було вирішувати якісь справи, він або просто приймав їх, якщо вони були для нього зрозумілі, або відхиляв їх, якщо вони вимагали від нього розумової концентрації. І все ж таки він не був дурною людиною. Він був бідний, зайнятий і втомлений, і в його громаді взагалі не було ідей, навіть якщо він був здатний їх зрозуміти. Будь-яка ідея, яку він

навіть не розглядав, була б для нього однаково незрозумілою. Він був закритою книжкою, наполовину наповненою погано друкованим, непов'язаним між собою сміттям чужих думок.

Його реакція на твердження Аберкромбі була надзвичайно простою. Оскільки зауваження походили від людини, що походила з Півдня за народженням, і яка була успішною — до того ж впевненою, рішучою, переконливою і прихильною до нього — він був схильний приймати їх без підозри чи обурення. Він узяв одну з сигар Аберкромбі й закурив її, все ще зберігаючи на обличчі вираз суворості й глибокої втоми, і спостерігав, як колір щезає з неба і сірі завіси опускаються.

Маленький хлопчик та його велосипед, дитина, її нянька, жалюгідне кошеня — всі вже давно пішли геть. У бунгало піаніно видавало гарячі стомлені ноти, які надихали цвіркунів змагатися з ними у звуках, а пискляві грамофони заповнювали інтервали уривками тьмяного регтайму, поки не створилося враження, що кожна вітальня на вулиці відкривається прямо у темряву.

— Що я насправді хочу дізнатися, — похмуро сказав Аберкромбі, — чому я відразу не зрозумів, що це містечко нікчемне. Цілком випадково я поїхав звідси, покладаючись на сліпий шанс, і так сталося, що той самий потяг, який забрав мене звідси, став моїм щасливим шансом. Людина, яка сиділа поруч мене, дала мені мій перший шанс у житті. — Його тон став обуреним. — Але ж я тоді думав, що тут все добре. Я б нікуди не поїхав, якби в середній школі я не потрапив у халепу — мене вигнали, і тато сказав мені, що більше не хоче бачити мене у своєму домі. Чому я не розумів, що тут взагалі не було нічого доброго? Чому я це не помічав?

— Ну, мабуть, ви ніколи не бачили нічого кращого? — м'яко припустив Хеммік.

— Це не виправдання, — наполягав Аберкромбі. — Якби я був придатний хоч на щось, я б знав. Насправді... на-справ-ді, — повторив він повільно, — я думаю, що в душі я був таким хлопчиком, який би жив і помер тут щасливим і ніколи не знав, що десь там існує щось краще. — Він повернувся до Хемміка з майже засмученим виглядом. — Мене хвилює думка, що моя... все, що трапилося зі мною, можна віднести до випадковості. Але я такий який є, я вважаю. В мене не було планів, як у Діка Вітінгтона — я поїхав з дому випадково.

Після цього зізнання він дивився у сутінки з сумним виразом обличчя, який Хеммік не міг зрозуміти. Він не міг зрозуміти усю важливість такого зізнання — насправді, з вуст такої людини, як Аберкромбі, це звучало дуже банально. І все ж таки він відчував, що якийсь прояв згоди з його боку є необхідним із ввічливості.

— Ну, — зізнався він, — у мене теж трапилося велике бажання поїхати на Північ. Але я цього не зробив. В цьому різниця між Вами та мною.

Аберкромбі напружено обернувся до нього.

— Справді? — з несподіваним інтересом запитав він. — Ви хотіли поїхати?

— Колись.

Після того, як Аберкромбі проявив такий інтерес, Хеммік почав надавати цьому питанню нове значення.

— Свого часу, — повторив він, ніби одиничність цього випадку, — це річ, про яку він часто замислювався.

— Скільки Вам було років?

— Хм... десь близько двадцяти.

— І чому це спало Вам на думку?

— Треба подумати, — замислився Хеммік. — Я не знаю, чи пам'ятаю досить впевнено, але мені здається, що коли я навчався в університеті (я навчався там два роки), один з професорів сказав мені, що розумний хлопчик

повинен поїхати на Північ. За його словами, бізнес буде постійно зростати протягом наступних п'ятдесяти років. І я вирішив, що він правий. Приблизно тоді помер мій батько, тому я влаштувався на роботу кур'єром банку, і не мав особливого інтересу ні до чого, крім того, щоб заощадити достатню кількість грошей, щоб мати можливість відправитись на північ. Я думав, що зобов'язаний зробити саме так.

— Чому ж Ви не поїхали? Чому? — наполягав Аберкромбі засмученим тоном.

— Ну, — вагався Хеммік, — ну, я майже поїхав, але тоді не вийшло... і я не поїхав. Це взагалі смішна історія. Все почалося з найменшого, що можна собі уявити. Все почалося з монетки в один цент.

— З одного цента?

— Ось що саме було причиною — один маленький цент. Ось чому я не поїхав звідси, хоча і мав намір.

— Розкажи мені про це, чоловіче! — вигукнув його супутник. Він нетерпляче подивився на годинник. — Я хотів би почути цю історію.

Хеммік помовчав мить, затагнувшись сигарою.

— Ну для початку, — сказав він після паузи, — я запитаю Вас, чи пам'ятаєте ви щось з того, що сталося тут близько двадцяти п'яти років тому. Співробітник, на ім'я Хойт, касир Національного бавовняного банку, зник в один вечір, прихопивши близько тридцяти тисяч доларів готівкою. Так, чоловіче, тоді вони навіть не розмовляли ні про що інше. Це місто було повністю розхитане з цього приводу, і я думаю, ви можете собі уявити, яке збудження ця подія спричинила в усіх банках і особливо в Національному бавовняному.

— Я пам'ятаю.

«Ну, вони його спіймали й отримали більшість грошей назад, паніка припинилася, за винятком того банку,

де все сталося. Здавалося, що вони ніколи до цього не звикнуть. Містер Дімс, перший віце-президент, який завжди був вельми добрим і порядним, дуже змінився. Він підозріло ставився до клерків, касирів, прибиральників, охоронця, більшості керівників, і так, Господи помилуй, я впевнений, що він пильно стежив навіть за самим президентом.

— Я не маю на увазі, що він просто насторожився — він прямо з глузду з'їхав з цього приводу. Він підходив і ставив дурні запитання, коли ви займалися своїми справами. Він навшпиньках заходив до кабінки касира і спостерігав за ним, нічого не кажучи. Якщо в бухгалтерії була якась помилка, він не тільки звільняв бухгалтера, він здійснював такий гвалт, що хотілося заштовхнути його у сховище і замкнути за ним двері.

— Тоді він вже фактично керував усім банком, і впливав на інших керівників. Ви можете собі уявити, який хаос це створює в будь-якій організації? Усі так нервували, що помилялися, попри те, чи були вони обережні, чи ні. Клерки перебували на роботі в центрі міста до одинадцятої ночі, намагаючись пояснити втрачені десять центів. У будь-якому випадку це був не дуже вдалий рік, і фінансовий ринок був досить хитким, тому одна справа накладалася на іншу, поки кожен з нас не наблизився до божевілля, як ніхто з тих, хто взагалі міг займатися банківською справою».

— Я був кур'єром, і весь час, у це покинуте Богом літо, я бігав. Я набігав зовсім небагато грошей, і саме тоді я зненавидів і цей банк, і це місто. І я хотів лише одного — покинути все і вирушити на Північ. Я отримував десять доларів на тиждень, і вирішив, що, коли зможу заощадити п'ятдесят, я піду на вокзал і куплю собі квиток до Цинциннаті. У мене там був дядько, який працював у банківському бізнесі, і він сказав, що дасть мені мож-

ливість працювати разом з ним. Але він ніколи не пропонував оплатити мені дорогу туди, і, мабуть, він думав, що якщо я вартий хоч чогось, я мушу дістатися туди сам. Ну, можливо, я не був цього вартий, бо, хай там як, я ніколи туди так і не дістався.

— Одного ранку в найгарячіший день найспекотнішого липня, який я коли-небудь знав, — і Ви самі знаєте, що саме це означає тут, — я пішов з банку, щоб зателефонувати чоловікові на ім'я Гарлан і забрати трохи грошей, які він повинен був виплатити за кредит. Гарлан передав мені гроші, і коли я порахував їх, я виявив, що сума становить триста доларів і вісімдесят шість центів, і дрібнота складалася з нових монеток, які Гарлан отримав з іншого банку вранці. Я поклав три стодоларові купюри у свій гаманець, а дрібноту в кишеню для годинника, підписав квитанцію та пішов, попрямувавши назад до банку.

— Зовні спека була жахлива. Було настільки спекотно, що можна було втратити свідомість, до того ж я не досить добре почував себе пару днів. Тому, поки я чекав трамвай у затінку, я вітав себе, що через місяць, або близько того, я нарешті покину це місце і буду перебувати там, де буде значно прохолодніше. І саме тоді, коли я стояв там, мені раптом спало на думку, що окрім грошей, які я щойно забрав, і яких, звичайно, я не міг чіпати, я не мав жодного centa в кишені. Мені довелося піти до банку пішки, а це було близько п'ятнадцяти кварталів. Розумієте, напередодні ввечері я виявив, що мій дріб'язок склав вже долар, і я обміняв її на купюру в крамниці, додавши її до рулону інших купюр, що зберігалися на дні валізи. Опинившись у безвихідному становищі, я зняв піджак, встромив хустку в комір і через задушливу спеку попрямував до банку пішки.

— П'ятнадцять кварталів — ви можете собі уявити, що це було, а я до того вже почував себе не досить

добре. Я знаходився на Джуніпер стріт — ви пам'ятаєте, де це; зараз там нова лікарня Мігера, а мені треба було йти аж до Джексон. Приблизно через шість кварталів я почав зупинятися і відпочивати у кожному місці, де був здатний знайти хоч якийсь клаптик тіні, придатний сховати мене. Я міг продовжувати шлях, лише думаючи про великий стакан крижаного чаю, який моя мати завжди ставила поруч моєї тарілки з обідом. Але потім я почав почувати себе занадто погано навіть для того, щоб хотіти крижаного чаю — я хотів лише якнайшвидше позбутися цих грошей, а потім лягти й померти».

— Коли я був у двох кварталів від банку, я поклав руку в кишеню для годинника і витягнув цей дріб'язок; він дзвенів у моїй руці, надаючи впевненість, що я вже достатньо близько, і що треба його підготувати. Я зазирнув у руку, і раптом зупинився і різко і швидко потягнувся до кишені годинника. Кишеня була порожня. У нижній частині була невелика дірочка, і моя рука тримала лише пів долара, четвертак і десять центів. Я втратив один цент.

— Справді, сер, я не зможу вам описати, не зможу висловити те почуття зневіри, яке мене охопило. Зверніть увагу, лише один цент, але уявіть: лише за тиждень до цього, один з кур'єрів втратив роботу, бо двічі був лише трохи сором'язливим. Це була лише необережність, але уявіть себе на моєму місці! Всі керівники були в паніці, що вони можуть бути звільнені самі, і найкраще, що можна було зробити, на їх думку, — це звільнити ще когось — попередньо».

— Тож ви бачите, що я повинен був з'явитися з цим центом.

— Де я отримав сили для того, щоб настільки піклуватися про це, я ніяк не можу зрозуміти. Я був хворий, втомлений спекою і слабкий, як кошеня, але мені ніколи

не спадало на думку, що я можу зробити що-небудь, крім того, щоб знайти або замінити цей цент, і я одразу почав перебирати різні способи зробити це. Я заглянув у пару магазинів, сподіваючись, що побачу там когось зі знайомих, але в той час, коли біля вітрин стояло кілька хлопців, які балакали між собою так само як ви сьогодні бачили, не було жодного, до кого я міг би просто підійти й сказати: «Привіт! Маєш пенні?»

Я подумав про кілька офісів, де я міг би отримати його без особливих проблем, але вони були на деякій відстані, і, окрім того, що я дуже запаморочився, я ненавидів покидати маршрут в той час, коли я переносив банківські гроші, бо це виглядало б якось дивно.

— Тож мені не залишалося нічого іншого, ніж пройти назад весь шлях по вулиці до вокзалу, де я востаннє пам'ятав, що мав цього пенні при собі. Це була абсолютно нова монета, і я подумав, що, можливо, побачу, що вона блищить десь там, де впала. Тож я продовжував йти, досить уважно дивлячись на тротуар, і міркував, що мені тепер робити. Я трохи посміювався, бо відчував себе трохи дурним через те, що турбувався про якийсь цент, але сміх швидко пройшов, бо ситуація здавалася мені досить серйозною.

— Отже, мимоволі я повернувся до залізничного вокзалу, не побачивши свого пенні й не придумавши жодного способу отримати інший. Мені була ненависна думка, що прийдеться йти додому, тому що ми жили на великій відстані; але що ж інше я мав робити? Тож я знайшов невеликий клаптик тіні недалеко від депо і стояв там, поглядаючи в різні боки, думаючи спочатку про одне, а потім про інше, і взагалі нікуди не рухаючись. Одна маленька центова монетка, лише одна, яку могла мені дати будь-яка людина; щось таке, що знайдеться в кишені навіть у вантажника-негра...

Я, мабуть, простояв там хвилин п'ять. Я пам'ятаю, що перед військовим вербувальним пунктом, який щойно відкрився, стояло близько дюжини чоловіків, і пара з них почала кричати: «Приєднуйтеся до армії!». Це розбудило мене, і я, хвилюючись, рушив назад до банку. Усі мої думки перемішалися, я перебрав мільйон способів знайти цент, але серед них не було жодного, який здався зручним чи правильним. Я перебільшував важливість цієї втрати, і я перебільшував труднощі знайти інший, але ви просто повинні повірити, що мені все це здавалося настільки ж важливим, як ніби це було сто доларів.

— Потім я побачив пару чоловіків, що розмовляли перед кафе Муді, і впізнав одного з них — то був містер Берлінг, друг мого батька. Несподівано настало полегшення, можу вам сказати, і перш ніж я це зрозумів, я вже балакав з ним промовляючи так швидко, що він не міг зрозуміти, до чого саме я веду.

— Так, — сказав він, — ти ж знаєш, що я трохи глухий і не можу зрозуміти, коли ти так швидко говориш! Чого саме ти хочеш, Генрі? Скажи мені ще раз.

— Чи маєте ви з собою дріб'язок? — запитав я його так голосно, як тільки наважився. — Мені просто треба...

Потім я зупинився. Чоловік, який перебував за кілька футів, повернувся і дивився прямо на нас. Це був містер Дімс — перший віце-президент Національного бавовняного банку.

Хеммік зробив паузу, і було все ще достатньо світла, щоб Аберкромбі побачив, що він спантеличено хитає головою туди-сюди. Коли він говорив, у його голосі чулося болісне здивування, яке, здається, не покидало його протягом двадцяти років.

— Я ніколи не міг зрозуміти, що найшло на мене тоді. Я, мабуть, трохи збожеволів від спеки — це все, що я можу придумати. Замість того, щоб просто сказати

«вітаю» містеру Дімсу, і сказати містеру Берлінгу, що я хотів позичити у нього пару центів на тютюн, тому що залишив гаманець вдома, я швидко відвернувся, метнувся, як блискавка, і почав швидко крокувати вулицею, відчуваючи себе злочинцем, якого ледь не спіймали.

— До того, як я здолав квартал, я вже шкодував. Я майже вже чув розмову, яка повинна була відбуватися між цими двома чоловіками: «Що ж це таке сталося з тим молодиком? — спитав містер Берлінг, не маючи на увазі жодної шкоди. — Підійшов до мене дуже схвильований і хотів дізнатися, чи є у мене гроші, а потім побачив вас і кинувся геть, наче божевільний».

— І я майже міг бачити, як великі очі містера Дімса звужуються від підозри, і спостерігати, як він підтягує штани й швидко рухається за мною. Зараз я був у справжній паніці, і без усякого сумніву. Раптом я побачив, як повз мене рухається легка кінна повозка, і впізнав Білла Кеннеді, мого друга. Я озвався до нього, але він мене не почув. Тоді я знову закричав, але він не звернув уваги, тож я почав бігти слідом за ним, гойдаючись з боку на бік, наче п'яний, і голосно кликати його кожні кілька секунд. Одного разу він озирнувся, але мене не побачив; він продовжував рухатись і зник з поля зору на наступному повороті. Я зупинився, бо був занадто слабкий, щоб йти далі. Я ось-ось збирався сісти на бордюр, щоб відпочити, і перше, що я побачив, коли озирнувся, — був містер Дімс, який йшов за мною так швидко, як тільки міг. Цього разу він був справжнім, а не наслідком моєї фантазії. Погляд у його очах яскраво демонстрував, що він дуже хоче дізнатися, що зі мною трапилося!

— Ось і все, що я добре пам'ятаю до того, як приблизно через двадцять хвилин я вдома намагався відкрити валізу пальцями, які тремтіли, як камертон. Перш ніж я зміг його відкрити, з'явився містер Дімс разом

з полісменом. Я відразу почав говорити щось про те, що я не злодій, і намагався розповісти їм, що сталося. Але, мабуть, я був занадто знервований, і чим більше я говорив, тим гірше були мої справи. Коли мені нарешті вдалося розказати свою історію, вона здавалася божевільною навіть мені, — і це було правдою, правдою, саме так, як я розповідав, — кожне слово! — справа була в одному центі, який я загубив десь біля вокзалу...

Хеммік раптом замовк і почав досить гротескно сміятися — наче хвилювання, яке охопило його, коли він закінчив свою історію, було слабкістю, якої він соромився. Потім він продовжив з уявною байдужістю.

— Я не буду надавати подробиці того, що сталося далі, тому що нічого особливого не сталося — принаймні, за тими мірками, за якими ви судите про події там, на Півночі. Це коштувало мені роботи, і моя репутація змінилася з хорошої на погану. Хтось перебільшив, хтось прямо збрехав, і склалося враження, що я втратив велику суму грошей банку і намагався це приховати».

— Після цього мені було дуже важко отримати роботу. Врешті решт я навіть отримав з банку заяву, яка спростовувала найгірші версії інциденту, але люди, які все ще цікавилися цим, говорили, що це сталося тому, що банк не хотів розголосу чи скандалу, а решта людей про це забула. Вони забули, що сталося, але добре пам'ятали, що була якась причина, згідно з якою я не був тим молодим хлопцем, якому можна довіряти...

Хеммік зробив паузу і знову засміявся, все ще без насолоди, але гірко, незрозуміло і з глибокою безпорадністю.

— Отже, як бачите, саме тому я не поїхав у Цинциннаті, — повільно сказав він. — Моя мати тоді була ще жива, і все це було для неї досить неприємним ударом. У неї була ідея — одна з тих старомодних південних ідей, що застрягають в головах тутешніх людей, — що я пови-

нен залишитися тут, у місті, і довести, що я чесна людина. Це засіло у неї в думках, і вона чути не хотіла про мій від'їзд. Вона сказала, що день, коли я поїду звідси, стане для неї останнім днем. Тому я повинен був залишитися, поки не відновлю свою репутацію.

— Скільки ж часу це зайняло? — тихо запитав Аберкромбі.

— Близько десяти років.

— Ох ...

— Десять років, — повторив Хеммік, дивлячись у прийдешню темряву. — Це маленьке містечко, розумієте. Я кажу десять років, бо минуло приблизно десять років, перш ніж я почув останню згадку про той випадок. Але я був одружений задовго до цього; народилася дитина. Думки про Цинциннати до того часу вже давно покинули мене.

— Звичайно, — погодився Аберкромбі.

Вони на хвилину замовкли, а потім Хеммік вибачливо додав:

— Це була досить довга історія, і я не знаю, чи це дійсно могло вас зацікавити. Але ж ви запитали мене...

— Це мене зацікавило, — ввічливо відповів Аберкромбі. — Це мене надзвичайно зацікавило. І зацікавило мене набагато більше, ніж я міг собі уявити.

Хемміку спало на думку, що він сам ніколи не усвідомлював, наскільки це цікава і закінчена історія. Тепер він тьмяно бачив, що те, що здавалося йому лише фрагментом, гротескною інтермедією, було насправді дуже значущою і повною оповіддю. Це була цікава історія; це була історія, після якої обернулося невдачею все його життя.

Голос Аберкромбі ввірвався в його думки.

— Розумієте, це так відрізняється від моєї історії, — говорив Аберкромбі. — Трапився нещасний випадок, і ви залишилися, і я також випадково поїхав. Але ви

заслуговуєте більшої поваги, якщо вона ще існує у світі, саме за ваш намір поїхати та досягти успіху. Розумієте, у свої сімнадцять я став на більш-менш помилковий шлях. Я був тим, кого ви називаєте телепнем. Все, що мені хотілося, — це полегшити своє життя — і одного разу мені випав шанс, коли я побачив перед собою об'яву: «Спеціальний тариф до Атланти, три долари й сорок два центи». Тоді я вийняв свій дріб'язок із кишені й перерахував його.

Хеммік кивнув. Ще поглинений своєю власною історією, він забув про важливість та порівняльну велич Аберкромбі. Але потім він раптом виявив, що уважно слухає.

— У мене було всього три долари й сорок один цент у кишені. Я стояв у черзі з багатьма іншими молодшими хлопцями біля залізничного вокзалу і збирався зарахуватися до армії на три роки. І прямо перед собою на тротуарі, десь за три фути, я побачив ту центову монетку, якої мені не вистачало. Я побачив її, тому що вона була зовсім новенька і сяяла на сонці, як золото.

Алабамська ніч спускалася над вулицею, і, коли бликить неба злилася з пилом, обриси двох чоловіків стали менш чіткими, так, що ніхто з тих, кому б трапилося пройти повз, не міг би чітко сказати, що один з цих чоловіків був одним з обраних, а інший — одним з багатьох. Всі деталі зникли: чудовий золотий наручний годинник Аберкромбі, його комір, дюжину яких він замовив з Лондона, гідність, з якою він сидів на лавці, — усе зів'яло і злилося з незграбним костюмом Хемміка і його безглуздим горбистим взуттям, все поринуло у цю всепроникну глибину ночі, яка, як смерть, стирала будь-які змісти, все урівнювала, і не залишала за собою нічого. А трохи пізніше випадковий перехожий помітив лише дві невеличкі плями світла розміром з цент, що знаменували зліт та падіння їхніх сигар.

МАЛЕЧА У ЛІСІ

Вона завмерла вгорі, на початку сходів. Її переповнювали емоції, схожі на ті, що відчувають примадонни на прем'єрі, плавці на трамплінах і незграбні юнаки у смугастій формі в день Великої гри. Вона уявляла, ніби крокує під дріб барабанів, у сяйві дорогоцінного каміння, наче Таїс або Кармен. Ізабель ніколи так не піклувалася про свою зовнішність, ніколи не була настільки нею задоволеною. Півроку тому їй виповнилось шістнадцять.

— Ізабель! — з дверей вбиральні покликала її кухня Елейн.

— Я готова. — Від хвилювання вона відчула ком у горлі.

— Я відлучусь на хвилинку додому за іншою парою черевичок.

Ізабель хотіла забігти до вбиральні, аби востаннє подивитись у дзеркало, але щось її змусило зазирнути у проліт привабливо звивистих сходів. Там, унизу в залі, вона помітила дві пари чоловічих ніг. Взуті у чорне, вони не давали змогу впізнати їхніх власників, але Ізабель нетерпляче вдивлялася, чи не належить одна з них Стівену Палмсу. Цей юнак, якого вона ще не встигла побачити, з першого ж дня — дня її приїзду — заповнив її думки.

Коли вони їхали машиною з вокзалу, Елейн завадила її безліччю питань та коментарів, одкровенень та перебільшень і раптом торкнулася цієї теми:

— Ти пам'ятаєш Стівена Палмса? Він просто збожеволів, коли дізнався, що побачить тебе знову. Він навіть на день затримався у коледжі, аби сьогодні ввечері бути тут. Стівен так багато чув про тебе...

Їй приємно було дізнатися про це. Тепер Ізабель відчувала себе в більш-менш рівних умовах, хоча сама звикла зав'язувати власні романи — зі сценами прощання або без них.

Але після захопленого передчуття щось змусило її запитати:

— У якому сенсі чув про мене? Що саме?

Елейн посміхнулася — вона відчула себе у якості шоуумен поруч зі своєю більш екзотичною кузиною.

— Він знає, що ти гарна і все таке. — Вона зробила паузу — Гадаю, він здогадується, що ти вмієш цілуватися.

Ізабель трохи здригнулася під хутряною накидкою. Вона звикла, що її сприймають саме у такому світлі, але цей факт досі не викликав у неї обурення; хоча в чужому місті він навпаки міг стати їй у нагоді.

Ізабель почувалася зовсім дорослою і готовою до відносин з хлопцями, тож іноді її поведінка виглядала безсоромною, чи не так? Що ж, нехай дізнаються! У своєму віці вона не шкодувала, але й не пишалася цим.

Ранок був морозний. З вікна авто Ізабель спостерігала, як падав рясний сніг і вкривав усе навколо. Тут було навіть холодніше, ніж у Балтіморі, вона зовсім про це забула; скло бічних дверей замерзло, а в кутки вікон набився сніг.

Їй не давала спокою одна думка: чи не схожий раптом Стівен на того хлопця, що так спокійно прямував крізь метушню ділової вулиці в мокасінах та костюмі для зимового карнавалу? Це так на західний манер! Звичайно, не схожий; він вчиться у коледжі, здається, на першому курсі.

Дійсно, Ізабель не мала чіткого уявлення про Стівена. Фото дворічної давнини не вражало її нічим, окрім великих очей, які тепер, коли він подорослішав, напевно, втратили й цю перевагу.

Однак в останні два тижні, коли було прийняте рішення про її різдвяний візит до Елейн, він став гідним кандидатом на її серце. Діти, найдотепніші свати, швидко задумують та планують, тож Елейн завдяки листуванню спритно зіграла сонату на струнах вразливого темпераменту Ізабель, яка завжди була схильна до дуже сильних, хоч й швидкоплинних почуттів.

Перед ними з'явилася білокам'яна будівля, що стояла трохи віддалено від засніженої дороги. Місіс Холліс тепло зустріла її, повиходили сором'язливо з закуточків і її молодші кузени та кузини. Ізабель зустріла їх досить чемно. Їй легко вдалося зібрати навколо себе усіх, крім старших дівчат та деяких жінок. Вона свідомо намагалася справити на оточення враження. І справді, півдесятка дівчат, з якими вона познайомилася того ранку, були у захваті — як від її безпосередності, так і від репутації.

Ім'я Стівена Палмса відкрито лунало у бесіді. Здавалося, ніби він був для них чимось світлим та недосяжним, хоч і не користувався великою популярністю. Кожна з присутніх, здається, так чи інакше мала з ним справу, але, однак, не змогла сказати щодо його особистості нічого конкретного. Але усі погодилися, що Стівен збирається до неї залицятися.

Ізабель вирішила, що при необхідності змусить себе ним захопитися — це ж все завдяки Елейн — хоча була страшенно розчарована. Елейн змалювала його досить характерно — за її словами, він був гарний, мав стосунки, але довго у них не затримувався.

Насправді у ньому поєдналася уся романтика, про яку Ізабель у своєму віці та оточенні могла тільки мріяти.

Чи була його пара серед танцювальних тувель, які рухалися навколо м'якого килимка внизу?

Усі враження, які фактично були лише уявою, несамовито мерехтіли калейдоскопом перед очима Ізабель. У неї поєднувалась така дивна суміш соціального та артистичного темпераментів, яка так часто зустрічається у товариських дівчат або актрис. Хлопці одразу звертали увагу на її вихованість, а точніше витонченість, з якою Ізабель проявляла прихильність до них, її тактовність була інстинктивною, а здатність до любовних стосунків обмежувалася лише кількістю хлопців, які траплялися на її шляху. У її рухах відчувався потужний фізичний магнетизм, окрім якого безсоромно фліртували й великі усміхнені темно-карі очі Ізабель.

Отже, вона чекала цього вечора біля сходів Кантрі Клубу, доки кухня перевзувала черевички. Коли Ізабель вже почала втрачати терпіння, з вбиральні випурхнула Елейн, що сяяла своєю звичною доброю натурою і піднесеним настроєм, і вони разом спустилися широкими сходами. І там, у світлі прожектору, у голові Ізабель заблмали одразу два почуття: радість від того, що у неї сьогодні чудовий вигляд, і цікавість, чи добре він танцює.

Внизу, у великій кімнаті Клубу, дівчата, з якими вона познайомилася до того, на мить оточили її, дивуючись у м'якому жовтому світлі тому неймовірному перетворенню, яке з нею трапилось; потім вона почула голос Елейн, який називав імена, і помітила, що кланяється секстету чорно-білих, немов дерев'яних фігур.

Пролунало й ім'я Палмса, але Елейн згадала його далеко не на початку. На якусь мить відчувся напружений момент незручних поклонів і заплутаних, по-дитячому наївних розмов з людьми, яких вони найменше очікували побачити.

Ізабель та Дункан Коллард, першокурсник з Гарварду, з яким вона колись грала в класики, присіли на сходах. Все, що їй було потрібно від нього — це згадати минуле, бажано — у гумористичному сенсі.

Треба звернути увагу на те, як Ізабель вміла подавати в компанії якусь свою думку. По-перше, вона повторювала її натхненним контральто з незначним південним акцентом; потім, ніби відсторонено, дарувала свою чудову усмішку; потім наводила думку в різних варіаціях і використовувала свого роду психологічний метод, і все це в іменній формі діалогу.

Дункан був зачарований і зовсім не усвідомлював, що все це робиться не для нього, а заради очей, що блищали під блискучим, ретельно напомадженим волоссям, трохи ліворуч від неї. Наче актор у потоці власного свідомого магнетизму, який все ж таки встигає скласти враження щодо більшості глядачів у перших рядах, Ізабель оцінювала і Стівена Палмса. По-перше, він був світловолосим, тож вона трохи засмутилася, бо очікувала на стрункого, наче олівець, брюнета. Щодо іншого, окрім слабого рум'янцю та прямого романтичного профілю, враження на неї справив щільно одягнений костюм і шовкова сорочка. Такі сорочки все ще приваблювали жінок, але чоловіків, навпаки, тільки втомлювали.

Стівен лише мовчки усміхався.

— Ти згоден зі мною? — спитала вона раптом, обернувшись до нього ніби випадково.

Він кивнув і усміхнувся ще ширше.

Потім усі загомоніли, і Елейн повела присутніх до їхніх столиків. Стівен трохи нахилився до неї й прошепотів:

— Ізабель, за столом сідаймо поруч.

У Ізабель перехопило подих. Хоча вона й очікувала на такий поворот, та все ж гадала, що подібну ініціативу мала взяти на себе інша зірка, але режисер раптом

вклав цю фразу у вуста другорядного персонажа — тож їй не варто анітрохи втрачати лідерство. Обідні столики дрижали від сміху через плутанину під час вибору місць, а потім Ізабель відчула на собі допитливий погляд сусіда.

Її це доставило надзвичайну насолоду, а Дункан Коллард був настільки захоплений перспективою свого успіху, що забув витягнути стілець для Елейн і почувався трохи розгубленим. Стівен сів з іншого боку, сповнений впевненості та самолюбства, дивлячись на неї більш відкрито.

На відміну від Дункана, він почав прямо.

— Я багато чув про тебе, відколи ти носила коси...

— Весело сьогодні, чи не так?

Обоє зупинилися. Ізабель сором'язливо обернулася до Стівена.

З виразу її обличчя завжди легко було все зрозуміти, але вона таки промовила:

— Від кого ж ти чув?

— Від усіх — впродовж усіх цих років, що ми не бачились.

Вона зашарілася.

Дункан, що сидів праворуч, втратив у той момент бодай якісь шанси, хоча поки що цього не усвідомлював.

— Я розповім, що саме пам'ятав про тебе усі ці роки, — продовжував Стівен.

Вона трохи нахилилася до нього і збентежено розглядала листя селери перед собою. Дункан зітхнув — він знав Стівена та його вміння завойовувати серця, тож відвернувся до Елейн і запитав її, чи не збирається вона їхати вчитися наступного року.

II

Ізабель та Стівен явно не були невинні, але і досвідченими їх назвати було важко. Мало того, подібні ярлики мали дуже незначну цінність у грі, яку вони почали — кожен з них грав роль, яку міг би грати роками. Вони обидва розпочали з привабливої зовнішності та яскравих темпераментів, а решта була результатом прочитання певних популярних романів та підслуханих уривків розмов старших товаришів у вбиральні.

Чим більш широко відкритими та невинними здавалися очі Ізабель, тим пропорційно менше вірив їм Стівен. Він чекав, доки маску буде скинуто, але водночас не ставив під сумнів право Ізабель її носити.

Її, своєю чергою, анітрохи не вражала його витончена байдужість. Вона жила у великому місті й мала більший досвід спілкування, але прийняла лінію поведінки Стівена. Це була одна з десятків подібних маленьких угод. Він усвідомлював, що отримана ним прихильність Ізабель зумовлена тим, що її попередньо до цього підготували. Стівен бачив, що ніхто з присутніх не був цікавішим за нього, але йому доведеться робити все можливе, аби не втратити цю перевагу.

Тож вони продовжували, з безмежною підступністю, яка б жахнула батьків обох.

Коли пів дюжини маленьких столиків спорожніли, почалися танці. Все йшло, як вона і гадала — хлопці один за одним вихоплювали Ізабель кожні кілька футів, а потім по кутах сварилися один з одним: «Ти міг мені не заважати?!» і «Їй це теж не сподобалось — вона сказала мені про це, коли я черговий раз її впіймав».

Це було правдою — вона казала так усім і потискала на прощання руки, ніби говорячи: «Без танцю з Вами цього вечора було б сумно».

Минув деякий час, приблизно години дві, і менш палкі залицяльники зрозуміли, що було б краще зосередити свої псевдопристрасні погляди на комусь іншому, адже об одинадцятій годині знайшли Ізабель та Стівена у шкіряній вітальні неподалік від читальної зали. Вона розуміла, що вони є красивою парою, і їм пасує сидіти на цьому шкіряному дивані, а усі інші — менш яскраві екземпляри — нехай миготять та спілкуються внизу. В очах хлопців, що проходили повз дверей, була помітна заздрість, дівчата, що випадково зазирали до кабінету, — лише сміялися та насуплювалися, але брали собі на замітку.

На цей момент вони вже встигли дещо обговорити та згадати з минулого життя. Більшість почутого не стало для Ізабель новиною. Стівен був першокурсником у коледжі та грав у хокейній команді класу. Він, натомість, дізнався, що деякі хлопці, з якими вона гуляла у Балтіморі, були «незбагнено моторними» і приходили на вечірки в нетверезому стані — більшості було двадцять і більше років, і вони чудово ганяли на «штутцах». Добра половина з них, здавалося, були вихідцями з різних шкіл-інтернатів та коледжів, але деякі з них здобули успіхи у спорті, що змусило Стівена дивитися на неї із захопленням.

Насправді Ізабель дізнавалася усі подробиці студентського життя у коледжі головним чином від старших кузин. Вона зустрічалася з багатьма молодиками, які вважали її «милим дитям», за яким «варто пильнувати». Але Ізабель так майстерно нанизувала реальні імена на вигадані історії про веселощі, що вони б з легкістю вразили навіть бувалого віденського аристократа. Ось такий вплив мало юне конральто на шкіряному дивані.

Як я вже казав, вони багато про що вже встигли поговорити, навіть на додаток, — підійшли до головного. Стівен залишився на день довше заради того, щоб побачитися з Ізабель і вже о пів на першу ночі мав встигнути

на поїзд. На вокзалі на нього чекали речі, а годинник вже починав важко відтягувати кишеню.

— Ізабель, — раптом сказав він, — я хочу тобі дещо сказати.

До того вони з легкістю обговорювали «бісики у її очах» і переваги затишного сидіння на дивані перед танцями, і Ізабель відчула за змінами у його інтонаціях, що саме буде зараз, бо чекала на це.

Стівен потягнувся над їхніми головами й вимкнув електричне світло, тож вони опинилися в темряві, яку порушувало мерехтіння червоних ламп крізь двері з читального залу. Потім він почав:

— Я не знаю — не знаю, чи розумієш ти, про що я збираюся казати. Господи, Ізабель — це звучить як вивчена репліка з якоїсь п'єси, але це не так.

— Знаю, — тихо промовила Ізабель.

— Можливо, в нас ніколи вже не буде нагоди зустрітися віч-на-віч.... Мені інколи страшно не щастить.

Він сидів далеко від неї — на іншому кінці дивану, але Ізабель розрізняла в темряві його чорні очі.

— Ми ще побачимось, дурнику.

Останнє слово пролунало настільки м'яко, що більше було схоже на ласкаве прізвисько.

Він трохи хрипко продовжив:

— Мене приваблюють багато людей — дівчат — і, мабуть, тебе теж — хлопці, я маю на увазі — але, відверто кажучи, ти ...

Він раптово запнувся, нахилився, підперши підборіддя руками — улюблений і вивчений жест.

— Ох, який у цьому сенс? В тебе свій шлях, в мене, гадаю, свій....

На мить запанувала тиша. Ізабель теж була зворушена — у слабкому світлі, що лилося над нею, вона скрутила хустку у щільний клубок і навмисно впустила

її на підлогу. Їхні руки на мить торкнулись одна одну, але жоден не заговорив. Серце тиші стукало все більш часто і солодко. У сусідній кімнаті було чутно, як ще одна пара експериментувала на фортепіано. Після традиційного «Чопстікса» один із них розпочав грати акомпанемент пісні «Малеча у лісі», і до них долетіли слова у виконанні оксамитового тенора —

Дай руку мерщій!

Мене зрозумій:

летимо до Країни Мрій

Ізабель тихенько підспівувала і почала тремтіти, відчувши, як рука Стівена наблизилась до неї.

— Ізабель, — прошепотів він, — ти бачиш, я божеволюю від тебе. Я хоч трохи тобі не байдужий?

— Так.

— Наскільки небайдужий? Чи подобається тобі хтось іще?

— Ніхто.

Стівен ледве розбирав її слова, хоча нахилився так близько, що відчував на щоці її подих.

— Ізабель, я повернуся до коледжу на шість довгих місяців, тож чому б нам не... я б згадував цей чудовий момент...

— Зачини двері.

Голос її осікся, і Стівен трохи засумнівався, чи казала Ізабель щось взагалі.

Він обережно зачинив двері, і здалося, ніби музика тремтіла просто за дверима.

Місячне світло з неба відчуй

та на добраніч мене поцілуй.

Яка чудова пісня, думала вона, — все було чарівним сьогодні ввечері, і найбільше — ця романтична сцена в кабінеті з дотиками рук і неминучою близькістю.

Майбутнє життя здавалося їй нескінченною послідовністю подібних сцен під місячним і блідим зірковим світлом, на задніх сидіннях теплих лімузинів і низьких затишних «родстерів», що зачаїлися під кронами дерев — тільки хлопець міг змінитися, але теперішній — він такий прекрасний....

— Ізабель!

Його шепіт злився з музикою, і вони ніби пливли усе ближче одне до одного. Її дихання пришвидшилося.

— Можна поцілувати тебе, Ізабель?

У темряві вона повернула голову до нього. Губи її були напіврозкриті. Раптом вони почули гомін голосів та кроки, що швидко наближались.

Стівен швидким рухом увімкнув світло, і коли двері відчинилися і вдерлося трое хлопців, а серед них невдоволений та пристрасно бажаючий танцювати Дункан, він перевертав журнали за столом, а Ізабель спокійно сиділа, не рухаючись, і навіть нагородила їх привітною усмішкою. Але її серце несамовито стукало, і вона почувала себе так, ніби її позбавили чогось важливого.

Але... нічого вже не повернеш. Був заклик до танцю, був погляд, який промайнув між ними. У його очах був помітний відчай, в її — нескінченний жаль, а потім вечір продовжився з танцями та грою кавалерів у перехоплення.

Біля дванадцятої Стівен із серйозним виразом обличчя потиснув їй руку в невеликому натовпі гостей, що зібрались у дверей аби побажати йому щасливої дороги.

На мить він втратив самовладання, а Ізабель стало дуже ніяково, коли глузливий голос ззаду компанії вигукнув:

— Забирай її з собою, Стівене!

Він трохи стиснув її руку, а вона відповіла на це потискання, як і на інші двадцять того вечора — ось і все.

О другій годині ночі, повернувшись до Холлісів, Елейн запитала її, чи було у неї щось зі Стівеном. Ізабель мовчки обернулася до неї. Її очі світилися ідеалістичною мрією та цнотливою твердістю, наче в одіозної Жанни Д'Арк.

— Ні! — відповіла вона. — Я вже не займаюся подібним — він пропонував мені, але я відповіла «ні».

Діставшись до ліжка, Ізабель розмірковувала, що саме він напише їй у завтрашньому листі, який передасть із кур'єром. У нього був такий гарний рот — чи вони колись...?

«Чотирнадцять ангелів над сплячими кружляли...», — сонливо наспівувала Елейн із сусідньої кімнати.

— Чорт! — пробурмотіла Ізабель, розглядаючи холодні простирадла. — Чорт!

ГІРСЬКА ДІВЧИНА ДЖЕМІНА

Ця розповідь не претендує на «літературність». Це лише оповідання для простих людей з плоті та крові, які хочуть насолодитися цікавою історією, а не просто набір дивовижних епізодів, сповнених психоаналізу. Синку, тобі вона сподобається! Читай, дивись екранізацію, слухай аудіо запис... та хоч на швейній машинці ший цю історію! Вона того варта.

ДИКУНКА

У горах Кентуккі стояла ніч. З усіх боків здіймалися дикі пагорби. Стрімко неслися до низу гірські потоки.

Внизу біля одного з них Джеміна Тантрум варила у родинному дистиляторі віскі.

Вона була типовою гірською дівчиною.

Її ноги були босими, а великі та сильні руки звисали нижче колін. На обличчі Джеміни були сліди важкої праці. Хоч їй було всього шістнадцять років, вже більше дюжини з них вона підтримувала своїх літніх Пеппі та Меппі, готуючи гірський віскі.

Час від часу вона робила паузу у своєму занятті, коли ківш наповнювався чистою, міцною рідиною, виливала її — і потім з новими силами продовжувала свою роботу.

Джеміна клала жито в чан, обмолочувала його ногами, і через двадцять хвилин, ніби плата за важку працю, був готовий кінцевий продукт.

Раптовий крик змусив її відірватися від чергової порції віскі і завмерти.

— Вітаю!

Власником голосу був чоловік, який вийшов з лісу і був одягнений у мисливські чоботи, що доходили йому ледь не до шиї.

— Ну, привіт, — насуплено відповіла Джеміна.

— Чи не підкажете, де будинок Тантрума?

— Ви з поселень, що внизу?

Вона вказала рукою вниз на пагорб, де лежав Луїс-вілл. Джеміна ніколи там не була; але одного разу, ще до її народження, її прадід, старий Гор Тантрум пішов до поселення в компанії двох шерифів і так ніколи й не повернувся. Тож Тантруми з покоління в покоління привчилися боятися цивілізації.

Чоловіка це потішило. Він засміявся легким дзвінким сміхом, сміхом філадельфійця. Щось у голосі незнайомця її збентежило.

Вона перелила черговий ківш віскі.

— Дівчино, де містер Тантрум? — досить доброзичливо спитав він.

Вона підняла ногу і показала великим пальцем на ліс.

Чоловік із поселень подякував їй і пішов геть. У ньому відчувалися молодість та харизма. Він весело підстрибував, пускав жабки по воді, насвистуючи при цьому та наспівуючи, вдихаючи свіже, прохолодне гірське повітря.

До того ж повітря навколо дистилятора було п'янке, наче вино.

Джеміна Тантрум зачаровано за ним спостерігала. Ніхто ще так привабливо не з'являвся у її житті.

Вона сіла на траву і перерахувала пальці на ногах. Нарахувала одинадцять. Арифметиці Джеміна навчилася у гірській школі.

ГІРСЬКА ВОРОЖНЕЧА

Десять років тому одна пані з поселень відкрила у горах школу. Джеміна не мала грошей, і тому щоранку, важко добираючись до школи, залишала на столі міс Лафарж віскі й таким чином платила за навчання. Міс Лафарж померла від білої гарячки рік по тому, тож освіта Джеміни припинилася.

На іншому боці потоку стояв ще один дистильатор для віскі. Він належав Долдрумам. Долдруми та Тантруми ніколи не спілкувалися.

Вони ненавиділи одне одного.

П'ятдесят років тому старі Джем Долдрум і Джем Тантрум посварилися в хатині Тантруму через гру в слепджек. Джем Долдрум кинув чирвового короля в обличчя Джемуну Тантруму, а старий розлючений Тантрум побив Долдрума дев'яткою бубен. До них приєдналися інші Долдруми й Тантруми, і маленька хатина незабаром наповнилася летючими картами. Гарструм Долдрум, один із молодших Долдрумів, витягнувся на підлозі, корчачись від болю через те, що хтось сунув чирвового туза йому в горло. Джем Тантрум, з обличчям, сповненим диявольської ненависті, стояв на порозі й кидався від масті до масті. Стара Меппі Тантрум заліз на стіл і щедро поливав Долдрумів гарячим віскі. Коли ж у старого Гека Долдрума, нарешті, закінчилися козири, його разом з тютюновою торбинкою витіснили з хатини, гамселячи з обох боків. Зібравши решту свого клану, вони піднялися на своїх биків і галопом помчали додому.

Тієї ночі старий Доблдрум і його сини, поклявшись помститися, повернулися, прикріпили галочку на вікні Тантрума, встромили шпильку в дзвінок і розбили відступ.

Тиждень по тому Тантруми підлили риб'ячого жиру до дистильатора Долдрумів, тож з року в рік ворожнеча міцнішала, повністю знищивши спочатку одну сім'ю, потім іншу.

НАРОДЖЕННЯ ЛЮБОВІ

Щодня маленька Джеміна працювала з дистильатором на своєму боці потоку, а Боско Долдрум робив те ж саме на своєму.

Іноді, з автоматично успадкованою ненавистю, супротивники поливали одне одного віскі, і Джеміна поверталася додому пахнучи, наче французький табльдот.

Але того дня Джеміна була надто глибоко замислена, аби дивитись на той бік потоку.

Яким чудовим був незнайомиць і як дивно він був одягнений! У своїй наївності вона ніколи не вірила, що цивілізовані поселення взагалі існують, вважаючи, що справа лише у легковірності гірського народу.

Вона обернулася, аби піднятися до хатини, і раптом щось вдарило її в шию. Це була губка, кинута Боско Долдрумом — губка, змочена у віскі з його апарату по той бік потоку.

— Ну, привіт, Боско Долдрум, — закричала вона своїм глибоким басом.

— Ййоу! Джеміна Тантрум, йди-но до дідька! — і він повернувся до своєї справи.

Вона продовжила шлях до хатини.

Раптом Джеміна побачила того незнайомця. Він розмовляв з її батьком. На землі Тантрумів було знайдено

золото, і незнайомец Едгар Едісон намагався виміняти землю за пісню. Він розмірковував, яку б пісню запропонувати.

Джеміна сіла на руки й почала за ним спостерігати.

Він був чудовий. Під час розмови його вуста ворухились. Вона пересіла на піч і звідти продовжила його розглядати.

Раптом пролунав моторошний крик. Тантруми кинулися до вікон.

То були Долдруми.

Вони сховались за кущами та квітами, прив'язавши своїх биків до дерев, і незабаром справжня злива з каміння та цегли повалилася на вікна, проломивши їх всередину.

— Батьку! Батьку! — скрикнула перелякана Джеміна.

Її батько зняв рогатку зі стійки на стіні й з любов'ю провів рукою по гумці. Він ступив до лазівки. Стара Меппі Тантрум сховалася у вугільній шахті.

ГІРСЬКА БИТВА

Незнайомец нарешті отямився. Розлючений через те, що не може потрапити до Долдрумів, він намагався вибратися з будинку, пролізши крізь димохід. Потім він припустив, що під ліжком мають бути двері, але Джеміна запевнила, що це не так. Він шукав двері під ліжками та диванами, але щоразу Джеміна витягала його і казала, що він дарма витрачає час. Незнайомець, несамовито гніваючись, бився у двері, гукаючи Долдрумів. Вони йому нічого не відповідали, але не припиняли обстріл цеглою та камінням по той бік вікна. Старий Пеппі Тантрум розумів, що як тільки вони зможуть пробитися у вхідні двері, то нахабно вваляться і бій закінчиться.

У той час атакою керував старий Гек Долдрум, смачно відхаркуючись ліворуч і праворуч на підлогу.

Приголомшливі рогатки Пеппі Тантрума справили свій ефект. Майстерний постріл вивів з ладу одного з Долдрумів, а інший Долдрум, майже одразу отримавши у живіт, з останніх сил бився далі.

Все ближче і ближче підходили вони до будинку.

— Ми маємо бігти, — крикнув незнайомиць Джеміні. — Я пожертвую собою і винесу тебе звідси.

— Ні, — вигукнув Пеппі Тантрум, весь чорний від кіптяви. — Ти залишатимешся тут і триматимеш оборону. Я не випущу Джеміну. Я не випущу Меппі. Я й сам нікуди не піду.

Чоловік із поселень, блідий і тремтячий від гніву, звернувся до Хема Тантрума, який стояв біля дверей, відстрілюючись від наступаючого Долдрума.

— Ви прикриєте відступ?

Хем запевнив, що теж не проти рятувати Тантрумів, але має залишатися тут і допомогти незнайомцю прикрити відступ, якщо той придумає, як це зробити.

Незабаром крізь підлогу та стелю почав просочуватися дим. Шем Долдрум підійшов і підсунув запалений сірник під ніс старого Яфета Тантрума, коли той нахилився з бійниці, і алкогольне полум'я розгорілося з усіх боків.

У ванні загорівся віскі. Почали падати стіни.

Джеміна та чоловік із поселень подивилися одне на одного.

— Джеміна, — прошепотів він.

— Незнайомиць, — промовила вона.

— Ми помремо разом, — сказав він. — Якби ми вижили, я повіз би тебе до міста й одружився з тобою. Завдяки здатності приймати алкоголь успіх у суспільстві був би тобі гарантований.

Якусь мить Джеміна ніжно пестила його, мовчки підраховуючи пальці на ногах. Дим густішав. У неї вже горіла ліва нога.

Тіло дівчини стало людською алкогольною лампою.

Їхні губи зустрілися в одному довгому поцілунку, а потім впала стіна і накрила їхні тіла.

ЯК ОДНЕ ЦІЛЕ

Прорвавшись крізь полум'я, Долдруми знайшли їх мертвими там, де вони впали. Вони були як одне ціле, про що й мріяли перед загибеллю.

Старий Джем Долдрум був зворушений.

Він зняв капелюх, наповнив його віскі та випив.

— Вони мертві, — повільно прошепотів він, — вони прагнули одне до одного. Але запізно... тепер ми не повинні їх розлучати.

Тож Долдруми кинули їхні тіла разом у потік, і від них пролунав один спільний сплеск.

ТАРКВІНІЙ З ЧИПСАЙДУ

I

Було чути кроки, що віддаляються — темп задавали туфлі на м'якій підошві з дорогою тонкою шкіри, привезеної з Цейлону; за ними, на відстані кинутого каменю, товсті та разом з тим легкі черевики, дві пари — темно-сині та блискучі — носки яких відбивали місячне світло.

М'які Туфлі швидко минув пляму світла, а потім попрямував до непроглядного лабіринту провулків і перетворився на переривчасте неясне ворущіння десь у пільмі. З'явилися Легкі Черевики, на поясах яких погойдувалися короткі мечі та розвивася одяг довгими косими шлейфами. Важко дихаючи, вони нарікали на Бога і темні провулки Лондона.

М'які Туфлі перестрибнув через занурені у пільму ворота і прорвався крізь живопліт — а там попереду несподівано з'явилися вартові — два кровожерливі солдати, озброєні піками та крикливими голосами, яких вони набули у Голландії та під час іспанських маршів.

Але крику про допомогу чути не було. Той, кого переслідували, не впав біля ніг вартових, задихаючись і стискаючи гаманець; ті, що за ним гналися, не підняли галас. М'які Туфлі поспішаючи пронеслися далі. Вартіві лаялися і зволікали, кидаючи погляд на втікача, а потім жорстко витягнули свої списи на дорогу і почали чекати на Легкі Черевики. У той момент темрява, наче велика рука, перекрыла рівномірний потік місячного сяйва.

Коли рука темряви звільнила місяць, у його блідому світлі знову виринули карнизи та одвірки, і поранені вартові, що ледве ворушилися у пилу. Рухаючись далі вулицею, що йшла вгору, один з Легких Черевиків залишав позаду шлейф темних плям, незграбно похапцем роблячи перев'язку тонким дорогим мереживом, зірваним з коміра.

Вартовим явно не пощастило: сьогодні ввечері панував нечистий, який, здавалося, і був тою істотою, що накивала п'ятами через ворота і перелазила через паркан. Щобільше, супротивник, певно, мешкав тут недалеко, або, принаймні, добре знав цю частину Лондона, яка була дуже зручною для його негідних цілей, адже вулиця звужувалася, як дорога на малюнку, а будинки схилилися все нижче й нижче, потопаючи у природних засідках, придатних для скоєння вбивств, за якими прямують і раптові насильницькі смерті.

Все далі й далі довгими та звивистими провулками повертали утікач та переслідувачі, з'являючись та зникаючи у місячному сяйві, наче шахові фігури на безмежній дошці з відблисків та плям.

Утікач, що вже встиг загубити по дорозі свою шкіряну безрукавку, напівзасліплений від крапель поту, відчайдушно оглядав територію з обох боків від себе. Через це він раптом дещо уповільнився, і трохи відступивши, кинувся чимдуж вздовж бічної алеї — настільки темної, що здавалося, ніби на тому місці трапилося одночасно затемнення сонця і місяця і тривало так з часів останнього льодовикового періоду. Пробігши двісті ярдів униз, він зупинився і забився у нішу стіни, важко, проте ледве чутно дихаючи, наче химерний ідол, безтілесний і непомітний у пітьмі.

Наблизилися Легкі Черевики, прокрокували повз нього, зупинилися у двадцяти ярдах і почали глухим, ледве чутним шепотом:

- Я вже був готовий до сутички, але зірвалося.
- Він за двадцять кроків від нас.
- Але сховався.
- Тримаймося разом, і ми його приріжемо.

Звуки голосів розчинилися у тихому хрусті чобіт, а власник м'яких тффель, не довго думаючи, трьома стрибками перетнув алею, перемахнув через стіну, на мить затримавшись вгорі, ніби величезний птах, і зник у роті ненажерливої ночі.

II

*Читав із келихом вина, читав у ліжку.
І гучно, й тихо (як коли), хильнувши лишку.
Героїв книг вважав живими дуже часто
і дочитався так до смерті передчасно.*

Будь-який відвідувач старого кладовища, заснованого ще за часів правління Якова Першого поблизу Піт-Хілла, з легкістю відтворить цей невеличкий віршик — безсумнівно, одну найганебніших епітафій Єлизаветинської епохи, вирізьблену на могилі Уізела Кестера.

Його смерть, за словами одного з антикварів, сталася, коли йому було тридцять сім, але, оскільки ця історія стосується однієї нічної погоні крізь темряву, перед нами він постає все ще живим та й досі читаючим. Він має дещо тьмяні очі, значний живіт та незграбну статуру... до того ж він — о, Боже! — ще й неабиякий телепень. Але епоха є епохою, і за правління королеви Єлизавети, дякуючи Лютеру, жодна людина не могла не піддатися духу ентузіазму. Мало не кожне горище Чіпсайду займалося видавництвом власного *Magnum Folium*, сповненого сучасних білих віршів; ставили у Чіпсайді все що завгодно,

аби тільки воно «відрізнялося від тих реакційних п'єс-міраклів», а новий англійський переклад Біблії за стільки місяців встигли видати вже сімома «дуже великими» тиражами.

Тож Уїзел Кестер (який у молодості виходив у море) читав усе, що потрапляло йому в руки — він читав рукописи, присвячені почуттю священної дружби; за обідом насолоджувався рядками гнилих поетів; він вештався по магазинах, де друкували та продавали *Magnum Folium*, і терпляче слухав, як молоді драматурги щось обговорювали, сперечались між собою, а за спиною один в одного висували гіркі та зловмисні звинувачення в плагіаті чи чомусь іншому, що тільки могли придумати.

Цього вечора у нього була книга, твір, який, хоч і був досить серйозним за змістом, містив, на його думку, дотепну політичну сатиру. Перед ним у тремтячому світлі від свічки лежала «Королева фей» Едмунда Спенсера. Опанувавши першу пісню, Уїзел прийнявся за іншу:

ЛЕГЕНДА ПРО БРИТОМАРТА
або ПРО ЦНОТЛИВІСТЬ

Не можу тут писати про цнотливість —
найліпшу цноту, вищу за усе.

Раптом почувлися поспішні кроки по сходах, іржаво скрипнули тонкі двері, і в кімнату увірвався чоловік... на ньому не було безрукавки, він задихався і ридав.... Здавалося, він от-от знепритомніє.

— Уїзеле, — ледве промовив він, — заховай мене куди-небудь, заради Діви Марії!

Кестер підвівся, обережно закривши книгу, і стурбовано зачинив двері.

— Мене переслідують, — вигукнув володар м'яких туфель. — Присягаюся, що двоє ненормальних з клинками

намагаються перетворити мене на фарш, і їм це майже вдалося. Вони бачили, як я перестрибую стіну у ваш двір!

— Аби тебе достатньо захистити, — промовив Уїзел, з цікавістю дивлячись на несподіваного гостя, — потрібно залучити принаймні кілька батальйонів, озброєних мушкетами, і дві-три Армади.

М'які Туфлі задоволено посміхнувся. Його ридання та схлипи змінилися на часте, але звичне дихання; його настроїв впольованої здобичі змінився на легку іронію.

— Це були дві такі жажливі величезні мавпи!

— Загалом, виходить, три.

— Тільки дві, якщо ти їм не віддаси мене. Друже, поквался; вони за мить будуть на сходах.

Уїзел дістав із закутка жезл без вістря, і, піднявши його вгору до високої стелі, відсунув важкий люк, що вів до мансарди.

— Тут немає сходів.

Він підсунув лавку під люк, на яку М'які Туфлі заліз, потім сів, певний час вагаючись, підхопився, знову присів, а потім на диво жваво стрибнув угору. Він зачепився за край отвору і якусь мить гойдався туди-сюди, аби зачепитися зручніше, нарешті напружився і зник у темряві вгорі. Було чути щурів, які зашурхотіли звідусіль, ...і тиша.

Уїзел повернувся до столу, за яким читав, відкрив «Легенду про Брітомарта або про цнотливість» — і чекав, що буде далі.

Минула майже хвилина, і на сходах почувся галас, а далі — стукіт у двері, наче молотком. Уїзел зітхнув і, взявши у руку свічку, підвівся.

— Хто там?

— Відчиніть двері!

— Хто там?

Різкий удар розтрощив тендітну деревину з одного її боку. Уїзел відчинив двері — лише на кілька дюймів —

і високо підняв свічку. Він намагався здатися боязким, надзвичайно поважним громадянином, чий спокій так ганебно порушили.

— Лише година для нічного відпочинку... невже я прошу забагато!... що за бешкетники?

— Мовчи, базікало! Він тут?

На вузькі сходи величезними тремтливими обрисами падали тіні двох кавалерів; при світлі Уізел зміг уважно їх роздивитись. Справжні пани, вони були поспіхом, але багато вбрані — в одного з них була важко поранена рука, обидва були не в собі від люті. Не слухаючи здивованого Уізела, вони штовхнули його до кімнати й почали діловито, але обережно штурхати своїми мечами в усі підозрілі темні плями кімнати, продовжуючи свої пошуки до самої спальної кімнати Уізела.

— Ти його тут сховав? — люто вимагав поранений.

— Його — це кого?

— Ну, не тебе ж, справді!

— Тут не було нікого, окрім вас двох....

На мить Уізелу здалося, що він виглядає надто смішним, бо пани, таке відчуття, бачили його наскрізь.

— Я чув когось на сходах, — покvapливо визнав він, — це було принаймні п'ять хвилин тому. Скоріш за все, вгору він так і не піднявся.

Він хотів було продовжити й пояснити, наскільки заглибився у читання «Королеви фей», але, принаймні на даний момент, його відвідувачі, як і великі святі, були байдужі до культурної спадщини.

— Що цей тип наробив? — поцікавився Уізел.

— Насильство! — вигукнув чоловік з пораненою рукою. Господарю його очі здалися насправді дикими. — Моя рідна сестра. О, заради Христа і Небес, віддай нам цього чоловіка!

Уізел здригнувся.

— Хто він такий, цей чоловік?

— Боже правий! Ми навіть не знаємо цього... Що за люк там, на стелі? — спитав він раптом.

— Він заколочений цвяхами й не використовується роками. — Уїзел згадав про жердину в кутку, і його проїняли дрижаки, але цілковитий відчай обох чоловіків притупив їхню кмітливість.

— Ми з тобою, на жаль, не акробати... тож без драбини не обійтися, — мляво промовив поранений.

Його супутник почав істерично реготати.

— Акробат. О, так, акробат! Еге ж....

Уїзел здивовано витріщився на них.

— Найстрашніше те, — закричав чоловік, — що ніхто — о, ніхто — не міг би потрапити туди, окрім акробата.

Кавалер з пораненою рукою нетерпляче ляснув пальцями здорової.

— Треба перевірити сусідні двері — а далі й всі інші у будинку!

Майже втративши надію схопити втікача, ті двоє вийшли похмурі, мов дощові хмари. Уїзел зачинив двері на замок і на мить затримався біля них: серце його було сповнене співчуття.

Тихе «егей!» змусило його підвести очі. Володар м'яких тувель вже встиг трохи відсунути люк і зазірав у кімнату; на його обличчі, дещо подібному на ельфійське, застигла гримаса неприязні, але разом з тим і сардонічного задоволення.

— Напевно, із шоломами вони зняли й власні голови, — пошепки зауважив він, — але що стосується нас з тобою, Уїзеле, нас так легко не обдуриш!

— Будь ти проклятий, — рішуче вигукнув Уїзел. — Я знав, що ти собака, але мені вистачило почути навіть половину тієї історії, аби запалати бажанням проломити твій череп.

Чоловік у м'яких туфлях витріщився на нього, шоковано кліпаючи.

— Що б там не було, — промовив чоловік нарешті, — гідним у цій ситуації лишитися неможливо.

Після цього він проліз крізь отвір, на мить зависнувши, і стрибнув на підлогу, подолавши не менш семи футів висоти.

— Один із тамтешніх щурів збирався поснідати моїм вухом... з видом бувалого гурмана, — продовжував він, витираючи об себе руки. — Я сказав йому щурячою мовою, що в мені міститься смертельна отрута, тож він шмигнув геть.

— Може, ти мені краще розповіси докладніше про нічну розпусту? — гнівно наполягав Уїзел.

М'які Туфлі торкнувся великим пальцем носа і на-смішкувато, глузуючи поворушив іншими пальцями.

— Йому ще й до жартів! — пробурмотів Уїзел.

— В тебе є папір? — недоречно спитав М'які Туфлі, а потім не надто люб'язно додав: — Ти ж вмієш писати, я сподіваюсь?

— Чому я повинен давати тобі папір?

— Ти хотів почути про нічні розваги. Отже, виділи мені перо, чорнила, пачку паперу та кімнату, де я можу зручно влаштуватися.

Уїзел вагався.

— Забирайся! — сказав він нарешті.

— Як забажаєш. Але май на увазі, що в тебе з-під носа вислизає виключно загадкова історія.

Уїзел почав сумніватися — бо він був м'яким, наче ірис, — і поступився. М'які Туфлі усамітнівся у сусідній кімнаті з усім, що потрібно, обережно зачинивши за собою двері.

Уїзел щось пробурмотів і повернувся до «Королеви фей», у домі знову запанувала тиша.

Ш

Минула четверта година ранку. В кімната потьмяніло, темрява надворі була пронизана вологою та прохолодою, і Уїзел, обхопивши голову руками, низько нахилився над своїм столом, а перед ним поставали образи лицарів, фей та багатостраждальних дів. Уздовж вузької вулички надворі фиркали дракони; коли помічник сонного зброєносія розпочав свою роботу о пів на п'яту, відлуння гучного дзвону і стукоту кольчуги здавалося все більше схожим на маршову кавалькаду.

Туман розсіявся з першими променями світанку, і о шостій кімната стала сірувато-жовтою, коли Уїзел навшипиньках підійшов до своєї невеличкої спальні і відчинив двері. Його гість звернув до нього бліде, мов пергамент, обличчя, на якому палали збентежені очі, немов дві великі червоні літери. Він сидів на стільці поруч із молитовною лавкою Уїзела, яку використав у якості письмового столу; на ній лежала купа ретельно списаних сторінок. Протяжно зітхнувши Уїзел відійшов і знову повернувся до своїх сирен, охрестивши себе дурнем за те, що не поспів на світанку зайняти власне ліжко.

Тупіт чобіт надворі, буркотіння старих сусідок, якийсь шурхіт на горищі — монотонне журчання ранку розслабило його, і, дрімаючи, він опустився на стілець, мозок, переповнений звуками й кольорами, намагався це все якось опанувати. У цьому його неспокійному сні він був одним із тисячі стогнучих під палючим сонцем тіл, утворюючи собою безпорадний міст під пильним поглядом Аполлона. Сон мучив його, шматуючи свідомість наче крученим ножом. Коли гаряча рука торкнулася його плеча, він ледве не скрикнувши прокинувся і виявив, що в кімнаті густий туман, а його гість, наче сірий таємничий привид, поруч із купою паперу в руці.

— На мою думку, це має бути виключно інтригуюча історія, хоча для цього потрібно дещо переробити. Чи можу я попросити заховати це, і, заради Бога, дозволити мені спати?

Жодної відповіді він так і не дочекався, але сунув купу паперу Уїзелу і буквально звалився, наче важкий мішок, на канапу в кутку. За мить він солодко спав, рівно дихаючи, але при цьому якимось дивно зморщивши своє чоло.

Уїзел сонно позіхнув і поглянувши на незграбно списану, у декількох місцях перекреслену першу сторінку, почав читати дуже тихо вголос:

ЗБЕЗЧЕЩЕННЯ ЛУКРЕЦІЇ

З Ардеї, що в облозі, поспішає
на хибних крилах пристрасних бажань
підступний наш Тарквіній від ножа...

ГОЛОВА І ПЛЕЧІ

У 1915 році Горацію Тарбоксу виповнилося тринадцять років. У той час він склав вступні іспити до Принстонського університету та отримав оцінку А — відмінно — за знання творчості Цезаря, Цицерона, Вергілія, Ксенофона, Гомера, а також з алгебри, геометрії на площині, стереометрії та хімії.

Два роки по тому, якраз тоді, коли Джордж М. Коен писав свою відому пісню «Там», Горацій був лідером другого курсу за декількома позиціями й занурився в дипломну роботу на тему «Силогізм як застаріла схоластична форма», а під час битви біля Шато-Тьєррі сидів за своїм столом, вирішуючи, чи варто чекати до свого сімнадцятого дня народження, перш ніж розпочати серію есе на тему «Прагматична упередженість нових реалістів».

Згодом якийсь газетяр сповістив його, що війна закінчилася, і він був радий, бо це позначало, що видавці «Піт Бразерз» випускатимуть своє нове видання «Трактат про удосконалення розуму» Спінози. Війни у цьому розумінні були досить корисним явищем, привчаючи молодь до самостійності або до чогось подібного, але Горацій відчував, що ніколи не зможе пробачити президентові, що той дозволив духовому оркестру грати під його вікном у ніч фальшивого перемир'я, через що він не включив до тези на тему «Німецький ідеалізм» три важливі речення.

Наступного року Горацій поїхав до Єлю, щоб отримати ступінь магістра мистецтв.

Тоді він був сімнадцятирічний, високий і худорлявий, із короткозорими сірими очима та виглядом, ніби він немає нічого спільного з тими простими словами, які вимовляє.

— Я ніколи не відчував, що розмовляю з ним, — казав професор Діллінгер співчутливому колезі. — Складається враження, ніби я розмовляю з його представником. Мені завжди здається, що зараз він скаже: «Ну, я запитаю в себе і сповіщу Вас».

А потім, так само безтурботно, як ніби Горацій Тарбокс був паном Біфом-м'ясником або паном Хетом-кравцем, життя охопило його, повело, розтягнуло та розгорнуло, як шматочок ірландського мережива на розпродажі в суботу після обіду.

Аби дотриматися літературної етики, я повинен додати, що все це трапилося тому, що коли ще в колоніальні часи засмагли піонери приїхали на досить вільну місцевість у штаті Коннектикут і запитали один одного: «Що ми тут будуватимемо?», найдосвідченіший серед них відповів: «Побудуймо місто, в якому театральні менеджери зможуть випробувати постановки музичних комедій!» Згодом вони заснували там Єльський коледж для цієї мети — історія, яку знає кожен. Одного разу у грудні в історичному театрі «Шуберт» була прем'єра спектаклю «Додому, Джеймсе», і всі студенти кликали на біс Марсію Медоу, яка заспівала в першій дії пісню «Незграбний дирижабль», а в останній виконала знаменитий чуттєвий та відвертий танець.

Марсії було дев'ятнадцять. У неї не було крил, але глядачі загалом погодились, що таким ангелам, як вона, крила не дуже й потрібні. Вона була природною білявкою і на вулицю опівдні виходила без макіяжу. У всьому іншому вона здавалася не кращою за більшість жінок.

Чарлі Мун пообіцяв їй п'ять тисяч пачок цигарок *Pall Mall*, якщо вона завітає до Горація Тарбокса, надзвичайного вундеркінда.

У Шеффілді Чарлі обіймав високу посаду, а з Горацієм вони були двоюрідними братами, любили й піклувалися один про одного.

Цей вечір у Горація був особливо напруженим. Йому не давала спокою неспроможність француза Лор'є оцінити значущість нових реалістів. Насправді його єдиною реакцією на глухий, але настирливий стукіт під час його роздумів було припущення, що стукіт існує лише для вух, які його чують. Він помічав, як дедалі більше схиляється до прагматизму. Але в той момент, хоч Горацій і не міг про це збагнути, він із винятковим прагненням рухався до чогось зовсім іншого.

Стукіт — минуло три секунди — і знов стукіт.

— Заходьте, — пробурмотів занурений у свої думки Горацій.

Він почув, як двері відчинилися, а потім зачинилися, але, нахилившись до своєї книги у великому кріслі перед каміном, навіть не підвів очі.

— Залиште на ліжку в іншій кімнаті, — розсіяно промовив він.

— Що саме залишити на ліжку?

Марсії Медоу доводилося досить голосно висловлюватися за допомогою пісні, але у розмові голос її був схожий на переливи арфи.

— Випране.

— Я не можу.

Горацій нетерпляче заворушився у кріслі.

— Цікаво, чому?

— Бо в мене його немає.

— Хм! — гордовито хмикнув він. — Припустимо, Ви повернетесь і принесете його.

Навпроти каміну було ще одне м'яке крісло. Він звик пересаджуватись у нього у другій половині вечора заради різноманітності та бажання трохи розім'ятися. Одне крісло він назвав Берклі, інше — Юмом. Раптом він почув звук, схожий на шурхіт, а далі ніби прозору фігуру, що сідає у Юма. Він підвів погляд.

— Ну, — сказала Марсія з милою посмішкою, яку зазвичай демонструвала у другому акті («О, отже герцогу сподобались мої танці!»), — Ну, Омаре Хайям, ось я поруч з Вами співаю в пустелі.

Горацій ошелешено витріщився на неї. Миттева підозра закралася до його голови, ніби гостя була лише привидом його уяви. Жінки так просто не заходять у кімнати чоловіків і не занурюються у їхніх Юмів. Жінки приносять білизну, займають ваше місце у транспорті, а пізніше одружуються з вами, коли ви стаєте досить дорослим, аби навчитися розпізнавати їхні кайдани.

Ця жінка явно матеріалізувалася з Юма. Навіть її коричнева сітчаста сукня наче була єдиним цілим зі шкіряним підлокітником Юма! Якщо дивитися досить довго, то кризь її постать можна побачити Юма, і тоді він знову залишиться сам у кімнаті. Він потер кулаком очі. Йому таки варто знову зайнятися гімнастикою.

— О, заради Бога, не дивіться на мене настільки критично! — приємним голосом запротестувала примара. — В мене таке відчуття, ніби Ви бажаєте аби я зникла. І тоді від мене не залишиться нічого, крім тіні у Ваших очах.

Горацій закашлявся. Кашель був одним із двох можливих його проявів. Коли він говорив, ви забували, що у нього взагалі-то існує ще й тіло. Це було схоже на запис фонограми співака, якого вже давно немає на світі.

— Що Ви хочете? — запитав він.

— Мені потрібні листи, — мелодраматично заскиглила Марсія, — мої листи, які Ви купили у мого діда у 1881 році.

Горацій замислився.

— У мене немає Ваших листів, — спокійно промовив він. — Мені лише сімнадцять років. Мій батько народився лише третього березня 1879 року. Ви, певно, мене з кимось переплутали.

— Лише сімнадцять? — підозріло повторила Марсія.

— Тільки сімнадцять.

— Я знала дівчину, — згадала Марсія, — яка брала білети на найдешевші місця мюзик-холу, коли їй було шістнадцять. Вона була настільки зашорена на собі, що ніколи не могла сказати «шістнадцять», не додавши перед цим «тільки». Тож нам нічого не лишалося як називати її «Тільки Джессі». І вона дотепер так каже — тільки вже далеко не так натхненно. «Тільки» — це погана звичка, Омаре. Звучить як алібі.

— Мене звати не Омар.

— Я знаю, — погодилася Марсія, кивнувши головою, — вас звать Горацій. Я просто називаю Вас Омаром, бо Ви нагадуєте мені перського філософа.

— І у мене немає ваших листів. Сумніваюся, чи я коли-небудь зустрічався з Вашим дідом. Насправді я думаю, дуже мало ймовірно, що Ви й самі жили у 1881 році.

Марсія подивилася на нього здивовано.

— Я — у 1881 році? Чому Ви такий упевнений у цьому! Я була у другому складі, коли секстет Флородори ще навчався у монастирі. Я була першою нянькою Джульетти у виконанні місіс Сол Сміт. А ще, Омаре, я була співачкою у їдальні під час війни 1812 року.

У Горація в голові блиснула раптова думка, і він усміхнувся.

— Вас у це втягнув Чарлі Мун?

Марсія загадково оглянула його.

— Хто такий Чарлі Мун?

— Низенький такий — широкі ніздрі — великі вуха.

Вона витяглася на кілька сантиметрів і втягнула носом повітря.

— В мене немає звички роздивлятися ніздрі своїх друзів.

— То це був Чарлі?

Марсія закусила губу — а потім позіхнула.

— О, змінімо тему, Омаре. Адже за хвилину я почну хропіти у цьому кріслі.

— Так, — серйозно відповів Горацій, — Юм нерідко має снодійний ефект.

— А хто це — Ваш друг?

Раптом Горацій Тарбокс рішуче підвівся і почав ходити по кімнаті, засунувши руки у кишені. Це був ще один його спосіб самовираження.

— Мені байдуже, — сказав він так, ніби розмовляв сам із собою, — абсолютно. Не те щоб я був проти Вашого перебування тут — ні. Ви досить привабливе створіння, але мені не подобається, що Вас посилає сюди Чарлі Мун. Я що — лабораторна миша, на якій можуть експериментувати прибиральники та усілякі там хіміки? Чи Ви гадаєте, я такий кумедний? Чи я схожий на бостонського коміка з гумористичних журналів? Чи є у цього молодика Муна з його вічними казками про його тиждень у Парижі, якесь право на....

— Ні, — рішуче перебила Марсія. — Ви теж такий милий... Ідіть сюди і поцілуйте мене. Нумо!

Горацій різко зупинився перед нею.

— Нащо мені Вас цілувати? — здивовано запитав він. — Ви так легко зі всіма цілуєтеся?

— А чому б і ні, — непохитно визнала Марсія. — У цьому все моє життя — просто ходити й цілувати людей!

— Ну, — рішуче відповів Горацій, — треба зауважити, Ваші життєві цінності жахливо спотворені! По-перше,

сенс життя — не тільки в цьому, а по-друге, я не буду Вас цілувати. Це може стати звичкою, а я не вмю позбуватися звичок. Цього року я маю звичку лежати у ліжку до сьомої тридцяти.

Марсія з розумінням кивнула.

— Ви коли-небудь розважалися? — спитала вона.

— Що ви маєте на увазі під розвагою?

— Слушайте, — суворо сказала Марсія, — Ви мені подобаєтесь, Омаре, але я хотіла б, щоб Ви поводитися так, ніби у тому, про що ми говоримо, є сенс. Таке враження, ніби Вам є що сказати, але варто промовити кілька слів, як Ви засмучуєтесь, ніби програли парі. Я лише запитала, чи Ви коли-небудь розважалися.

Горацій похитав головою.

— Пізніше, можливо, — відповів він. — Розумієте, я — план. Я — експеримент. Я не кажу, що не втомлююсь від цього часом — дійсно втомлююсь. Але... о, я не можу цього пояснити! Навряд чи те, що ви з Чарлі Муном називаєте «веселим», є таким для мене.

— Будь ласка, поясніть.

Горацій поглянув на неї, почав говорити, а потім, передумавши, знов закрокував по кімнаті. Після невдалої спроби визначити, дивиться на неї він чи ні, Марсія усміхнулася до нього і повторила.

— Будь ласка, поясніть.

Горацій обернувся.

— Якщо я це зроблю, Ви пообіцяєте сказати Чарлі Муну, що мене тут не було?

— Так...

— От і добре. Ось моя історія: в дитинстві я був «чомучкою». Мене все цікавило — як обертаються колеса... все. Мій батько був молодим професором економіки в Принстоні. Він виховав мене в системі, у якій намагався, як міг, відповісти на кожне моє запитання. Моя реакція

на це наштовхнула його на ідею провести експеримент с приводу раннього розвитку. Допомогло те, що у бійках з дітьми у мене були понівечені вуха — я переніс сім операцій у віці від дев'яти до дванадцяти років. Звичайно, це віддалило мене від інших хлопців і призвело до передчасного дорослішання. У будь-якому випадку, поки мое покоління захоплювалося оповіданнями Дядька Ремуса, я сумлінно насолоджувався Катюлом в оригіналі.

Він трохи помовчав, відкашлявся і продовжив.

— Я здав іспити в коледжі, коли мені було тринадцять років, бо не міг утриматися. Моїми головними помічниками були професори, і я надзвичайно пишався тим, що мав прекрасний інтелект, бо, хоча і був обдарованим, проте в усьому іншому був звичайним підлітком. У шістнадцять років я втомився від іміджу дивака — мені здавалося, що хтось жахливо помилився. Але оскільки вже встиг досягти досить багато, вирішив довести справу до кінця, здобувши ступінь магістра мистецтв. Головним інтересом у моєму житті є вивчення сучасної філософії. Я реаліст школи Антона Лор'є — з додаванням філософії Бергсона — і мені за два місяці виповниться вісімнадцять років. Це все.

— Ух! — вигукнула Марсія. — Цього достатньо! Ви чудово все розклали по полицках.

— Тепер Ви задоволені?

— Ні, Ви ще не поцілували мене.

— Це не входить у мої плани, — заперечив Горацій. — Зрозумійте, що я не прикидаюся, ніби вищий за все людське. Це все теж має бути, але...

— О, не будьте настільки розсудливим!

— Але я інакше не можу.

— Як я ненавиджу цих прагматиків!

— Запевняю, я... — почав Горацій.

— О, замовкніть!

- Моя раціональність ...
- Я нічого не казала про Вашу національність. Ви ж американець, так?
- Так. Є й домішка бразильської крові.
- Мені цього достатньо. У мене є ідея: хочу бачити, як Ви робите щось, що Вам не притаманно. Я хочу упевнитися, що у Вас з цією — як Ви там казали — домішкою бразильської крові, може бути бодай щось людське.
- Горацій знову похитав головою.
- Я не буду Вас цілувати.
- Життя моє згаяне, — трагічно пробурмотіла Марсія. — Я кинута жінка. Тепер я житиму, не маючи жодного поцілунку від «бразильських домішок».
- Вона зітхнула.
- Хай там що, Омаре, Ви прийдете подивитися мое шоу?
- Яке шоу?
- Я грішна актриса з «Додому, Джеймсе»!
- Оперета?
- Так. Репетиції йдуть безперервно. Один із персонажів — бразильський рисовий плантатор. Це може Вас зацікавити.
- Я колись бачив «Циганку», — згадав Горацій. — Мені вона навіть сподобалось.
- То Ви прийдете?
- Ну, я... я...
- О, розумію — Ви маєте їхати до Бразилії наприкінці тижня.
- Зовсім ні. Я був би радий прийти.
- Марсія заплескала в долоні.
- І Ви не пожалкуєте! Я відправлю для Вас квиток — на четвер вечір, добре?
- Нащо, я...
- Домовились! Четвер, вечір.

Вона підвелася і, підійшовши близько до нього, поклала йому обидві руки на плечі.

— Ви мені подобається, Омаре. Вибачте, що я намагалася Вас розвеселити. Гадала, Ви холодний, але насправді Ви милий хлопець.

Він подивився на неї саркастично.

— Я на кілька тисяч поколінь старший за Вас.

— Що ж, Ви добре збереглися.

Вони серйозно потиснули одне одному руки.

— Мене звати Марсія Медоу, — вимовила вона рішуче. — Запам'ятайте — Марсія Медоу. І я не скажу Чарлі Муну, що бачила Вас.

Невдовзі, коли вона була вже майже внизу, перестрибуючи щораз три сходинки, до її вух долетів голос, що кликав її зверху: «Зачекайте...»

Марсія зупинилась, підвела очі й вгледіла темну нахилену постать вгорі.

— Зачекайте! — знову покликав «вундеркінд». — Ви мене чуєте?

— Я слухаю, Омаре...

— Сподіваюсь, у Вас не склалося враження, буцімто я вважаю поцілунки чимось нікчемним?

— Які можуть бути враження!? Ти навіть не поцілував мене! Не хвилюйся, бувай!

Двоє дверей біля неї з цікавістю відчинились на звук жіночого голосу. Зверху пролунав боязкий кашель. Підібравши спідниці, Марсія мерщій пододала останні сходинки, після чого її ззовні поглинуло темне повітря Коннектикуту.

Горацій крокував підлогою свого робочого кабінету. Час від часу він кидав погляд на Берклі, що чекав на нього у своїй солодкій темно-червоній респектабельності з відкритою книгою на підлокітнику. І раптом він виявив, що траєкторія його руху наближала його щоразу ближче

до Юма. У Юмі з'явилося щось дивне і незнайоме то того. Здавалося, у ньому все ще вгадувався прозорий силует, і якби Горацій сів, він би відчував, ніби сидить на колінах у дами. І хоча він не міг пояснити, що саме змінилося, але ця зміна була — доволі невідчутна для проникливого розуму, проте цілком реальна. Юм випромінював зараз щось таке, що за всі двісті років свого існування не випромінював ніколи.

Від Юма йшов аромат троянди.

II

У четвер ввечері Горацій Тарбокс сидів в п'ятому ряду біля проходу і дивився «Додому, Джеймсе». Як не дивно, він визнавав, що йому подобається. Цинічних студентів поруч із ним драгувало його визнання уголос жартів, перевірених часом, за традицією Гаммерштейна. Але Горацій схвильовано чекав, коли Марсія Медоу заспіває свою пісню у джазовому стилі «Незграбний дирижабль». Коли вона таки з'явилася, сяюча під недбало накинутим капелюхом з квітами, його охопило тепле сяйво, а коли пісня закінчилася, він не долучився до бурхливих оплесків, бо почувався дещо онімілим.

В антракті після другої дії поруч із ним матеріалізувався білетер, який уточнив, чи він містер Тарбокс, а потім передав йому записку, написану круглим дівочим почерком. І доки білетер терпляче очікував на відповідь у проході, Горацій розгублено почав її читати.

«ДОРОГИЙ ОМАРЕ! Після виступу я зазвичай страшенно голодна. Якщо ти бажаєш задовольнити цю мою потребу в гриль-барі «Тафт», просто повідом містера, який приніс тобі цього листа.

Твій друг, МАРСІЯ МЕДОУ.»

— Скажіть їй, — він закашлявся, — скажіть їй, що все буде добре. Я зустріну її перед театром.

Білетер гордовито посміхнувся.

— Я гадаю, вона мала на увазі, щоб Ви підійшли до службового входу.

— І... де це?

— Ззовні. А тоді ліворуч і вниз по алеї.

— Що?

— Вийдіть з театру, поверніть ліворуч! І далі вниз по алеї!

Гордовитий білетер відійшов. Позаду Горація хмикнув один з першокурсників.

Пів години по тому, сидючи у «Тафт Гріль» навпроти копни волосся природного світлого кольору, «вундеркінд» говорив дивні речі.

— Чи потрібно тобі танцювати в останній дії? — щиро спитав він. — Я маю на увазі, чи звільнять тебе, якщо відмовишся це робити?

Марсія усміхнулась.

— Але він чудовий! Мені подобається його танцювати.

І тоді Горацій повівся досить нетактовно.

— Я гадаю, зараз ти його зненавидиш, — лаконічно зауважив він. — Люди, які сиділи позаду мене, активно обговорювали твоє декольте.

Марсія зашарілася.

— Це вище за мене, — швидко відповіла вона. — Танець для мене — це лише своєрідний акробатичний трюк. Господи, це досить важко зробити! Я щовечора втираю лінімент у плечі протягом години.

— Ти отримуєш задоволення, перебуваючи на сцені?

— Так, авжеж! Я звикла, що люди дивляться на мене, Омаре, і мені це дійсно подобається».

— Хм! — Горацій замислився.

— То все бразильська кров?

— Хм! — повторив Горацій, а потім після паузи: — Де проходитимуть подальші покази?

— У Нью-Йорку.

— Як довго?

— Хто знає. Можливо, впродовж зими.

— О!

— Поглянь на мене, Омаре, невже я тебе не цікавлю? Тут, звісно, не настільки затишно, як у твоєї кімнати, чи не так? Хотіла б я, щоб ми зараз опинилися там.

— Тут я почуваюся ніяково, — зізнався Горацій, нервово озирнувшись.

— Шкода! Як на мене, ми досить добре порозумілись.

У той момент він раптом здався Марсії настільки нещасним, що вона змінила тон і, потягнувшись, погладдила його руку.

— Ти коли-небудь запрошував актрису на вечерю?

— Ні, — з жалем промовив Горацій, — і більше ніколи цього не робитиму. Не знаю, чому я прийшов сьогодні ввечері. Тут, під усіма цими вогнями та серед люду, який сміється і базикає, я відчуваю себе абсолютно чужим. Я не уявляю, про що нам говорити.

— Ми можемо поговоримо про мене. Минулого разу ти розповів свою історію. Отже, зараз моя черга.

— Чудово.

— Тож, моє прізвище насправді Медоу, але ім'я не Марсія, а Вероніка. Мені дев'ятнадцять. Напевно, тебе цікавить, що саме змусило таку дівчину потрапити від світло прожекторів? Відповідь — вона народилася в Пассейку, штат Нью-Джерсі, і ще рік тому заробляла на життя, рекламуючи печиво «Набіско» в чайній Марселя в Трентоні. Вона почала зустрічатися з хлопцем на ім'я Роббінс, співаком в кабаре «Трент-хаус», і він одного разу запросив її спробувати заспівати й станцювати з ним. За місяць ми щовечора збирали повну залу клубу. Потім

ми поїхали з великою купою рекомендаційних листів до Нью-Йорка.

Горацій жадібно ловив кожне її слово.

— За два дні ми влаштувались на роботу в «Дівін'є», і я навчилася танцювати шиммі в одного хлопця з «Пале-Рояле». Ми відпрацювали у «Дівін'є» впродовж шести місяців, доки однієї ночі журналіст Пітер Бойс Венделл не замовив там своїх молочних тостів. Наступного ранку в його газеті вийшов вірш про «Чарівну Марсію», і за два дні я вже мала три водевільні пропозиції та шанс взяти участь у «Опівнічних пустощах». Я написала Венделлу листа подяки, а він надрукував його у своїй колонці й помітив, що стиль схожий на стиль Карлайла, навіть ще більш суворий, і що мені варто кинути танцювати й зайнятися північноамериканською літературою. Це дало мені ще кілька акторських пропозицій та шанс виступити у ролі інженю у регулярному шоу. Я погодилась — і ось я тут, Омаре.

Вони трохи посиділи мовчки. Марсія нанизала на виделку останній шматочок валлійського кролика і чекала, доки він заговорить.

— Ходімо звідси, — раптом сказав він.

Погляд Марсії став жорсткішим.

— Чому це? Тобі зі мною погано?

— Ні, але мені тут не подобається. Мені не подобається сидіти тут з тобою.

Марсія мовчки покликала офіціанта.

— Так, що там у чеку? — жваво зажадала вона. — З мене — за кролика та імбирний ель.

Горацій з байдужим виглядом спостерігав, як офіціант підраховував її суму.

— Послухай, — почав він, — я мав намір заплатити за тебе, адже ти — моя гостя.

Легко зітхнувши, Марсія підвелася з-зі столу і пішла.

Горацій, обличчя якого виявляло розгубленість, поклав купюру і вийшов за нею, піднявшись сходами у фойє. Він наздогнав її перед ліфтом, де вони зіткнулися віч-на-віч.

— Послухай, — повторив він, — я запросив тебе сюди. Невже я сказав щось образливе?

Якусь мить Марсія виглядала здивовано, а потім її погляд пом'якшився.

— Ти грубий, — повільно промовила вона. — Хіба тобі ніхто про це не казав?

— Мені важко стримувати себе, — сказав Горацій із прямою, яку Марсія знайшла досить роззброювальною. — Ти ж бачиш, ти мені подобаєшся....

— Але ти казав, що тобі не подобається бути зі мною.

— Мені це дійсно не подобається.

— Але чому?

Раптово під чорнолісом його вий спалахнув вогонь.

— Тому що.... В мене сформувалася до тебе звичка. Впродовж цих двох днів я ні про що інше не думав.

— Добре, якщо ти ...

— Хвилинку, — перервав її він. — Мені є що сказати. Отже, за шість тижнів мені виповниться вісімнадцять років. І коли це станеться, я приїду до тебе у Нью-Йорк. Чи є де-небудь у Нью-Йорку місце, куди ми можемо піти і усамітнитися?

— Авжеж! — усміхнулася Марсія. — Ти можеш зупинитися у моїй квартирі. Спи, якщо хочеш, на дивані....

— Я не можу спати на диванах, — коротко сказав він. — Але я хочу спілкуватися з тобою.

— Чому б і ні, авжеж, — повторила Марсія — у мене вдома.

Від збудження Горацій сунув руки в кишені.

— Гарзд — я просто хочу бачити тільки тебе, хочу говорити з тобою, як ми говорили тоді, у моїй кімнаті.

— Милий хлопчику, — вигукнула Марсія, сміючись, — то це ти збираєшся поцілувати мене?

— Так, — майже закричав Горацій. — Я поцілую тебе, якщо ти цього хочеш.

Ліфтер дивився на них із докором. Марсія рушила до затертих дверей.

— Я напишу тобі листівку, — промовила вона.

В очах Горація все ще було дике полум'я.

— Так, ти відправиш мені листівку! Я приїду будь-коли після першого січня, щойно мені виповниться вісімнадцять.

І коли вона зайшла до ліфту, він загадково кашлянув, кинув погляд з деяким викликом у стелю і стрімко пішов геть.

III

Він знову прийшов туди. Вона вгледіла його, коли вперше поглянула у гомінку, переповнену залу Мангеттена — Горацій сидів попереду, трохи нахиливши голову вперед, із сірими, прикутими до неї очима. І вона знала, що для нього вони були лише вдвох, наодинці у бурхливому світі балетних обличь і жалібному нитті скрипок, які зараз були такими ж непомітними, як пил на мрамуровій Венері. В середині у неї піднявся інстинктивний протест.

— Дурний хлопчисько! — поспіхом сказала вона собі та не заспівала на біс.

— А що вони хочуть за сотню на тиждень — вічний рух? — бурчала вона собі під ніс.

— В тебе все добре, Марсіє?

— Там внизу попереду хлопець, який мені не подобається.

Під час останнього акту, очікуючи на вихід, вона відчувала непритаманний для себе напад сценічного страху. Марсія так і не надіслала Горацію обіцяної листівки. Вчора ввечері вона удала, ніби не бачить його — поспішила з театру відразу після танцю і провела безсонну ніч у своїй квартирі, думаючи — як це часто було останнього місяця — про його бліде, досить напружене обличчя, струнку, хлопчачу фігуру і нещадну самозаглибленість, яка її зачарувала.

І тепер, коли він приїхав, душу її сповнив невимовний жаль — ніби на неї наклали непередбачену відповідальність.

— Малолітній вундеркінд! — промовила вона вголос.

— Що? — перепитав чорношкірий комік, який стояв поруч.

— Нічого — то я собі.

На сцені їй полегшало. Це був її танець — і вона завжди відчувала, що те, що вона робила, викликало у чоловіків не більше заборонених почуттів, ніж під час поглядів на симпатичну дівчину. Марсія ставилася до нього як до трюку.

На околиці, у центрі захід сонця нас дивує.

В сьайві місяця у ложці в такт пісень желе танцює.

Тепер Горацій не спостерігав за нею. Вона це ясно бачила. Він навмисно дивився на замок на другому плані із тим самим виразом обличчя, що і тоді, у «Тафт Гріль». Її охопила хвиля роздратування — він критикував її.

Ця вібрація чарівна неабияк нас хвилює!

Хоч і смішно, річ у тому, що так палко Вас люблю я.

На околиці, у центрі...

Непримиренна огида охопила Марсію. Вона раптом із жахом оглянула аудиторію, як ніколи раніше з її пер-

шої появи на сцені. Чи то не хіт була на блідому обличчі в першому ряду, чи не огида опустила куточки губ однієї молодій дівчині? Ці її плечі — вони дрижали — чи були вони її? Чи належали вони їй? Напевно, плечі для цього не створені!

*Ви побачите уперше (може, хтось колись розкаже)
в танці Вітуса Святого в домовину скоро ляжу.
Як кінець настане світу, буду я...*

Фагот і дві віолончелі врізали фінальний акорд. Вона зробила паузу і затрималась хвилину на пальцях ніг, напруживши усі м'язи. Її молоде обличчя застигло дивилося на глядачів. Її погляд одна молода дівчина пізніше назвала «таким дивним і спантеличеним». А далі Марсія, навіть не вклонившись, кинулася зі сцени. Вона поспішила у роздягальню, перестрибнула з однієї сукні в іншу і піймала таксі надворі.

Її квартира була дуже теплою — маленькою, з низкою професійних знімків і збірок праць Кіплінга та О. Генрі, які вона колись купувала у синьоокого агента і зрідка читала. У неї був гарнітур з кількох не дуже зручних стільців, рожева затінена лампа з намальованими на ній дроздами та атмосферою досить помірного рожевого світла навколо. У квартирі були приємні речі, невблаганно ворожі одна до одної, як наслідок дещо нетерплячого спонтанного смаку. Але найжахливішим видовищем була велика картина, обрамлена дубовою рамою, на якій був зображений вид на Пассаїк із залізничної станції Ері, — загалом шалена, екстравагантна, напрочуд жахлива спроба надати кімнаті бадьорості. Марсія розуміла, що ця спроба виявилась невдалою.

Раптом до її кімнати увійшов вундеркінд і ніяково взяв її за руки.

— Цього разу я завітав до тебе, — сказав він.

— О!

— Я хочу, щоб ми з тобою одружилися, — додав Го-
рацій чуттево.

Її руки охопили його плечі. Вона поцілувала його
у губи з якоюсь пристрасною стриманістю.

— Он воно як!

— Я люблю тебе, — прошепотів він.

Вона поцілувала його ще раз, а потім, злегка зіт-
хнувши, кинулася в крісло і напівлежачи, зайнялася
безглуздим сміхом.

— Чому? Ти ж малолітній вундеркінд! — вигукнула
вона.

— От і добре, клич мене як завгодно. Колись я казав,
що старший за тебе на десять тисяч років — та воно і є.

Вона знову засміялася.

— Я не люблю, коли мене не схвалюють.

— Ніхто більше цього не посміє.

— Омаре, — запитала вона серйозно, — чому ти хо-
чеш зі мною одружитися?

Вундеркінд підвівся і сунув руки в кишені.

— Тому що я люблю тебе, Марсіє Медоу.

І з цієї миті вона припинила називати його Омаром.

— Милий хлопчисько, — промовила вона, ніби виба-
чаючись, — знаєш, я начебто люблю тебе. У тобі є щось —
не можу пояснити, що саме — і воно змушує моє серце
швидко стукати, коли я біля тебе. Але, милий... — Вона
зробила паузу.

— Але що?

— Багато «але». Але тобі лише вісімнадцять, а мені
майже двадцять.

— Дурниці! — перервав її він. — Скажи так: мені
дев'ятнадцять років, а тобі вже пішов дев'ятнадцятий. Це
робить нас досить близькими — не враховуючи тих деся-
ти тисяч років, про які я згадував.

Марсія засміялася.

— Є ще кілька «але». Твої рідні...

— Мої рідні! — люто вигукнув вундеркінд. — Вони намагалися зробити з мене чудовисько. — Його обличчя почервоніло від значущості того, що він збирався сказати. — І якщо вони знову повернуться, це все продовжиться.

— Господи! — вигукнула Марсія стривожено. — не- вже ти таке допустиш!?

— Не допущу, — підтвердив він, — тепер ні за що! Я все думаю про те, як дозволив зробити з себе маленьку засохлу мумію...

— Що змушує тебе таке про себе думати? — тихо спитала Марсія — я?

— Так. Кожна людина, з якою я зустрічався на вулиці після нашого з тобою знайомства, змушувала мене заздрити їй, бо вони раніше за мене знали, що таке любов. Раніше я називав це «сексуальним бажанням». Господи!

— Є ще одне «але», — промовила Марсія.

— Кажі.

— Як ми житимемо?

— Я зароблятиму.

— Ти навчаєшся у коледжі.

— Ти дійсно гадаєш, ніби мені цікавий цей науковий ступінь?

— Ти що, хочеш бути моїм господарем?

— Так!... Що? Я не це маю на увазі, ні!

Марсія засміялася і швидко всілася йому на коліна. Він міцно обійняв її і поцілував десь біля шиї.

— В тобі є щось світле, — розмірковувала Марсія, — розумію, це звучить дещо дивно.

— О, не треба зараз логіки! Розслабся.

— Але я не можу втриматися, — визнала Марсія.

— Ненавиджу цих прагматиків!

- Але ми...
 - О, помовчи!
- Далі почалася мова жестів.

IV

Горацій і Марсія одружилися на початку лютого. Сенсація в академічних колах Єля та Принстона була надзвичайною. Горацій Тарбокс, який у чотирнадцять років фігурував у недільних розділах столичних газет, кинув свою кар'єру, шанс стати світовим авторитетом в американській філософії, одружившись із хористкою, як вони охрестили Марсію. Але, як і всі сучасні історії, ця бентежила розуми не довше чотирьох з половиною днів.

Вони найняли квартиру в Гарлемі. Після двотижневих пошуків, протягом яких уявлення Горація про цінність академічних знань немилосердно знизилося, він обійняв посаду клерка в південноамериканській експортній компанії — хтось підказав йому, що за експортною діяльністю майбутнє. Марсія мала залишатися у своєму шоу принаймні ще кілька місяців — у будь-якому разі, доки він не стане на ноги. Для початку він отримував сто двадцять п'ять, і, звичайно, йому сказали, що можливість заробляти удвічі більше — лише питання місяців. Тож Марсія навіть не розглядала можливість відмови від ста п'ятдесяти на тиждень, які отримувала у той час.

— Ми з тобою наче Голова і Плечі, дорогий, — промовила вона тихо, — і плечам доведеться трястися трохи довше, доки не вдасться розтрясти і стару голову.

— О, як я її ненавиджу, — похмуро заперечив він.

— Ну, — категорично відповіла вона, — твоєї зарплати не вистачить на оплату квартири. Не думай, що я хочу

публічності — зовсім ні. Я хочу бути твоєю. Але сидіти у кімнаті, рахуючи соняшники на шпалерах і чекаючи на тебе, було б вкрай безглуздом. Коли ти зароблятимеш триста на місяць, я піду звідти.

І хоча це чіпляло його гордість, Горацію довелося визнати, що Марсія має рацію.

За березнем ішов квітень. Травень приніс чудові хвилювання у парки і води Манхеттену, і вони були цьому дуже раді. Горацій, який не мав жодних стереотипів — він так і не встиг їх сформувані, — виявився для Марсії чоловіком, готовим йти на поступки, і оскільки Марсія, як його дружина, майже не мала попереднього уявлення щодо його захоплень, в них було мало сутичок і непорозумінь. Їхні думки оберталися у різних сферах. Марсія виступала у ролі його практичної помічниці, тоді як Горацій жив або у своєму улюбленому світі абстрактних ідей, або в якомусь урочистому земному поклонінні та обожнюванні своєї молодої дружини. Вона постійно його дивувала — свіжість та оригінальність її розуму, її динамічна, ясна енергія та незмінний добрий гумор.

Колеги Марсії з вечірнього шоу, де вона проявляла свої таланти, були вражені тим, з якою надзвичайною гордістю вона казала про розумові здібності свого чоловіка. Горація вони знали лише як дуже стрункого, тонкого та незрілого на вигляд юнака, який щовечора чекав на неї, щоб забрати додому.

— Горацію, — промовила колись ввечері Марсія, коли зустріла його, як завжди, об одинадцятій, — ти схожий на привида, що стоїть там напроти вуличних ліхтарів. Ти худнеш?

Він невизначено похитав головою.

— Не знаю. Мені сьогодні підняли оклад до ста тридцяти п'яти доларів, і...

— Мені все одно, — суворо відрізала Марсія. — Ти вбиваєш себе, працюючи вночі. Ти читаєш ці серйозні книги з економії....

— Економіки, — виправив Горацій.

— Гаразд... але ти читаєш їх щовечора, ще довго після того, як я засинаю. І ти стаєш таким сутулим, як був до того, як ми одружилися.

— Але, Марсіє, я повинен....

— Ні, ти нічого нікому не повинен, дорогий. Певно, я зараз візьму ситуацію в свої руки і не дозволю своєму коханому хлопцеві зіпсувати собі здоров'я та очі. До речі, треба іноді тренуватися.

— Згоден. Щоранку я ...

— О, знаю ці твої гантелі — навіть у сухотника не піднімуть температуру бодай на градус! Я маю на увазі справжні вправи. Почни відвідувати гімнастичний зал. Пам'ятаєш, ти казав мені, що колись був таким майстерним гімнастом, що тебе збиралися відправити на змагання з командою коледжу, але ти не поїхав через важливу для тебе зустріч із Гербом Спенсером?

— Мені це подобалося, — замислено відповів Горацій, — але зараз це забирало б занадто багато часу.

— Гаразд, — сказала Марсія. — Я укладаю з тобою своєрідну угоду. Ти починаєш тренуватися у гімнастичній залі, а я прочитаю одну з тих книг із коричневою палітуркою....

— «Щоденник Пепіса», ти маєш на увазі? Чому, тобі повинно сподобатися. Він дуже легко сприймається.

— О, тільки не для мене. Це буде наче перетравлення скла. Але ти говорив мені, наскільки це розширить мій світогляд. Отже, ти ходиш до зали тричі на тиждень, а я прийматиму одну велику дозу Семмі.

Горацій вагався.

— Ну...

— Давай, нумо! Ти робиш заради мене гігантські махи, а я підвищую власний культурний рівень для тебе.

Нарешті Горацій погодився, і протягом усього пекучого літа проводив три, а іноді і чотири вечори на тиждень, експериментуючи на трапеції в гімнастичній залі Шкіпера. А в серпні він зізнався Марсії, що це робить його здатним до більш плідної розумової праці протягом дня.

— «Mens sano in corpore sano», — сказав він, що з латині перекладається як «у здоровому тілі здоровий дух», але його дружина латиною не володіла.

— Не вір у це, — заперечила Марсія. — Я спробувала одного разу якісь із цих патентних ліків, і зрозуміла, що все це маячня. Краще регулярно тренуйся.

Одного вечора на початку вересня, коли Горацій збирався тренувати тіло на кільцях у майже безлюдній гімнастичній залі, до нього звернувся замислений товстун, який вже кілька вечорів за ним спостерігав — і Горацій навіть запам'ятав його.

— Скажи, друже, ти можеш зробити той трюк, який робив минулого тренування?

Горацій усміхнувся йому зверху.

— Це мій винахід, — заявив він. — І наштотхнула мене на нього четверта теорема Евкліда.

— З якого він цирку?

— Та він давно помер.

— Ну, він, мабуть, зламав собі шию, виконуючи цей трюк. Вчора ввечері я стояв тут і гадав, що ти збираєшся зламати свою.

— Мені подобається! — вигукнув Горацій і, повернувшись на трапецію, виконав трюк.

— Хіба це не вбиває вашу шию і м'язи плечей?

— Можливо, спочатку, але за тиждень я написав про нього *quod erat demonstrandum*.

— Хм!

Горацій ліниво розмахувався на трапеції.

— Ви коли-небудь думали зайнятися цим професійно? — спитав товстун.

— Тільки не я.

— Таке майстерне виконання трюків коштує великих грошей.

— О, ще один, — нетерпляче проголосив Горацій, і щелепа товстуна раптово знову відвисла, бо цей прометей у рожевій футболці знову кинув виклик богам та Ісааку Ньютону.

Пізніше ввечері після цієї зустрічі, повернувшись додому з роботи, Горацій знайшов Марсію дуже блідою. Вона лежала на дивані й чекала на нього.

— Сьогодні я знепритомніла двічі, — без попереднього вступу почала вона.

— Що?

— Так. Розумієш, через чотири місяці має народитися дитина. Лікар каже, що я мала б кинути танцювати принаймні два тижні тому.

Горацій сів і замислився.

— Звичайно, я радий, — нарешті промовив він, — я маю на увазі, що в нас буде дитина. Але це означає великі витрати.

— У мене в банку двісті п'ятдесят, — з надією сказала Марсія, — і плата за два тижні.

Горацій швидко підрахував.

— Включаючи мою зарплату, ми матимемо майже чотирнадцять сотень протягом наступних шести місяців.

Марсія виглядала засмученою.

— І це все? Звичайно, я можу влаштуватися десь у цьому місяці на спів, а у березні знову піти на роботу.

— Авжеж, ні! — обірвав її Горацій. — Ти залишати-мешся вдома. Зараз подивимось — крім покоївки треба

буде сплатити за візит лікаря та медичної сестри. Нам треба ще трохи грошей.

— Ну, — втомлено промовила Марсія, — я не знаю, звідки вони можуть взятися. Зараз це залежатиме від старої доброї голови. Плечі не працюють...

Горацій підвівся і натягнув пальто.

— Куди ти зібрався?

— У мене ідея, — відповів він. — Я зараз повернуся.

Хвилин за десять, прямуючи вулицею до гімнастичної зали Шкіпера, він безтурботно дивувався без натяку на гумор тому, що збирається робити. Як би він дивувався собі рік тому! Як би усі були здивовані! Але коли ти відкриваєш двері на стукіт самому життю, ти багато чого випускаєш до себе разом з ним.

Гімнастична зала була яскраво освітлена, і коли його очі звикли, він помітив замисленого товстуну, що сидів на купі полотняних килимків і димив великою сигарою.

— Скажіть, — почав Горацій прямо, — чи серйозно Ви вчора казали, що я можу заробляти гроші своїми трюками на трапеції?

— Так, чому б ні, — здивувався товстун.

— Ну, я все обдумав, і гадаю, що міг би спробувати. Я міг би працювати ввечері та в суботу після обіду — на регулярній основі, якщо оплата досить пристойна.

Товстун поглянув на годинник.

— Добре, — сказав він, — Вам треба зустрітися з Чарлі Полсоном. Він забронює Вас протягом чотирьох днів, як тільки побачить, що Ви вмієте. Сьогодні його вже не знайти, але завтра я обов'язково запрошу його.

Товстун дотримав свого слова. Чарлі Полсон завітав наступного вечора і провів годину, здивовано спостерігаючи за тим, як вундеркінд розрізав повітря дивовижними параболоми, а наступного вечора привів із собою двох кремезних чоловіків, які, схоже, були народжені курити

чорні сигари і розмовляти про гроші низькими, пристрастними голосами. Наступної суботи тулуб Горація Тарбокса вперше з'явився на гімнастичному шоу, яке проходило на території садів Коулман-стріт. І хоча аудиторія налічувала ніяк не менше п'яти тисяч осіб, Горацій не хвилювався. З дитинства він читав публікації перед публікою, тож умів опанувати себе.

— Марсіє, — весело сказав він пізніше того ж вечора, — здається, ми знайшли вихід з цієї хащі! Полсон вважає, що зможе домовитись щодо мене на іподромі, а це означає співпрацю впродовж всієї зими. Іподром, щоб ти розуміла, великий...

— Так, здається, чула про нього, — перервала його Марсія, — але я хочу дізнатися більше про той трюк, який ти виконуєш. Там немає нічого небезпечного, правда?

— Нічого, — тихо промовив Горацій. — Але якщо ти можеш вигадати приємніший спосіб піти з життя, ніж ризикувати заради тебе, то це саме те, про що я мрію...

Марсія потягнулася і міцно охопила його шию обома руками.

— Поцілуй мене, — прошепотіла вона, — і клич мене, будь ласка, «дорогеньке серденько». Я люблю, коли ти кажеш «дорогеньке серденько», а завтра дай якусь книгу для читання. Вже не Сема Пепіса, а радше щось смішне і безглузде. Мені цілий день хотілося бути чимось зайнятою — наприклад, писати листи, але ...нема кому.

— Напиши мені, — сказав Горацій. — Я їх почитаю.

— Якби я тільки могла, — видихнула Марсія. — Якби я знала достатньо слів, я могла б написати тобі найдовшого любовного листа у світі — і навіть не втомилася б.

Але два місяці по тому Марсія справді дуже втомилася, і протягом кількох ночей до неї повертався занадто тривожний, стомлений на вигляд молодий спортсмен, який виходив перед натовпом іподрому. Потім було два дні, коли

його місце зайняв молодик у світло-синьому замість білого й отримав дуже мало оплесків. Але за два дні Горацій з'явився знову, і ті, хто сидів близько до сцени, помітили вираз блаженства на обличчі цього молодого акробата, навіть коли він майже не дихав у повітрі під час своїх дивовижних та оригінальних розмахів плечима. Після свого виступу він поглузував з ліфтера і кинувся по сходах, перестрибуючи через п'ять сходинок — а потім дуже обережно навшпиньки увійшов до кімнати, в якій панувала тиша.

— Марсіє, — прошепотів він.

— Вітаю тебе! — Вона непомітно усміхнулася. — Горацію, я хочу, щоб ти дещо зробив. Зазирни до верхньої шухляди мого комоду. Ти там знайдеш великий стос паперу. Це начебто книга, Горацію. Я писала її останні три місяці, які провела тут, на самоті. Я б хотіла, щоб ти відніс її до того Пітера Бойса Венделла, який помістив мого листа у своїй газеті. Він міг би висловити тобі свою думку с приводу того, чи гарна книга вийшла б з цього. Я писала її так, як зазвичай розмовляю, саме так, як написала йому того листа. Це просто історія про багато речей, які зі мною трапились. Занесеш йому, Горацію?

— Так, кохана.

Він нахилився над ліжком, поклав голову на подушці біля неї і почав погладжувати її світле волосся.

— Дорога Марсіє, — прошепотів він.

— Ні, — пробурмотіла вона, — клич мене так, як я наказала, аби ти мене кликав.

— Дорогеньке серденько, — пристрасно відгукнувся він, — найдорожче, найдорожче серденько.

— Яке ім'я ми їй дамо?

Вони завмерли на мить — задоволені та сонні. Горацій тим часом міркував.

— Ми назвемо її Марсією Юм Тарбокс, — вимовив нарешті він.

— Чому Юм?
— Бо завдяки йому ми познайомилися.
— Невже? — пробурмотіла вона здивовано та сонно. — Я гадала, його звали Мун.

Її очі заплющились, і за якусь мить повільне та розмірене колихання ковдри на грудях показало, що вона спить.

Горацій навшпиньки підійшов до комода, і, відкривши верхню шухляду, виявив купу щільно списаних чорнилами сторінок. Він подивився на перший аркуш:

СТИСЛА ІСТОРІЯ САНДРИ ПЕПІС МАРСІЯ ТАРБОКС

Він усміхнувся. Тож Семуель Пепіс зрештою справив на неї враження. Горацій перегорнув сторінку і почав читати. Його усмішка все ширшала — він читав далі. Минуло пів години, і він раптом зрозумів, що Марсія прокинулась і спостерігає за ним із ліжка.

— Любий, — прошепотіла вона.

— Що, Марсіє?

— Тобі подобається?

Горацій закашлявся.

— Здається, я зачитався. Це просто блискуче!

— Віднеси Пітеру Бойсу Венделлу. Скажи йому, що ти отримав одного разу найвищі оцінки в Принстоні, і що ти розумієшся на добрих книгах, і що ця річ унікальна.

— Гарзд, Марсіє, — лагідно промовив Горацій.

Її очі знову заплющились, і Горацій перехрестивши поцілував її в лоб, якусь мить завмер, дивлячись ніжно та зворушено, і вийшов із кімнати.

Протягом усієї ночі у нього перед очима танцювали її милі каракулі на сторінках, постійні помилки у правопісі, дивна пунктуація. Він прокидався кілька разів, що-

разу сповнений цілющої безпідставної симпатії до цього бажання душі Марсії висловитись. У серці Горація прокинувся якийсь безмежний жаль, і у свідомості вперше за кілька останніх місяців почали ворухитися власні напівзабуті мрії.

Він мав намір написати серію книг задля популяризації нового реалізму, як Шопенгауер популяризував песимізм та прагматизм Вільяма Джеймса.

Але життя склалося інакше. Життя хапало людей і змушувало літати по колу. Він засміявся, згадавши той стукіт у двері, просвічену тінь у Юмі, Марсію, що погрожувала поцілунком.

— І це все ще я, — промовив уголос він із подивом, прокинувшись у темряві. — Я людина, яка сиділа у Берклі, безглуздо замислившись, чи існував би цей стукіт насправді, якби мого вуха не було там, щоб його почути. Я й досі та сама людина. Мене могли посадити на електричний стілець за всі ці злочини.

— Бідні дурні душі намагаються реалізувати себе у чомусь матеріальному. Марсія з її написаною книгою; я зі своїми ненаписаними. Намагаємося обрати засоби для свого життя, а потім радіти від того, що отримали.

V

«Стисла історія Сандри Пепіс» із вступом оглядача Пітера Бойса Венделла частинами виходила в журналі «Джорданс», а у вигляді книги побачила світ у березні. Вже перша опублікована частина твору привернула до себе велику увагу. Тема досить банальна — дівчина з маленького містечка Нью-Джерсі, яка приїжджає до Нью-Йорку, щоб вийти на сцену. Написано просто, але з якоюсь особливою яскравістю фраз та примарним від-

тінком смутку через вкрай недостатній словниковий запас, і у цьому було щось чарівне.

Пітер Бойс Венделл, який в той час ратував за збагачення американської мови шляхом негайного прийняття виразних протонародних слів, виступив її спонсором і обурювався байдужістю до цього явища традиційних рецензентів.

Марсія отримала триста доларів гонорару за кожен з частин публікації, що було не зайвим, бо хоча щомісячна зарплата Горація на іподромі була більшою, ніж у Марсії, маленька донечка Марсія настільки пронизливо кричала, що батьки трактували це як вимогу до сільсько-го чистого повітря. Тож на початку квітня вони переїхали у бунгало в окрузі Вестчестер, де було місце для висадки газону, побудови гаража та будь-чого ще, включаючи звукоізоляційний кабінет з товстими стінами, в якому Марсія чесно пообіцяла містеру Джордану влаштувати собі зручне робоче місце, коли вимоги доньки почали зменшуватись, і вона почала народжувати безсмертну протонародну літературу.

«А що, це не так вже й погано», — міркував Горацій одного вечора, коли йшов від вокзалу до свого будинку. Він розглядав кілька перспектив, що відкрились йому останнім часом — чотиримісячний контракт участі у водевілі з п'ятизначною сумою та шанс повернутися у Принстон у якості відповідального за всі спортивні події. Дивно! Колись він мав намір повернутися туди керівником усіх філософських робіт, а тепер його навіть не зворушив приїзд до Нью-Йорка Антона Лор'є, його давнього кумира.

Гравій гучно хрустів під п'ятами. Горацій побачив світло у вікні їхньої вітальні й великий автомобіль перед входом. Можливо, знову містер Джордан приїхав, щоб переконати Марсію влаштуватися працювати.

Вона почула, як він наблизився, і вийшла йому назустріч. Її силует чітко вималювався на тлі освітлених дверей.

— Тут якийсь француз, — нервово прошепотіла вона. — Я не можу вимовити його ім'я, але помітно, що він досить дотепний. Тобі доведеться з ним побалакати.

— Який француз?

— Навіть не питай — не знаю. Він під'їхав годину тому з містером Джорданом і сказав, що хоче познайомитися з Сандрою Пепіс і таке інше.

Двоє чоловіків піднялися зі стільців, коли вони зайшли до кімнати.

— Вітаю Вас, Тарбоксе, — урочисто промовив Джордан. — Сьогодні я привіз із собою двох знаменитостей. Це мес'є Лор'є. Мес'є Лор'є, дозвольте мені представити містера Тарбокса, чоловіка місіс Тарбокс.

— Невже Ви — Антон Лор'є! — здивовано вигукнув Горацій.

— Так! Я не міг не приїхати. Я прочитав книгу мадам, і вона мене зачарувала. — Він помацав у кишені. — О, я читав і про Вас. У сьогоднішній газеті є ваше ім'я.

Нарешті він знайшов бажану вирізку з журналу.

— Читайте! — сказав Лор'є охоче і простягнув її Горацію. — Тут і про Вас пишуть.

Око Горація пробігло по тексту.

— *Значний внесок в американську діалектну літературу, — йшлося у ній. — Ніяких банальностей; тож появу цієї книги можна порівняти лише з появою «Гекльберрі Фіна» Марка Твена.*

Очі Горація опустилися нижче; він раптово збентежився і поспіхом продовжив:

— Марсія Тарбокс пов'язана зі сценою не лише як глядач, а як дружина артиста. Минулого року вона вийшла заміж за Горація Тарбокса, який щовечора тішить дітей

на іподромі своїм дивовижним виступом на кільцях. Безперечно, місіс Тарбокс забезпечує літературні та розумові якості, тоді як еластичні та рухливі плечі її чоловіка вносять свою частку в сімейне багатство.

Місіс Тарбокс, здається, заслуговує цього забутого прізвиська — літературного «вундеркінда». Їй лише двадцять...

Горацій завершив читати й з дуже дивним виразом в очах пильно дивився на Антона Лор'є.

— Я хочу вам порадити.... — хрипко почав він.

— Що саме?

— С приводу того, коли стукають у двері. Не відмикайте! Нехай собі стукають — зробіть краще м'яку обшивку.

ВЕРБЛЮЖА СПИНА

Втомлений читач, замилене око якого на мить затримається на наведеній вище назві, вважатиме її суто метафоричною. Історії про чашку та губу, фальшиву монету чи нову мітлу рідко мають щось спільне з чашками, губами, монетами чи мітлами. Але ця історія — виняток. У ній йдеться про реальну, видиму і неосяжну, як саме життя, верблюжу спину.

Почавши з шиї, ми доберемося до хвоста. Я хочу познакомити вас із містером Перрі Паркхерстом двадцяти восьми років, адвокатом з Толедо. У Перрі гарні зуби, гарвардський диплом і проділ посередині на голові. Ви вже зустрічали його раніше — у Клівленді, Портленді, Сент-Полі, Індіанapolisі, Канзас-сіті тощо. Бейкер Бразерз з Нью-Йорку роблять паузу у піврічній подорожі Заходом лише задля того, аби одягнути його у моделі з останньої колекції. «Монморансі та Ко.» відправляють свого представника кожні три місяці, аби переконатися, що у нього достатня за сьогоднішніми тенденціями моди кількість маленьких проколів для шнурків на взутті. Він володіє вітчизняним родстером, незабаром в нього з'явиться і французького виробництва, якщо він житиме достатньо довго, і, безсумнівно, навіть китайський танк, якщо той увійде у моду. Перрі схожий на молодика з реклами, який натирає лініментом свої засмагли груди

й щороку їздить на Схід задля зустрічі зі своїми одно-
класниками.

Хочу також познайомити вас із його Коханням. Її звати Бетті Меділл, і вона, мабуть, мала б непоганий вигляд у кіно. Батько їй щомісяця дає триста доларів на вишуканий одяг, а ще вона має темні очі та волосся, і віяло з кольорового пір'я. Тепер кілька слів про її батька, Сайруса Меділла. Попри те, що він за всіма ознаками звичайна жива людина, проте, як не дивно, добре відомий у Толедо за прізвиськом «містер Алюміній». Але коли він сидить у своєму клубі з кимось із товарищів на прізвиська «містер Залізо», «містер Біла Сосна» або «містер Латунь», вони нічим не відрізняються від нас із вами, ну хіба що виглядають більш переконливо, якщо ви розумієте, про що я.

Тоді під час різдвяних святкувань 1919 року, що відбувалися в Толедо, за участю цих непростих людей відбулися сорок одна звана вечеря, шістнадцять танців, шість обідів, чоловічих та жіночих, дванадцять чаювань, чотири офіційні прийняття, два весілля та тринадцять партій у бридж. Саме сукупний ефект від цього спонукав Перрі Паркхерста двадцять дев'ятого грудня прийняти одне важливе рішення.

Дівчина Меділл погоджувалася стати його дружиною, але незабаром в неї почалися сумніви. Вона так добре проводила час, що їй важко було наважитися на такий вирішальний крок як весілля. Тим часом їхні таємні заручини вже настільки затягнулися, що здавалося, ніби одного дня вони луснуть. Низенький чоловік на ім'я Уорбертон, який був завжди у курсі всіх подій, переконав Перрі показати їй, який він супермен, — взяти ліцензію на шлюб, завітати до будинку Меділл і сказати, що їй доведеться одразу вийти за нього заміж або відмовитися назавжди. Тож він запропонував себе, своє серце, ліцен-

зію та ультиматум, і протягом п'яти хвилин вони опинились у розпалі жорстокої сварки зі сплесками відкритої ворожнечі, які зазвичай відбуваються ближче до кінця усіх довгих воєн та сутичок. Це призвело до визнання однієї з тих жажливих помилок, коли двоє закоханих людей раптом замовкають, холодно дивляться одне на одного і починають розуміти, що все це було помилкою. Пізніше вони, як правило, міцно цілуються і запевняють одне одного, що то була його вина. «Скажи, що я у всьому винний! Скажи, що це так! Я хочу почути, як ти це кажеш!»

Але в той час, коли у повітрі вже затремтів дух примирення і кожен з них якоюсь мірою затягував його, аби повніше та сентиментальніше насолодитися ним пізніше, коли воно настане, їх перервав телефонний дзвінок говіркої тітки, і Бетті поринула у розмову з нею на довгі двадцять хвилин. Наприкінці вісімнадцятої хвилини Перрі Паркхерст, спонуканий гордістю, підозрою та приниженою гідністю, одягнув довге хутряне пальто, світло-коричневий м'який капелюх і вийшов за двері.

«Це кінець», — бурмотів він роздратовано, сівши у свій автомобіль та намагаючись його завести. «Це кінець — якщо мені доведеться вмовляти тебе зрушити з місця, чорт забирай!» Це стосувалося його автомобіля, який стояв якийсь час на холоді, і потребував терпіння, аби прогрівся мотор.

Перрі поїхав до центру міста — точніше потрапив у снігову колію, яка привела його саме туди. Зсутулений біля керма, він був занадто розчарований, щоб піклуватися про те, куди саме їде.

Перед готелем «Кларендон» його з тротуару привітав гидкий чолов'яга на ім'я Бейлі, який мав великі зуби, жив у готелі й ніколи не був закоханий.

— Перрі, — тихо промовив Бейлі, коли родстер під'їхав до нього біля узбіччя, — у мене є шість літрів

найдешевшого шампанського, яке ти коли-небудь пробував. Третя частина твоя, Перрі, якщо ти піднімешся по сходах і допоможеш нам з Мартіном Мейсі випити його.

— Бейлі, — напружено процідив Перрі, — я вип'ю твоє шампанське... вип'ю кожну його краплину. Мені байдуже, якщо це може мене вбити.

— Замокни, бовдуре! — лагідно пробелькотів гидкий Бейлі. — Вони не додають у шампанське деревний спирт. Це доводить, що світові вже понад шість тисяч років. Він настільки древній, що пробка скам'яніла. Треба витягнути її кам'яним свердлом.

— Мені вистачить піднятися сходами, — заперечив Перрі — і ця пробка, побачивши, що у мене зараз на серці, сама звідти вислизне, співчуваючи мені.

В кімнаті нагорі було повно невинних готельних фотографій маленьких дівчат, які їли яблука, сиділи у гойдалках і розмовляли з собаками. Іншими «прикрасами» були краватки, розкидані усюди, та рожевощокій чоловік, який читав не менш рожеву газету, присвячену дамам у рожевих панчохах.

— Вам що, довелося їхати по шосе та об'їзними шляхами? — почав рожевий, докірливо дивлячись на Бейлі та Перрі.

— Вітаю, Мартіне Мейсі, — коротко перервав його Перрі, — де це шампанське кам'яного віку?

— До чого поспіх? Зрозумій, це не наліт, а неформальні посиденьки.

Перрі повільно занурився у крісло і невдоволено подивився на розкидані краватки.

Бейлі неквапливо відчинив двері гардеробу і виніс шість привабливих на вигляд пляшок.

— Знімай цю кляту шубу! — знову звернувся до Перрі Мартін. — Або, можливо, ти хотів би, щоб ми відкрили всі вікна?

— Дай краще мені шампанського, — втомлено промовив Перрі.

— Підемо сьогодні ввечері на цирковий бал Таунсендів?

— Тільки не я!

— Ти там був чи що?

— Угу.

— Чому б знову не піти?

— О, вечірки наганяють на мене нудьгу, — вигукнув Перрі. — Мені нудно від них. Здається, у свій час я ними переситився.

— Можливо, ти їдеш на вечірку до Говарда Тейтса?

— Та ні, кажу тобі... Мене від них нудить.

— Ти правий, — заспокійливим тоном сказав Мейсі, — у Тейтса зазвичай самі студенти.

— Та я кажу тобі...

— Я гадав, ти все одно підеш до одного з них. Знаю з газет, що ти не проґавив там жодного Різдва.

— Хм, — похмуро прохрипів Перрі.

Він більше ніколи не піде на жодну вечірку. В його свідомості крутилася класична фраза — ця сфера його життя тепер є закритою, закритою! Коли чоловік говорить про якусь тему «закрито, закрито», можете бути впевнені, що якась жінка її двічі, так би мовити, закрила. Перрі також виношував іншу класичну думку про те, наскільки боягузливим є самогубство. Ця благородна думка була теплою та надихаючою. Подумайте лишень про всіх прекрасних людей, яких ми могли б втратити, якби самогубство було не таким боягузливим явищем!

Минула година, і о шостій вечора Перрі втратив схожість із привабливим юнаком з реклами лініменту. Він радше був схожий на чернетку коміксу про заворушення.

Чоловіки горлали імпровізовану пісню, яку Бейлі щойно вигадав:

*Один бовдур Перрі, готельний черв'як,
відомий міський чаювальник,
до цього всерйоз не підходить ніяк —
коліно його натреноване добре.
і ложка з серветки не падає попри
навколишній регіт похвальний.*

— Річ у тому, — із почуттям власної значущості промовив Перрі, який щойно зачесав волосся гребінцем Бейлі й намагався зав'язати на ньому помаранчеву краватку, щоб отримати схожість із Юлієм Цезарем, — що ви, хлопці, не розумієтесь на співі. Як тільки я кидаю ваш унісон та затягую партію тенора, ви лізете туди ж!

— Я природний тенор, — серйозно зауважив Мейсі. — Треба лишень тренуватися, голос розвивати, ось і все. Дар від Бога, як моя тітка усім каже. У її розумінні я вже добрий співак.

— Співаки, співаки... усі ми хороші співаки, — зауважив Бейлі, який у той момент розмовляв телефоном. — Ні, не кабаре; я хочу яйце. Я маю на увазі, хочу до якогось собачого клерка, який пропонує гостям їжу. Їжу! Я хочу...

— Юлій Цезар, — оголосив Перрі, обертаючись від дзеркала. — Людина залізної волі та суворих принципів.

— Замовкни! — процідив Бейлі. — Кажіть, це містер Бейлі! Приготуйте нам грандіозну вечерю. Що не будь на Ваш смак. Просто зараз!

Він з деякими труднощами з'єднав трубку та гачок, а потім зі стиснутими губами та виразом урочистої напруженості в очах підійшов до нижньої шухляди комода і відкрив його.

— Подивіться! — наказав він. У руках Бейлі тримав вкорочений одяг з рожевої тканини джінгам.

— Штани, — серйозно вигукнув він. — Подивіться і на це!

Наступними були рожева блуза, червона краватка та комірець Бустера Брауна.

— Дивіться! — повторив він. — Костюм для циркового балу Таунсендів. Я зображатиму хлопчика, який несе воду для слонів.

Перрі був неабияк вражений, попри свій настрій.

— А я буду Юлієм Цезарем, — оголосив він після хвилини зосередженості.

— А ти що, теж підеш? — здивувався Мейсі.

— Я? Звичайно, я піду. Ніколи не відмовляю собі у вечірках. Вони заспокійливо діють на нервову систему, як, до речі, і селера.

— Цезар! — знущався Бейлі. — Ти не можеш бути Цезарем! Він ніяк не в'язжеться із цирком. Цезар — це щось із Шекспіра. Будь краще клоуном.

Перрі похитав головою.

— Ні-і-і.... Тільки Цезар.

— Цезар?

— Звичайно. Колісниця....

У голові Бейлі майнула думка.

— Це правильно. Гарна ідея!

Перрі оглянув кімнату.

— Ти позичиш мені халат і цю краватку, — сказав він нарешті.

Бейлі уважно поглянув на нього.

— Ні, не підійде.

— Авжеж, це все, що мені потрібно. Цезар був варваром. Ну справді, мене ж не виженуть, якщо я прийду в образі Цезаря, навіть якщо той і був варваром.

— О ні, — заперечив Бейлі, повільно хитаючи головою. — Краще замов щось пристойне у костюмера. У Нолака.

— У нього, напевно, вже зачинено.

— Дізнайся краще. Раптом ні?.

Після плутаної п'ятихвилинної розмови телефоном тихий, утомлений голос зумів переконати Перрі, що той розмовляє з містером Нолаком, і що через бал Таунсендів костюмерна працюватиме до восьмої. Упевнившись у цьому, Перрі з'їв велику кількість філе-мінйону і випив свою третину останньої пляшки шампанського. О чверть на дев'яту чоловік у високому циліндрі, який стояв навпроти «Кларендону», бачив, як він намагався завести свій родстер.

— Заглух, — констатував Перрі. — Це все через мороз. Холодне повітря....

— Невже?

— Точно кажу. Холодне повітря вивело його з ладу.

— Не можете ніяк завести його?

— Ніяк.... Нехай вже стоїть тут до літа! Одного спекотного серпневого дня розморозиться стовідсотково.

— Збираєтесь його тут залишити?

— Звісно. Нехай собі стоїть. Будемо на нього ловити злодіїв по гарячому. Подайте таксі.

Чоловік у високому циліндрі викликав таксі.

— Куди Вам, містере?

— Їдьмо до костюмера Нолака.

II

Місіс Нолак була невисокою і нескладною на вигляд. По закінченні світової війни протягом деякого часу вона належала до однієї з нових національностей. Через нестабільність європейської ситуації вона ніколи відтоді не була повністю впевнена, хто вона насправді. Костюмерна, у якій вони з її чоловіком щоденно працювали, була похмурою і досить чудернацькою, сповненою різноманітних обладунків та костюмів китайських мандаринів,

а також величезних, підвішених до стелі птахів з пап'є-маше. На невиразному тлі дивились на відвідувача безліч безоких масок, з усіх боків підіймалися скляні вітрини, повні корон і скіпетрів, коштовностей і вражаючих корсажів. Були там і фарби, і накладне волосся, і перуки усіх кольорів.

Коли Перрі увірвався до костюмерної, місіс Нолак запершувала, як вона гадала, останні клопоти напруженого дня у шухляді, повній рожевих шовкових панчо.

— Вам щось треба? — песимістично запитала вона Перрі.

— Хочу костюм Юліуса Гура, візника.

Місіс Нолак вибачилась, але усі костюми візника давно були узяті в оренду.

— Це Ви для циркового балу Таунсендів?

— Так, для нього.

— Вибачте, — сказала вона, — але сумніваюся, що лишилося щось, пов'язане з цирком.

Тож не все було так просто.

— Хм, — вигукнув Перрі. Його раптово вразила ідея. — Якщо у вас є шмат полотна, я буду хоч наметом.

— Вибачте, але у нас немає нічого подібного. Вам доведеться піти у якийсь магазин. Але, дивіться, у нас є кілька дуже симпатичних костюмів солдатів Конфедерації.

— Ні. Ніяких солдатів.

— А ще — дуже гарний костюм короля.

Він похитав головою.

— Декілька джентльменів, — продовжувала вона з надією, — вдягнули циліндри та фраки й пішли на костюмований бал у ролі інспекторів манежу, — але у нас і вони закінчилися. Я можу дати Вам трохи штучного волосся для вусів.

— Хочеться чогось особливого.

— Так... подивимось. Є у нас іще голови лева, гусака і верблюда....

— Верблюда?

Ця несподівана ідея захопила уяву Перрі.

— Так, але для цього потрібні двоє людей.

— Верблюд.... А це непогана ідея. Можна подивитись?

Верблюд був знятий з місця свого відпочинку на верхній полиці. На перший погляд, він складався лише з дуже худой неживої голови та чималого горба, але, коли вони вдвох з місіс Нолак розтягнули його, виявилось, що верблюд мав темно-коричневе нездорове на вигляд тіло з щільної бавовняної тканини.

— Розумієте, тут потрібні двоє людей, — пояснила місіс Нолак, у відвертому захопленні демонструючи костюм. — Якщо у вас є друг, він міг би Вам допомогти. Ви ж бачите, що, так би мовити штани розраховані на двох людей. Одна пара для хлопця попереду, друга — для того, що позаду. Хлопець попереду дивиться крізь ці отвори для очей, а хлопець позаду просто повинен нахилитися над спиною переднього хлопця.

— Вдягніть його, — наказав Перрі.

Пані Нолак слухняно вклала своє косолобе котяче обличчя всередину голови верблюда і люто захитала нею з боку в бік.

Перрі зачаровано спостерігав.

— Які звуки видає верблюд?

— Що? — перепитала місіс Нолак, коли з'явилось її дещо замурзане обличчя. — А...ну, які... він, начебто, реве.

— Дайте мені, я подивлюся на себе у дзеркалі.

Перед широким дзеркалом Перрі приміряв голову й оцінюючи почав себе роздивлятися. У слабкому світлі ефект виявився досить цікавим. Обличчя верблюда ви-

глядало доволі песимістичним, у численних потертостях, і слід зазначити, що тканина його тулубу була в такому ж занедбаному стані, властивому верблюдам, — насправді його потрібно було почистити й попросувати, — але верблюд, безумовно, і мав таким бути. Він був величним. Таке видовисько привернуло б увагу на будь-якій зустрічі вже тільки завдяки меланхолійному та голодному вигляду, підсиленому темними западинами очей.

— Ви ж бачите, тут має бути залучено двоє людей, — знову зауважила місіс Нолак.

Перрі попередньо підібрав тіло і ноги й обернув їх, прив'язавши задні ноги, наче пояс, навколо талії. Ефект взагалі-то був так собі. У цьому було навіть щось неповажне — як одне з тих середньовічних зображень ченця, перетвореного сатаною на звіра. Скоріше це все нагадувало горбату корову, що встала під ковдрою на диби.

— Взагалі ні на що не схоже, — похмуро заперечив Перрі.

— Ні, — не втрачала надії місіс Нолак, — Вам просто потрібен ще хтось у партнери.

Раптом Перрі осяяло несподіване рішення.

— Будете моїм партнером сьогодні?

— О, я не можу...

— Нумо, — підбадьорливо сказав Перрі. — Звичайно, Ви можете. Ось! Трохи азарту! Підніміться на ці задні копита.

Ледве розправивши і якомога ширше розтягнувши їхні глибокі отвори, Перрі очима запросив її туди. Але місіс Нолак усім своїм виглядом демонструвала небажання. Вона рішуче відступила.

— О ні....

— Їдемо! Ви можете бути спереду, якщо бажаєте. Або ми кинемо жереб.

— Ні....

— Обіцяю, Ви не пожалкуєте!

Місіс Нолак міцно стулила губи.

— А тепер схаменіться! — чітко промовила вона без тіні скромності. — Жоден із джентльменів ніколи так не обходився зі мною. Мій чоловік....

— Дійсно, у вас є чоловік! — вигукнув Перрі. — Де він?

— Він удома.

— Дайте його номер телефону, будь ласка.

Після довгих умовлянь він отримав номер телефону, за яким зміг додзвонитися до Нолака, і знову почув той самий тихий, утомлений голос, який вже чув сьогодні. Але хоч сьогодні у нього і був вихідний, містер Нолак дещо розгубився перед блискучим потоком красномовної люб'язності Перрі, однак тримався досить твердо. Він рішуче, але з гідністю відмовився допомогти містеру Паркхерсту у ролі задньої частини верблюда.

Закінчивши розмову, точніше почувши у слухавці гудки, Перрі всівся на триногу, щоб усе обміркувати. Він перебирав у думках тих друзів, до яких міг би зателефонувати, і осікся злякано та сумно, коли йому спало на думку ім'я Бетті Меділл. Він сентиментально зітхнув. Ось до кого він з легкістю міг би звернутися. Так, їхній любовний зв'язок закінчився, але вона б не відмовила йому в цьому останньому проханні. Звичайно, це ж такі дрібниці — допомогти виконати роль протягом одного короткого вечора. І якби вона наполягала, то легко могла б стати передньою частиною верблюда, а він би залюбки впорався із задньою. Перрі був щиро задоволений своєю великодушністю. У його уяві навіть заворушилися рожево-кольорові мрії про ніжне примирення всередині верблюда — там, де вони сховалися б від усього світу....

— Визначайтеся негайно, бо мені час зачинятися!

Різкий голос місіс Нолак увірвався у його солодкі фантазії та спонукав до дії. Він швидко підійшов до телефону і набрав номер будинку Меділл. Міс Бетті не було; кудись поїхала вечеряти.

І ось, коли здалося, що надію було втрачено, до костюмерної нарешті забрела майбутня «верблюжа спина» — чоловік, який виглядав виснажено та ніби застуджено. Його кашкет насунувся низько на обличчя, підборіддя опустилося майже на груди, а пальто звисало до п'ят. Він виглядав цілком розбитим, на відміну від тих, кого рятувала «Армія Порятунку» — як ззовні, так і зсередини. Чоловік назвався таксистом, якого містер найняв у готелі «Кларендон». Йому було наказано чекати надворі, і він чекав деякий час, доки в нього не з'явилась підозра, що містер вийшов із заднього входу з метою обдурити його — іноді джентльмени дозволяли собі таке — тож він увійшов. Таксист важко опустився на триногий табурет.

— Хочете піти на вечірку? — рішуче почав Перрі.

— Я маю працювати, — відповів таксист безапеляційно. — Я не хочу втратити роботу.

— Це має бути чудова вечірка!

— Моя робота не менш чудова....

— Давайте! — закликав Перрі. — Ну, будьте хорошим хлопчиком. Дивіться, який гарний! — І він продемонстрував костюм верблюда. Таксист подивився на нього досить скептично.

— Хм!

Перрі гарячково передивлявся складки тканини.

— Подивіться лишень! — захоплено закричав він, піднімаючи кілька складок. — Ось Ваша частина. Вам навіть не потрібно говорити. Все, що потрібно робити, це йти — і час від часу сідати. Ви все можете робити сидячи. Лише збагніть! Я весь час на ногах, а Ви можете і сісти час від часу. Єдиний раз, коли я можу сісти, це

коли ми лежимо, а Ви можете сісти, коли... о, будь-коли. Подивіться.

— Що це таке? — із сумнівом зажадав той. — Кожух якийсь?

— Зовсім ні, — обурився Перрі. — Це верблюд.

— Невже?

Потім Перрі назвав суму грошей, і розмова більше не нагадувала бурчання, набувши практичного відтінку. Перрі з таксистом приміряли верблюда перед дзеркалом.

— Вам просто не видно, — пояснив Перрі, стурбовано визираючи крізь отвори для очей, — але ми, відверто кажучи, виглядаємо просто чудово! Чесно!

Пирхання з горба, напевно, було свідченням того, що цей дещо сумнівний комплімент прийнято.

— Я запевняю, Ви чудово виглядаєте! — захоплено повторив Перрі. — Ну ж бо, порухайтесь трохи.

Задні ноги почали рух уперед, і вся ця істота більше походила на величезного кота-верблюда зі згорбленою спиною, ніби той готується до стрибку.

— Та ні, рухатися краще убік.

Стегна верблюда вийшли акуратно з суглобів; гавайська танцівниця з глузду з'їхала б від заздрощів.

— Добре, чи не так? — допитувався Перрі, очікуючи схвалення місіс Нолак.

— Це виглядає чудово, — охоче погодилася місіс Нолак.

— Беремо, — сказав Перрі.

Перрі сунув костюм під руку, і вони вийшли з костюмерної.

— Їдемо на вечірку! — наказав він, зайнявши своє місце ззаду авто.

— Яка це вечірка?

— Маскарадна.

— Де вона проходить?

Це питання збило його з пантелику. Перрі намагався згадати, але імена тих, хто влаштовував вечірки під час свят, ніяк не спадали на думку. Він міг запитати місіс Нолак, але, подивившись у вікно, побачив, що у костюмерній темно, а вона була вже далеко, пересуваючись по засніженій вулиці й перетворившись на маленьку чорну пляму.

— Їдьмо до центру, — упевнено скерував Перрі. — Якщо побачите вечірку, зупиняйтеся. Або я Вам підкажу, коли ми дістанемося потрібного місця.

Він впав у дрімоту, і його думки знову повернулися до Бетті — Перрі уявив, ніби вони посварилися через її відмову йти на вечірку у якості задньої частини верблюда. Він занурювався у холодну дрімоту все глибше. Раптом його розбудив таксист, який відчинив двері й посмикав його за руку.

— Напевно, це тут.

Перрі сонно визирнув з вікна. Від бордюру до сірого кам'яного будинку був натягнутий смугастий тент. З вікон лунали низькі звуки вишуканого джазу. Перрі впізнав будинок Говарда Тейта.

— Звичайно, — вигукнув він рішуче — Це воно! Сьогодні ввечері вечірка саме у Тейта. Там мають бути всі.

— Скажіть, — занепокоєно спитав чоловік після чергового погляду на тент, — Ви упевнені, що ці люди приймуть мене не ворожо?

Перрі з гідністю підвівся.

— Якщо хто-небудь скаже Вам с приводу цього хоч слово, просто відповідайте, що Ви є частиною мого костюма.

Такай варіант, здавалося, заспокоїв чоловіка.

— Гаразд, — неохоче пробурмотів він.

Перрі вийшов з-під тенту і почав розгортати верблюда.

— Ходімо, — наказав він.

Кілька хвилин по тому меланхолійний, голодний на вигляд верблюд, випускаючи хмари пари з рота і з кінчика благородного горба, був помічений біля входу у резиденцію Говарда Тейта, без жодного сопіння пропустив здивованого лакея і попрямував до головних сходів, що вели до бальної зали. Рухався звір незвичною ходою, яка варіювалась між непевним крокуванням і панічною біганиною, але найкраще це можна було описати словом «переривчатість». Верблюд час від часу зупинявся, а під час руху поперемінно витягувався і стискався, як гігантська гармошка.

III

Тейти, як було відомо кожному, хто жив в Толедо, були найвпливовішими людьми у місті, і їх всі трохи побоювалися. Місіс Говард Тейт до того, як стала частиною сім'ї Тейтів у Толедо, належала до чиказької родини Тодд, і усі члени сім'ї, як правило, спілкувалися з оточуючими з тією свідомою простотою, яка стала ознакою американської аристократії. Тейти дійшли до того, що дивилися на вас крижаними очима, говорячи про свиней та ферми і розуміючи, що вам не цікаво. У якості гостей Вони почали віддавати перевагу не друзям, а радше васалам, спокійно витрачали великі суми грошей, не відчували конкуренції і зрештою набували досить нудного вигляду.

Цього вечора танці були влаштовані на честь маленької Міллісент Тейт, і хоча були присутні представники різного віку, танцювали в основному школярі та студенти коледжу. Натовп заможної молоді проводив час на цирковому балі Таунсендів у клубі «Таллі Хо». Місіс Тейт

стояла в приміщенні танцювальної зали, стежила очима за Міллісент і сяjala кожен раз, як донька потрапляла їй на очі. Поруч із нею стояли дві підлабузниці середнього віку, які не стримували потоку схвальних слів на адресу її дитини. Саме в цей момент місіс Тейт відчула, як її міцно схопили за спідницю, і її молодша донька Емілі одинадцяти років кинулася на руки матері, захоплено вигукнувши «Уф!».

— Емілі, щось трапилося?

— Мамо, — ледве вимовила Емілі, дивлячись на неї дикими, але веселими очима, — на сходах щось є.

— Що саме?

— На сходах щось є, мамо. Я спочатку вирішила, що то великий собака, мамо, але насправді на собаку це не схоже....

— Що ти маєш на увазі, Емілі?

Підлабузниці поруч співчутливо захитали головами.

— Мамо, це схоже на... ніби на верблюда!

Місіс Тейт засміялася.

— То була лише чиясь дивовижна тінь, люба, ось і все.

— О ні.... Ні, це було щось живе та велике, мамо! Я спускалася сходами, щоб подивитися, чи не прийшов ще хтось, а цей пес (чи щось інше) підіймався угору. Так смішно, мамо... рухався, наче кульгав. Щойно побачивши мене, він видав якесь бурчання, а потім підковзнувся у верхній частині сходів, а я побігла до тебе.

Усмішка місіс Тейт зникла.

— Дитина, мабуть, насправді щось бачила, — серйозно промовила вона.

Підлабузниці охоче з нею погодились, — і раптом усі втрьох інстинктивно відступили на крок від дверей, коли ззовні почулися неясні кроки.

До зали увійшла темно-коричнева, незграбна і безформна істота, і одразу пролунали три здивовані зойки.

Жінки побачили, що той величезний звір жадібно дивився на них.

— Уф! — скрикнула місіс Тейт.

— О-о-о! — хором підхопили дами.

Верблюду раптом згорбив спину, і задишка перетворилася на зойк.

— О... подивіться!

— Хто це?

Танці припинились, але танцюристи швидко заспокоїлись. В кожного з них склалися зовсім різні враження щодо прибульця; але насправді молодь одразу запідозрила, що верблюда найняв конферансьє аби потішити публіку. Старші хлопці у довгих штанах дивились на нього досить зневажливо і просунулися уперед з руками в кишенях, розцінивши це як насмішку над їхнім уже недитячим інтелектом. Тоді як дівчата вигукнули здалеку весело та з цікавістю.

— Це ж верблюду!

— Ну, невже він не смішний!

Верблюду невпевнено завмер, злегка погойдуючись з боку в бік і, здавалося, охопив залу уважним, оцінювальним поглядом; потім, немов щойно прийнявши якесь рішення, розвернувся і стрімко вискочив за двері.

Містер Говард Тейт щойно вийшов із бібліотеки на нижньому поверсі і спілкувався у холі з одним молодиком. Раптом вони почули вгорі якийсь галас, і майже відразу серію неясних глухих звуків, за якими біля підніжжя сходів стрімко з'явився великий коричневий звір, який, здавалося, кудись поспішав.

— Що це, чорт забирай!... — почав містер Тейт.

Звір не без гідності підібрався і спокійно, навіть безтурботно, наче щойно згадав про важливу справу, рушив непевною ходою до вхідних дверей. Насправді бігти почали його передні ноги.

— Дивіться, хто у нас тут! — суворо сказав містер Тейт. — Сюди! Хапайте, Баттерфілде! Хапайте його!

Молодик міцно охопив задню частину верблюда, і, зрозумівши, що подальший рух неможливий, передня частина покійно та збуджено завмерла. Молодь вже бігла згори, а містер Тейт, підозрюючи все — від винахідливого грабіжника до божевільного, дав молодикові чіткі вказівки:

— Тримайте його! Заведіть його сюди; зараз побачимо.

Верблюд погодився, аби його ввели до бібліотеки, і містер Тейт, замкнувши двері й діставши із шухляди револьвер, наказав молодикові зняти голову верблюда. Потім він видихнув і повернув револьвер до схованки.

— Ну... Перрі Паркхерст! — здивовано вигукнув він.

— помилився адресою, містере Тейт, — сором'язливо вимовив Перрі. — Сподіваюсь, я Вас не злякав.

— Ну, Ви змусили нас хвилюватися, Перрі. Я здогадуюсь, що Ви готувалися до циркового балу Таунсендів.

— Ідея взагалі була така.

— Дозвольте представити містера Паркхерста, містере Баттерфілде. — Потім звертаючись до Перрі: — Баттерфілд залишатиметься з нами ще кілька днів.

— Я трохи заплутався, — пробурмотів Перрі. — Мені дуже шкода.

— Все гаразд! Це найприродніша помилка у світі. У мене, до речі, теж є карнавальний костюм — клоунський, я й сам трохи згодом відправлюся туди.

Він звернувся до Баттерфілда.

— Краще зміни свою думку і піди з нами.

Юнак замислився. Він збирався раніше лягти спати.

— Вип'єте, Перрі? — запропонував містер Тейт.

— Так, дякую.

— І, скажіть, — швидко продовжив Тейт, — я зовсім забув про Вашого друга тут.

Він вказав на задню частину верблюда.

— Я не хотів би здатися нечемним. Це хтось, кого я знаю? Виведіть його звідти.

— Це не друг, — поспішно пояснив Перрі. — Я щойно найняв цього чоловіка.

— Він вип'є з нами?

— Як Вам така ідея? — запитав Перрі, помацавши задню частину верблюда.

Почувся слабкий звук згоди.

— Авжеж, питиме! — душевно промовив містер Тейт. — Дійсно хороший верблюд повинен мати достатню кількість пиття, щоб йому вистачило дні на три.

— Хочу попередити, — стурбовано зауважив Перрі, — він не зовсім підходяще одягнений, щоб вийти. Якщо Ви дасте мені пляшку, я зможу передати йому, і він забере її всередину.

З-під тканини почулося захоплене цмокання, натхненне цією пропозицією. Коли з'явився дворецький із пляшками, склянками та сифоном, одну з пляшок сунули під складки костюму; після цього можна було почути частенькі ковтки мовчазного партнера Перрі.

Минула принаймні година. О десятій містер Тейт вирішив, що їм час вирушати, одягнув костюм клоуна, Перрі — голову верблюда, і вони разом пішки перетнули єдиний квартал, що відділяв будинок Тейтів і клуб «Таллі Хо».

Цирковий бал був у розпалі. Всередині бальної зали був натягнутий великий тент, а вздовж стін вбудовані стенди, що демонстрували різні визначні пам'ятки циркового шоу, але тепер вони були порожні, а у повітрі дзвеніли крики, сміх, яскраві веселощі молодості — клоуни, бородаті дами, акробати, вершники без сідел, інспектори манежу, татуйовані чоловіки та візники. Таунсенди вирішили забезпечити своїй партії успіх, тому таємно була

доставлена з їхнього будинку і тепер вільно текла велика кількість алкогольних напоїв. Вздовж стіни навколо бальної зали була протягнута зелена стрічка зі стрілками та знаками, які вказували непосвяченому: «Йди зеленою лінією!» Зелена лінія вела до бару, де на гостей чекав пунш різної міцності та пляшки з простого темно-зеленого скла.

На стіні над баром була ще одна стрілка, червона і хвиляста, а під нею гасло: «Тепер прямуйте сюди!»

Але навіть попри розкішні костюми й піднесений настрій, що панували там, від появи там верблюда почався чималий ажіотаж, і Перрі відразу ж був оточений допитливою юрбою, яка зі сміхом намагалася вгадати особистість цього звіра, який стояв біля широких дверей, оглядаючи танцюристів своїм голодним, меланхолійним поглядом.

І раптом Перрі побачив Бетті, яка стояла перед одним із стендів і розмовляла з чоловіком у костюмі поліцейського. Вона була одягнена у костюм єгипетської заклиначки змії: її смугляве волосся було заплетене в косу і прикрашене латунними кільцями. Враження доповнювала сяюча східна діадема. Її світлошкіре обличчя сьогодні було затоноване теплим оливковим кольором, а на руках і на півмісяці її спини звивалися намальовані одноокі змії отруйно-зеленого кольору. Її ноги були у босоніжках, а спідниця розрізана до колін, і коли вона йшла, легко було побачити інших змії, намальованих трохи вище. Коло шиї звивалася блискуча кобра. В цілому це був чарівний костюм, що змушував нервувати жінок старшого віку, коли вона проходила повз, а декому з них базікати про те, що «не можна собі таке дозволяти» і «це абсолютно ганебно».

Але Перрі, дивлячись крізь незручні отвори верблюжих очей, бачив лише її обличчя, жваве, сяюче від

хвилювання, а також руки та плечі, виразні жести яких завжди вирізняли її фігуру у будь-якій компанії. Він був зачарований, і це почуття допомогло йому протверезіти. Зі зростальною ясністю проносились у його голові події цього дня — у ньому почала наростати лють, і з напівсформованим наміром відвести її від натовпу він почав рухатися їй назустріч — або, точніше, злегка подовжився, бо забув подати сигнал, необхідний для руху.

Але в цей момент мінлива Доля, яка впродовж дня гірко і саркастично гралася з ним, вирішила повністю винагородити його за розвагу, яку він влаштував їй. Доля подивилася на верблюда темними очима заклиначки змії. Крім того, Бетті нахилилася до чоловіка поруч і спитала:

— Хто це? Той верблюд?

— Та звідки ж я знаю...

Але низенький чоловік на ім'я Уорбертон, який завжди усе про всіх знав, вирішив поділитися своєю думкою:

— Він прибув з містером Тейтом. Гадаю, це може бути Уоррен Баттерфілд, архітектор з Нью-Йорка, який гостює у Тейтів.

Здавалося, ці слова збентежили Бетті Меділл — в неї прокинувся той старий, як світ, інтерес провінційної дівчини до приїзжого.

— О, — вирвалося в неї зі штучною байдужістю після невеликої паузи.

Наприкінці наступного танцю Бетті та її партнер зупинилися в декількох футах від верблюда. З неформальною зухвалістю, яка була провідною нотою вечора, вона простягла руку і обережно потерла верблюда ніс.

— Привіт, старий верблюде.

Верблюд неспокійно заворушився.

— Ти мене боїшся? — здивовано запитала Бетті, з доктором піднявши брови. Не треба. Бачиш, я прихильниця змії, але й на верблюдах знаюся непогано.

Верблюд дуже низько вклонився, і хтось зробив очевидне зауваження щодо красуні та чудовиська.

До компанії підійшла місіс Таунсенд.

— Ну, містере Баттерфілде, — послужливо сказала вона, — я б Вас не впізнала.

Перрі знову вклонився і радісно посміхнувся під маскою.

— А хто це з Вами? — поцікавилася вона.

— О, — сказав Перрі приглушеним щільною тканиною і зовсім невпізнаним голосом, — це не людина, місіс Таунсенд. Це просто частина мого костюма.

Місіс Таунсенд засміялася і відійшла. Перрі знову звернувся до Бетті.

«Отже, — подумав він, — тепер бачу, настільки я був їй потрібен! У день нашого остаточного розриву вона починає фліртувати з іншим чоловіком — абсолютно незнайомим».

На емоціях він м'яко штовхнув її плечем і натякаючи хитнув головою до зали, даючи зрозуміти, що бажає, аби вона залишила партнера і пішла з ним.

— Бувай, Рус, — гукнула вона до партнера. — Цей старий верблюд краде мене. Куди ми йдемо, Принце Звірів?

Благородна тварина нічого не відповіла, але важко попрямувала у бік відокремленого закутка на бічних сходах.

Там вона присіла, а верблюд, через кілька секунд розгубленості, яка включала грубі та бурхливі суперечки, що тривали всередині, став поруч із нею — задні ноги незручно витягнулися через дві сходинки.

— Отже, старий, — весело сказала Бетті, — як тобі наша весела вечірка?

Старий дав зрозуміти, що йому все подобається, захитавши у захваті головою та радісно б'ючи копитами.

— Вперше мене запросили на розмову віч-на-віч у присутності камердинера, — вона вказала на задні копита, — чи хто там у тебе.

— О, — пробурмотів Перрі, — та він глухий і сліпий.

— Гадаю, ти почувашся некомфортно — не можеш легко рухатися, навіть якщо хочеш...

Верблюд з сумом повісив голову.

— Я б хотіла, щоб ти щось мені сказав, — солодко продовжила Бетті. — Скажи, що я тобі подобаюся, верблюде. Скажи, що вважаєш мене красивою. Скажи, що хотів би належати симпатичній заклиначці змії.

Верблюд не заперечував.

— Ти будеш танцювати зі мною, верблюде?

Верблюд пообіцяв спробувати.

Бетті присвятила верблюду пів години. Вона присвятила принаймні пів години усім гостям чоловічої статі. Зазвичай цього було достатньо. Коли вона підходила до нового кавалера, нинішні розсіювалися праворуч і ліворуч, немов тісна колона, що розступається перед кулетом. І тому Перрі Паркхерст отримав унікальний привілей бачити свою Кохану такою, якою її бачили інші. З ним бурхливо фліртували!

IV

Цей крихкий рай був перерваний звуками з бальної зали; починався котильйон. Бетті та верблюд приєдналися до натовпу, її засмагла рука легенько лягла йому на плече, символізуючи її повну покору.

Коли вони увійшли, пари вже сиділи за столами біля стін, а місіс Таунсенд, у блискучому костюмі вершниці на надто округлих литках, стояла в центрі разом із розпо-

рядником заходу. За сигналом оркестру усі пари підвелися і одна за одною приєдналися до танцю.

— Погодься, це не так просто! — зітхнула Бетті. — Гадаєш, що вмієш танцювати?

Перрі з ентузіазмом кивнув. Його раптово охопив азарт. Зрештою, тут він інкогніто розмовляв зі своїм Коханням — зараз він міг дати фору будь-кому.

Тож Перрі танцював котильйон. Я кажу «танцював», але це слово насправді означає набагато більше і виходить далеко за межі найсміливіших уявлень найдосвідченішого танцівника. Він дозволив своїй партнерці покласти руки на його безпомічні плечі й тягав її сюди-туди над підлогою, тоді як сам слухняно повісив величезну голову через її плече і робив манірні, але марні рухи ногами. Його задні ноги танцювали самі по собі, головним чином, стрибаючи спочатку однією, а потім другою ногою. Ніколи не будши впевненим, тривають танці чи ні, задні починали рухатися, щойно музика починала грати. Отже, досить часто передня частина верблюда стояла спокійно, а задня постійно та енергійно рухалася, розраховуючи на симпатію будь-якого добросердного спостерігача.

Верблюд явно мав успіх. Спочатку він танцював із високою дамою із соломою на голові, яка весело оголосила, що вона — «копиця сіна», і сором'язливо благала не їсти її.

— А я б не проти.... Ви така смачна, — галантно помітив верблюд.

Кожного разу, як розпорядник закликав: «Запрошують кавалери!», він незграбно рухався до Бетті з картонною ковбаскою, фотографією бородатої леді або з будь-яким іншим приводом. Іноді він встигав до неї першим, але зазвичай його пориви були невдалими й призводили до внутрішнього емоційного напруження.

— Заради всевишнього, — процідив Перрі крізь міцно стиснуті зуби, — будь спритнішим, благаю! Я міг би встигнути до неї того разу, якби ти рухав ногами.

— То ти мене попереджай заздалегідь!

— Що я і зробив... прокляття!

— Я ж не в змозі тут побачити навіть собаку під ногами.

— Все, що тобі потрібно робити, це рухатися за мною. Я наче тягаю позаду мішок піску!

— Можливо, ти хочеш спробувати замість мене посидіти у цьому мішку?

— Замовкни! Якщо ці люди побачать тебе тут, у залі, тобі точно не пощастить. Вони й ліцензію на таксі заберуть!

Перрі здивувався тій легкості, з якою вимовив цю жахливу загрозу, але, здавалося, це мало заспокійливий ефект на його супутника, бо він нерозбірливо вилаявся і замовк.

Розпорядник, спираючись на кришку піаніно, махнув рукою, аби встановити тишу.

— Призи! — закричав він. — Збираймося!

— О! Призи!

Гості рушили уперед. Досить симпатична дівчина, тремтяча від хвилювання, яка набралася рішучості прийти на бал у костюмі бородатої леді, сподівалася отримати винагороду за найогидніший образ. Збоку стояв чоловік з татуванням по всьому тілу і люто почервонів, коли хтось сказав йому, що той обов'язково отримає приз.

— Артистки та артисти цирку, — весело оголосив розпорядник, — я впевнений, ви усі погоджуєтесь, що ми добре провели час. Тепер ми з пошаною нагородимо тих, хто дійсно на це заслуговує. Місіс Таунсенд попросила мене виконати цю важливу місію. Зараз, колеги-виконавці, перший приз дістається тій дамі, яка проявила себе цього вечора найбільш вражаюче...

Почувши ці слова, «бородата дама» смиренно зітхнула.

— Та за її оригінальний костюм.

Тут «копиця сіна» уважно прислухалася.

— Я упевнений, що усі присутні одностайно підтримають це рішення. Перший приз отримує міс Бетті Меділл, чарівна заклиначка єгипетських змії!

Почулися оплески, головним чином чоловічі, і міс Бетті Меділл, що привабливо почервоніла крізь оливкову фарбу, передали нагороду. Дивлячись із неприхованою ніжністю, розпорядник передав їй величезний букет орхідей.

— А зараз, — продовжив він, оглянувши тих, хто зібрався навколо нього, — другий приз отримає чоловік, який має кумедний та цілком оригінальний костюм. На цей приз, безперечно, заслуговує той гість серед нас, джентльмен, який присутній тут, але перебування якого, ми всі сподіваємося, буде довгим і веселим — це благородний верблюд, який розважав нас усіх своїм голодним виглядом і блискучими танцями протягом усього вечора.

Він замовк, і пролунали бурхливі оплески та схвальні крики, бо з ним погоджувалась більшість присутніх. Приз — велику коробку сигар — відклали для верблюда, оскільки він анатомічно не міг прийняти його особисто.

— А зараз, — продовжив розпорядник, — ми почнемо танцювати котильйон, що уособлює Веселість та Шаленість! Прошу усіх вишикуватися для великого весільного маршу, а прекрасну заклиначку змії та благородного верблюда очолити його!

Бетті весело стрибнула вперед і охопила оливковою рукою верблюда шию. За ними сформувалася процесія маленьких хлопчиків та дівчаток, сільських джейків, повних дам, худорлявих чоловіків, шаблековтачів, диких чоловіків Борнео та безруких фокусників, більшість

з яких були у доброму гуморі, всі вони були схвильовані, щасливі та засліплені потоком світла та кольорів навколо них та знайомими обличчями, що дивним чином стали незнайомими під химерними перуками та варварською фарбою. Тромбони та саксофони виконали чуттєві акорди весільного маршу в блюзнірській синкопації — і марш розпочався.

— Ти не радий, верблюде? — солодко промуркотіла Бетті, коли вони відійшли. — Хіба ти не радий, що ми одружимося, і ти після цього будеш належати привабливій заклиначці змій?

Передні ноги верблюда почали гарцювати, висловлюючи надмірне задоволення.

— Священника! Священника! Де священник? — почувлися веселі голоси. — Хто стане священнослужителем?

До зали, нічого не підозрюючи, зазирнула через напіввідчинені двері комори голова Джамбо, розповнілого негра, який працював офіціантом у клубі «Таллі Хо» протягом багатьох років.

— О, Джамбо!

— Візьміть старого Джамбо. Хлопець хоч куди!

— Нумо, Джамбо! Одружиш молодят?

— Так!

Четверо коміків схопили Джамбо, зняли фартух і провели до узвишшя у кінці зали. Там зняли його комір і одягли задом-наперед, як носять церковники. Парад розділився на дві лінії, залишивши прохід для нареченого та нареченої.

— Леді, джентльмени, — заревів Джамбо, — о, в мене є старенька Біблія, тож все буде по-справжньому!

Він витяг з внутрішньої кишені пошарпану Біблію.

— Чудово! У Джамбо Біблія!

— Присягаюся, що є і перо!

Заклиначка змій разом з верблюдом пройшлися під привітальні крики й зупинились перед Джамбо.

— Де твоя ліцензія, верблюде?

Чоловік поруч штурхнув Перрі.

— Дайте йому будь-який аркуш паперу!

Перрі розгублено помацав кишеню, знайшов складений папір і висунув його через рот верблюда. Тримавши його догори дном, Джамбо удав, що сумлінно його вивчає.

— Так, це спеціальна верблюжа ліцензія, — сказав він. — Підготуй каблучку, верблюде.

Усередині верблюда Перрі звернувся до своєї задньої половини.

— Дай мені каблучку, заради Бога!

— У мене нічого навіть схожого немає, — запротестував утомлений голос.

— Є в тебе. Я бачив її.

— Я не збираюся знімати її з руки.

— Якщо ти цього не зробиш, я тебе вб'ю!

Почулося зігхання, і Перрі відчув у руці чималий латунний виріб зі стразами.

Зовні його знову хтось штурхнув.

— Кажі!

— Я згоден! — швидко вигукнув Перрі.

Він почув люб'язну відповідь Бетті і був у захваті навіть у цій бурлескній ситуації.

Потім він просунув руку з каблучкою крізь проріху верблюжого костюма і насунув на її палець, повторюючи за Джамбо старі як світ слова. Він не хотів, щоб хтось колись про це дізнався. Єдиним його бажанням було щезнути, не розкриваючи своєї особи, одразу після церемонії, бо містер Тейт досі сумлінно беріг його таємницю. У Перрі була бездоганна репутація, і подібна ситуація могла серйозно нашкодити його юридичній кар'єрі, що тільки-но розпочалася.

— Обійми наречену!

— Зніми костюм верблюда і поцілуй її!

Його серце почало швидко стукати, коли Бетті весело обернулася до нього і почала гладити морду. Він зрозумів, що втрачає самовладання і прагне охопити її руками, заявити про свою особистість і поцілувати ті губи, які посміхалися зовсім поруч, коли раптом сміх і оплески навколо них вщухли, а у залі запанувала інтригуюча тиша. Перрі та Бетті здивовано підняли очі. Джамбо голосно вигукнув «Хвилинку уваги!» настільки здивованим голосом, що за мить усі очі були прикуті до нього.

— Увага! — почулося від нього знову.

Він перегорнув ліцензію на шлюб верблюда, яку тримав догори дном, дістав окуляри й почав її вивчати.

— Не може бути! — вигукнув він, і у суцільній тиші його слова почули усі присутні, — це дійсно справжня ліцензія на шлюб!

— Що?

— Га?

— Повтори ще раз, Джамбо!

— Ти впевнений, що вмієш читати?

Джамбо жестом змусив їх замовчати, а у Перрі кров запалала у жилах, коли він зрозумів, що накоїв.

— Так! — повторив Джамбо. — Це справді ліцензія на шлюб, а ще тут ідеться про присутню тут молоду леді, міс Бетті Меділл, та містера... Перрі Паркхерста.

Присутні здивовано зітхнули, і верблюд знову виявився у центрі уваги. Бетті швидко відсторонилася від нього, її смугляві очі виблискували люттю.

— Отже, верблюде, Ваше ім'я містер Паркхерст?

Перрі не відповів. Натовп притиснувся ближче і пильно дивився на нього. Він застиг, застиг від збентеження. Його картонне обличчя все ще виглядало голодним і сардонічним, а очі бурили зловісного Джамбо.

— Вам краще відповісти! — повільно промовив Джамбо, — бо питання дійсно серйозне. Поза службовими обов'язками в цьому клубі я випадково є священиком у першій баптистській Церкві Каллодена. Для мене зараз це виглядає так, ніби Ви щойно тут одружилися.

V

Сцена, що відбулася після, назавжди залишиться в літописі клубу «Таллі Хо». Дорідні матрони знепритомніли, усі американці лаялися, дебютантки з дикими очима гомоніли у групах, що блискавично утворювались та настільки ж миттєво розпадались, і уся бальна зала гула від палкого бурмотіння. Збуджені молодики обіцяли вбити Перрі, Джамбо, себе або когось іще, а галасливі адвокати-любители зустріли слова баптистського священика бурхливою реакцією, ставили питання, вимагали прецедентів, погрожували скасуванням облігацій і намагалися вгледіти бодай якийсь натяк на домовленість у тому, що сталося.

У кутку на плечі містера Говарда Тейта тихо плакала місіс Таунсенд. Він марно намагався її втішити; вони усе обмінювались фразами на кшталт «це все через мене». Ззовні на засніженій вулиці містер Сайрус Меділл, «містер Алюміній», повільно крокував вгору-вниз із двома кремезними візниками, бурмотів якісь прокляття, потім дикі благання про те, щоб йому просто дозволили дістатися Джамбо. В цей вечір він був вишукано одягнений дикуном із Борнео, і найвибагливіший розпорядник визнав би, що краще за нього з цією роллю не впорався б ніхто.

Тим часом у центрі уваги були два герої. Бетті Меділл — чи це була вже міссіс Паркхерст? — щільно

оточили дівчата простої, невиразної зовнішності — привабливі були занадто зайняті розмовою про неї, щоб приділяти їй велику увагу, — а в іншому кінці зали стояв верблюд, майже незворушно, за винятком голови, яка пафосно звисала на грудях. Перрі щиро намагався довести свою невинуватість перед колом розлючених, спантеличених людей. Кожні кілька хвилин, так само як він доводив свою правоту, хтось нагадував про факт наявності ліцензії на одруження, і допит починався спочатку.

Дівчина на ім'я Маріон Клауд, яку вважали другою красунею Толедо, змогла, нарешті, змінити хід справи завдяки своєму зауваженню Бетті.

— Ну, — сказала вона злісно, — це все мине, дорога. Суди без сумнівів скасують подібне посміховисько.

Сердиті сльози Бетті дивовижно швидко висохли, губи щільно зімкнулися. Вона кинула на Маріон суворий убивчий погляд, рішуче підвелася і, змусивши розступитися своїх прихильників, попрямувала безпосередньо до Перрі, який з жахом дивився на неї. Знову у залі запанувала тиша.

— Якщо твоя ласка, приділи мені п'ять хвилин для розмови — чи це не входить у твої плани?

Перрі кивнув головою, бо язик його не послухався.

Холодно вказавши, що він має піти за нею, із піднятим підборіддям вона вийшла в хол і рушила до однієї з маленьких карткових кімнат.

Перрі зробив крок за нею, але далеко відійти йому не вдалося через відмову функціонування задніх копит.

— А ти залишайся тут! — диким шепотом наказав він.

— Я не можу, — заскиглив голос із горба, — тільки якщо Ви вийдете першим і дозволите вийти мені.

Перрі вагався, але більше не міг терпіти поглядів допитливої юрби. Він пробурмотів команду, і верблюд обережно рушив із кімнати на чотирьох ногах.

Бетті чекала на нього.

— Ну, — почала вона люто, — бачиш, що ти накоїв! Ти та твоя безглузда ліцензія! Я ж тобі казала, що не треба було її отримувати!

— Мила моя дівчино, я ...

— Не кажи мені «мила дівчино»! Збережи це прізвисько для своєї справжньої дружини, якщо ти коли-небудь, звісно, будеш її мати після цієї ганебної вистави. І не намагайся удавати, що це все не було домовлено. Ти й сам знаєш, що дав цьому чорношкірому офіціантові гроші! Бачиш тепер, до чого це призвело! Хочеш сказати, що не намагався одружитися зі мною?

— Звичайно, ні...

— Тобі краще зізнатися! Ти думав про те, що буде далі? Невже ти не розумієш, що мій батько майже збожеволів від люті? Тобі стане легше, якщо він спробує тебе вбити — візьме пістолет і нашпигує твоє тіло холодною сталлю. Навіть якщо це «весілля» можна скасувати, воно мене переслідуватиме все життя!

Перрі не втримався і тихо процитував:

— О, верблюде, чи не хотів би ти належати симпатичній заклиначці змій...

— Замовкни! — скрикнула Бетті.

Нависла пауза.

— Бетті, — нарешті сказав Перрі, — лишається зробити лише одне, що допоможе нам обом. Ти маєш одружитися зі мною насправді.

— Одружитися з тобою!?

— Так, це дійсно єдиний...

— О, ні! Я б не одружилася з тобою, навіть... навіть...

— Знаю... Навіть якби я був останнім чоловіком на землі. Але якщо ти хоч трохи дбаєш про свою репутацію...

— Репутація! — закричала вона. — Як мило, тепер ти опікуєшся моєю репутацією... Чому не подумав про мою

репутацію, перш ніж найняти того жахливого Джамбо, щоб...

Перрі безнадійно підняв руки вгору.

— Гарзд. Я зроблю все, що завгодно. Бачить Бог, що я відмовляюся від усіх претензій!

— Але, — сказав інший голос, — я не відмовляюся.

Перрі та Бетті здригнулися, і вона схопилася рукою за серце.

— Заради Неба, хто це зараз сказав?

— Це я, — промовила «верблюжа спина».

За хвилину Перрі зірвав шкіру верблюда, і перед ними зухвало посміхався незграбний, млявий суб'єкт, на якому звисав вологий одяг. Він міцно стискав рукою майже порожню пляшку.

— О... — вигукнула Бетті, — ти привів сюди цього суб'єкта, щоб мене залякати! Ти казав, що він глухий — ця жахлива особа!

«Верблюжа спина» сіла із задоволенням на стілець.

— Не кажіть про мене таке, леді. Я не якась там особа. Я Ваш законний чоловік.

— Чоловік!?

Це слово вигукнули Бетті та Перрі одночасно.

— Авжеж! Я у такій самій мірі Ваш чоловік, як і той жартівник. Ви ж одружені не лише з передньою частиною. Темношкірий одружив вас із цілим верблюдом. До того ж це моя каблучка на Вашому пальці!

Злегка скрикнувши, вона зняла кільце і пристрасно кинула його на підлогу.

— Про що це ти? — вражено запитав Перрі.

— Тепер Ви мусите зі мною домовитися. Якщо Ви цього не зробите, я доведу, що за законом є таким самим її чоловіком, як і Ви!

— Це двоєженство, — констатував Перрі, із серйозним обличчям повернувшись до Бетті.

Для Перрі настав кульмінаційний момент того вечора, остаточний шанс ризикнути усім своїм статком. Він підвівся і подивився спочатку на слабку, вражену цим новим ускладненням Бетті, а потім на суб'єкта, який грізно та нахабно хитався з боку в бік на своєму стільці.

— Дуже добре, — повільно сказав Перрі суб'єкту, — бери її. Бетті, я хочу довести тобі, що казав правду і наш шлюб був абсолютно випадковим. Я збираюся повністю відмовитись від своїх прав на те, щоб ти стала моєю дружиною, і віддаю тебе чоловікові, чия каблучка у тебе на пальці, — твоєму законному чоловікові.

Настала пауза, під час якої на нього були звернені дві пари охоплених жахом очей.

— Прощавай, Бетті, — с придихом сказав він. — Не забувай мене у новоспеченому щасті. Я збираюся вирушити на Далекий Захід ранковим поїздом. Згадуй тільки хороше, Бетті. Будь ласка.

Перрі обернувся, подивився на них востаннє, і його голова схилилася на груди, коли рука торкнулася ручки дверей.

— Прощавай, — повторив він і повернув ручку.

І тут змії, шовк і смугляве волосся стрімко кинулися до нього.

— О, Перрі, не залишай мене! Перрі, Перрі, візьми мене з собою!

Гарячі сльози зволожили його шию. Перрі спокійно обійняв її.

— Мені все одно — плакала вона. — Я люблю тебе і готова, щоб ти хоч зараз привів священника і повторив це все знову! Я поїду з тобою на Захід.

Через її плече передня частина верблюда подивилася на задню і підморгнула їй. Це було особливе підморгування, яке розуміють лише справжні верблюди.

ДЖЕЛЛІБІН

Джим Пауелл був «джеллібіном» або желейним бобом. Як би не хотілося мені зробити його привабливим персонажем, але вважаю, що обманювати вас у цьому питанні було б негідно. Він був на дев'яносто дев'ять і три чверті відсотків до нутра кісток зашкарублим «джеллібіном» і неквапливо ріс протягом усього щорічного сезону на плантаціях значно нижче лінії Мейсон-Діксон.

Тож, якщо ви назвете когось із Мемфісу «джеллібіном», він, цілком можливо, витягне довгу тугу мотузку з кишені на стегні і повісить вас на першому телеграфному стовпі. Якщо ви назвете «джеллібіном» жителя Нового Орлеана, він, мабуть, посміхнеться до вас і запитає щось на кшталт, хто веде вашу дівчину на бал Марді Гра. Той конкретний «джеллібін», який став головний героєм цієї історії, зростав якраз між цими двома населеними пунктами — у маленькому містечку із сорокатисячним населенням, яке сонно дрімало протягом сорока тисяч років на півдні Джорджії. Час від часу він прокидався уві сні і бурмотів щось про війну, яка десь і колись відбувалась, і про яку всі інші давно вже забули.

Отже, Джим був «джеллібіном». Я знову повторюю це слово, бо воно так приємно звучить — швидше, як початок казкової історії, — ніби Джим був позитивним героєм. Це створює образ із круглим апетитним облич-

чям та всілякими листям та овочами, що ростуть із його капелюха. Але Джим був довгим і худорлявим, та ще й скоцюрбленим від того, що багато часу проводив за більярдними столами. Таких, як він, на безтурботній Півночі називають ледащами. «Джелібінами» кличуть по усій Конфедерації тих людей, які усім своїм життя доводять знову і знову, що ледащами були, є і будуть.

Джим народився у білому будинку, який потопав у зелені: спереду чотири побиті погодою колони, а ззаду — велика решітка, яка створювала веселий перехресний фон для квітчастого, випаленого сонцем газону. Спочатку мешканці білого будиночка володіли ділянкою землі поруч, і тими, що були за нею, але це було так давно, що навіть батько Джима навряд чи це пам'ятав. Насправді він вважав це питання настільки незначним, що коли вмирав від отриманого у бійці поранення з пістолета, не вважав за потрібне навіть сказати про це маленькому переляканому Джиму, якому на той час було п'ять років. Білий дім став пансіоном, яким керувала мовчазна дама з Мейкона. Джим називав її тіткою Меймі й ненавидів усією душею.

У п'ятнадцять він ходив до середньої школи, носив копицю чорного неохайного волосся і боявся дівчат. Він ненавидів свій дім, де чотири жінки та один старий з року в рік продовжували нескінченну балаканину про те, які ділянки належать Пауеллам і які саме квіти саджати. Іноді батьки маленьких дівчаток у місті, згадуючи матір Джима, вбачали схожість у темних очах та волоссі й запрошували його на вечірки, але там він поводився досить сором'язливо і скуто, віддаючи перевагу сидінню на від'єднаній осі автомобіля в гаражі Тіллі й кидаючи кості або нескінченно досліджуючи свого рота довгою соломиную. Заради кишенькових грошей він брався за будь-яку роботу, і саме через це перестав ходити на подібні заходи. На своїй третій вечірці маленька Марджорі Хейт прошепотіла

необачно, але досить чутно, що це той хлопець, який іноді приносить продукти. Тож замість тустепу і польки Джим навчився викидати на костях будь-яке число, і слухав пікантні історії про всі стрілянини, що відбувалися навколо протягом останніх п'ятдесяти років.

Коли йому виповнилося вісімнадцять, розпочалася війна, і протягом року Джим працював у військово-морській верфі Чарльстона, шліфуючи латунь. Потім задля різноманітності він вирушив на Північ і робив те саме у Брукліні.

По закінченню війни Джим повернувся додому. Йому тоді був двадцять один рік, штани були занадто короткими й занадто обтислими. Його застебнуті черевики були високими й вузькими. У кольорах краватки, що звисала з його шиї, було вражаюче поєднання фіолетового та рожевого кольорів, а над нею — пара блакитних очей, вицвілих, наче шматок дуже доброї, але старої тканини, що довгий час перебувала на сонці.

У сутінках одного квітневого вечора, коли над бавовняними полями та спекотним містечком опустився ніжно-сірий серпанок, майорів його неясний обрис, прихилений до дощатої огорожі. Джим насвистував, милуючись місяцем, що виглядав над вогнями Джексон Стріт. Його мозок протягом години наполегливо обміркував одне питання. «Джелібіна» запросили на вечірку.

У школі Джим сидів поруч із Кларком Дарроу. Вони були у тому віці, коли всі хлопці ненавидять всіх дівчаток. І тоді як соціальні прагнення Джима були поховані у масляному повітрі гаража, Кларк по черзі закохувався то в одну, то в іншу дівчину, навчався у коледжі, починав пити, кидав це заняття — коротко кажучи, уславився у місті вражаючим красенем та гульвісою. Однак, Кларк і Джим підтримували дружні стосунки, які, хоч і трапились випадково, були цілком справжніми.

Того дня вдень старий «форд» Кларка пригальмував біля Джима, який стояв на тротуарі, і ніби ненароком Кларк запросив його на вечірку в замиському клубі. Що саме змусило його це зробити, невідомо, як невідомо і те, що змусило Джима прийняти це запрошення. Останнє, мабуть, було через нудьгу та несвідоме прагнення до пригод. І тепер Джим тверезо це обмірковував.

Він почав наспівувати, барабанячи своєю довгою ногою по кам'яній брилі на тротуарі, доки у нього не почало виходити у такт із голосом:

*За милю від дому
у місті джелібівів
живе королева,
місцева краля Жанна.*

*У кості там грає,
що певно і донині
в руках у красуні
поводяться слухняно.*

Він замовк і відстукав ногами у переривчастому ритмі фінал пісні.

— Чорт забирай! — пробурмотів Джим собі під ніс.

Там мали бути усі — старі знайомі, вся ця компанія, до якої мав належати й він, адже завжди був пов'язаний із давно проданим за борги білим будинком і з офіцером, портрет якого в сірих тонах висів над каміном. Але ця компанія так само поступово, як дюйм за дюймом подовжувались сукні дівчат та штани хлопців, перетворилася на вузький круг однодумців. І для того суспільства, де всі кликали одне одного на ім'я та мали спільні потаємні інтереси, Джим був аутсайдером, адже був бідним. Більшість юнаків поблажливо впізнавали його під час зустрічі; з дівчатами було не краще — привітатися,

знявши капелюха, Джим наважувався лише з трьома-чотирма з них. Ось і все.

Коли нависли сутінки й на темно-синьому тлі неба з'явився місяць, він вирушив гарячими, з приємними різкими запахами вулицями містечка до Джексон Стріт. Крамниці по черзі закривалися, і останні покупці плелися додому, ніби плвли у якихось зачарованих повільних каруселях. Вуличний ярмарок, що трапився на його шляху, утворив блискучу алею різнокольорових кіосків, з яких щедрим потоком у ніч лилася весела музика. Хтось грав на каліюпі мотив східного танцю. Біля фрік-шоу лунав якийсь меланхолійний стогін. До вух Джима долетіло і веселе виконання «Додому, у Теннессі» на ручному органі.

«Джеллібін» зайшов у одну з крамниць і купив собі комір. Потім він дістався до «Содової у Сема», де, як зазвичай, літнім вечором були припарковані щонайменше три-чотири автомобілі, і маленькі негреньята бігали туди-сюди із морозивом та лимонадами.

— Привіт, Джиме.

Голос пролунав біля його ліктя — у автомобілі, з яким Джим тільки-но порівнявся, сидів Джо Юїнг, поруч із ним — Мерілін Вейд. Ненсі Ламар та ще якийсь дивак були на задньому сидінні.

«Джеллібін» поспіхом зняв свого капелюха.

— Привіт, Бен... — після майже непомітної паузи — і всі інші теж... Як ся маєте?

Минувши їхній автомобіль, він вирушив до гаража, де мав нагорі кімнату. Його «всі інші теж» стосувалося Ненсі Ламар, з якою він не спілкувався вже протягом п'ятнадцяти років.

У Ненсі був рот, схожий на незабутній поцілунок, темні очі та синяво-чорне волосся, успадковані від матері, яка народилася в Будапешті. Джим часто зустрічав її на вулиці з хлоп'ячою ходою і руками в кишнях, і знав, що разом із

нерозлучною з нею Саллі Керрол Хеппер, вона залишила низку розбитих сердець від Атланти до Нового Орлеана.

На якусь мить Джим навіть пожалкував, що не вміє танцювати, але потім посміхнувся і, дійшовши до дверей, почав тихо наспівувати собі під ніс:

*Не можна забути
її желейні форми,
великі і карі
усміхнені ті очі.
З усіх королев є
найкращою донині
моя люба Жанна
із міста джеллібінів.*

II

О дев'ятій тридцять Джим і Кларк зустрілися біля «Содової у Сема» і вирушили до замиського клубу на «форді» Кларка.

— Джиме, — ненароком запитав Кларк, коли вони летіли крізь ніч із запахом жасмину, — як ти, взагалі живеш? «Джеллібін» замислився.

— Ну, — почав нарешті він, — я отримав кімнату над гаражем Тіллі. Вдень я допомагаю йому з машинами, а він за це нічого з мене не бере. Іноді я їжджу на одному з його таксі й трохи на цьому заробляю. Але мені набридає робити це регулярно.

— Це все?

— Ну, коли багато роботи, я допомагаю йому щодня — зазвичай в суботу — і є ще одне — основне джерело доходу, про яке я ніколи не згадую. Можливо, ти не пам'ятаєш, що я збираюся стати чемпіоном цього міста з гри в кості. Мене тепер змушують метати зі склянки, бо

знають: коли я беру кості в руки, вони просто лягають, як мені потрібно.

Кларк схвально усміхнувся.

— Я так і не навчився їх налаштувати під власні бажання.... Сподіваюсь, ти колись зустрінешся у грі з Ненсі Ламар — і вона в тебе точно дулю з'їсть. Вона у хлопців програє більше, ніж тато може дозволити собі їй дати. Я випадково дізнався про те, що Ненсі продала хороший перстень минулого місяця, щоб сплатити борг.

«Джеллібін» нічого на це не сказав.

— Білий будинок на Елм Стріт все ще тобі належить? Джим похитав головою.

— Продав. Отримав досить непогані гроші, якщо враховувати, що цей район міста більше не є престижним. Адвокат порадив мені вкласти ці кошти в облігації свободи. Але тітка втратила розум, тож всі відсотки пішли на її утримання в лікарні «Грейтфармз».

— Хм.

— У мене є старий дядько, і я коли-небудь поїду туди, до нього, якщо переконаюсь, що дійсно цього хочу. Там хороша ферма, але у тій місцевості не вистачає темношкірих працівників. Він просив мене приїхати й допомогти йому, але я не думаю, що мені воно піде на користь. Занадто самотньо там....

Він раптово перемкнувся на іншу тему.

— Кларку, чуєш? Я дуже вдячний за те, що ти мене запросив, але був би набагато щасливішим, якби ти зупинив машину просто зараз і дозволив мені повернутися у місто.

— Дурниці! — пробурчав Кларк. — Тобі це піде на користь. Танцювати необов'язково — просто рухайся, як тобі заманеться.

— Зажди, — неспокійно вигукнув Джим. — Тільки не підводь мене до дівчат і не залишай на самоті, бо тоді мені доведеться танцювати з ними.

Кларк зареготав.

— Тому що, — відчайдушно продовжував Джим, — якщо ти не пообіцяєш мені цього, я вийду з машини просто зараз і швидко повернуся на Джексон Стріт, навіть не сумнівайся!

Після певної суперечки вони домовились, що Джим, аби відчувати себе у безпеці щодо жінок, спостерігатиме за процесом з відокремленого дивана у кутку, де до нього у перервах між танцями буде приєднуватися і Кларк.

Тож о десятій годині «джеллібін» зі схрещеними ногами та консервативно складеними на колінах руками намагався виглядати як вдома і ввічливо не турбувати танцюристів. У глибині душі він розривався між непереборною сором'язливістю та напруженою цікавістю до всього, що відбувалося навколо нього. Джим бачив, як дівчата виходили одна за одною з гардеробної, вигинались та чепурились, наче яскраві птахи, посміхаючись за припудреними плечима до провозатих, кидаючи швидкий погляд на присутніх на танцполі. Він одночасно фіксував реакцію присутніх на їхню появу, а потім бачив, як вони знову, наче птахи, опускались і гніздилися у тверезих обіймах своїх кавалерів. Саллі Керрол Хеппер, білявка з розкосими очима, з'явилась одягнена у свій улюблений рожевий колір і сонно миготіла віями, наче троянда, яка тільки-но прокинулась. Марджорі Хейт, Мерілін Уейд, Гарріет Кері — усі ці дівчата, яких він бачив до обіду на прогулянці по Джексон Стріт, тепер, з блискучими локонами та делікатно підфарбованими обличчями у світлі верхніх вогнів, були дивовижно схожі на чудові рожеві, блакитні, червоні та золоті фігурки з дрезденського фарфору, тільки-но створені й навіть ще не повністю просохлі, але вже розміщені на яскравій вітрині крамниці.

Пробувши там пів години, Джим був абсолютно недоволеній веселими візитами Кларка, кожен з яких

починався зі слів «Привіт, старий, як ти тут?» і ляпаса по коліну. Протягом вечора заговорили з ним або зупинилися на мить біля нього десяток чоловіків, але він знав, що кожен з них був здивований побачити його, а в деякого помітив навіть легке обурення. Але о пів на одинадцятую його невдоволення раптом зникло, і Джим схвильовано затамував подих — з роздягальні вийшла Ненсі Ламар.

Одягнена вона була у сукню із жовтої органді, що складалася ніби із сотні вишуканих фестонів, з трьома ярусами рюшів і великим бантом на спині. Ненсі випрминювала навколо себе надзвичайне жовто-чорне сяйво. Очі «джеллібіна» широко розплющились, і він відчув ком у горлі. Хвилину вона стояла біля дверей, доки до неї не приєднався її партнер. Джим впізнав у ньому того незнайомця, який був сьогодні в машині Джо Юінга. Він побачив, як вона, узявшись руками під боки, сказала щось неголосно і засміялася. Чоловік теж засміявся, і Джим відчув несподіваний та незнайомий до того біль, ніби щось невидиме вколало йому серце. Між ними пробігла якась іскра, ніби промінь краси від того сонця, що зігріло його на мить. «Джеллібін» раптово відчув себе бур'яном у тіні.

Через хвилину до нього підійшов сяючий Кларк. Очі його збуджено блищали.

— Привіт, старий, — закричав він без натяку на оригінальність. — Як ти тут?

Джим відповів, що досить непогано.

— Підемо зі мною, — наказав Кларк. — У мене дещо є... Тобі сподобається, і настрої піднімемо!

Джим незграбно попрямував за ним через танцпол і піднявся по сходах до роздягальні, де Кларк витягнув флягу з безіменною жовтою рідиною.

— Зі старої доброї кукурудзи.

На таці поруч стояв імбирний ель. Такий сильнодійний нектар, як «стара добра кукурудза», краще замаскувати чимось міцнішим за мінералку.

— Скажи мені, друже, — задихано вигукнув Кларк, — як тобі Ненсі Ламар? Красуня, чи не так?

Джим кивнув.

— Справжня красуня, — погодився він.

— Цього вечора вона вбралася на славу, — продовжував Кларк. — Звернув увагу на хлопця біля неї?

— Довгий такий? У білих штанах?

— Так. Огден Мерріт із Савани. Його батько виготовляє бритви «Мерріт». Цей хлопець божеволіє від неї. Цілий рік її завойовував.

Джим опустив очі.

— Вона така несамовита дівка, — продовжував Кларк, — але мені подобається. Як і усім іншим. Вона нерідко потрапляє у якусь халепу. Зазвичай без важких наслідків, але на її репутацію це певним чином впливає.

— Невже? — Джим осушив склянку. — Хороший напій... з кукурудзи.

— Так, непоганий. О, вона дика. Грає у кості, наче хлопець! І їй подобається пити алкоголь з коктейльних стаканів. Пообіцяв, що пригощу її пізніше.

— Вона закохана у цього Мерріта?

— Прокляття... якби я знав! Здається, усі найкращі місцеві дівчата виходять заміж за хлопців, схожих на нього, і кудись їдуть.

Він налив собі ще одну чарку й обережно закоркував пляшку.

— Слухай, Джиме, піду я краще танцювати, і буду тобі дуже вдячний, якщо ти потримаєш її у себе. Ти ж все одно не танцюєш. Якщо хтось помітить, прийдеться пригощати, і перш ніж я щось зрозумію — пити не буде чого.

Тож Ненсі Ламар збиралася вийти заміж. Цей ласий шматочок з їхнього міста мав стати приватною власністю людини в білих штанах — і все тому, що батько «білих штанів» виробляє кращу за свого сусіда бритву. Спускаючись по сходах, Джим не міг про це не думати й,

здавалося, зовсім зажурився. Вперше у своєму житті він відчув неясне романтичне прагнення. У його уяві почав формуватися образ Ненсі, що крокувала по-хлоп'ячому завзято по вулиці, торговець фруктами, що її обожнює, щойно вмовив її прийняти апельсин у якості данини, вона бере напій на міфічний рахунок у «Содовій у Сема», збираючи навколо себе натовп красеней, а потім триумфально від'їжджає на вечір музики та розваг.

«Джеллібін» вийшов на ганок до безлюдного темного закутка між осяяним місяцем газоном та світлом, яке йшло з відкритих дверей бальної зали. Там він знайшов стілець і, закуривши сигарету, занурився у безтурботну мрійливість, що полюбляв робити доволі часто. Але сьогодні це була більш чуттєва мрійливість, спричинена теплою ніччю навколо і інтенсивними запахами трохи спітнілих пещених красунь, одягнених у довгі сукні, та інших різноманітних ароматів, що пливли крізь відчинені двері зали. Власне музика — глухі ноти гучного тромбона — була теплою і ніби примарною з ледве чутним шарканням багатьох черевиків та туфельок.

Раптом у прямокутнику жовтого світла, що лилося крізь двері, з'явився силует. З роздягальні вийшла дівчина і стала на ганку не більше ніж за десять футів від нього. Джим почув тихе «чорт забирай», а потім вона обернулася і побачила його. Це була Ненсі Ламар.

Джим одразу підвівся.

— Привіт.

— Привіт.... — вона вагаючись запнуласть, а потім підійшла ближче. — О, то це Джим Пауелл!

Він трохи вклонився, напружено розмірковуючи, що б на це відповісти.

— Як гадаєш, — швидко почала вона, — маю на увазі — ти що-небудь знаєш про жуйку?

— Що?

— У мене на підшві жуйка. Якийсь дурень залишив жуйку на підлозі, і я наступила на неї, як на гріх...

Джим недоречно почервонів.

— Ти знаєш, як її можна зняти? — роздратовано зажадала вона. — Я спробувала ножем. Я перепробувала кожну трикляту річ у вбиральні, пробувала мило і воду, навіть парфуми! Я зіпсувала свою пудру, намагаючись змусити цю гидоту відчепитися від мене...

Джим якийсь час роздумував над цим питанням.

— Ну... я гадаю, що, можливо, бензин допоможе.

І ледве ці слова злетіли з його вуст, Ненсі схопила його за руку і потягла бігом з-під низької веранди через клумбу та галопом до групи автомобілів, припаркованих у місячному світлі біля початку поля для гольфу.

— Відкривай бензобак, — задихано наказала вона.

— Нащо?

— Через жуйку, звісно. Я повинна її зняти! Я не можу танцювати із жуйкою на підшві.

Джим слухняно підійшов до автомобілів і почав їх оглядати з метою отримання бажаного розчинника. Якби вона вимагала цілий балон, він зробив би все, щоб відкрутити його.

— Ось, — вимовив він після хвилини пошуків. — Цей відкрити найпростіше. Є хустка?

— Вона мокра нагорі. Я використовувала її для мила та води.

Джим наполегливо обшукував свої кишені.

— Здається, в мене теж не має...

— Це нічого! Можемо його відкрити й пустити бензин просто на землю, нехай собі ллється.

Він повернув носик; почало капати.

— Ширше відкрий!

Він увімкнув його ширше. Краплі перетворилися на потік і на землі утворилася масляниста калюжа, яка

яскраво виблискувала, відбиваючи десяток тремтячих місяців на своєму тремтячому лоні.

— О, — задоволено зітхнула Ненсі, — випускай вже все! Єдине, що залишилося зробити — це потоптатися у цій рідині.

Джим несамовито відкрив кран на повну, і калюжа раптом розширилася, а по землі в усі боки потекли окремі струмочки.

— Чудово! Те, що треба.

Піднявши спідниці, вона витончено вступила туди.

— Впевнена, що це допоможе, — пробурмотіла Ненсі. Джим усміхнувся.

— Тут ще багато автомобілів.

Вона вишукано вийшла з калюжі бензину і почала вишкрібати туюфельку збоку та знизу на підніжці автомобіля. «Джеллібін» більше не міг стримуватися. Він зігнувся удвічі від дикого реготу, і за мить Ненсі приєдналася до нього.

— Ти прибув з Кларком Дерроу, чи не так? — спитала вона на шляху до веранди.

— Так.

— Знаєш, де він зараз?

— Танцює, напевно.

— Якого дідька! Він пообіцяв мені хайбол.

— Ну, — протягнув Джим, — це нестрашно. У мене у кишені його пляшка!

Вона засяяла йому у відповідь.

— Думаю, що, можливо, тобі знадобиться імбирний ель, — додав він.

— Ні. Тільки це.

— Ти впевнена?

Вона зневажливо засміялася.

— Присягаюся, що можу пити все, що п'ють чоловіки. Сідаймо сюди.

Вона всілася на край столу, а він опустився на один із плетених стільців біля неї. Діставши пробку, Ненсі піднесла пляшку до губ і довго пила. Джим зачаровано спостерігав за нею.

— Любиш таке?

Вона важко дихаючи похитала головою.

— Ні, але мені подобаються відчуття, які напій у мене викликає. Гадаю, що більшості людей також.

Джим погодився.

— Моєму татові теж дуже подобалось. Це його і за-напастило....

— Американські чоловіки, — серйозно сказала Ненсі, — не вміють пити.

— Що? — Джим здригнувся.

— Насправді, — легковажно продовжила вона, — вони нічого не вміють робити справно. У житті я шкодую лише про те, що не народилася в Англії.

— Невже?

— Так. Це єдине у моєму житті, про що я дійсно жалкую.

— Тобі там настільки подобається?

— Так. Безмежно. Я ніколи ще там не була, але зустрічала багатьох англійців, які тут служили в армії, вчилися в Оксфорді та Кембриджі — ну, знаєш, як наші Севані та Університет Джорджії — і, звичайно, я читала багато англійських романів.

Джим був зацікавлений та вражений.

— Ти чув коли-небудь про леді Діану Меннерс? — щиро запитала вона.

Джима відповів, що ні.

— Хотіла б я бути схожою на неї.... Вона темненька, як я, бачиш? А ще дика і грішна. Це та дівчина, яка ката-лася на коні сходами якогось собору чи церкви, не пам'ятаю достеменно, і героїні усіх романістів згодом викона-ли цей трюк.

Джим чемно кивнув. Ця історія не була йому близька.

— Передай пляшку, — попросила Ненсі. — Невеличкий ковток малій не завадить. ...Розумієш, — продовжила вона, віддихавшись. — Там стильні люди. Тутешнім стилю явно не вистачає. Я маю на увазі, що заради наших хлопців навіть не виникає бажання вдягатися чи робити сенсаційні речі. розумієш?

— Напевно, ні, — пробурмотів Джим.

— І я б хотіла показати їм усім, на що здатна. Я справді єдина дівчина в місті, яка має стиль.

Вона потягнулася і солодко позіхнула.

— Який гарний вечір.

— Точно, — погодився Джим.

— От мала б я власну яхту, — мрійливо прошепотіла вона. — Уявляю собі, як пливу на ній по срібному озеру, скажімо, або, наприклад, по Темзі. З собою — бутерброди з ікрою та шампанське. Нас на палубі восьмеро. Хтось із чоловіків стрибає за борт, щоб розважити публіку, і тоне, як це зробив чоловік, який плив із леді Діаною Меннерс.

— Він зробив це, щоб догодити їй?

— Ні, втопився не для того, щоб догодити. Він просто мав намір стрибнути за борт і розсмішити усіх.

— Я так розумію, вони просто померли від сміху, коли він втопився....

— Ну, мабуть, посміялися трохи, — зізналася вона. — Але, Меннерс, гадаю, точно сміялася. Бо жорстка, і цим схожа на мене.

— Ти жорстка?

— Як цяхи. — Ненсі знову позіхнула і додала: — Дай мені ще трохи ковтнути.

Джим вагався, але вона зухвало простягнула руку.

— Тільки не поведься зі мною як з дівчам, — попередила вона суворо. — Я не схожа на будь-яку знайому тобі дівчину. — Вона ще трохи замислилася. — Але, можливо, ти маєш рацію. Бо надто розумний.

Вона зістрибнула зі столу і рушила до дверей. За нею попрямував і «джеллібін».

— Ну, бувай, — сказала вона чемно, — І дякую тобі, «джеллібіне».

Потім вона зайшла всередину і залишила його на ганку з широко розплющеними очима.

III

О дванадцятій з жіночої вбиральні випурхнули одна за однією красуні у плащах і приєдналися до красеней у пальтах, утворюючи пари ніби танцюючі котильйон, і понесли крізь двері, сонно та щасливо сміючись — у темряву, де по черзі вмикався газ, а пари прощалися і зезали у салонах припаркованих автомобілів.

Джим, сидючи у своєму кутку, вирішив пошукати Кларка. Вони бачилися об одинадцятій; потім Кларк пішов танцювати. Тож, шукаючи його, Джим натрапив на стенд з безалкогольними напоями, що колись був баром. Кімната виглядала порожньою, за винятком сонного негра, який дрімав за прилавком, і двох хлопців, які ліниво кидали кості за одним зі столів. Джим збирався вже йти, аж ось побачив, як увійшов Кларк. Тієї ж миті Кларк підвів очі.

— Джиме! — вигукнув він. — Підходь і допоможи нам із цією пляшкою. Мабуть, залишилося не так багато, але потрохо вистачить.

Біля дверей нетверезо сміючись з'явилися Ненсі, чоловік із Савани, Мерілін Уейд та Джо Юїнг. Ненсі впіймала погляд Джима і жартівливо підморгнула йому.

Вони підійшли до столика і всівшись, чекали, поки офіціант принесе імбирний ель. Джим, ледве розслабившись, перевів погляд на Ненсі, яка майже одразу приєдналася до гри двох хлопців за сусіднім столом.

— Давате запросимо їх сюди, — запропонував Кларк. Джо озирнувся.

— Нащо нам тут натовп? Це суперечить правилам клубу.

— Але ж тут нікого немає, — наполягав Кларк, — окрім містера Тейлора. Він ходить усюди, як навіжений — намагається з'ясувати, хто випустив весь бензин з його бака.

Усі гучно засміялися.

— Ставлю мільйон, що то у Ненсі знов щось було на туфлі. Не можна паркуватися, коли вона поруч.

— О Ненсі, містер Тейлор тебе шукає!

Щоки Ненсі блищали від азарту у грі.

— Я не бачила його ідіотську маленьку тачку принаймні два тижні.

Раптом запанувала тиша. Джим обернувся і побачив у дверях людину невизначеного віку.

Голос Кларка подолав незручність.

— Ви не приєднаєтесь до нас, містере Тейлор?

— Дякую.

Містер Тейлор опустився усією своєю небажаною сутністю на стілець.

— Прийдеться, мабуть, бо маю чекати, доки мені дістануть трохи бензину. Хтось невдало пожартував з моєю машиною.

Очі його підозріло звузились і прискіпливо оглянули одного за одним усіх присутніх. Джим задався питанням, що Тейлор міг почути із дверного отвору, — і спробував пригадати сказане.

— Сьогодні мій день, — проспівала Ненсі, — ставлю п'ятдесят центів!

— Зараз вони зникнуть! — раптом огризнувся Тейлор.

— Оце так, містере Тейлор, я й не знала, що ви граєте в кості! — Ненсі була у захваті від того, що він сів і мит-

тево урівняв її ставку. Вони відверто не недолюбливали одне одного з тієї ночі, коли Ненсі рішуче відкинула низку його досить настирливих залицянь.

— Добре, дітки, зробіть це для своєї мами. Лише одна маленька сімка. — воркувала Ненсі до кубиків.

Вона таємниче потрясла руками і кинула кості на стіл.

— А-а-а! Я підозрювала. А тепер стільки ж і долар зверху!

Після п'яти пасів на її користь Тейлор виглядав безнадійним невдахою. Вона продовжувала метати, і після кожного успіху Джим помічав вираз тріумфу на її обличчі. Ненсі подвоювала ставки з кожним кидком — така вдача навряд чи могла тривати довго.

— Краще будь обережна, — боязко застеріг її він.

— О, подивись лишень, — прошепотіла вона.

На кубиках було вісім, і вона оголосила свій номер.

— О, вісімко, не змушуй себе довго чекати!

Вісімка слухняно лягла на стіл. У почервонілої Ненсі була вже майже істерика, але їй все ще везло. Вона все підвищувала ставки, не бажаючи зупинитися. Тейлор роздратовано барабанив пальцями по столу, але продовжував гру.

Тоді Ненсі спробувала викинути десятку і програла. Тейлор завзято схопив кубики. Він метав у бентежній тиші, яку порушував лише стукіт гральних костей.

Тепер кості знову були у Ненсі, але вдача її підвела. Минула година. Кості переходили від одного гравця до іншого. Але ось виграв Тейлор і почав вигравати раз у раз. Нарешті вони були квити — і Ненсі втратила свої останні п'ять доларів.

— Візьміть мій чек, — швидко сказала вона, — на п'ятдесят, і зіграємо на всі!

Голос у неї був трохи невпевнений, і рука дрижала.

Кларк обмінявся непевним, але стривоженим поглядом з Джо Юінгом. Тейлор знову кинув кості. У нього був чек Ненсі.

— Граємо ще? — із дикістю у голосі запитала вона. — Ось чек з іншого банку, але яка різниця, який банк — гроші скрізь однакові.

Джим зрозумів: справа у «старій добрій кукурудзі», якою він її пригощав. Він хотів наважитися і втрутитися — дівчина такого віку та положення навряд чи могла мати два банківські рахунки. О другій ночі він більше не стримувався.

— Дозволиш мені викинути їх за тебе? — запропонував він, і його низький лінивий голос трохи напружився.

Раптом сонна і безвольна, Ненсі кинула кубики перед собою.

— Гарзд, друже! Як каже леді Діана Меннерс, «Метай, джеллібіне». Моя вдача мене підвела.

— Містере Тейлор, — сказав Джим необачно, — ставлю готівку проти одного з цих чеків.

Пів години по тому Ненсі нахилилася і поплескала його по спині.

— От хто вкрав мою вдачу! — Вона проникливо кивала головою.

Джим згріб зі столу останній чек, поклав його разом з іншими, порвав їх у конфетті та розкидав по підлозі. Хтось почав співати, і Ненсі, перевернувши стілець, підвелася на ноги.

— Леді та джентльмени, — оголосила вона. — Леді — це ти, Мерлін. Я хочу, щоб усі знали, що містер Джим Пауелл, відомий «джеллібін» цього міста, є винятком із великого правила — «пощастило в кубиках — пощастило в коханні». Насправді я... — я кохаю його. Леді та джентльмени, Ненсі Ламар, знаменита темноволоса красуня, яку часто представляють у «Геральді» як одну з най-

популярніших представниць молоді, оскільки в даному конкретному випадку часто фігурують інші дівчата. Так ось, вона хоче оголосити — хоче оголосити, у будь-якому разі, джентльмени..... — Вона раптово почала падати. Кларк зловив її і відновив рівновагу.

— Перепрошую, — засміялася вона, — вона схиляється перед... схиляється перед... неважливо... Вип'ємо за джеллібіна... містера Джима Пауелла, короля усіх джеллібінів.

А за кілька хвилин, коли Джим з капелюхом у руках чекав на Кларка у темряві того самого куточка на ганку, куди Ненсі приходила шукати бензин, вона раптово з'явилася біля нього.

— Джеллібіне, — сказала вона, — ти тут, Джеллібіне? Я думаю... — Її легка нестійкість здавалася чимось схожим на сон. — Гадаю, ти заслуговуєш на один з моїх найсолодших поцілунків, Джеллібіне.

За мить її руки були на його шиї, а губи притиснулися до губ Джима.

— Я дикунка яких мало, Джеллібіне, але ти підтримав мене у скрутний момент.

Потім вона пішла вниз від веранди галявиною. де гучно стрекотали цвіркуни. Джим побачив, як з парадних дверей вийшов Мерріт і щось їй сердито сказав — почув, як Ненсі засміялася, і, відвернувшись, пішла до машини. Мерілін та Джо вийшли слідом, сонно наспівуючи пісню про «Дитя джазу».

Вийшов Кларк і приєднався до Джима на сходах.

— Усі добряче напідпитку, — позіхнув він. — Мерріт явно не в гуморі. Він, безумовно, кине після цього Ненсі.

На сході вздовж поля для гольфу ніч почала відступати перед легким сірим килимом туману. Коли двигун прогрівся, компанія в машині почала хором прощатися.

— На добраніч усім, — гукнув Кларк.

— На добраніч, Кларку.

— На добраніч.

Запанувала тиша, а потім тихий, щасливий голос додав:

— На добраніч, джеллібіне.

Під їхні прощання машина рушила. Півень на фермі через дорогу сумно кукурікнув та замовк, і останній темношкірий офіціант загасив за ними світло на ґанку. Джим і Кларк неквапливо пішли до «форда». Тишу порушував тільки хруст гравію під їхніми черевиками.

— О, брате! — тихо зітхнув Кларк, — як ти вправно з цими костями!

Було все ще досить темно, тож він не вгледів рум'янець на тонких щоках Джима і тим більш не здогадувався, що причиною був незнайомий до того сором.

IV

До похмурої кімнати над гаражем Тіллі цілий день знизу долітали гуркіт, пирхання і спів негрів-мийок ззовні, коли вони повертали шланг на машини. Це була безрадісна кімната квадратної форми, у якій стояло тільки ліжка і обшарпаний стіл з пів дюжиною книг — «На повільному поїзді через Арканзас» Джо Міллера, «Люсіль» у старому виданні, сповненому поміток старомодним почерком; «Очі світу» Гарольда Белл Райта, і старовинний англіканський молитовник, датований 1831 роком, з підписом Аліси Пауелл на форзаці.

Він увімкнув свою єдину електричну лампу. Коли джеллібін зайшов у гараж, небо на сході було сірим, але тепер воно стало насиченим і яскраво-блакитним. Джим знову вимкнув світло, підійшов до вікна, і, обпершись ліктями до підвіконня, замилувався чудовим початком

ранку. У ньому прокинулися емоції, і першою з них стало відчуття марності, тупий біль від суцільної сірості його життя. Він раптом відчув навколо себе стіну, яка його огородила від навколишнього світу і була настільки ж відчутна, як біла стіна його майже порожньої кімнати. І через відчуття цієї стіни зникла уся романтика його існування, невимушеність, безтурботна безглуздість, дивовижна відкритість життю. Той джеллібін, що гуляв вештався по Джексон Стріт і ліниво наспівував пісню, відомий в кожному магазині та вуличному кіоску, завжди радий привітати будь-кого та обмінятися місцевим дотепом, часом сумний, але то лише через нудьгу — той «джеллібін» раптом зник. Власне ця назва стала якимось докором та банальністю. З потоком прозрінь він збагнув, що Мерріт повинен зневажати його, що світанковий поцілунок Ненсі міг викликати навіть не ревності, а лише зневагу до Ненсі, яка настільки опустилася. А джеллібін зі свого боку продемонстрував заради неї усього лише сумнівну майстерність, якій навчився у гаражі. Аби вона лишилася чистою, він взяв плями на себе.

Сонячна блакить з вікна наповнила кімнату, він підійшов до свого ліжка і кинувся на нього, люто стиснувши краї.

— Я її кохаю, — голосно вигукнув він, — Боже!

І щойно він це вигукнув, щось у ньому ніби звільнилося, ніби зник у горлі ком, який стирчав там до того. Почало розвиднюватись, світанок засяяв для нього по-новому, і, перевернувшись обличчям у подушку, він почав ридати.

О третій годині дня по залитій сонцем Джексон Стріт ледве тягся Кларк Дерроу. Джеллібін, який стояв на узбіччі, привітав його, зануривши пальці в кишені жилету.

— Привіт! — гукнув Кларк, хвацько зупинивши поруч свій «форд». — Тільки-но прокинувся?

Джеллібін похитав головою.

— Я навіть не лягав. Мене щось гнітило, тож я вранці зробив довгу заміську прогулянку. Щойно повернувся.

— Мене це чомусь не дивує.... Я теж як не свій.

— Розмірковую над тим, щоб поїхати з міста, — продовжував джеллібін, занурений у власні думки. — На мене чекає велика ферма дядька Дуна. Гадаю, мені варто туди навідатись і трохи йому допомогти. Все ж я занадто довго тинявся без діла.

Кларк мовчав, а джеллібін продовжував:

— Я розмірковую, можливо, після смерті тітки Меймі я міг би вкласти ці гроші у ферму і щось з цього мати. Уся моя рідня походила звідти. Там колись було велике господарство.

Кларк подивився на нього з цікавістю.

— Це смішно, — констатував він. — Мені теж нелегко після вчорашнього, то й що?

Джеллібін вагався.

— Не знаю, — почав він повільно, — здається, розмова з тією дівчиною, яка минулої ночі згадала про даму на ім'я Діана Меннерс — англійську леді — наштовхнула мене на такі рішення!

Він витягнувся і дивно подивився на Кларка:

— У мене ж колись і сім'я була, — зухвало промовив він.

Кларк кивнув.

— Знаю.

— І я останній із них, — продовжував джеллібін, голос його злегка підвищився, — і я, виявляється, нічого не вартий. Мене кличуть джеллібіном, як останнього нікчему. Люди, які не мали нічого у той час, коли мої рідні були заможними, задирають носа, коли проходять повз мене на вулиці.

Кларк мовчки слухав.

— Отже, я закінчив. Я їду вже сьогодні. І повернусь у це місто джентльменом.

Кларк дістав хустку і витер піт.

— Ти не єдиний, кого це вразило, — похмуро зізнався він. Ці дівчата... чого тільки не викинуть! Шкода лишень що таке не приховаєш.

— Ти маєш на увазі, — здивовано промовив Джим, — що вся інформація просочилася?

— Просочилася? Як вони могли тримати це у таємниці! Про це буде повідомлено сьогодні в газетах. Доктор Ламар повинен якось врятувати своє ім'я.

Джим поклав руки на борти машини й стиснув метал довгими пальцями.

— Ти маш на увазі, що Тейлор розслідував ці чеки?

Настала черга Кларка здивуватися.

— Ти не чув, що сталося?

Вражені очі Джима були достатньою відповіддю.

— А що, — драматично оголосив Кларк, — ці четверо взяли ще одну пляшку «кукурудзи», напилися і вирішили шокувати місто, — тож Ненсі та той хлопець Мерріт одружилися сьогодні о сьомій ранку.

У металі під пальцями джеллібіна з'явилося незначне поглиблення.

— Одружилися?

— Звісно. Ненсі протверезіла і помчала назад до міста, плачучи і перелякавшись до смерті, стверджувала батькові, що все це було помилкою. Спершу доктор Ламар збожеволів і збирався вбити Меррітта, але нарешті вони це якось владнали, і Ненсі та Мерріт поїхали о другій тридцять на поїзді до Савани.

Джим закрив очі й з зусиллям подолав раптову слабкість.

— Це кепсько... знаю, — сказав Кларк з філософським виразом на обличчі. — Я маю зараз на увазі не весілля —

вважаю, тут нічого такого, хоча, мабуть, Ненсі анітрохи його не любить. Але настільки нашкодити своїй родині — це злочин для такої симпатичної дівчини.

Джеллібін відпустив автомобіль, в який міцно вчепився до того, і відвернувся. Знову у ньому щось відбувалося, якась незрозуміла, але майже хімічна зміна.

— Куди ти? — спитав Кларк.

Джин обернулася і розсіяно глянув через плече.

— Час іти, — пробурмотів він. — Занадто довго був без сну; відчуваю себе хворим.

— О...

О третій дня на вулиці було спекотно. О четвертій спека ще більш посилилася, квітневий пил, здавалося, огортав сонце і відкривав його знову — старовинне явище, яке зазвичай можна спостерігати після обіду. Але о пів на п'яту стало трохи легше, і тіні під тентами та важким листяними деревами подовжились. У цю спеку нічого не мало значення. Все життя звелося до очікування прохолоди, яка була м'якою і пестливою, мов жіноча рука на втомленому лобі, і у такому разі жодні події окрім неї не мали значення. Десь у Джорджії існує думка — можливо, негласна — що це найбільша мудрість Півдня, — тому через деякий час джеллібін повернув до більярдної на Джексон-Стріт, де був певний, що знайде чимало однодумців зі старими відомими та звичними йому жартами.

ЗМІСТ

БЛАГОСЛОВЕННЯ	3
МІСТЕР ІКІ	25
ПОРЦЕЛЯНОВЕ І РОЖЕКЕВЕ	36
«О, РУДА ВІДЬМО!»	50
ДЕБЮТАНТКА	91
ЧОТИРИ СТУСАНИ	114
ПРАТ ВІДКРИТОГО МОРЯ	137
ПОПУЛЯРНА ДІВЧИНА	178
ЦЕНТ НА ДВОХ	239
МАЛЕЧА У ЛІСІ	259
ГІРСЬКА ДІВЧИНА ДЖЕМІНА	270
ТАРКВІНІЙ З ЧИПСАЙДУ	278
ГОЛОВА І ПЛЕЧІ	288
ВЕРБЛЮЖА СПИНА	321
ДЖЕЛЛІБІН	356

Літературно-художнє видання

Серія «Зарубіжні авторські зібрання»

ФІЦДЖЕРАЛЬД Френсіс Скотт

ЦЕНТ НА ДВОХ

Новели

Переклад з англійської

Головний редактор *О. В. Красовицький*

Відповідальна за випуск *І. В. Мазінг*

Художній редактор *О. А. Гугалова-Мешкова*

Технічний редактор *Г. С. Таран*

Коректор *А. Р. Коник*

Підписано до друку 29.03.2021. Формат 84×108^{1/32}.
Умов. друк. арк. 20,16. Облік.-вид. арк. 15,87.
Тираж 1000 прим. Замовлення №

ТОВ «Видавництво Фоліо»
вул. Римарська, 21 А, Харків, 61057
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5244 від 09.11.2016.

Сайт та інтернет-магазин видавництва:
www.folio.com.ua
Електронна адреса:
market@folio.com.ua

Надруковано з готових позитивів
у ТОВ «Видавництво Фоліо»
вул. Римарська, 21 А, Харків, 61057
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5244 від 09.11.2016.